

ပညာရတနာမျိုးစုံတို့ စုစည်းတည်ရှိရာ ပညာသိုက်သို့ . . .

တိုက်စိုး

ပညာသိုက်

ရွှေစာပေတိုက်

၅၊ ကြာညိုလမ်း၊

ပုဇွန်တောင်မြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ဖုန်း - ၂၂၁၉၅၇၊ ၂၉၂၀၂၃။

မာတိကာ

အမှာစာ

တိုက်စိုင်း (၁၉၂၀-၂၀၀၃) အမှတ်တရဘဝဖြစ်စဉ်

၁။ စာကြည့်တိုက်ပညာမိတ်ဆက်	၁
၂။ ဟိုရှေးအယ်လက်ဇန္ဒားရီးယား(ဂရိခေတ်စာကြည့်တိုက်)	၅
၃။ အင်္ဂလန်မှစာကြည့်တိုက်	၁၃
၄။ ဗြိတိသျှပြတိုက်စာကြည့်တိုက်	၂၁
၅။ ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်	၂၉
၆။ ကမ္ဘာ့စာကြည့်တိုက်များ	၃၇
၇။ မြန်မာနိုင်ငံ စာကြည့်တိုက်ခရီး	၈၉
၈။ စာအုပ်နှင့်စာကြည့်တိုက်	၁၀၇
၉။ စာ . . . စာ	၁၁၃
၁၀။ စာကြည့်တိုက်ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း	၁၁၉
၁၁။ ခေတ်သစ်စာကြည့်တိုက်များ	၁၂၅
၁၂။ စာကြည့်တိုက်ကိစ္စ	၁၄၁
၁၃။ ကျောင်းသစ်	၁၄၇
၁၄။ စာအငှားအရမ်း	၁၅၃
၁၅။ ဂျူဗလီဟောမြင်ကွင်းမှ	၁၅၇
၁၆။ စာကြည့်တိုက်ပညာသင်ခြင်း	၁၆၅
၁၇။ ရည်ညွှန်းဆိုတာ	၁၇၁
၁၈။ ဇော်ဂျီနှင့်စာကြည့်တိုက်	၁၇၇

အမှာစာ

ကျွန်တော်တို့၏ဆရာသမား၊ စာသမားတိုက်စိုးကား အသက်
အရွယ် (၈၃)နှစ်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့လေပြီ။ (၂၀၂၀-၁၉၂၀ - ၄.၅.၂၀၀၃)။
ဆရာ့ အသက်တစ်ရာပြည့်မွေးနေ့ပွဲအဖြစ်လည်း ဆရာ့အနားကပ်၍
ဆရာ့မွေးနေ့ လက်ဆောင်စာစုတို့ကို ကျွန်တော်တို့ မဖတ်ပြနိုင်ရှာပြီ။
သို့သော်လည်း ဆရာ့စာစု၊ ဆရာ့စာအုပ်တို့ကို အသစ်လုပ်၊ အသစ်ပြုစု၍
ကျွန်တော်တို့ လုပ်နိုင်သမျှ လုပ်ကိုင်သွားကြရပါမည်။ ဆရာသည်
လေးစားအပ်သောစာ၊ အားကိုးအားထားပြုနိုင်စရာ စာကောင်းစာခန့်တို့ကို
များစွာ ရေးသားပြုစုသွားနိုင်ခဲ့သူဖြစ်ကြောင်း ဆရာတိုက်စိုးစာများနှင့်
ပတ်သက်သည့် ကျွန်တော်၏ဆောင်းပါးစာတစ်ပုဒ် (ချယ်ရီ မဂ္ဂဇင်း၊
၂၀၀၃၊ အောက်တိုဘာ)တွင် ရေးထုတ်တင်ပြခဲ့ဖူးပါ၏။

ယခုသော် ကျွန်တော်တို့ဆရာတိုက်စိုး၏ တိုက်စိုးမည်သော
ပိဋကတ် စာကြည့်တိုက်မှူးတို့၏ အတတ်အသိနှင့် ဆက်စပ်ပညာရပ်

ဆိုင်ရာများဖြစ်သည့် စာကြည့်တိုက်နှင့် သုတပညာရေးရာဆောင်းပါးစာစု တို့ကို ‘ပညာသိုက်’ အမည်တပ်၍ စာတစ်အုပ်အဖြစ် ထုတ်လုပ်ဖြန့်ချိ ဖြစ်ပါပြီ။

ဤသည်မှာ စာသမားတိုက်စိုး၏ စာကြည့်တိုက်ဆိုင်ရာ ဆောင်းပါးစာစုအဖြစ် သီးသန့်သဘော စာအုပ်လုံးချင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဆရာတိုက်စိုး၏ စာကြည့်တိုက်ရေးရာ၊ စာကြည့်တိုက် ပညာရပ်နှင့်ပတ်သက်သော ဆောင်းပါးစုများမှ လက်လှမ်းမီသမျှ ဆောင်းပါးစု(၁၈)ပုဒ်သာ ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ဆောင်းပါးစု(၁၈)ပုဒ် ကို ခုနှစ်သက္ကရာဇ်များထက် ကျွန်တော်၏မာတိကာစီစဉ်မှုဖြင့် ဆရာ ကွယ်လွန်ခြင်းတစ်နှစ်မြောက် နှစ်လည်နေ့အမီ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေဖြန့်ချိ လိုက်ခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍လည်း လိုအပ်သည်များ၊ စာ အမှား အယွင်း၊ အကျအပေါက်များအတွက် ခွင့်လွှတ်သည်းခံ ဝေဖန်ဖြည့်စွက် နိုင်ကြပါသည်။

စာကြည့်တိုက်ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ဆရာတိုက်စိုး၏ ယခုစာအုပ် သစ် တွင် အမှတ်တရအမှာစာလေး ကျွန်တော်ရေးပြထားခြင်းအတွက်မူ ဆရာသည် တမလွန်ဘဝမှာပင် ဝမ်းသာကျေနပ် ဂုဏ်ယူလိမ့်မည် ထင်၏။ ဆရာသည် ဆရာ၏စာစုများအနက် သီးသန့်လုံးချင်းမဖြစ် သေးသည်များအတွက် လုံးချင်းစာအုပ်များအဖြစ် ဖြစ်စေချင်သော စာရေး ဆရာတို့၏ စေတနာဆန္ဒ ရှိခဲ့သူသာမဟုတ်လော။

စာကြည့်တိုက်ပညာရပ်ဆိုင်ရာ သီးသန့်လုံးချင်းစာအုပ်များ ရှားပါးနေသော ယခုကာလတွင် စာကြည့်တိုက်ဆိုင်ရာပညာရပ်များ၊ စာကြည့်တိုက်ရေးရာဆောင်းပါးများ၊ စာကြည့်တိုက်နှင့် သုတပညာ၊ ပညာရပ်များနှင့် ဆက်စပ်ပတ်သက်သော ဆရာတိုက်စိုး၏စာစုများကို

လုံးချင်းစာအုပ်သစ်တစ်အုပ်အဖြစ် အချိန်မီစီစဉ် ဖြန့်ချိနိုင်ခွင့်ရရှိသဖြင့်
လည်း ထုတ်ဝေသူ ရွှေစာပေတိုက်ကို ကျေးဇူးတင်စရာကောင်းပါသည်။

ဆရာတိုက်စိုးသည် လူရိုး လူကောင်း၊ လူတော်တစ်ဦးဖြစ်၍
လည်း ကောင်းရာလားမည်သာ ထင်ပါကြောင်းဖြင့် ကျွန်တော်သည်
အထက်မှချယ်ရီမဂ္ဂဇင်းဆောင်းပါးစာတွင် နိဂုံးကမ္မတ်အဆုံးသတ်
ရေးသားထားခဲ့ပါ၏။ စာသမားဆရာတိုက်စိုး၏ ရိုးသားသောဂုဏ်၊
လူတော်လူကောင်းဖြစ်ကြောင်း စာအထောက်အထားများအဖြစ် ယခု
စာကြည့်ဆိုင်ရာဆောင်းပါးစုတို့သည် သက်သေကောင်းတစ်ခုစီ၊ တစ်ခုစီ
အဖြစ် တည်ရှိနေပေလိမ့်မည် ထင်မိပါသတည်း။

အောင်မိုးဆောင်း (စာကြည့်တိုက်ပညာရှင် ဦးမြင့်ကြိုင်)

၁၄-၂-၂၀၀၄

တိုက်စိုး (၁၉၂၀ - ၂၀၀၃)
အမှတ်တရ ဘဝဖြစ်စဉ်

၁၉၂၀ ပြည့်နှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၀ ရက် (တနင်္လာနေ့)တွင် ဖျာပုံမြို့နယ်၊ သမိန်ထောရွာ၌ မြေပိုင်ရှင် အဖဦးဖိုးဝ၊ အမိဒေါ်ငွေနှုတို့မှ မွေးဖွားခဲ့ပါသည်။ အမည်အရင်းမှာ ဦးသန်းထွတ်ဖြစ်သည်။

၁၉၂၆-၃၆ - သမိန်ထောရွာ မြန်မာအလယ်တန်းကျောင်း၊ ဖျာပုံ အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းများတွင် (၉)တန်းအထိ ပညာသင်ကြား ခဲ့သည်။

၁၉၃၇-၃၈ - အထက်တန်းကျောင်းသားဘဝတွင် ရန်ကုန်မြို့မ ကျောင်းမှ ထုတ်ဝေသော ဝံသယုဝမဂ္ဂဇင်းတွင် စာစတင်ရေးသည်။ ပထမဆုံး ဖော်ပြခြင်းခံရသောစာမူမှာ ‘ချစ်ဆွေများသို့’ စာမူဖြစ်ပြီး ကလောင်အမည် သန်းထွတ် (၁၁ဆင့်/ဃ) ဖြင့် ရေးသားသည်။

၁၉၃၈ - ရန်ကုန်မြို့မအမျိုးသားကျောင်းမှ (၁၀)တန်း အောင်မြင်သည်။

၁၉၄၆ - ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ ဘီအေ(ဝိဇ္ဇာ)ဘွဲ့ ရရှိခဲ့သည်။
ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် အင်္ဂလိပ်စာဌာန၌ နည်းပြဆရာအဖြစ် တာဝန်ထမ်း
သည်။ ၁၉၄၇တွင် နည်းပြဆရာအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ်
အင်္ဂလန်နိုင်ငံ လဗ္ဗရာစက်မှုကောလိပ် (Loughbrough College)
သို့ ပညာတော်သင်အဖြစ် အရွေးချယ်ခံရသည်။

၁၉၄၉ - ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် အင်္ဂလိပ်စာဌာနဆိုင်ရာ စာကြည့်
တိုက်မှူးအဖြစ် တာဝန်ယူသည်။

၁၉၅၀ - ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက်လက်ထောက်
အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။

၁၉၅၁ - အင်္ဂလန်နိုင်ငံ စာကြည့်တိုက်အသင်းမှ A.L.A
အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်း ခံရသည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်
လက်ထောက်စာကြည့်တိုက်မှူးအဖြစ် တာဝန်ယူသည်။

၁၉၅၂ - ရာမခရစ်ရှုနာမစ်ရှင်အဖွဲ့ စာကြည့်တိုက် ကော်မတီ
ဝင်အဖြစ် တာဝန်ယူသည်။

၁၉၅၃ - မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်း အမှုဆောင် အဖြစ်
ဆောင်ရွက်သည်။

၁၉၅၅ - အမျိုးသားစာကြည့်တိုက် အထူးအရာရှိအဖြစ်
တာဝန်ယူသည်။

၁၉၅၆ - ဝိဇ္ဇာဘွဲ့(ဥပဒေ)ရသည်။ ဥရောပ၌ စာကြည့်တိုက်
ပညာ ဆက်လက်လေ့လာသည်။

၁၉၆၀ - ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန ညွှန်ကြားရေးဝန်အဖြစ်
တာဝန်ယူသည်။ ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ် ၁ (ဇူလိုင်၊ ၁၉၆၀)မှစ၍

တိုက်စိုး ကလောင်အမည်ဖြင့် ဝေဖန်ရေးဆောင်းပါးများ စတင်ရေးသား သည်။

၁၉၆၅ - ရန်ကုန်စက်မှုလက်မှုကျောင်း (ယခု စက်မှုနှင့် သက်မွေးပညာဦးစီးဌာန)မှ ဆရာမ ဒေါ်မြင့်မြင့်သန်း (စာရေးဆရာမ တက္ကသိုလ်မြစိမ်း)နှင့် လက်ထပ်သည်။ မင်းယုဝေနှင့်တွဲဖက်၍ မြန်မာစာ မိတ်ဖွဲ့ (ပထမဦးဆုံး လုံးချင်းစာအုပ်)ကို ရေးသားထုတ်ဝေသည်။

၁၉၇၁ - ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက်ပညာဌာန (ယခု စာကြည့်တိုက်နှင့်သုတပညာဌာန) စတင်ဖွင့်လှစ်သောအခါ ရည်ညွှန်း ဘာသာရပ်ကို အချိန်ပိုင်းကထိကအဖြစ် ၁၉၈၈ အထိ ပို့ချသည်။

၁၉၇၂ - ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနလက်အောက်ရှိ ယဉ်ကျေးမှု ဗိမာန်ဦးစီးဌာန ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။

၁၉၈၂ - ယဉ်ကျေးမှုဗိမာန်ဦးစီးဌာန ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် အဖြစ်မှ အငြိမ်းစားယူသည်။ အငြိမ်းစားမယူမီအထိ အင်္ဂလန်၊ အမေ ရိကန်၊ ဂျပန်၊ ရုရှား၊ ပြင်သစ်၊ နော်ဝေ၊ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်နိုင်ငံများသို့ လေ့လာရေး သွားရောက်ခဲ့သည်။

၁၉၈၃ - အငြိမ်းစားယူပြီးနောက်ပိုင်း ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက်နှင့် သုတပညာဌာနအချိန်ပိုင်းကထိက၊ စာပေဗိမာန် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဝင်၊ စာပေဗိမာန်နှင့် အမျိုးသားစာပေဆု ရွေးချယ်ရေး အဖွဲ့ဝင်၊ ပညာတန်ဆောင် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဝင်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် သမိုင်းဌာန ပြင်ပစာစစ်၊ မြန်မာ့သမိုင်းအဖွဲ့ဝင် (၁၉၈၅မှ ကွယ်လွန်ချိန် အထိ) တာဝန်များကို ဆက်လက် ထမ်းဆောင်သည်။

၁၉၉၆ - ‘မင်္ဂလာပါဆရာမ’ စာအုပ်ဖြင့် အမျိုးသားစာပေ ဘာသာပြန်(ရသ)ဆု ရရှိသည်။

၁၉၉၉ - ပခုက္ကူဦးအုံးဖေ၏ ‘တစ်သက်တာ စာပေဆု’ကို ရရှိခဲ့သည်။

၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် အမျိုးသားစာပေဆု (စာပဒေသာဆု) ကို ‘ဇေယျ’စာအုပ်ဖြင့် ထပ်မံရရှိပြီး ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စုမြန်မာ နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ ချီးမြှင့်သည့် ဝိဇ္ဇာပညာထူးချွန်ဆု (ပထမဆင့်) ရရှိသည်။

၂၀၀၃ ခု မေလ ၄ရက် ညနေ ၅နာရီအချိန်တွင် ကွယ်လွန် သည်။ ဆရာသည်ကွယ်လွန်ချိန်အထိ လုံးချင်းစာအုပ်ပေါင်း (၁၈)အုပ် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့ပြီး ယနေ့အထိ လုံးချင်းစာအုပ်ပေါင်း (၂၃)အုပ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေပြီးဖြစ်သည်။

စာကြည့်တိုက်ပညာမိတ်ဆက်

၁။ စာကြည့်တိုက်မှူး၏တာဝန်သည် ‘ပညာရှာသူ တို့ဝိုင်းကူ’ ဆောင်ပုဒ်အတိုင်းဖြစ်သည်။ ရာနှုန်းပြည့်ကူညီနိုင်အောင် စာကြည့်တိုက်က ခေတ်မီရသည်။ စာကြည့်တိုက်မှူးမှာလည်း ရိုးရိုးစာပေပညာအပြင် လုပ်ငန်းပညာလည်း တတ်ရသည်။

၂။ စာကြည့်တိုက်အမျိုးအစားတွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်၊ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်၊ သီးသန့်စာကြည့်တိုက် ဟု ယေဘုယျသုံးမျိုးရှိသည်။

(က) (ပုံစံကျ)ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်မျိုးကို ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံအများ၌ အက်ဥပဒေအရ စည်ပင်သာယာအဖွဲ့အစည်း၊ ဒေသန္တရ အဖွဲ့အစည်းများက ပြည်သူထံမှ အခွန်ကောက်၍ သင့်လျော်ရာရာ စာအုပ်စာတမ်းနှင့် ဝန်ထမ်းပြည့်စုံသော စာကြည့်တိုက်ထူထောင်ရသည်။ မြို့ရွာအတွင်း ကျား မ မရွေး၊ အလုပ်အကိုင်မရွေး၊ ဘာသာအယူဝါဒမရွေး လူတိုင်းအခမဲ့သုံးစွဲနိုင်ခွင့်ရှိရသည်။

(ခ) အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ကို နိုင်ငံတိုင်း၌ အက်ဥပဒေအရ အနည်းဆုံးတစ်ခုရှိရသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးထုတ်သော စာအုပ်စာတမ်း၊ စာနယ်ဇင်းမှန်သမျှ တစ်ခုစီအခမဲ့ရယူသိမ်းဆည်းရသည်။ ထိုသို့သော စာမျိုးကို အနုအရင့်၊ အကောင်းအဆိုးမရွေး စွန့်ပစ်ရိုးမရှိ။ ထိုနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဝိဇ္ဇာသိပ္ပံပညာအစုစုကို သုတေသနပြုနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ အပြင်သို့ ငှားရိုးမရှိ။ စာကြည့်တိုက်တွင်း၌ လေ့လာရန်ဖြစ်သည်။

(ဂ) သီးသန့်စာကြည့်တိုက် မျိုးတွင် အစိုးရဌာနဆိုင်ရာ စာကြည့်တိုက်၊ ကျောင်း၊ ကောလိပ်စာကြည့်တိုက်၊ မျက်မမြင်စာကြည့်တိုက်၊ ရုပ်မြင်သံကြားစာကြည့်တိုက်၊ အကျဉ်းထောင်စာကြည့်တိုက် စသည်တို့ပါသည်။ အများသုံးစွဲနိုင်ခွင့်မရှိ။ ဆိုင်သူများသာ သုံးစွဲနိုင်ရိုးရှိသည်။

၃။ ပြန်ကြားရေးနှင့် ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးစာကြည့်တိုက်များသည် အစိုးရဌာနစာကြည့်တိုက်ဖြစ်သော်လည်း လုပ်ငန်းသဘောအရ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ဆန်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်သူ့စာကြည့်လုပ်ငန်းကို အလေးပေး၍ ပြောပြမည်။

၄။ (က) ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်လုပ်ငန်းတွင် စာစု၊ စာပြု၊ စာဖြန့်ဟူ၍ အစအလယ်အဆုံးပြီးအောင် လုပ်ရသည်။ ဝယ်ယူရရှိသော၊ လှူဒါန်းရရှိသော စာအုပ်စာတမ်းနှင့် စာနယ်ဇင်းတို့ကို တိုက်ပိုင်သွင်း၊ မျိုးတူစု၊ ကက်တလောက်တင်၊ ထိုနောက် စာကြည့်တိုက်သုံးသူအတွက် အဆင်သင့် စင်တင်ပေးရသည်။ ထိုစာအုပ်များအနက်...

- ရိုးရိုးဝတ္ထုနှင့် ကျမ်းစာအုပ် များကို စာငှားဌာနခွဲ၌ စင်ဖွင့်ထားရှိသည်။ စာကြည့်တိုက်သုံးသူက အိမ်သို့ ငှားယူခွင့်ရှိသည်။
- ဘာသာစကား အဘိဓာန်၊ စွယ်စုံကျမ်း၊ မြေပုံချပ်ကြီး၊

စာရင်းဇယား၊ နှစ်တစ်ရာပြက္ခဒိန်စသော ရည်ညွှန်းစာအုပ်မျိုးကို ရည်ညွှန်း
ဌာနခွဲစာစင်၌ မျိုးတူစုထားရှိပြီး သိလိုရာရာ ရှာဖွေသူအား စာကြည့်တိုက်
ဖွင့်ချိန်၌ အဆောက်အအုံအတွင်း သုံးစွဲစေရသည်။

- စာနယ်ဇင်းဟူသရွေ့ကို စာနယ်ဇင်းဌာနခွဲ၌ အစီအစဉ်
အတိုင်း ထားရှိ၍ ဖတ်ရှုစေရသည်။ အပြင်မငှား။

- ကလေးစာအုပ်နှင့် ကလေးဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းတို့ကို သီးသန့်
ထားရှိရသည်။ လူကြီးများကဏ္ဍနှင့် မရောစေရ။

- စာအုပ်မဟုတ်သော အသံဖမ်းတိတ်ကြိုးခွေများ၊ ဂီတ
သင်္ကေတ စာရွက်များ၊ ပန်းချီပုံတူကားချပ်များကို သီးသန့်သုံးစွဲစေရ
သည်။

(ခ) တိုးချဲ့လုပ်ငန်း - အခါကာလအားလျော်စွာ စာအုပ်ပြပွဲ၊
ဟောပြောပွဲ၊ စာတမ်းဖတ်ပွဲ၊ ဗီဒီယိုပြပွဲများကို အသံလုံအခန်းသတ်သတ်
တွင် စီစဉ်ပေးရသည်။ စည်ပင်သာယာနယ်မြေအစွန်ဒေသနေလူများထံ
နယ်လှည့်စာကြည့်တိုက်ကား မှန်မှန်သွား၍ စာအငှားအရမ်းလုပ်ပေးရ
သည်။

၅။ ဤသည်မှာ စာဖတ်သူ လိုရာစာအုပ်စာတမ်းကို စာဖတ်သူ
ဆီ တန်း၍ရောက်အောင်ကြိုးပမ်းခြင်း၊ စာဖတ်သူလိုရာ အကြောင်း
အချက်ကို ရည်ညွှန်းစာ(လုပ်ငန်း)မှတစ်ဆင့် မြန်မြန်သိအောင် ကြိုးပမ်း
ခြင်း၊ စာဖတ်သူအား စာပေဗဟုသုတဖြစ်စေရန် စာအုပ်ပြပွဲ၊ ဗီဒီယိုပြပွဲ
စသည့် အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် ကြိုးပမ်းခြင်းဖြစ်သည်။

၆။ တစ်ဆင့်တက်၍ပြောရမည်ဆိုလျှင် စာဖတ်သူ၏ လိုအင်
ဆန္ဒကို အပြည့်အဝဖြည့်နိုင်အောင် စာကြည့်တိုက်ချင်း ငှားရမ်းရေးစနစ်
ကိုလည်း တီထွင်ထားသည်။ သဘောမှာ စာဖတ်သူလိုရာ စာအုပ်

စာတမ်းကို မိမိသွားရောက်ငှားရမ်းသော စာကြည့်တိုက်၌မရှိ။ သို့ရာတွင် ထိုစာအုပ်စာတမ်းသည် နိုင်ငံတွင်းရှိ စာကြည့်တိုက်တစ်ခုခု၌ ရှိနေသည် ဆိုအံ့။ နိုင်ငံတစ်ဝှန်းလုံးဆိုင်ရာ စာကြည့်တိုက်ဝန်ဆောင်လုပ်ငန်းစနစ် ဗဟိုကက်တလောက်သုံး၍ စာဖတ်သူ၏လက်အရောက် ပို့ပေးသည်။ ဘယ်အခါမှ မရမရှိ မဖြစ်စေရ။ ပြည်တွင်း၌မရှိခဲ့သော် နိုင်ငံခြား စာကြည့်တိုက်မှ ငှားပေးသည်။

၇။ လက်ရှိအခြေအနေ၌ကား ဖွံ့ဖြိုးသောနိုင်ငံများ၏ စာကြည့် တိုက်လုပ်ငန်းသည် အထူးတိုးတက်နေသည်။ ကွန်ပျူတာစက် အင်တာ နက် အသုံးပြု၍ စာစု၊ စာပြု၊ စာဖြန့်တွေ လုပ်လာသည်။ ထိုအခါ စာကြည့်တိုက်ဝန်ထမ်း အဖို့လည်း စာစု၊ စာပြု၊ စာဖြန့်လုပ်ငန်းသည် အချိန်ကုန်သက်သာ၍ မြန်မြန်လုပ်ငန်းပြီးသည်။ စာဖတ်သူအတွက်လည်း လိုရာစာ၊ လိုရာအကြောင်းအချက်ကို မြန်မြန်ရသည်။ စာဖတ်သူ ကိုယ်တိုင်ပင် စာကြည့်တိုက်သို့မသွားဘဲ မိမိအိမ်မှ ကွန်ပျူတာစက်ကို သုံး၍ စာကြည့်တိုက်မှ လိုရာစာသား၊ လိုရာအကြောင်းအချက်ကို လှမ်း တောင်းနိုင်သည်။

(စာကြည့်တိုက်နှင့်သုတပညာ၊
ပြန်ကြားရေးနှင့် ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးဦးစီးဌာန၊
၂၀၀၀ပြည့်နှစ်ထုတ်စာအုပ်မှ)

ဟိုရှေးအယ်လက်ဇန္ဒရီးယား (ဂရိခေတ်စာကြည့်တိုက်)

(၁)

အလင်းရောင်သည် ထွန်းပါစေသတည်း ...

ဓမ္မဟောင်းကျမ်း

ပစ္စုပ္ပန်သည် အတိတ်၏သားမြေးသာတည်း။

သည်စကားသည် လူသူတတွေ အသုံးများသဖြင့် ရိုး၍နေပေသည်။ အဆက်အသွယ်ကို လေးလေးပင်ပင် မစဉ်းစားဘဲ အသုံးများသဖြင့် ပေါ့တန်တန်လည်း ဖြစ်နေပေသည်။ အို... တချို့ကလည်း အတိတ်ကိုပင် ပြက်ရယ်ပြုချင်ဟန်တူပါသည်။ အတိတ်နှင့်ပစ္စုပ္ပန်၏ အလျဉ်ဆက်မှုကို မသိကျိုးကျွန်ပြုကြပါသည်။

တစ်ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ်နောက်ပိုင်း၊ ဥရောပသားတို့သည် ရေခွေးငွေ့ကလေးအစ၊ ကမ္ဘာ့ဒေသန္တရ အကြားအမြင်ကလေးအစ ဆိုသလို အောင်မြင်မှုအနည်းအကျဉ်းရခဲ့သည်တွင် သူတို့ခေတ်သည် တိုးတက်ခြင်း၏ ‘အဆုံးအန္တိမ’ဟု သဘောရောက်ခဲ့ကြပေသည်။ သူတို့အစွမ်းကို

အယုံကြီးယုံ၍ ရှေးအတိတ်ကို ကျောခိုင်းခဲ့ကြပေသည်။ အမှန်ဆိုသော် ဟိုရှေးလူကြီးသူကြီးများသည် ခုခေတ်၏ ခဲရာခဲဆစ်မျိုးထက် အဆအရာ အထောင်ကြီးသော အယူမှား၊ ဝါဒမှား၊ ဖိစီးနှိပ်စက်မှုတွေအကြားမှ တစ်ခုတည်းသောတရားအမှန်၊ တစ်ခုတည်းသော တရားအမှန်သို့ပေါင်းစု သော ပညာလက်တက်တွေကို မနေမနား ရှာဖွေခဲ့ကြသည်။ သည်လို အတိတ်ကိုပယ်၍ ပစ္စုပ္ပန်ကိုသာ ထောမနာနေခဲ့ပါသော် ကမ္ဘာစောင့် နတ်မင်း၏ ရယ်မောဖွယ်ရာသာ ဖြစ်လိမ့်မည်။

ထို့ကြောင့် ကျွန်တော်သည် အတိတ်ဆောင်ရလိမ့်မည်။ အတိတ်ဆောင်မည်ဆိုသော်လည်း ကိုယ့်စခန်း၊ ကိုယ့်လမ်းနှင့်လျော်ရာ ရှေးအတိတ်ပြတိုက်၊ စာကြည့်တိုက်ရေးရာကို ပြန်ပြောင်းပြောလိုပေ သည်။ အထူးသဖြင့် ရှေးနှစ်ပေါင်းနှစ်ထောင်ကျော်က အကျော်တစော ဖြစ်ခဲ့သော အယ်လက်ဇန္ဒရီးယားမြို့ ပြတိုက်၊ စာကြည့်တိုက်လုပ်ငန်း ဆောင်တာကို ပြန်ပြောင်းပြောလိုပေသည်။

အယ်လက်ဇန္ဒရီးယားသည် ကင်းဝန်မင်းကြီးအခေါ် ‘နိုင်ငံ အီဂျစ်’ တွင်ရှိသည် မှန်ပါ၏။ သို့ရာတွင် ခေါမစစ်ဘုရင် အယ်လက် ဇန်းဒါးက အီဂျစ်တိုင်းသားတို့အပေါ် စစ်ပြုနိုင်နင်း၍ သူ့အမည်ပေးကာ ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့ရပေသည်။ သည့်နောက် တော်လယ်မီနန်းဆက်က ဆက်လက်အမွမ်းအမံ ပြုပြန်ပေသည်။ သူတို့၏အားပေးမှုကြောင့် ဝိဇ္ဇာ၊ သိပ္ပံပညာရပ်များထွန်းကားလာတော့ရာ ရှေးခေတ်အနီးအပါးနိုင်ငံများမှ ပညာလိုလားသူတို့စုဝေးရာ ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။ ဤတွင် ဟိုရှေးအီဂျစ် တိုင်းသားတို့နှင့် ခေါမတို့၏ကွဲပြားမှုကို သတိထားမိပါစ။ အီဂျစ် တိုင်းသားတို့သည် ရှေးဟောင်းအယူဝါဒတွေအောက်တွင် နစ်မွန်းကာ ဘုန်းကြီးတွေ၏ ဂါထာမန္တရားကို အမေးအမြန်းမရှိဘဲ နှုတ်ကပတ်တော်

ကဲ့သို့ ခံယူကြပေသည်။ ကွယ်လွန်သူ၏ဝိညာဉ် ပြန်ဝင်လာနိုင်ရန်အတွက် ဆေးစိမ်ပြုပြင်ထားသော အလောင်းကောင်များ၊ တိရစ္ဆာန်ကို ကိုးကွယ်မှု စသည်တို့သည်ပင် သူတို့၏ အယုံအကြည်ကို သက်သေထူနေသည် မဟုတ်ပါလား။ ခေါမတို့မှာမူ သူတို့နှင့် ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်လျက် ‘ဘာမဆို စစ်ဆေးကြည့်ရမယ်၊ စောဒက တက်ကြည့်ရမယ်၊ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်မှုအတွက် အတားအဆီးဆိုတာ မရှိစေနဲ့’ ဟု ပြောလေသည်။ ပြောသည့်အတိုင်းလည်းလုပ်လေသည်။ သူတို့၏ဇာတိချက်ကြော့ အေသင်မြို့ယဉ်ကျေးမှုကို အပထားပါတော့။ ခု အီဂျစ်ပြည်တွင်း အယ်လက်ဇန္ဒရီးယားကို မြို့ကွက်ချကာ ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်အောင် ရေ၊ မီး၊ လမ်း၊ အဆောက်အဦတို့ကိုစတင်၍ စနစ်တကျလုပ်လေသည်။ ဖြောင့်ဖြူးသောလမ်း၊ နေရိပ်ခိုရန် သစ်ပင်တန်းများ၊ ပန်းခြံ၊ ကျောက်ရုပ်ထု၊ ဇာတ်ရုံ၊ ပြတိုက်၊ စာကြည့်တိုက်တွေ တဖြည်းဖြည်း ပြည့်လာလေသည်။ သို့ကလို သာယာလျောက်ပတ်လှသော မြို့ကို အဘယ်ပညာကျော် ခရီးသည်၊ ပန်းချီဆရာ၊ အလှအပမက်သူတွေ မလာဘဲရှိပါမည်နည်း။ လူဦးရေ သုညမှ နှစ်သိန်းငါးသောင်း တက်လာ သည်။ ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် ခေါမစာရေးဆရာကြီးတစ်ဦးက ‘တခြားမြို့တွေကို အယ်လက်ဇန္ဒရီးယားနှင့်စာလိုက်လျှင် တောရွာသာသာလောက် ရှိသည်’ ဟု မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်မှာ မဆန်းတော့ပေ။

(၂)

အယ်လက်ဇန္ဒရီးယားပြတိုက်နှင့် စာကြည့်တိုက်တို့ကား ယခု မရှိပါပြီ။ သမိုင်းဆရာပလူတာ၏အဆိုအရ ရောမစစ်ဘုရင် ဂျူလီယပ်စီဇာနှင့် အီဂျစ်သားတို့၏စစ်ပွဲတွင် မီးလောင်ပျက်စီးခဲ့လေပြီ။ သည်လို

ကွယ်ပျောက်ခဲ့ပြီဖြစ်သော်လည်း မှတ်တမ်းရေးခဲ့သူများ၏ကျေးဇူးကြောင့် ကျွန်တော်တို့တတွေ တို့တို့တိတိ သိနေရပေသည်။ သိရသည်လောက် ကိုပင် စိတ်ကူးကြည့်ယူရပေတော့သည်။ ပြတိုက်သည် မင်းပိုင်းတွင်ရှိ၍ မြေထဲပင်လယ်ကမ်းစပ်ကို မျက်နှာမူနေပေသည်။ အဆောက်အဦနှင့် ဆက်၍ စင်္ကြံလျှောက်စရာလမ်းငယ်တွေ၊ ပန်းပေါင်းမိုး၊ စာအေးအေး လူလူနှင့်ဖတ်နိုင်ရန် ထောင့်ကွယ်တွေထည့်ပေးသည်။ ပြတိုက်အဖွဲ့ဝင် များသည် အလယ်ခန်းမကြီးတွင် စားသောက်ကြရင်းလည်းကောင်း၊ ကိုယ့်ခြံဝင်း စွန်ပလွံပင်ရိပ်အောက်တွင်လည်းကောင်း စုရုံးပြီး ဆိုင်ရာ ပညာတွေကို ဆွေးနွေးလေ့ရှိသည်။ ဆေး၊ နက္ခတ်၊ သင်္ချာအတတ်တွေကို ပြတိုက်တွင်ပို့ချ၍ ကုန်သမ္မုစရိတ်ကို နှစ်စဉ်မှန်မှန် အစိုးရကထုတ်ပေး လေသည်။ စာကြည့်တိုက်မှာ ပြတိုက်နှင့်ကပ်၍နေပေသည်။ တော်လယ် မီဘုရင်ကိုယ်တိုင်က ခေါ်မသြဇာရိပ်လွှမ်းရာ ဒေသတစ်ဝိုက်တွင် ငွေကုန် ကြေးကျခံပြီး စာအုပ်တွေဝယ်ယူစုဆောင်းစေကာ စာကြည့်တိုက် အင်အားကို ဖြည့်တင်းလေသည်။ စာအုပ်ဦးရေလေးသိန်းရှိသော စာကြည့် တိုက်ကို ရှေးခေတ်တွင်ဖြင့် အပြည့်စုံဆုံးဟူ၍ အမှတ်ပြုကြရပေသည်။

ပြတိုက်နှင့်စာကြည့်တိုက်သည် ယခုခေတ်တက္ကသိုလ်၏မျိုးစေ့ ဟု ဆိုလေရာသည်။ ပြတိုက်သည် သိပ္ပံပညာရပ်များဌာနဖြစ်၍ စာကြည့် တိုက်သည် ဝိဇ္ဇာပညာရပ်များဌာန သဘောသက်ရောက်ပေသည်။ ယခု ခေတ် တက္ကသိုလ်တို့၌ ပို့ချနေသောပညာရပ်တို့တွင် အယ်လက်ဇန္ဒရီးယားပြတိုက်၊ စာကြည့်တိုက်လက်ရာသည် အတိုင်းသား ပေါ်နေပေ သည်။ ဘယ်ပုံဘယ်နည်း ဖြစ်လာသနည်း။ ယူကလစ်သည် စက်ဝိုင်း၊ ထောင့်မှန်တြိဂံတို့၏ဂုဏ်ထူး၊ စိန္တိတကထာတွေကိုကြံဆပြီး ဂျီဩမေတြီ ပညာကိုပျိုးထောင်သည်။ အာရတော့သိနီသည် ကမ္ဘာမြေကြီး၏ အကျယ်

အဝန်းကိုတိုင်းရာ အချင်းအမှန်နှင့် မိုင်ငါးဆယ်လောက်နီးအောင် တိုင်းထွာ နိုင်ခဲ့သည်။ ဟစ်ပါးကတ်သည် နက္ခတ်တာရာမြေပုံနှင့် မာတိကာလုပ် သည်။ ဟီရိုသည် ပထမဦးဆုံး ရေနွေးငွေ့ဖြင့်မောင်းသောစက်ကို ကြံ စည်သည်။ ဆိုင်ရေကျမြို့သား အာခိမိဒိသည် ရွှေနှင့်အခြား ဓာတ်သတ္တု တို့၏ အလေးအချိန်အဆကိုတွေ့ခဲ့၍ ပြတိုက်နှင့် စာပေးစာယူ အမြဲရှိခဲ့ သည်။ ဟီရိုဖီးလပ်သည် လူ့ခန္ဓာအစိတ်အပိုင်းတွေကို ခွဲစိတ်ကုသပြီး သွေးလွတ်ကြောနှင့် သွေးပြန်ကြောအကြောင်းကို ပထမဦးဆုံး ရှင်းပြခဲ့ လေသည်။ သည့်ပြင် သမိုင်းဆရာ၊ ကဗျာစကားပြေဆရာတို့၏ အမည် နာမတို့မှာလည်း မနည်းပြီ။ သည်ပါရမီရှင်တို့၏ တွေ့ရှိကြံဆသမျှနှင့် နှောင်းခေတ်တွင် ထပ်မံဖြည့်စွက်ချက်တို့သည် ကျောင်းသုံးစာအုပ်တွေ ထဲသို့ ရောက်နေပေသည်။

သို့သော်လည်း အယ်လက်ဇန္ဒရီးယားတွင် နှစ်တစ်ရာ၊ နှစ်ရာ အတွင်း ပြုစုခဲ့သောပညာရပ်များကို ရပ်ဝေးဒေသတို့မှ မသိခဲ့ကြပေ။ အဆက်အသွယ်နည်းပါးသော ရှေးခေတ်တွင် သည်ပညာတွေသည် ကိုယ့် နေရာနှင့် အနီးအပါးတိုင်းပြည်များ၌သာ စုနေခဲ့ပေသည်။ တစ်ကြောင်း မှာလည်း နောက်ခေတ်များတွင် စစ်မက်ဖြစ်ပွားနေခဲ့သဖြင့် ပညာနယ် ပယ် ကျယ်ပြန့်ဖို့ အခါအခွင့်မသင့်နိုင်ပါလေ။ သည်လိုနှင့် နှစ်ပေါင်း တစ်ထောင်ကျော်မျှ အယ်လက်ဇန္ဒရီးယားပညာရှင်တွေ ပျိုးခဲ့သောမျိုးစေ့ သည် ဖုံးကွယ်နေရသည်။ ပြန်လည်ဆန်းသစ်သည့်ခေတ်ရောက်ခါမှ လန်းလန်းရှင်ရှင်ဖြစ်ကာ အညွန့်အတက် ထွက်ပြုလာရ၏။ သည့်နောက် တွင်ကား လူ့ဘောင်တစ်ခုလုံး အယူအဆဟောင်းတွေကို ပြောင်းလဲပစ် သည်အထိ ပညာအပင်သည် ထွားကျိုင်းရင့်သန်လာလေတော့သည်။

(၃)

သည်နေရာတွင် စာဖတ်သူနှင့် အိုင်းရစ်ပြဇာတ်ဆရာ ဘားနတ် ရှောရေး ‘စီဇာနှင့်ကလီယိုပတ်ထရာ’ပြဇာတ်မှ အခန်းတစ်ခန်းကို မိတ်ဖွဲ့ပေးဖို့ အခန့်သင့်ပေသည်။ အယ်လက်ဇန္ဒရီးယားပြတိုက်နှင့် စာကြည့်တိုက်သည် ရောမစစ်ဘုရင်နှင့် အီဂျစ်တိုင်းသားတို့၏စစ်ပွဲတွင် မီးလောင်ပျက်စီးခဲ့သည်ကို မှတ်မိသေးပါလိမ့်မည်။ အနှစ်နှစ်အလလက စုဆောင်းထားခဲ့သောစာအုပ်တွေ မီးထဲပါနေသည်ကို အီဂျစ်ဘုရင့်ဆရာ ဖြစ်သူ သီအိုဒိုးတပ်သည် ကြည့်မနေနိုင်ရှာ။ သူ့အမြင်တွင် ပညာတွေဖြင့် ဆုံးရှုံးကုန်လေပြီဟု နှမြောတသမိလေသည်။ ထို့ကြောင့် ရင်ဘတ် စည်တီးနှင့် စီဇာထံသို့ပြေး၍ အရေးဆိုလေသည်။ သူတို့နှစ်ဦး အချီအချ စကားပြောပုံမှာ ဤသို့တည်း။

သီအိုဒိုးတပ်... ‘ဟောဟိုမှာ မီးလောင်နေတာတွေဟာ လူတွေရဲ့အသိဉာဏ်ထုထည်ကြီးပါ စီဇာ’

စီဇာ... ‘ရှက်စရာအသိဉာဏ်တွေပဲ၊ လောင်ပါစေ’

သီအိုဒိုးတပ်... (ဝမ်းနည်းဖိုလှိုက်စွာဖြင့်) ‘ရှေးအတိတ်ကို စီဇာဖျက်ပစ်တော့မလား’

စီဇာ... ‘ဟုတ်တယ်၊ အတိတ်ရဲ့ပြာပုံပေါ်မှာ ကျုပ်အနာဂတ် ကို တည်ဆောက်ယူမယ်’

ပြဇာတ်ဆရာရှောသည် အတိတ်ကို အစဉ်းစားအဆင်ခြင် ကင်းမဲ့စွာ လေးစားမှုကိုပြန်ရယ်ပြုလို၍ သူ့ဇာတ်လိုက်စီဇာကို အထက် ကအတိုင်း ပြောစေလေသည်။ တကယ်ဆိုသော် အယ်လယ်ဇန္ဒရီးယား တွင် ပြုစုခဲ့သောပညာရပ်များကို နှိမ်လိုသောသဘော ရှိဟန်မတူပါ။ ရှောသည် ဘဝသံသရာ၌လှည့်လည်ရင်း အတိတ်ကို အကြောင်းမဲ့

ခင်တွယ်နေသူများကို နီးနီးကပ်ကပ်မြင်ခဲ့ပြီး မြင်ပြင်းကတ်မိလိမ့်မည်။ ကတ်လည်း ကတ်စရာပင်။ အကြောင်းမူကား အတိတ်မို့ ရိုသေရမည်။ အဟောင်းမို့ကောင်းရမည်။ မိဘဘိုးဘွားက အစဉ်တစိုက်ပြောခဲ့၍ မှန်ကန်ရမည်။ ထုံးစံအစဉ်အလာရှိ၍ လုပ်ရမည်။ အဲဒီလိုလူစား၌ အဆင်ခြင်တရားသည် သုညသာဖြစ်၏။ အဲဒီလိုလူစားတွေ သည် ကိုယ့်ရှေ့တွင် ခင်းကျင်းပြနေကြသော အဖြစ်သနစ်တွေကို ဆေးဖော်ကြောဖက်မှ မလုပ်ဘဲ အကြောင်းရှိလျှင် ပေထုပ်တွေကိုလှန်လှောပြီး အဖြေကို အလွယ်တကူရှာလိုကြသည်။ ပေထုပ်ပညာရှိလုပ်ခြင်းသည် ရှေး အယ်လက်ဇန္ဒရီးယားပညာရှင်တွေ အခြေခံထားသောသဘောနှင့် လားလားမှအပ်စပ်၍ မရနိုင်။ အယ်လက်ဇန္ဒရီးယားပညာရှင်တွေသည် သူတို့ထက် အရင်ကျသောပညာရပ်တွေကို ဘယ်တော့မှ ဖုတ်ပြီးကင်ပြီးသား လက်မခံခဲ့။ ခေါ်မစရိုက်အတိုင်း စေ့စေ့စပ်စပ် စစ်ဆေးကြည့်၊ နောက် ဆိုင်ရာလုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်ချင်းနှင့် ညှိနှိုင်းပြီးမှ သင့်သလိုလက်ခံအသုံးပြုကြသည်ဟု သိရပေသည်။ တကယ်ဆိုသော် အတိတ်သည် အသုံးဝင်နေသဖြင့်သာ သုံးစွဲနေကြရ၏။ သည်လိုမှ အသုံးမဝင်ပါလျှင် ကိုယ်ကာယ၏ အညစ်အကြေးလို စွန့်ပစ်ဖို့သာရှိလေသည်။

အတိတ်ကိုစွဲစွဲလမ်းလမ်း ခုံမင်သူတို့၏ အခြားဘက်၌ အတိတ်ကို အရမ်းကာရော ပစ်ပယ်သူများရှိလေသေးသည်။ သူတို့သည် ခုမျက်မှောက်၌ တွေ့ကြုံခံစားရသမျှသည် အတိတ်နှင့်ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်သည်ကို မျက်စိစုံမှိတ်ထားကြဟန်တူပေသည်။ လူ့ကျင့်ဝတ်၊ စက်မှုလက်မှုတိုးတက်မှုတို့သည် နတ်ရေကန်ထဲကျ၍ တဟုန်တည်း ကြီးကြီးမားမား၊ ထုနှင့်ထည်နှင့် ဖြစ်လာကြသည်မဟုတ်ပေ။ ဘာမဆိုအတိတ်ကို အခြေပြုရသည်။ အတိတ်မှလိုသမျှကို ယခုမျက်မှောက်တွင် ဖြည့်၍

ယူသည်။ အနာဂတ်ကိုရှေ့ရှုပြီးသား ဖြစ်နေပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ခု
ပစ္စုပ္ပန်ကို ပေါ်ပေါက်စေသော အယ်လက်ဇန္ဒရီးယား၏ ရှေးအတိတ်ကို
ဖော်ပြရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(တာရာမဂ္ဂဇင်း၊ ဇန်နဝါရီလ၊ ၁၉၅၀)

အင်္ဂလန်မှ စာကြည့်တိုက်တစ်ခု

‘စာကြည့်ပိဋကတ်တိုက်မည်သည် ရှေးသူတော်သူမြတ်များ၏ အတုအယောင်ကင်းသော အမွေအနှစ်တို့စုရာ ဌာပနာတိုက်တည်း’

(ဘေကွန်)

စာရေးသူသည် အင်္ဂလန်ပြည်၌ စာကြည့်တိုက်များသို့ လှည့်လည်ကြည့်ရှု၍ စာကြည့်တိုက်အုပ်ချုပ်မှုပညာကို လေ့လာဆည်းပူးခွင့်ရခဲ့ဖူးပေသည်။ မိမိတွေ့မြင်ခဲ့သမျှကို စာဖတ်သူများလည်း သိကြားချင်လိမ့်မည်ဟု တစ်ဆင့်ဖောက်သည်ချလိုပါသည်။

စာကြည့်တိုက်ဟုဆိုရာတွင် နိုင်ငံတော်စာကြည့်တိုက်၊ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်၊ အထူးစာကြည့်တိုက်၊ ဒေသန္တရ (ကောင်တီ) စာကြည့်တိုက်၊ မြူနီစီပယ်စာကြည့်တိုက်ဟူ၍ အမျိုးမျိုးပြားလှပါ၏။ အများပြည်သူတို့နှင့် လက်ပွန်းတတီးဆက်ဆံရာ၌ မြူနီစီပယ်စာကြည့်တိုက်သည် အရေးအရာဝင်လှသည်ဖြစ်၍ မြို့အလတ်စားတစ်ခု (နေ့တင်ဟမ်)မှ ဗဟိုစာကြည့်တိုက်ကို နမူနာယူကာ ရုပ်လုံးဖော် ပါရစေ။

ဗဟိုစာကြည့်တိုက်သည် လူအများစုဝေးရာနှင့် အလှမ်းလည်း မလှမ်းလွန်း၊ မနီးလည်းမနီးလွန်း အလောတော်နေရာ၌ရှိပေသည်။ သဘောမှာ လူတိုင်းလူတိုင်းသည် လွယ်လင့်တကူ လာရောက်နိုင်ရန် ဖြစ်ပါ၏။

ဗိသုကာမှု၌ အခြားအဆောက်အဦတို့နှင့် သဏ္ဍာန်မတူ၊ အလှအပ ပန်းခက်ပန်းနွယ်တို့နှင့်ကင်း၍ အချိုးကျကျနှင့် အိန္ဒြေရပါ၏။ ပုံပန်းတစ်ခုလုံးတွင် အမိုးထိန်းပါးရှည်လျားသော မှန်ပြတင်းတို့ ပေါ်လွင်နေပေသည်။

ဝင်းဝတွင် စာကြည့်တိုက်အမည်နာမကို အဝေးကမြင်ရလေအောင် ချိတ်ဆွဲထားပါသည်။ ကျယ်ဝန်းသော ရှေ့ဥပစာ မြက်ခင်းပြင်တွင် မျက်စိပသာဒဖြစ်အောင် ပန်းပင်ကလေးများကိုလည်း အတန်းလိုက်၊ အတန်းလိုက် စိုက်ပျိုးထားပါသည်။ စာဖတ်သူသည် ဝင်းဝအနီးသို့ ရောက်လာလျှင် စိတ်ဝင်စားစရာတစ်ရပ်ဖြစ်သည့် လက်တွန်းထဲမှ ကလေးတွေ၊ သံတိုင်ကြိုးနှင့် လှည့်ထားရသောခွေးကလေးတွေကို မြင်ရလိမ့်မည်။

စာကြည့်တိုက်အတွင်းတွင် စာအုပ်ရွေးနေကြသော ယောက်ျား၊ မိန်းမတို့ရှိပေသည်။ သို့ပေမင့် သူတို့၏ လူမမယ်ကလေးများကို သူတို့ပေါင်ပေါ် တင်မထားနိုင်၊ ခွေးကလေးတွေကို အတွင်းသို့ ခေါ်မသွားနိုင်။ ထို့ကြောင့် ကလေးတွေ၊ ခွေးတွေသည် အလိုက်သိစွာနှင့် အပြင်မှ စောင့်နေကြရပါသည်။

ဤတွင် စကားဦးသန်း၍ ပြောရဦးမည်။

ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်အဖို့ ...

(၁) ငှားရမ်းသည့်ဌာန

(၂) စာကြည့်တိုက်အတွင်း၌ပင် စာလေ့လာ၊ အကိုးအကားပြု နိုင်ရန် အစီအမံလုပ်ပေးခြင်း၊

(၃) ခေတ်ပေါ်စာနယ်ဇင်း အပြည့်အစုံထားရှိခြင်း၊

(၄) ကလေးများအဖို့ စာကြည့်တိုက်သတ်သတ် ခွဲထုတ် ပေးခြင်းဟု လုပ်ငန်းလေးမျိုး ပိုင်းထားပါသည်။

ငှားရမ်းသည့်ဌာနကို လူအများဆုံး သုံးကြပါသည်။ မိတ်ဆွေ စာဖတ်သူသည် သည်ဌာနတွင်းသို့ ဝင်ကြည့်ပါလေ။ နောက်ဆုံးထုတ် ဆေးရောင်စုံစာအုပ်အဖုံးတွေကို မျက်စိဆွဲအောင် ခင်းကျင်းပြထား သည်ကို လက်ဦးသတိပြုမိပါလိမ့်မည်။

လှပသောရောင်စုံအဖုံးတွေတွင် အတန်ကြာအာရုံဝင်စားမိပြီး နောက် စာဖတ်သူသည် စာအုပ်စင်များအကြား၊ ကုလားထိုင်တွင် အေးအေးလူလူ စာမြည်းနေကြသော ထိုထိုယောက်ျား၊ မိန်းမတို့နှင့် ရောနှောမိလိမ့်မည်။

စာကြည့်တိုက်ကောင်းဆိုသည်မှာ ကမ္ဘာ့ပညာစုံစုရာ ရတနာ သိုက်ဖြစ်ပါသည်။ ဘယ်လိုအကြောင်းအရာနှင့် စာပုရပိုက်မျိုးလိုသည် ဖြစ်စေ၊ လွယ်လင့်တကူရနိုင်ရသည်။

သို့ကလို လွယ်လင့်တကူရှာရအောင် ပမာဆိုသော် အထွေထွေ၊ သဘာဝတ္ထ၊ ဘာသာရေး၊ လူမှုဆက်ဆံရေး၊ ဝေါဟာရဗေဒ၊ သိပ္ပံပညာ၊ စက်မှုလက်မှု၊ အနုပညာ၊ စာပေ၊ နိုင်ငံသမိုင်း စသည်ဖြင့် အမျိုးတူစု၊ အမျိုးမတူ ခွဲထားပါသည်။ ဂျူဝီဇ်အမှတ်သင်္ကေတများကိုလည်း တပ် ထားပေးပါသည်။

စာဖတ်သူသည် မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းစာအုပ်ကို လိုချင်ပါသော် သင်္ကေတအားဖြင့် ၉၀၀ သည် နိုင်ငံသမိုင်း၊ ၉၅၀ သည် အာရှသမိုင်း၊ ၉၅၉ သည် အိန္ဒိယအရှေ့နိုင်ငံများသမိုင်း၊ ၉၅၉-၂ သည် မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းဖြစ်ရာ သင်္ကေတကို သိထားနှင့်ပါက စာအုပ်စင်တွင် ချောချော မောမော တွေ့နိုင်ပါသည်။

ဘယ်သူရေးသည့် မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းမဆို သည်သင်္ကေတနှင့် ရှာရသည်ချည်းဖြစ်၏။ သိထားရအောင်လည်း စာရေးဆရာညွှန်း၊ အကြောင်းအရာညွှန်း၊ သင်္ကေတညွှန်း၊ သည်လိုညွှန်းပေးသည့် အညွှန်း ကက်တလောက်များ စီစဉ်ပေးထားပါသည်။ သို့ပေမယ့် တစ်ခါတစ်ရံ ကသိကအောက် ခဲရာခဲဆစ်ကလေးများနှင့် ရင်ဆိုင်ရတတ်ပါသေးသည်။

သည်အခါသော် စာကြည့်တိုက်လက်ထောက် အပျိုမကလေး တို့သည် စာဖတ်သူအားကူညီရန် အဆင်သင့်ရှိနေပါသည်။ ဘယ်လောက် ပင် အလုပ်ထွေပြားနေစေကာ မောပန်းပြီးနေသည့် အမူအရာမပြကြ။

ကောင်းပါပြီ။ စာဖတ်သူလိုချင်သော စာအုပ်လည်းတွေ့ရပြီ။ အိမ်သယ်ဖို့သာ လိုပါတော့သည်။

သည်အတွက် စာဖတ်သူ၏ ငှားလက်မှတ်နှင့် စာအုပ်အတွင်း ညှပ်ထားသော စက္ကူကတ်ပြားကလေးက ကိစ္စပြီးမြောက်စေပါသည်။ စက္ကူကတ်ပြားကလေးတွင် စာရေးဆရာ၊ စာအုပ်အမည်သင်္ကေတတို့ ပါလေရာ စာအုပ်ငှားရာ၌ ငှားလက်မှတ်နှင့် အဆိုပါစက္ကူကတ်ပြား ကလေးကို လက်ထောက်က သိမ်းယူပူးတွဲ၍ အစီအစဉ်နှင့် ရက်စွဲနောက် တွင် ထားလိုက်ပါသည်။ နှစ်ပတ်အကြာ စာအုပ်ကိုပြန်အပ်သည့်အခါ ငှားလက်မှတ်ကို စာဖတ်သူသို့ပြန်ပေး၍ စက္ကူကတ်ပြားကလေးသည် ဆိုင်ရာစာအုပ်အတွင်းသို့ ပြန်ရောက်သွားပါသည်။

ငှားရမ်းသည့်ဌာနမှစာအုပ်ကို အိမ်သယ်သွားနိုင်သော်လည်း အကိုးအကားပြုရာဌာနမှ သယ်မသွားနိုင်။ တစ်နေရာတစ်ဌာနစီဖြစ်ပါသည်။

သည်နေရာသည် ပြန်ကြားရေးလည်းဟုတ်၊ အလုပ်စခန်းဌာနလည်း ဟုတ်ပေသည်။ စခန်းကို လူသံသူသံ၊ ကားသံစက်သံတို့မှ ဝေးနိုင်သလောက် ဝေးရစေ၏။ အလင်းရောင်၊ ထိုင်နေရာတို့မှာ လိုလေသေးမရှိစေရ။ စာအုပ်စင်၊ စာအုပ်အစီအစဉ်ကို အခန်း၏ အနေအထားနှင့် ပဏာရစေပါသည်။

သည်ဌာနနှင့် အထူးတလည် ပတ်သက်သောအဘိဓာန်၊ ဗဟုသုတ ပကာသနီကျမ်း၊ ပညာစွယ်စုံကျမ်း၊ မြေပုံ၊ နှစ်ပတ်လည်စာအုပ်၊ အစိုးရပြန်တမ်းများ၊ မဲစာရင်း၊ သတင်းစာဖြတ်ပိုင်း၊ ဖိုင်တွဲများအပြင် ဆိုင်ရာပညာ ရပ်များနှင့်ပတ်သက်သော ကျမ်းစာအုပ်များ ထားရှိပေးပါသည်။ စာဖတ်သူအဖို့ သည်စာအုပ်တွေ၏ လက်ငင်းလုပ်ငန်းသည် ‘အမေးအဖြေ’ ဖြစ်ပါ၏။

မိမိသိလိုသော အကြောင်းအရာအချက်အလက်အတွက် အချိန်အတိုဆုံးတွင် အဖြေရရန်ဖြစ်ပါ၏။ သို့ကလို များပြားလှသော စာအုပ်စာတမ်း၊ ဖိုင်တွဲတို့မှ ကိုယ်လိုချင်ရာအချက်အလက်ကို ရှာဖွေတတ်သည် ထားဦး။ စာဖတ်သူတစ်ဦးတည်းနှင့် အလုပ်မနိုင်နင်းနိုင်။ ထို့ကြောင့် ဌာနလက်ထောက်ထံမှ မကြာခဏ အကူအညီယူရလေသည်။

လက်ထောက်သည် ဖျတ်လတ်ပေါ့ပါးသည်။ ယဉ်ကျေးဖော်ရွေသည်။ ဘယ်စာအုပ်တွင် ဘာရှာရမည်။ ဘယ်လိုရှာရမည်ကို သိသည်။ လုပ်ငန်းသည် အမေးအဖြေတွင် ပြီးဆုံးသွားသည်မဟုတ်။ အလုပ်စခန်းလည်း ဖြစ်နေပြန်သည်။ သည်အခန်းတွင် ကျောင်းသား၊ အလုပ်သမား၊

ကုန်သည်၊ နိုင်ငံခြားသားသုတေသီတို့ပေါသည်။ ဆိုင်ရာစာအုပ်စာတမ်းများကို စားပွဲပေါ်ချကာ မှတ်စုစာအုပ်များတွင် ကူးယူနေကြသည်ကို မြင်နိုင်ပါသည်။

တစ်နေ့ကုန်တစ်နေခမ်း လုပ်သူလည်းရှိမည်၊ ခဏနှင့် ထသွားသူလည်းရှိမည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ငြိမ်သက်တိတ်ဆိတ်စွာနှင့် ပညာကို တကုတ်ကုတ် ထုတ်ယူနေကြသည်မှာ အားကျစရာဖြစ်ပါသည်။

ထပ်၍ပြောရဦးမည်။ သည်ဌာနတွင် ဒေသဆိုင်ရာ စာအုပ်စာတမ်း၊ မြေပုံတို့ကို သီးခြားစုဆောင်းထားပြန်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ နေ့တင်ဟမ်မြို့များတွင် နေ့တင်ဟမ်နှင့်သက်ဆိုင်သမျှ စာအုပ်စာတမ်းအစရှိသည်တို့ကို ရနိုင်သလောက် သိမ်းဆည်းထားခြင်းဖြစ်ပါ၏။ ဒေသ၏သမိုင်း၊ ပထဝီ၊ တိရစ္ဆာန်ဗေဒ၊ ရုက္ခဗေဒတို့ကို သိချင်သူအတွက် အခွင့်ကောင်းဖြစ်ပါသည်။

စာနယ်ဇင်းအခန်းမှာ သိသာလွယ်ပါ၏။ နိုင်ငံခြားစာစုံလင်၍ စင်တွင်အကန့်လိုက်ထည့်ထားပါသည်။ အကြောင်းအရာတစ်ခုကို အဆက်မပြတ်ဖတ်လိုပါမူ အဟောင်းအသစ် တောင်းယူကြည့်နိုင်ပါသည်။

ကျမ်းစာအုပ်တို့မှ ဗဟုသုတကို စာနယ်ဇင်းပါ နောက်ဆုံးအချက်အလက်တို့ဖြင့် ဖြည့်စွက်ယူနိုင်ပါသည်။ ကလေးစာကြည့်တိုက်မှာ သူတို့နှင့် လျောက်ပတ်မည့် ပုံပြင်ဝတ္ထု၊ ဗဟုသုတ ပကာသနီ၊ ကလေးသတင်းစာတို့ကို တစ်ခန်းတည်း ရောပြွမ်းထားပေးပါ၏။

ဤမျှဖြင့် မြို့နီစီပယ်စာကြည့်တိုက်၏ လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်ကို သိသာလောက်ပြီ။

စာကြည့်တိုက်နှင့် ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးသည် ချောမောသည်။
ထို့သို့ချောမောအောင် နှစ်ဖက်စလုံးက အားထုတ်ကြပါသည်။

စာကြည့်တိုက်မှူးသည် စာဖတ်သူများ၏ ဗဟုသုတကို ဖြည့်
၏။ အပေါင်းအသင်းဆန့်သည်။ ပြည်သူတို့၏ အလေ့အထ၊ ဝါသနာ
ဘာဂီကို အမြဲစိတ်ဝင်စားလျက် လိုအင်ဆန္ဒကို မဆိုင်းမတွ ဖြည့်စွမ်း
ပေးသည်။

ပြည်သူတို့ကလည်း သူတို့၏တာဝန်ဝတ္တရားကို မမေ့မလျော့
ကြပါ။ စာအုပ်တွေကို ဂရုတစိုက်ရှိခြင်း၊ စာကြည့်တိုက်အတွင်း ငြိမ်သက်
စွာရှိခြင်းစသော စည်းမျဉ်းဥပဒေကို လိုက်နာကြပါသည်။သည်လို
တစ်ဦးကိုတစ်ဦး ကျေးဇူးပြုသည့်အလေ့အထကို အခြား တိုင်းကြီး
ပြည်ကြီးသားများက မချီးမွမ်းဘဲ မနေနိုင်ပါ။

စာကြည့်တိုက်သည် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်တွင် လမ်းဆုံးမနေဘဲ
အပြင်လုပ်ငန်းများနှင့် အများအပြားဆက်သွယ်နေပြန်ပါသည်။

စာကြည့်တိုက်သည် ယဉ်ကျေးမှုရေးရာတွင် ဗဟိုချက်မဖြစ်
လေရာ လူငယ်များအစည်းအရုံး၊ သက်ကြီးပညာသင်တန်း၊ ပြဇာတ်
သဘင်၊ စာသင်ကျောင်း၊ ဟောပြောပွဲစသည်တို့နှင့် ရင်းရင်းနှီးနှီး ကူးလူး
ဆက်ဆံနေရပါသည်။

စာကြည့်တိုက်မှူးသည် ပေါ့ပေါ့တန်တန် ဘယ်ခါမှ နေလေ့
မရှိ။ ပြည်သူ့ယဉ်ကျေးမှု အဆင့်အတန်းမြှင့်စေမည့် ကိစ္စဟူသမျှကို
ဂရုတစိုက်လေ့လာရပါသည်။ စာကြည့်တိုက်မှ ကမကထပြု၍ ပြဇာတ်
လုပ်ပေးသည်။ သက်ကြီးသင်တန်းသို့ ကျောင်းသုံးစာအုပ် ငှားရမ်းသည်။
ပန်းချီပြပွဲတို့တွင် လူများပိုမိုသဘောပေါက်စေရန် ဆိုင်ရာပန်းချီအကြောင်း
စာအုပ်များကို ခင်းကျင်းပြသည်။ ဟောပြောပွဲတွင် လိုအပ်သည့် ဗဟု

သုတရှိသင့်စေရန် ဆိုင်ရာစာအုပ်စာရင်းကို အပူ၊ အနု အရင့်အလိုက်
မှတ်စုတို့ဖြင့် ဖြန့်ချိသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်သူတို့ကလည်း သူတို့ပညာ
ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် စာကြည့်တိုက်ကို ယုံကြည်အားထားပေသည်။

(တာရာမဂ္ဂဇင်း၊ နိုဝင်ဘာလ၊ ၁၉၄၉။)

ဗြိတိသျှပြတိုက် စာကြည့်တိုက်

(၁)

ကျွန်တော့်တွင် ခင်မင်ရင်းချာသော အဘိုးကြီးမိတ်ဆွေတစ်ဦး ရှိခဲ့ဖူးသည်။ သူသည် အရွယ်အလိုက်ကုန်ကြီးသည်။ လေးလေးပင်ပင် စဉ်းစားသည်။ သို့ပေမယ့် ကျွန်တော့်လို လူငယ်လူရွယ်မျိုးနှင့်လည်း အရောတဝင်နေနိုင်သည်။ ကျွန်တော့်လိုလူရွယ်က ကိုယ်စိတ်သန်ရာ ပြောသည်ကို ခေါင်းတညိတ်ညိတ်ဖြင့် နားထောင်ပြီးအဆုံး၌ ဖြည်းဖြည်း အေးအေးပြန်ပြောတတ်သည်။ ကျွန်တော် ကိုယ့်စကားနှင့်ကိုယ် ထွေးလုံး ရစ်ပတ်ဖြစ်ကာ မဆက်နိုင်တော့လျှင် သူကကူညီဖေးမပြီး ပြောအောင် ဖြေပေးလေသည်။ သည်လိုနှင့် ဆွေမျိုးအရင်းအခြာလိုဖြစ်ကာ ကျွန်တော် သည် သူ့အပေါ်၌ နေရာတကာ တိုင်ပင်အားကိုးမိလေသည်။ ကျွန်တော် သည် ဗြိတိသျှပြတိုက်စာကြည့်တိုက်ကို တွေးမိတိုင်းတွေးမိတိုင်း အဖသဖွယ်ဖြစ်သော သည်အဘိုးကြီးကို သွား၍သတိရမိလေသည်။ ဟုတ်ပေသည်။ သက်မဲ့ဝတ္ထုနှင့် သက်ရှိဝတ္ထုဟူ၍သာ ကွာသည်။ မှီခို ထိုက်သည့်အရာ၌ကား သူတို့နှစ်ဦး အတူတူပင်ဖြစ်လေသည်။

ဗြိတိသျှပြတိုက်စာကြည့်တိုက်နှင့် ကျွန်တော် ဆုံစည်းမိပုံသည် မတော်တဆမဟုတ်ပါလေ။ ဆောင်းရာသီကျောင်းပိတ်ရက်အတွင်း တောမှလန်ဒန်သို့ ကျွန်တော်ရောက်လာသည်။ စာကြည့်တိုက်နှင့် စောစောပိုင်းကတည်းက အကျွမ်းတဝင်ရှိထားဖို့မှာ စကားထဲထည့်ပြောဖို့ ရန်ပင်မလို။ ထို့ကြောင့် ထိုနေ့မနက်စာစားပြီးချိန်၌ ကျွန်တော်သည် မြူနင်းများဝေနေသဖြင့် ဘတ်စ်ကားများ ရှေ့မီးကိုထွန်း၍ ဟွန်းသံ ဆူဆူညံညံပေးကာ သွားလာနေကြသည့် လမ်းကျယ်ဘက်မှ စာကြည့် တိုက်ရှိရာ ဂရိတ်ရပ်ဆယ်လမ်းထဲသို့ ချိုးဝင်လျှောက်လာခဲ့လေသည်။ ဘေးဝန်းကျင်ကို သတိထားကြည့်ကာ အသံများနှင့် တဖြည်းဖြည်း ဝေးဝေးလာခဲ့ရာ မြူနင်းတွေအကြား၌ တရားရပေါ်နေသော စာကြည့် တိုက်ကို မြင်လာရတော့သည်။ နဂိုက စာအုပ်ထဲတွင်ဖတ်ထားရ၍ ကြည်ညိုနေမိသည့်အထဲတွင် သည်လိုအထူးအထည်နှင့်လည်း မြင်ရပြန်၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လည်း လျော်ကန်ပြန်သည်ဖြစ်ရာ ပို၍ကြည်ညိုစိတ် ပွားများလာပေသည်။

သည်အကြောင်းကို စာပေအရာ၌ ဖတ်ကျွမ်းမှတ်ကျွမ်းသူများ သိထားတန်ပါသည်။ ဝင်းတောင်ဖက်မျက်နှာချင်းဆိုင်တွင် အရှေ့တိုင်း စာအုပ်ဆိုင်တွေ အစီအရီနှင့် ရှိကြသည်။ ကျွန်တော်ရောက်ချိန်၌ ဒေါက်တာထင်အောင်ရေး ‘မြန်မာ့ရိုးရာပုံပြင်များ’ စာအုပ်၊ တရုတ်စာပေ သုခမိန်အာသာဝယ်လေ၏ ဘာသာပြန် တရုတ်ကဗျာညွန့်ပေါင်းစာအုပ်၊ ပရမတ်ဆရာကြီး ရာဒါခရစ်ရှန်ရေး ‘အိန္ဒိယအဘိဓမ္မာကျမ်း’ စာအုပ် များကို မှန်ပြတင်းပေါင်တွင် အပြိုင်အဆိုင်ပြထားသည်ကို မြင်ခဲ့ရသည်။ ဝင်းရှေ့ဖက်တွင် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်၏ ခေတ်ဆန်သောအဆောက်အအုံ မားမားမြင့်မြင့်ရှိသည်။ ဝင်းအနောက်ဖက်လမ်းတွင် အင်္ဂလန်ပြည်လုံး

ဆိုင်ရာ ဗုဒ္ဓဘာသာအသင်းဌာနချုပ်ရှိသည်။ သည်မျှသာမဟုတ်သေး။ ကဗျာသမား၊ ပန်းချီသမား၊ ဘာသာရေးဂိုဏ်းသမား၊ ပညာကျော်၊ စာမွေ့သူတတွေ ကျက်စားရာ၊ ငတ်ပြတ်ရာ၊ အရက်ချိုမြမြနှင့် ညဉ့်နက် သန်းခေါင်မရွေး ဆွေးနွေးရာ ဘလွန်စဘူရီအမည်ရှိ နာမည်ကျော် ရပ်ကွက်သည် ဤနေရာပင်ဖြစ်သည်။

သည်လို စာပေရေးရာ၊ ဘာသာရေးရာ ဝါဒသစ်၊ ဝါဒဟောင်း အလှယ်အကူးပေါသည့် ရပ်ကွက်အလယ်တွင် ဗြိတိသျှပြတိုက်သည် ရင့်ကျက်သော အသရေကိုဆောင်ပြနေပေသည်။ ကျွန်တော်က စာကြည့် တိုက် စာသင်သားမို့ လိုလိုချင်ချင် မှတ်ချက်ချသည်ဟု ယိုးချင်ပါသော် ဗြိတိသျှပြတိုက်ကို စေ့စေ့ကြည့်မိသူတိုင်း ကျွန်တော့်နည်းတူ မှတ်ချက် ပေးရလိမ့်မည်ဟု ထပ်ပြောလိုပေသည်။ ကြည့်ပါတော့။ စာကြည့်ခန်းမ အဝင်တွင် ဂရိနွယ်ကျောက်သားတိုင်ရှစ်တိုင် မားမားရားရားနှင့် ရပ်တည် လျက်ရှိသည်။ ရုပ်ကြွများကလည်း နဖူးစည်းကဆီး၍ မိုးနေပေသည်။ ဟိုရှေးဂရိမုခ်ဝမျိုးပင်။ သည်လို ရှေးဂရိဟန် မုခ်ဝအောက်သို့ ၂၀ရာစုနှစ် တွင်းသား စာဖတ်သူ လူကြီးလူငယ်များ ဦးတိုက်၍ဝင်လာနေကြပြီ။ သူတို့၏ နိမ့်ချသောမျက်နှာထားနှင့် ရင့်ကျက်သောအဆောက်အဦသည် အပြိုင်အဆိုင်ပေါ်နေပေသည်။ လူရွယ်နှင့်အဘိုးအို၏ ဆက်ဆံရေးသည် ပေါ်လွင်နေပေသည်။ ကျွန်တော်လည်း သူတို့နှင့်အတူ ဝင်လိုက်သွားလေ သည်။

(၂)

သည်လိုဖြင့် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ဖြစ်သော ပြတိုက် စာကြည့်ခန်းမအတွင်းသို့ ပထမအကြိမ်ရောက်ရခြင်းဖြစ်ပေသည်။

(နောင်လည်း မကြာခဏရောက်ခဲ့သည်ပင်)။ သို့သော် အမျိုးသား စာကြည့်တိုက်ဆိုသည်မှာ ဘာပါလဲ။ စာကြည့်တိုက်ကို ပါလီမန်မှ နှစ်စဉ်အသုံးစရိတ်ပေးသည်။ အင်္ဂလိပ်သာသနာပိုင်၊ တရားရေးရာ ဝန်ကြီး၊ (ဥပဒေပြု) အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၊ ထိုသုံးဦးတို့က ဦးစီ အုပ်ထိန်းသည်။ မူပိုင်ဥပဒေအရ ပြည်တွင်း၌ထုတ်ဝေသမျှစာအုပ်များ၊ သတင်းစာများ တစ်အုပ်စီ၊ တစ်စောင်စီ ပို့ရသည်။ ဤသည် မြူနီစီပယ်စာကြည့်တိုက်တို့နှင့် ကွဲပြားချက်ဖြစ်သည်။ ထင်ရှားအောင် စာကြည့်တိုက်လမ်းညွှန်စာအုပ်မှ ကောက်နုတ်၍ပြပါအံ့။

‘ဤစာကြည့်ခန်းမသည် စာပေအလုပ်ရုံသာဖြစ်သည်။ စိတ် ဖျော်ဖြေရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ စာမေးပွဲဖြေဆိုနိုင်ရေးအတွက် လည်းကောင်း၊ အခြားစာကြည့်တိုက်များတွင်ရနိုင်မည့် ခေတ်ပေါ်စာအုပ် များကို နှီးနှောရေးအတွက်လည်းကောင်း အသုံးပြုရန်မရည်ရွယ်။ မူရင်းကျမ်းဂန်ကို နှီးနှောလိုသူများ၊ အခြားစာကြည့်တိုက်များ၌ မရနိုင် သောစာအုပ်များကို သုတေသနပြုလိုသူများသာလျှင် ဤစာကြည့်ခန်းမ ကို သုံးခွင့်တောင်းရာသည်’

ဗြိတိသျှပြတိုက်စာကြည့်တိုက်၏ အလုပ်သည် ယခုခေတ်၊ နှောင်းခေတ်လူများ အကိုးအကားပြုနိုင်စေရန် ရသမျှစာပေကျမ်းဂန်တို့ကို အပျောက်အဆုံးမရှိ၊ စုဆောင်းထိန်းသိမ်းထားပေးရန်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဝတ္ထုစာအုပ်တစ်အုပ်၏ ထုတ်သက်သည် ၅နှစ်အတွင်းရှိသည် ဆိုအံ့။ ထိုစာအုပ်ကို စာဖတ်သူအား သုံးခွင့်ပေးရိုးမရှိပေ။ စာဖတ်သူက ငှားရမ်းဖတ်ရှုလိုလျှင် အခြားစာကြည့်တိုက်များမှ ငှားရမ်းဖတ်ရှုရသည် ချည်းဖြစ်သည်။ သည်လိုစည်းမျဉ်း ကြပ်ကြပ်တည်းတည်းထားရသည်မှာ အခြားအကြောင်းလည်း ရှိပေသေးသည်။ စာကြည့်ခန်းမကို မူလက

လူ ၄၆၀ အသုံးပြုရန် ကြံရွယ်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ၌ လူ ၇၀၀ကျော် အသုံးပြုနေကြဟု သိရပါသည်။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်မို့ စာအုပ်၊ ပေစာ အစုံလင်ဆုံးရှိ သည်ဟု ပြောရလိမ့်မည်။ ပြော၍လည်း အဆန်းမဟုတ်ပေ။ စာကြည့် ခန်းမကို ရှားပါးအဖိုးတန်သည့် စာအုပ်များထားသော မြောက်ဘက် စာကြည့်တိုက်၊ မြေပုံ၊ လက်ရေးစာ၊ ပေစာထားသောစာကြည့်တိုက်၊ အရှေ့တိုင်းကျမ်းဂန်များထားသော အရှေ့တိုင်းစာကြည့်တိုက်၊ ဘုရင့် စာကြည့်တိုက်ဟူ၍ စာကြည့်တိုက်ငယ်များက ရံထားသည်။ စုစုပေါင်း ပုံနှိပ်စာဦးရေ လေးသန်း၊ လက်ရေးစာဦးရေ တစ်သိန်းငါးသောင်း နှင်နှင်ရှိသည်။ စာအုပ်စင်ချင်း စဉ်ယူသော် ၃၇မိုင် ရှည်လျားသည်ဟူ၏။

(၃)

ကျွန်တော်လည်း စာကြည့်ခန်းမအတွင်းသို့ ခပ်ငေးငေး၊ ခပ်ရွံ့ရွံ့ ကြည့်နေမိလေသည်။ သည်အခန်းအကြောင်းကို ရေးခဲ့၊ ဖွဲ့နွဲ့ခဲ့သော စာအုပ်စာတမ်းပေါင်းလည်း များလှပါပြီ။ တချို့တစ်ဝက်ကိုလည်း ကြိုတင်၍ ကျွန်တော် ဖတ်ဖူးခဲ့ရပြီ။ သို့ပေမယ့် ယခုလို ကိုယ်တိုင် ကိုယ်ကျ မြင်ရပြန်သောအခါ ဟိုရှေးအတိတ်နှင့် ခုမျက်မှောက်ကွင်းဆက် တို့ တစ်ခုစီ၊ တစ်ခုစီ ပေါ်လာပေသည်။ ကျွန်တော့်ရင်တွင်း၌ လှုပ်ရှား လာလေသည်။ စာပေရေးရာ၊ စီးပွားရေးရာ၊ နိုင်ငံရေးရာ၊ ယဉ်ကျေးမှု ရေးရာ အပြောင်းအလဲတွေကို သည်ခန်းမကပင် အထောက်အပံ့ပေးခဲ့ သည် မဟုတ်ပါလော။ လူတို့ပါးစပ်ဖျားတွင်သီးနေသော လူကျော်လူမော် တို့သည် ငယ်ရွယ်စဉ်က မိမိတို့ကြမ္မာကို သည်ခန်းမကပင် ပျိုးခဲ့ကြသည် မဟုတ်ပါလော။

စက်ဝိုင်းသဏ္ဍာန်ခန်းမကြီး၏ အလယ်ကောင်တွင် အခန်းမှူးသည် အလုပ်လုပ်ရ၏။ တစ်ချက်တစ်ချက် စာဖတ်သူများဘက်သို့ လှမ်းကြည့်သည်။ သည်အလုပ်ဌာနမှနေ၍ ထိုင်ခုံတန်းလျားတို့သည် စက်ဘီးဘီးထောက်များလို ဘေးသို့ဖြာထွက်နေလေသည်။ စာဖတ်သူတွေလည်း ကိုယ့်နေရာ၊ ကိုယ့်မီးရောင်အောက်တွင် စာကူးယူနေကြသည်။ အခန်းမှူး၏လက်ထောက်တို့သည် ခုံတန်းတွေအကြား၌ ကူးလူးသွားလာနေကြသည်။ အထက်နံရံပတ်လည်ရှိ ပြတင်းပေါက်များမှဝင်လာသော အလင်းရောင်မှိန်မှိန်တွင် စာအုပ်တွေ အတန်းလိုက်၊ အတန်းလိုက် ထင်နေသည်။ အင်း... ကျွန်တော်မြင်သလို ဆရာကြီးကား(လ)မတ်လည်း မြင်ခဲ့ပေမှာပဲ။ သည် စာအုပ် တောင်ပုံရာပုံတွေအကြား မုတ်ဆိတ်မွေး၊ ပါးသိုင်းမွေးဖားဖားဖြင့် တစ်နေကုန်တစ်နေခန်း သူ စာဖတ်နေခဲ့ပေမှာပဲ။ ကျွန်တော်လည်း တောင်တွေးမြောက်တွေးနှင့် ဆွန်ယက်ဆင်၊ ဘားနတ်ရှောဟူသောအမည်များကိုပါ ဆက်လက်ရေတွက်နေမိပေသည်။ ဆွန်ယက်ဆင်သည် အရှေ့တော်လှန်ရေးအတွက် အနောက်တွင် အားပြုခဲ့လေသည်။ သက်ဦးဆံပိုင်တရုတ်အစိုးရ၏ ဝရမ်းစာကိုတိမ်းရှောင်ရင်း သည်ခန်းမမှနေ၍ အားစုခဲ့လေသည်။ ရှောတစ်ယောက်ရော၊ ရှောသည် ဒဗ္ဗလင်တောမြို့မှ လန်ဒန်သို့တက်လာပြီး လူငယ်ပီပီ လေလုံးကြီးနဲ့ ‘ကျုပ်လန်ဒန်မှာ အထူးခြားဆုံးလူဗျ’ဟု ကြွေးကြော်လေသည်။ အပြောသန်သူသည် ကိုယ်ရေးကြိုက် သက်လုံကောင်းရပေမည်။ ထိုကြောင့် သူသည် စာကြည့်တိုက်ခန်းမတွင် ကား(လ)မတ်၏ ‘အရင်းကျမ်း’ကို လက်ဝဲတွင်ထား၊ ပြဇာတ်ဆရာ အိပ်ဆင်၏ ပြဇာတ်များကို လက်ယာတွင်ထား၍ အလုပ်လုပ်ခဲ့သည်ဆို၏။

ကျွန်တော်လည်း မိဘသဖွယ်ဖြစ်သော စာကြည့်တိုက်ခန်းမကို ကြည့်ရင်း ဆက်၍တဖြည်းဖြည်းစဉ်စားနေမိပေသည်။ တစ်ခါကပြတိုက် ညွှန်ကြားရေးဝန်ဖြစ်ခဲ့သော ပန်နစ်ဇီ၏ကျေးဇူးကား ကြီးလေစွ။ သူသည် ဇာတိ အီတာလျံသား ဖြစ်လေသည်။ သူသည် စာကြည့်တိုက်ခန်းမကို သည်အဖြစ်မျိုးရောက်အောင်၊ တစ်ကမ္ဘာလုံးက ကိုင်းရှိုင်းရိသေအောင် စွမ်းစွမ်းတမံဆောင်ရွက်ခဲ့ပေသည်။ ခန်းမကို သည်ပုံပေါ်အောင် တွေးကြံ ခဲ့ပေသည်။ အစိုးရထံမှ နှစ်စဉ်အသုံးစရိတ်တိုးအောင် တပင်တပန်း နှိုးဆော်ခဲ့သည်။ ထုတ်ဝေသူများထံမှ စာအုပ်မှန်မှန်ရအောင် ဥပဒေ ပြင်းပြင်းထန်ထန်သုံးခဲ့သည်။ ထိုကြောင့် ယခုအခါတွင် ခန်းမနှင့်တကွ စာကြည့်တိုက်ငယ်တို့သည် မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင်ကြီး ဖြစ်နေလေပြီ။ ကျွန်တော်ပင် စာကြည့်တိုက်ငယ်တစ်ခုဖြစ်သော အရှေ့တိုင်းခန်းရှိ မြန်မာ ကျမ်းစာတွေကို လွယ်လွယ်ကူကူသုံးနိုင်ခွင့် ရနေလေပြီ။ ကျွန်တော် အာသာငမ်းငမ်းဖြစ်နေသော ၁၈၇၀ ခု၊ ရန်ကုန်ထုတ် သံတော်ဆင့် သတင်းစာနှင့် ‘ဝရမ်းပြေးဘဝမို့၊ လမ်းလေးခွသို့ပင် မထွက်ဝံ့ရှာသော ကုလားဗျတ်ဝိနှင့် ဗျတ္တဇာတ်စာအုပ်’တို့ကို ရနိုင်လေပြီ။ ဤသို့လျှင် စာအုပ်တွေလျှောက်ကြည့်ရင်း၊ တွေးရင်း၊ အံ့ဩရင်း အချိန်တစ်စတစ်စ ကုန်လာလေသည်။

(၄)

စာအုပ်တွေလျှောက်ကြည့်ရင်း၊ အံ့ဩရင်း အချိန်ကုန်လာလေ တော့သည်။ ၅ နာရီလည်းထိုးပြီ။ စာဖတ်သူ ခါးကိုင်းကိုင်းနှင့် အဖိုးကြီး တွေ၊ ကျွန်တော်လို ကျောင်းသားအရွယ်တွေ၊ မျက်မှန်ထူထူနှင့် မိန်းမ တွေလည်း မှတ်စုများပိုက်၍ ထကုန်ကြပြီ။ ကျွန်တော်လည်း ဂေါ်ကီ

ရေးခဲ့သည့် ‘ဗြိတိသျှပြတိုက်သည် အင်္ဂလန်၏ အဖိုးမဖြတ်နိုင်သော
ကျောက်မျက်ရတနာပေ’ ဆိုသောစာတန်းကို တဖွဖွမြည်တမ်းလျက်
ထွက်ခဲ့တော့၏။

(မူရင်း - ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်း၊ ဇူလိုင်လ၊ ၁၉၅၁)

(တိုက်စိုးစာတိုနန်းနန်း၊ ၁၉၇၅)

ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်

အမေရိကန်နိုင်ငံ ဝါရှင်တန်မြို့တော်ရှိ ကွန်ဂရက်လွှတ်တော် အနီးတွင် ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်အဆောက်အအုံ တည်ရှိလေသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်သည် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ စာကြည့်တိုက်လည်းဖြစ်၊ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်လည်း ဖြစ်လေသည်။

ရှင်းပါအံ့။ ထိုစာကြည့်တိုက်ကို ၁၈၀၀ပြည့်နှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့စဉ်က ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်က အသုံးပြုရန်ဟူ၍ အက်ဥပဒေ၌ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့လေသည်။ ထိုနောက်ကား ထိုစာကြည့်တိုက်တွင် စာစု၊ စာပြု၊ စာဖြန့်လုပ်ငန်းတာဝန်များ ကျယ်ပြန့်လာကာ ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဝန်ထမ်းများနည်းတူ ပြည်သူများလည်း သုတေသနပြုနိုင်ခွင့်ရှိသော၊ ပြည်သူများလည်း သုတေသနပြုလာကြသော အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့လေသည်။

ထိုစာကြည့်တိုက်ကို မှီခိုအားထား၍ သုတေသနပြုမည်ဆိုလျှင်လည်း တကယ်အားထားလောက်စရာပါပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တိုက်ပိုင်ပစ္စည်းဦးရေ ၄၈,၀၀၀,၀၀၀ (လေးဆယ့်ရှစ်သန်း) ရှိသည့်အနက်

၁၅,၀၀၀,၀၀၀ (တစ်ဆယ့်ငါးသန်း) တည်းဟူသော စာအုပ်စာတမ်း ဦးရေနှင့် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကြီးကျယ်ဆုံး စာကြည့်တိုက်ဖြစ်နေသော ကြောင့်တည်း။

လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် ထိုစာကြည့်တိုက်ကို စိတ်ဝင်စား၍ လာရောက်လေ့လာကြည့်မည်ဆိုပါစို့။ သီချင်းကြီး သီဆိုတီးမှုတ်ပွဲလည်း မှန်မှန်ကြုံတွေ့ရမည်။ ပညာရပ်ဆိုင်ရာဟောပြောပွဲလည်း မှန်မှန်နားထောင်ရမည်။ စာအုပ်စာတမ်းများအထဲတွင်လည်း အံ့ဩစရာတွေတွေ့ရဦးမည်။ အောက်ပါသာဓကများကိုကြည့်ပါလေ။

၁၄၅၀ပြည့်နှစ်တွင် ဂျာမန်အမျိုးသား ဂူတင်းဗတ်သည် ပုံနှိပ်စက်ကို စတင်တီထွင်ခဲ့လေသည်။ ထိုသူပုံနှိပ်ခဲ့သော သမ္မာကျမ်းစာသည်လည်း ဂူတင်းဗတ်သမ္မာကျမ်းစာဟူ၍ အမည်ကျော်ခဲ့လေသည်။ ထိုကျမ်းကို ယခုခေတ်တွင် ရှာတွေ့ရန် မလွယ်တော့ချေ။ ရှာတွေ့ပြန်ပါလည်း အကောင်းအတိုင်းတွေ့ရခဲသည်။ သို့ရာတွင် ကွန်ဂရက် စာကြည့်တိုက်က မပျက်မစီး အသစ်ကျပ်ချွတ်နီးပါးကောင်းနေသော ဂူတင်းဗတ်သမ္မာကျမ်းစာတစ်ခုကို မရရအောင် ဝယ်ယူထား၍ ထိုစာမူကို စာကြည့်တိုက်တွင် တွေ့နိုင်ပါလေသည်။

၁၇၇၆တွင် အမေရိကန်လူမျိုးများသည် အင်္ဂလိပ်အစိုးရကို တော်လှန်ပုန်ကန်၍ လွတ်လပ်ရေးကြေညာစာတမ်းကို ထုတ်ပြန်ခဲ့လေသည်။ ထိုကြေညာစာတမ်းကိုရေးသူမှာ ထိုစဉ်က လွတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (နောင်အခါ တတိယမြောက် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသမ္မတ) ဖြစ်သော သောမတ်ဂျက်ဖာဆန် ဖြစ်လေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ရေးခဲ့သော လွတ်လပ်ရေးကြေညာစာတမ်းကို စာကြည့်တိုက်တွင် တွေ့နိုင်ပြန်ပါလေသည်။

(၁၈၆၁)ခုနှစ်တိုက်တွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၌ ကပ္ပလီ ကျွန်များကို ကျွန်အဖြစ်မှလွတ်လပ်ခွင့်ပေးသင့်၊ မပေးသင့် ပြဿနာ အကြီးအကျယ် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအခါ လွတ်လပ်ခွင့်မပေးလိုသော တောင်ပိုင်းသားအများသည် ပြည်ထောင်စုမှခွဲထွက်သဖြင့် ပြည်တွင်း စစ် ဖြစ်လေသည်။ ပြည်တွင်းစစ်တွင် ဂက်တစ်စဗတ်တိုက်ပွဲသည် အရေးကြီး၏။ ထိုအခါ ဂက်တစ်စဗတ်စစ်မြေပြင်၌ ကျဆုံးခဲ့သူများ၊ ပါဝင်ခဲ့သူများကို မြုပ်နှံရုဏ်ပြုပွဲသို့ သမ္မတကြီးလင်ကွန်း ကိုယ်တိုင် တက်ရောက်၍ မိန့်ခွန်းစကားပြောလေသည်။ ထိုမိန့်ခွန်းသည် တိုတောင်း သော်လည်း စကားအသုံးအနှုန်းလည်း ပြောင်၏။ အနက်အဓိပ္ပာယ်က လည်း ကောင်း၏။

ထိုမိန့်ခွန်းကား အမေရိကန်လူမျိုးများ တစ်သက်လုံးမမေ့နိုင်သော မိန့်ခွန်းပေတည်း။ ထိုမိန့်ခွန်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လူပြောသူပြော၊ ပါးစပ် ရာဇဝင် တစ်ခုရှိလေသည်။ ပါးစပ်ရာဇဝင်မှာ အခြားမဟုတ်၊ စစ်မြေပြင် သို့ သမ္မတကြီးလင်ကွန်းအသွား လမ်းခရီး၌ ထိုမိန့်ခွန်းအကြမ်းကို စာအိတ်ကျောပေါ်တွင် ဇေနဉာဏ်ဖြင့် အမြန်ရေးသားစီကုံးနိုင်ခဲ့ပေသည် ဟူ၏။ အမှန်ကား ဤသို့မဟုတ်။ မဟုတ်ပုံကို ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက် တွင် မြင်နိုင်ပါလေသည်။ ထိုစဉ်က အိမ်ဖြူတော်(သမ္မတအိမ်တော်) တံဆိပ်ရိုက်နှိပ်ထားသောစက္ကူပေါ်ရှိ မိန့်ခွန်းမူကြမ်းနေရာအနံ့အပြားတွင် သမ္မတကြီးလက်ရေးဖြင့် ဖျက်ရာ ပြင်ရာများကို တွေ့ရလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ (စကားချပ်ပါအံ့၊ ထိုမိန့်ခွန်းကို ဂျာမန်၊ ပြင်သစ်၊ အီတလီ၊ တရုတ်၊ မြန်မာစသည်ဖြင့် ဘာသာ ၂၉ဘာသာ ပြန်ဆိုထားသည်ကို ကွန်ဂရက် စာကြည့်တိုက်မှ ဗက်စလာဆိုသူပုဂ္ဂိုလ်ကတည်းဖြတ်ပြီး စာအုပ်အဖြစ် ထုတ်ဝေထားလေသည်။)

အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်သည် စာအုပ်စာတမ်း စသည်ဖြင့် ကြွယ်ဝပေသည်။ ကြွယ်ဝလာပုံ ကြွယ်ဝလာနည်းကား ဤသို့ဖြစ်လေသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်သည် ၁၈၇၀ ပြည့်နှစ်ကတည်းက မူပိုင်လက်ခံစာကြည့်တိုက်ဖြစ်လာ၏။ အဓိပ္ပာယ်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံ၌ အစိုးရနှင့်ပုဂ္ဂလိကတို့ကထုတ်ဝေသော စာအုပ်စာတမ်း မှန်သမျှကို မူပိုင်ဥပဒေအရ အနည်းဆုံးတစ်အုပ်ကျ လက်ခံသိမ်းဆည်းရသည်ဟု ဆိုလိုရင်းဖြစ်လေသည်။ တဖန် နောင်နှစ်၊ နောင်နှစ်များတွင် ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်ရှိ စာကြည့်တိုက်များနှင့် ပညာရပ်အဖွဲ့အစည်းစုစုပေါင်း ၂၇၀၀၀နှင့် စာအုပ်လဲလှယ်သော အစီအစဉ်လုပ်ကာ စာစုဆောင်း၏။ ရန်ကုန်ရှိ တက္ကသိုလ်များဗဟိုစာကြည့်တိုက်သည်လည်း အစီအစဉ်စာရင်းဝင် စာကြည့်တိုက်တစ်ခုဖြစ်လေသည်။ စာအုပ်ထုတ်ဝေမှု အသိရနည်းသောနိုင်ငံများသို့ ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်က လူလွှတ်၍၊ စာအုပ်ရှာစေ၍ လိုရာစာဖြည့်တင်းလေသည်။ တဖန် လန်ဒန်၊ အော်စလို၊ ပါရီ၊ ဗီယင်နာ၊ နယူးဒေလီစသောနေရာများတွင် ရုံးခွဲများဖွင့်ကာ ထိုဒေသတိုက်ထုတ် လိုရာစာအုပ်များကို မြန်မြန်ဝယ်ယူ ကက်တလောက်တင်နိုင်အောင် စီမံလေသည်။ နောက်ဆုံးဆိုရလျှင်ကား စာကြည့်တိုက်သို့ လှူဒါန်းသည့်စာအုပ်စာတမ်းများကို ကျေးဇူးတင်စွာ လက်ခံတိုက်ပိုင်သွင်းလေသည်။ ဤသို့လျှင် မူပိုင်လက်ခံရာမှ၊ စာအုပ်လဲလှယ်ရာမှ၊ ဝယ်ယူရာမှ၊ လှူဒါန်းရာမှ စုဆောင်းမိသမျှ စာအုပ်စာတမ်း စသည့် ဦးရေသည် တစ်နှစ်လျှင် (၁၉၇၈ ခုနှစ် စာရင်းအရ) တစ်သန်းခန့်တိုး၏။ စာကြည့်တိုက်၏လုပ်ငန်းပမာဏကို အောက်တွင်ကြည့်ပါလေ။

-အချိန်ပြည့်ဝန်ထမ်း ၃၇၄၀ ရှိသည်။

-ဘာသာစကား ၁၈၃မျိုးဖြင့် စာအုပ်များရှိ၍ ဝန်ထမ်းများ သည် (မြန်မာဘာသာစကားအပါအဝင်) ထိုဘာသာစကား များကို တတ်ကျွမ်းသည်။

-ပုံနှိပ်စာအုပ်စာတမ်းစုစုပေါင်း ၁၅,၀၀၀,၀၀၀ ရှိသည်။

-လက်ရေးစာအုပ်စုစုပေါင်း ၂၉,၀၀၀,၀၀၀ရှိသည်။

-ဓာတ်ပုံနက်ဂတစ်နှင့်ဆလိုက်စုစုပေါင်း ၃,၀၀၀,၀၀၀ ရှိသည်။

-စာအုပ်စင်စုစုပေါင်း အလျား၂၇၀မိုင်ရှိသည်။

ထိုစာအုပ်စာတမ်း၊ ဓာတ်ပုံဖလင်စသည်တို့ကို စာကြည့်တိုက်ရှိ အထွေထွေစာဖတ်ခန်းနှင့် အထူးစာဖတ်ခန်း ၂၁ ခန်းတို့တွင် တစ်ချိန်လျှင် လူ ၅၀၀ကျော် သုတေသနပြုနိုင်စေရန် စီမံထားလေသည်။ ဤတွင် ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်သည် သုတေသနပြုရေး လွယ်ကူရလေအောင်၊ အခြား စာကြည့်တိုက်များအဖို့လည်း အထောက်အကူဖြစ်လေအောင် အမျိုးသားဗဟိုကက်တလောက်ကို အမေရိကန်နိုင်ငံရှိ စာကြည့်တိုက် ပေါင်း ၂၅၀၀တို့၏အကူအညီဖြင့် ပြုစု၏။ ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက် ကိုယ်၌က တိုက်ပိုင်စာအုပ်ဦးရေမှ စာအုပ်ကက်တလောက်ကတ်ပြား များကိုလည်းကောင်း၊ ပညာရပ်သီးခြား ကက်တလောက်စာအုပ်များကို လည်းကောင်း ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေ၏။ ထို့ပြင် ကိုယ်ပိုင်စာအုပ်စာတမ်း ဓာတ်ပုံဖလင်တို့မှ သုတေသီများ မူအတိုင်းကူးယူလိုပါက တန်ဖိုးနည်း နည်းဖြင့် ကော်ပီကူးယူပေ၏။ ဤသည်မှာ သုတေသီရိုးရိုးအတွက် စီမံပေးချက်ဖြစ်လေသည်။ မျက်မမြင် သုတေသီများအတွက်မူ မျက်မမြင်များအတွက် ဗရေးသင်္ကေတမျိုးဖြင့် ပြုပြင်ထားသော စာအုပ် မျိုးကို လျာထားစီမံပေးလေသည် ဖြစ်၏။

ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်သည် မိမိ၏ပရဂျက်သို့ လာရောက် နိုင်သူအဖို့သာ သုတေသနပြုခွင့်ပေးသည် မဟုတ်သေး။ ရပ်ဝေးနေ သုတေသီများအတွက်လည်း အခွင့်အရေးမဆုံးရှုံးစေရအောင် စီမံပေးပြန် လေသည်။ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် အမေရိကန်နိုင်ငံတွင်းက မြို့ တစ်မြို့၌ နေသည်ဆိုအံ့။ ထိုသူသည် ထိုမြို့ရှိ ကောလိပ်ကျောင်း စာကြည့်တိုက်၌သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်၌သော် လည်းကောင်း လိုရာစာအုပ်စာတမ်းကို ရှာဖွေကောင်းရှာဖွေလိမ့်မည်။ အကယ်၍ သူလိုသောစာအုပ်စာတမ်းသည် ထိုစာကြည့်တိုက်၌မရှိခဲ့သော် သူ့အဖို့ အကျိုးမယုတ်စေရ။ ထိုစာကြည့်တိုက်သည် ကွန်ဂရက်စာကြည့် တိုက်သို့ အကြောင်းကြားရသည်။ ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်ကလည်း အထူးအစီအစဉ်ဖြင့် အဆိုပါစာကြည့်တိုက်သို့ လိုရာပို့ပေးမည် ဖြစ်လေ သည်။

ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်နှင့်စပ်၍ နောက်ဆုံးဖြည့်စရာရှိသည် ကား ထိုစာကြည့်တိုက်ကို ဦးဖြူ ဦးမဲမရွေး၊ လူတန်းစားမရွေး၊ သုတေသီ မှန်က ညီတူညီမျှ သုံးစွဲနိုင်ခွင့်ရှိသည်ဆိုသောအချက်ပင် ဖြစ်လေသည်။ တစ်နေ့သော် မထင်မရှားလူရွယ်တစ်ဦးသည် စာကြည့်တိုက်သို့လာ၍ သမ္မတလင်ကွန်းနှင့်ဆိုင်ရာ စာအုပ်စာတမ်း၊ မှတ်တမ်းမှတ်ရာများကို လေ့လာလိုသည် ဆိုလေသည်။ ဤတွင် အရေးကြီးသောမှတ်တမ်း မှတ်ရာအချို့ကို အိမ်ဖြူတော်က ငှားရမ်းထားသည်ဆိုသဖြင့် စိတ်ပျက် သလိုလို ရှိလေသည်။ သို့ရာတွင် စာကြည့်တိုက်သည် ခဏချက်ချင်းပင် အိမ်ဖြူတော်သို့ တယ်လီဖုန်းဆက်၍ စာအုပ်စာတမ်းပြန်ပို့ရန် အချိန် တန်ပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုစာအုပ်စာတမ်းကို နောက်လူတစ်ယောက်က အလိုရှိနေကြောင်း အကြောင်းကြားလေသည်။ စာအုပ်စာတမ်းများလည်း

ပြန်ရောက်လာ၏။ ထိုမထင်မရှားလူရွယ်မှာ အခြားမဟုတ်၊ ယခုခေတ်
ကာလတွင် သမ္မတကြီးလင်ကွန်းကြောင်းခြင်းရာမှန်သမျှ၌ ပါရဂူဖြစ်လာသူ၊
ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်၏ ရည်ညွှန်းဌာနမှူး ဖြစ်လာသူ ရှိုင်းဗက်စလာ
ခေါ် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးပါတည်း။

(ပညာတန်ဆောင်၊ နိုဝင်ဘာလ၊ ၁၉၈၂။)

ကမ္ဘာ့စာကြည့်တိုက်များ

မည်သည့်တိုးတက်သောနိုင်ငံတွင်မဆို စာကြည့်တိုက် အနည်းအများ ရှိစမြဲဖြစ်သည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်များသည်လည်း လုပ်ငန်းတာဝန်ကိုလိုက်၍လည်းကောင်း၊ အသုံးပြုသော လူအတန်းအစားကိုလိုက်၍လည်းကောင်း အမျိုးအစားကွဲပြားလေသည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်၊ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်၊ အထူးစာကြည့်တိုက်၊ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ဟူ၍ ရှိကြသည်။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် အကြီးအချုပ် စာကြည့်တိုက်ဖြစ်လေသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံကိုယ်စားပြုသော နိုင်ငံ၏ တစ်ခုတည်းသောစာကြည့်တိုက်ဟု ဆိုရာသည်။ သို့သော် နိုင်ငံ၏ထူးခြားသောသမိုင်းကြောင်းကိုလိုက်၍ အချို့နိုင်ငံများတွင် တစ်ခုစီ၊ အချို့နိုင်ငံများတွင် နှစ်ခု၊ သုံးခုစီ ရှိတတ်၏။ တစ်နည်းဆိုရသော် စာကြည့်တိုက်အစဉ်အလာရှိခဲ့သော နိုင်ငံမျိုးတွင် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်တစ်ခုထက်ပိုတတ်၍ ခေတ်သစ်ထူထောင်စဖြစ်သော နိုင်ငံမျိုးတွင် တစ်ခုတည်းသာ ရှိတတ်သည်။ ပမာအားဖြင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ

(Great Britain)တွင် ဗြိတိသျှပြတိုက်စာကြည့်တိုက်(British Museum Library)၊ စကော့တလန်ပြည် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက် (National Library of Scotland)၊ ဝေလပြည် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက် (National Library of Wales) ဟူ၍ သုံးခုရှိ၍ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက် တစ်ခုတည်းရှိသည်ကိုထောက်လေ။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက် ၏ ထူးခြားသောလက္ခဏာမှာ...

(က) ထိုစာကြည့်တိုက်တွင် နိုင်ငံတွင်းထုတ် စာအုပ်စာတမ်း များ အစုံအလင်ဆုံးဖြစ်ခြင်း၊

(ခ) နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာစာကြည့်တိုက်စနစ်တွင် ဦးစီးဦးဆောင် ဖြစ်ခြင်း၊

(ဂ) ပညာရှာဖွေရေးနှင့်စပ်၍ ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံး၏ မှီခို လဲလျောင်းရာဖြစ်ခြင်းပေတည်း။

ချဲ့ဦးအံ့။ ထိုစာကြည့်တိုက်တွင် နိုင်ငံအတွင်း၌ ပြုစုသမျှသော၊ ထုတ်ဝေသမျှသော ပေ၊ ပုရပိုက်စသည့်လက်ရေးစာ အကုန်အစင်၊ ကျမ်း၊ စာရွက်စာတမ်း၊ သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်း၊ အစိုးရအက်ဥပဒေ၊ အမိန့်ပြန်တမ်း၊ မြေပုံ၊ ဂီတသင်္ကေတစာချုပ်၊ ရုပ်ပုံ (Prints) စသော ပုံနှိပ်စာအကုန်အစင် ရှိရလေသည်။ ဥပဒေဘောင် ဝင်သည် မဝင်သည်၊ စာအမျိုးအစား ညံ့သည် မညံ့သည်ကို အလေးပြုခြင်းမရှိ။ အမျိုးသား စာကြည့်တိုက်သည် ယေဘုယျအားဖြင့် အက္ခရာကိုမှီ၍ သုတေသန ပြုရာဌာန ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ထိုနိုင်ငံ၏ စာမှန်သမျှကိုကား ထိန်းသိမ်း ထားရမဲ့ဖြစ်သည်။

(မှတ်ချက် - ဥပဒေဘောင်မဝင်ဟူသောပုဒ်နှင့်စပ်၍ နားလည် ထားရန်မှာ အစိုးရက အများပြည်သူဖတ်ခြင်းမှ ပိတ်ပင်ထားသော်လည်း

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်တွင် ထိန်းသိမ်းထားရန် သဘောတူပြီးဖြစ်သော စာမျိုးဖြစ်သည်။ ဥပဒေဘောင်မဝင်လျှင် စာဖတ်သူ၏ ရည်ရွယ်ချက်၊ စာဖတ်သူ၏ ပညာအဆင့်အတန်းကိုလိုက်၍ ခွင့်ပြုခြင်း၊ မပြုခြင်းဟူ၍ သာ ကွာလေသည်။ ပမာအားဖြင့် အစိုးရကပိတ်ပင်ထားသော လိင် စာအုပ်တစ်အုပ်ကို သာမန်အရပ်သားအား သုံးခွင့်မပေးသော်လည်း မနုဿ ဗေဒပါမောက္ခ သို့မဟုတ် သုတေသီကိုကား သုံးခွင့်ပေးသည့်သဘော ပင် ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတွင်း၌ ထုတ်ဝေသမျှ စာအုပ် စာတမ်း၊ စာနယ်ဇင်းမှန်သမျှကို ထုတ်ဝေတိုင်း၊ ထုတ်ဝေတိုင်း မူပိုင် ဥပဒေအရ နိုင်ငံ၏အခြေအနေကိုလိုက်၍ တစ်အုပ်မှ လေးအုပ်အထိ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သို့ ပို့ရမည်ဖြစ်သည်။)

ဤသို့ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်တွင် နိုင်ငံတွင်းထုတ်စာပေ၊ မြေပုံစသည်မှန်သမျှကို ထိန်းသိမ်းထားရုံမကသေးဘဲ ထိုနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့်စပ်၍လည်းကောင်း၊ ဝိဇ္ဇာပညာ၊ သိပ္ပံပညာတို့နှင့် စပ်၍လည်းကောင်း နိုင်ငံအပမာ ရေးသားထုတ်ဝေသမျှ စာအုပ်စာတမ်းတို့ကိုလည်း ဘာသာစကားမရွေး ရသမျှစုဆောင်းရသော အစဉ်အလာလည်း ရှိလေသည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်တွင် ယေဘုယျအားဖြင့် စုဆောင်းထားသမျှကို ဂဏန်းစဉ်ကြည့်မည်ဆိုလျှင်..

- (က) လက်ရေးစာမူများ
- (ခ) ခရစ်နှစ် ၁၅၀၀ အလျင်ပုံနှိပ်စာများ (Incunabula)
- (ဂ) ပုံနှိပ်စာများ
- (ဃ) သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းများ
- (င) အမိန့်ပြန်တမ်းများ၊ အထူးအခွင့်အရေးအပ် စာချုပ်များ (Charters)

(စ) မြေပုံများ၊ ရုပ်ပုံများ (Prints)

(ဆ) ဂီတသင်္ကေတ စာချုပ်များ (Musical scores)

(ဇ) ဓာတ်ပုံများ၊ မိုက်ကရိုဖလင်ကော်ပြားများ (Microfilms)

ဟူ၍ အစားစားဖြစ်သည်။ ထိုအစားစားသည် ဦးရေ၌လည်း စုံသည်။ တစ်မျိုးသားလုံး၏ စာပေအမွေအနှစ်အဖြစ်ဖြင့်လည်း တန်ဖိုးရှိလှသည်။ သို့ဖြစ်၍ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်များ၏ထုံးစံမှာ တိုက်ရှိစာစုကို အပြင်သို့ ထုတ်ငှားရိုးမရှိ။ တိုက်တွင်း၌ စာဖတ်ခန်း အလုံအလောက်ထား၍ သုတေသနပြုစေသည်သာ ဖြစ်လေသည်။

ထိုပစ္စည်းများကို စုဆောင်းပြုစုဖြန့်ချိနိုင်ရန်အတွက် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်တွင် ရှိတတ်သောဌာနများမှာ...

(က) အုပ်ချုပ်ရေးဌာန

(ခ) စာစုဌာန

(ဂ) စာပြုဌာန (ကတ်တလောက်ဌာန)

(ဃ) စာဖြန့်ဌာန (စာဖတ်ခန်းများ)

(င) လက်ရေးစာမူဌာန

(စ) ပုံနှိပ်စာဌာန

(ဆ) ဂီတဌာန

(ဇ) မြေပုံဌာန

(ဈ) ဓာတ်ပုံဌာန

(ည) စာအုပ်ချုပ်ဌာန

(ဋ) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စာအုပ်လဲလှယ်ရေးဌာန ဟူ၍ ဖြစ်လေသည်။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သည် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ စာကြည့်တိုက် စနစ်တွင် ဦးစီးဦးဆောင်ဖြစ်သည်ဟု စောစောက စကားဦးသန်းခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုစာကြည့်တိုက်သည် အနှစ်နှစ်အလလက တိုက်တွင်း၌ သိုမှီးထားသော လက်ရေးစာစု၊ ပုံနှိပ်စာစုတို့ကို မပျောက် မပျက်ရအောင် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းထားရုံနှင့် သူ့တာဝန်မကုန်လေသော ကြောင့်တည်း။ အထိန်းအသိမ်းတာဝန်အပြင် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက် သည် နိုင်ငံ၏စာကြည့်တိုက်လုပ်ငန်းတွင် ဗဟိုမှနေ၍ တာဝန်ယူရလေ သေးသည်။ စာအသီးသီးကို စနစ်တကျ စုဆောင်းပြုစုဖြန့်ချိရေးတွင် လည်းကောင်း၊ စာအုပ်နှင့် စာဖတ်သူ၏လိုအင်ဆန္ဒကို ညှိနှိုင်းပေးရေး တွင်လည်းကောင်း ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုရလေသည်။ ထို့ကြောင့်...

(က) နိုင်ငံတွင်းထုတ် စာအုပ်စာတမ်းတို့အတွက် စနစ်တကျ မှတ်တမ်းတင်ရာဗဟိုဌာနအဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်ရအောင်လည်း မျိုးတူ စုနည်း၊ ကက်တလောက်တင်နည်း၊ စည်းမျဉ်းနှင့်စပ်၍ ဦးစီးဦးဆောင် ပြုကာ ‘မူ’ချသည်။ အမျိုးသားစာအုပ်စာရင်းကို ပြုစုသည်။

(ခ) စုပေါင်းကက်တလောက် (union catalogue) ကို ပြုစုသည်။ စာကြည့်တိုက်အချင်းချင်း စာအုပ်ငှားရမ်းရေးစနစ်ကို ကြပ်မတ်သည်။

(ဂ) စာကြည့်တိုက်ပညာတိုးပွားရေးအတွက် နိုင်ငံတွင်းရှိ စာကြည့်တိုက်ကြီးများနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သည်။

ထိုမှတဖန် ဆိုရန်ရှိသည်ကား အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သည် သုတေသနစာကြည့်တိုက်ဖြစ်သည်လည်းမှန်၏။ အဓိပ္ပာယ်မှာ အမျိုးသား စာကြည့်တိုက်ကို သုံးသူများသည် ပညာအရည်အသွေးမြင့်သူများ၊ သုတေသီကြီးများ ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသည်ဟူ၏။ သို့သော် သာမန်

အရပ်သားကို အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သည် တံခါးပိတ်ထားသည် မဟုတ်ချေ။ စာကြည့်တိုက်ရှိ ထိုင်ခုံဦးရေနှင့်မျှ၍ စာဖတ်သူ၊ စာလေ့လာသူတို့၏ဦးရေကို ကန့်သတ်ကာ စာလေ့လာခွင့်လက်မှတ်ကို ထိန်းချုပ်ထားသည်မှာ မှန်၏။ သို့မှန်သော်လည်း အခြား ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်မျိုးတွင် မရှိတတ်သောစာတစ်အုပ်ကို အကြင်အရပ်သား ပညာမြတ်နိုးသူသည် လေ့လာနိုးနှောလိုသည် ဆိုပါအံ့။ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သည် တစ်မဟုတ်ချင်း လက်မှတ်ထုတ်ပေးလိမ့်မည်သာတည်း။ ဤသို့ဖြင့် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သည် ပြည်သူလူထုအတွက် စာအရာ၌ အားကိုးအားထားခံရထိုက်အောင် ပြည့်စုံသောဌာနလည်း ဖြစ်ပါပေသည်။

နမူနာသဘောဖြင့် ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်ရှိ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်အချို့ကို ကြည့်ကြဦးစို့။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက် (ပြင်သစ်နိုင်ငံ)
 (La Bibliotheque Nationale)

ထိုစာကြည့်တိုက်ကို တည်ထောင်သောနှစ်မှာ ဧကန် မပြောသာ ဖြစ်သည်။ အကြမ်းအားဖြင့်ဆိုရလျှင် လွန်ခဲ့နှစ်ပေါင်း ၆၀၀ကျော် ပဉ္စမမြောက် ချားလ်ဘုရင် (၁၃၃၇- ၁၃၈၀) လက်ထက်မှ စသည်ဟု ဆိုရာသည်။ သို့ဖြင့် ထိုစာကြည့်တိုက်သည် မူလက ပြင်သစ်ဘုရင်များ၏ ကိုယ်ပိုင်စာကြည့်တိုက်ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ထိုဘုရင်များ၏ လက်ထက် အတွင်းမှစ၍ အမိန့်တော်ပြန်တမ်းဖြင့် ကျောင်းသားများသုံးခွင့်ရခဲ့သော စာကြည့်တိုက် ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် ပြင်သစ်အရေးတော်ပုံ (၁၇၈၉) ပေါ်ပေါက်လာသောအခါ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက် အဆင့် သို့

ရောက်ခဲ့လေသည်။ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သို့ နိုင်ငံတွင်း၌ ထုတ်ဝေသောစာအုပ်သစ်ကိုပို့ရန် ပြဋ္ဌာန်းသည့်မူပိုင်ဥပဒေသည်လည်း ၁၅၃၇ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံမှ စတင်ခဲ့လေသည်။ လက်ရှိမူပိုင်ဥပဒေအရ ဆိုလျှင် ပုံနှိပ်သူထံမှ နှစ်အုပ်စီ၊ ထုတ်ဝေသူထံမှ လေးအုပ်စီ ပေါင်းခြောက်အုပ်ကို စာကြည့်တိုက်သို့ ပို့ရလေသည်။ ပုံနှိပ်သူထံမှပို့သော စာအုပ်နှစ်အုပ်အနက် တစ်အုပ်မှာမူ အစိုးရပြဋ္ဌာန်းထားသော အထူးစာကြည့်တိုက်တစ်ခုသို့ ပြန်လည်ဖြန့်ချိရသည် ဖြစ်လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ၁၉၅၈ခုနှစ်တွင် စာကြည့်တိုက်၌...

(က) ပုံနှိပ်စာ	၆,၀၀၀,၀၀၀
(ခ) ခရစ်နှစ် ၁၅၀၀ အလျင်ပုံနှိပ်စာ	၁၂,၀၀၀
(ဂ) လက်ရေးစာ	၁၃၆,၀၀၀
(ဃ) ဒင်္ဂါး၊ တံဆိပ်	၄၀၀,၀၀၀
(င) ဂီတသင်္ကေတ	၂၉၅,၀၀၀
(စ) ရုပ်ပုံ (prints) စာချပ်	၅,၀၀၀,၀၀၀
(ဆ) မြေပုံ	၄၀၀,၀၀၀

ရှိနေလေသည်။ ထိုပစ္စည်းစုတွင် ထူးခြားချက်မှာ ဒင်္ဂါးနှင့် တံဆိပ်ကို စုဆောင်းခြင်းပင် ဖြစ်လေသည်။

ထိုပစ္စည်းစုကို သုတေသီများ စနစ်တကျသုံးနိုင်၊ တွေ့နိုင်ရ အောင် စာကြည့်တိုက်သည် ကတ်ပြားကတ်တလောက်အပြင် ပြင်သစ်အမျိုးသားစာအုပ်စာရင်း (Bibliographie de la France) စသော ပုံနှိပ်ကတ်တလောက်များကိုလည်း မှန်မှန်ပြုစုလေသေးသည်။ ထို့ပြင် လက်ရေးစာမူ ကတ်တလောက်များကိုလည်း သီးသီးခြားခြားရှိလေသည်။

ထိုအထဲတွင် မြန်မာ၊ ကမ္ဘောဇ လက်ရေးစာမူကက်တလောက်လည်း ပါဝင်လေသည်။

စာကြည့်တိုက်၏ လုပ်သားအင်အားမှာ (၁၉၅၈ ခုနှစ်၌) ၆၃၀ ယောက် ဖြစ်၏။

ဗြိတိသျှပြတိုက် (ဗြိတိန်နိုင်ငံ)
(The British Museum)

ထိုစာကြည့်တိုက်သည် တော်လှန်ရေးကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာ သည်လည်းမဟုတ်။ ဘုရင်ပိုင်ပစ္စည်းကို တဖြည်းဖြည်းနှင့် ပြည်သူလူထု က သုံးခွင့်ရလာသဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာသည်လည်းမဟုတ်။ ဆာဟင်နရီ စလုံး (Sir Henry Sloane) အမည်ရှိ ဆရာဝန်က သူပိုင်လက်ရေးစာ၊ ပုံနှိပ်စာ၊ ဇီဝဗေဒ၊ ရုက္ခဗေဒ ပစ္စည်းအစုစုကို အစိုးရထံ လျှော့ဈေးနှင့် ရောင်းရန်ဟူ၍ သေတမ်းစာတွင် ရေးခဲ့ရာမှ အစိုးရက ၁၇၅၃ ခုနှစ်တွင် ထိဖွင့်၍ ဝယ်ယူသောကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ဤတွင် ဗြိတိသျှပြတိုက်သည် စာကြည့်တိုက်နှင့် ပူးတွဲနေသောဌာနဟူ၍ သိမှတ်ထားရာသည်။ ပြတိုက်ညွှန်ကြားရေးမှူးသည် စာကြည့်တိုက်မှူး (Director & Principal Librarian) လည်း ဖြစ်လေသည်။ စာကြည့် တိုက်အပိုင်းတွင်ကား မူပိုင်ဥပဒေကို ၁၇၅၇ခုနှစ်မှ စတင်ခဲ့ရာ ထို စာကြည့်တိုက်သို့ ပြည်တွင်း၌ထုတ်ဝေသမျှ စာအုပ်အသစ် တစ်အုပ်စီ ပို့ရလေသည်။ ထို့ပြင် အင်္ဂလိပ်ပိုင်နယ်မြေများမှ စာအုပ်စာတမ်း များကိုလည်း ပို့ရလေသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၈၇၀ ခုနှစ်ထုတ် ‘မြန်မာ သံတော်ဆင့်’ သတင်းစာ၊ ၁၈၇၂ ခုနှစ်ထုတ် ဦးပုည၏ ‘ဝိဇယ ဗာဟုမင်းသားပြဇာတ်’၊ ၁၈၈၆ ခုနှစ်ထုတ် ဆရာသင်၏ ‘လူပျိုအပျို

တေးတပ်’၊ ၁၈၈၇ ခုနှစ်ထုတ် မောင်ဖူးညို၏ ‘လှေတော်သံ ဗုံကြီးသံ’၊ ၁၉၁၀ ခုနှစ်ထုတ် ဆရာလွမ်း၏ ‘ဝရမ်းပြေးဘဝဟာမို့ လမ်းလေးခွ ကိုပင် မထွက်ခွံရှာသော ကုလားကလေး ငဗျတ်ဝိဇာတ်’ စသော မြန်မာ စာအုပ် အတော်အတန်လည်း ထိုစာကြည့်တိုက်၌ ရောက်ရှိနေလေသည် ဖြစ်၏။

မူပိုင်ဥပဒေကို ပြန်ကောက်ရသော် ထိုဥပဒေကို ၁၇၅၇ ခုနှစ်မှ စခဲ့သော်လည်း စာကြည့်တိုက်အဖို့ စာအုပ်မှန်မှန်ရသည်ဟူ၍ကား မဆို နိုင်။ ထိုစဉ်အခါက လစ်ဟင်းမှုတွေကို ၁၉ရာစု အလယ်လောက်ရောက် သည့်အခါတွင်မှ ပြင်ဆင်နိုင်ခဲ့ကာ မူပိုင်ဥပဒေကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ် အသုံးချသူများ ပေါ်ပေါက်လာလေသည်။ ထိုအထဲတွင် ဆာအန်တိုနီ ပါနစ်ဇီ Sir Anthony Panizzi သည် စွမ်းစွမ်းတမံဆောင်ရွက်ခဲ့သည် ဟု ဆိုရာသည်။ သူ့ကျေးဇူးကြောင့် စာကြည့်တိုက်၏အဆောက်အအုံ သည် သိမ်သိမ်ငယ်ငယ်ဖြစ်ခဲ့ရာမှ ယခုလက်ရှိ စာဖတ်သူ ၄၇၄ဦးဆုံ၍ အလွန်အဆင်ပြေသော ဗဟိုစာဖတ်ခန်းအပါအဝင် အဆောက်အအုံသစ် ကိုကို ရခဲ့သည်။ သူ့ကျေးဇူးကြောင့် စာစုရေးတွင် ဟာသမျှကိုဖြည့်နိုင်ခဲ့ သည်။ သူ့ဇာတ်ကူးကာ နောက်ပိုင်း စာကြည့်တိုက်မှူးများကလည်း တိုက်တွင်မရှိသေးသော အင်္ဂလိပ်စာမှန်သမျှ မရရအောင် ကြိုးပမ်း ခဲ့ကြသည်မှာ ယနေ့ထက်တိုင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ပြည်တွင်းစစ် (၁၆၄၂-၁၆၄၈)ဆိုင်ရာ ပုံနှိပ်စာစု (Thomason Collection)၊ ဇာတ်သမားဒေးဗစ်ဂဲရစ် (David Garrick) က ၁၇၇၉ ခုနှစ်တွင် လှူဒါန်းခဲ့သော ပြဇာတ်စာစု၊ ၁၇ နှင့် ၁၈ ရာစုခေတ် သတင်းစာစု (Burney collection of seventeenth & eighteenth century newspapers) အင်္ဂလိပ်(အနု)စာပေတွင် ကြွယ်ဝလှသော တတိယ

မြောက် ဂျော့ဘုရင်၏ ‘ဘုရင့်စာကြည့်တိုက်’ စာစု (King's Library) စသည်ဖြင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံဆိုင်ရာ စာမှန်သမျှသည် ထိုစာကြည့်တိုက်တွင် ရောက်ရှိနေခဲ့သည် ဖြစ်လေသည်။ သို့သော် ပြည်ပထုတ်စာကို စုဆောင်း ရာ၌မူ ဗြိတိသျှပြတိုက်သည် မူတစ်မျိုးသုံးလေသည်။ ထိုမူမှာ အခြား မဟုတ်။ သိပ္ပံပညာရပ်ဆိုင်ရာ စာမျိုးထက် ဝိဇ္ဇာပညာရပ်ဆိုင်ရာစာမျိုးကို အလေးပေး၍ ဝယ်ယူခြင်း ဖြစ်လေသည်။ အကြောင်းမှာ ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင် သိပ္ပံစာကြည့်တိုက် (Science Library)၊ သဘာဝသမိုင်းပြတိုက် (Natural History Museum Library) စသော အမျိုးသား အထူး စာကြည့်တိုက် (National Special Libraries) များရှိနေသည့်အတွက် ဖြစ်လေသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်များတွင် သိပ္ပံဆိုင်ရာစာအုပ်များကို အလေးပေး၍ ဝယ်ယူမည်ဖြစ်ရာ ဗြိတိသျှပြတိုက်သည် မိမိ၏ဝယ်အား ကို ဝိဇ္ဇာပညာစာဘက်၌ အသုံးချခြင်းဖြင့် ပို၍အကျိုးရှိနိုင်လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် စာကြည့်တိုက်တွင် ၁၉၅၈ ခုနှစ်စာရင်းအရ...

(က) ပုံနှိပ်စာနှင့် ချုပ်ပြီးဂျာနယ်မဂ္ဂဇင်း	၅,၀၀၀,၀၀၀
(ခ) ချုပ်ပြီး သတင်းစာ	၄၀၀,၀၀၀
(ဂ) မြေပုံ	၅၀၀,၀၀၀
(ဃ) ဂီတ သင်္ကေတ	၉၀၀,၀၀၀
(င) ခရစ်နှစ် ၁၅၀၀ အလျင်ပုံနှိပ်စာ	၁၀,၀၀၀
(စ) လက်ရေးစာ	၆၀,၀၀၀
(ဆ) အထူးအခွင့်အရေးအပ်စာချုပ်များ	၁၀၀,၀၀၀

ရှိလာလေသည်။

ထိုပစ္စည်းစုကို သုတေသီများ စနစ်တကျလေ့လာနိုင်ရအောင် စာကြည့်တိုက်သည် ကတ်ပြားကတ်တလောက်အပြင် ဖရန်စစ်ပြုစုသော

ပုံနှိပ်စာကတ်တလောက်၊ စက်ပြုစုသော လက်ရေးစာကတ်တလောက်၊ (The Catalogues of the British Museum 1. Printed Books by F.C. Francis; 2. Manuscripts by T.C. Skeat; 3. Oriental Printed Books and Manuscripts by F.C. Francis 1951 - 1952) စသည်ဖြင့် ပုံနှိပ်ကတ်တလောက်မျိုးကိုလည်း ပြုစုလေသေးသည်။ ဗားနတ် ပြုစုသော မြန်မာစာအုပ်စာရင်း (A catalogue of Burmese books by L.D. Barnett) ကဲ့သို့ ပညာရပ်သီးခြားကတ်တလောက်မျိုးကိုလည်း ပြုစုလေသေးသည်။ ဗြိတိသျှအမျိုးသားစာအုပ်စာရင်း (British National Bibliography) ၊ ဂျာနယ်မဂ္ဂဇင်း စုပေါင်းကတ်တလောက် (British Union Catalogue of Periodicals)ကို ထုတ်ဝေနိုင်ရေးအတွက် လုပ်အားအကူအညီပေးခြင်း၊ နေရာပေးခြင်း၊ ကြီးကြပ်ပေးခြင်းဟူသော အမှုကိစ္စကိုလည်း ဆောင်ရွက်လေသေးသည်။

ကွန်ဂရက်လွတ်တော် စာကြည့်တိုက် (အမေရိကန်နိုင်ငံ)
 (Library of Congress)

ထိုစာကြည့်တိုက်ကို ဥပဒေပြုလွတ်တော်အတွက်ရည်ရွယ်၍ တည်ထောင်ခဲ့သည်။ သက္ကရာဇ်သည် ၁၈၀၂ခုနှစ်ဟု ဆိုရမည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုနှစ်၌ လွတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိ စာကြည့်တိုက်ငယ်များကို ပေါင်းစည်းသည့်ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းလေသောကြောင့်တည်း။ ဤသို့ ဥပဒေပြုလွတ်တော်အတွက် ရည်ရွယ်ခဲ့သဖြင့် အစအဦး၌ ဥပဒေစာအုပ်၊ ပါလီမန်စည်းမျဉ်းစာအုပ် စသည်တို့သာ စာကြည့်တိုက်စာစု ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ စာကြည့်တိုက်မှူးမှလည်း မူလရည်ရွယ်ချက်အတိုင်း အထက်လွတ်တော်၊ အောက်လွတ်တော်သို့ အစီရင်ခံရသည်။

ဤတွင် ၁၈၁၂ ခုနှစ်၌ အင်္ဂလိပ် အမေရိကန်စစ်ဖြစ်၍ အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်၏လက်ချက်ဖြင့် စာကြည့်တိုက်သည် မီးဒဏ်ခံ လိုက်ရလေသည်။ ထိုအခါ သမ္မတ သောမတ်(စ)ဂျက်ဖာဆင် (Thomas Jefferson) ပိုင် စာအုပ်စာတမ်းများကိုဝယ်ယူကာ အသစ်မတည် ပြန်သည်။ အစက စာကြည့်တိုက်ကို လွတ်တော်အမတ်များသာ သုံးခွင့် ပြုရာမှ တစ်စတစ်စနှင့် ရှေ့နေချုပ်ကြီးကိုလည်းကောင်း၊ သံတမန်များ ကိုလည်းကောင်း၊ သုတေသီများကိုလည်းကောင်း သုံးခွင့်ပြုလာလေ သည်။ စာအုပ်စာတမ်းများလည်း စာကြည့်တိုက်တွင် တိုးပွားလာပြန် သည်။ တဖန် ၁၈၂၅ ခုနှစ်၌ တစ်ကြိမ်၊ ၁၈၅၁ ခုနှစ်၌တစ်ကြိမ်၊ စာကြည့်တိုက်တွင် မီးဒဏ်ထိရပြန်၏။ သို့ဖြင့် စာကြည့်တိုက်၏အခြေ အနေသည် အတက်အကျရှိနေသည်တွင် ၁၈၉၇ ခုနှစ်မှစ၍ စာကြည့် တိုက်သည် ပြန်လည်ထူထူထောင်ထောင် ဖြစ်လာလာတော့သည်။ ထိုနှစ်၌ စာကြည့်တိုက်ကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရန် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခဲ့၍ နှစ်နှစ်ကြာလတ်သော် Herbert Putnam ဆိုသည့် လူရွယ် တစ်ယောက်သည် ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်၌ အကြီးအမှူးဖြစ်လာ လေသည်။ ထိုသူသည် ဗြိတိသျှပြတိုက်ကို စွမ်းစွမ်းတမံ ထူထောင် ခဲ့သော ပါနစ်ဇီကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်ပေတည်း။ ထိုသူ၏လုံ့လဥသဟ ကြောင့် စာကြည့်တိုက် ယခုလိုအခြေအနေမျိုးသို့ ရောက်ခဲ့ရလေသည် ဖြစ်၏။ စာကြည့်တိုက်ဌာနများလည်း ကျယ်ပြန့်လာ၊ စာအုပ်စာတမ်း ဦးရေမှာလည်း များသထက်များလာလေသည်။ အထူးသဖြင့် အမေရိကန် နိုင်ငံကို အကျိုးပြုခဲ့သော သမ္မတများ၊ တရားဝန်ကြီးများ၊ တပ်မတော် အရာရှိများ၊ ရှာဖွေစုံစမ်း ခရီးသွားသူများ၊ စာရေးဆရာများ၊ စီးပွားရေး ပါရဂူများ၊ သိပ္ပံပညာရှင်များ၊ အနုပညာသည်များ၊ ပညာရေးပါရဂူများ၏

မှတ်စုစာရွက်များ၊ အပြန်အလှန်ပေးစာများသည် စာကြည့်တိုက်က ဂရုမေ့စိုက်၍ စုသောစာများပင်ဖြစ်သည်။ မူပိုင်ဥပဒေမှာ ၁၈၄၆ခုနှစ်မှ စခဲ့လေရာ ၁၉၅၅ ခုနှစ်တွင် (မချုပ်ရသေးသော သတင်းစာများ၊ စာစဉ်များမပါ) တိုက်ပိုင်ပစ္စည်းဟူ၍...

(က) စာအုပ်စာတမ်း	၁၀,၅၁၃,၀၄၈
(ခ) ချုပ်ပြီးသတင်းစာ	၁၅၁,၆၂၃
(ဂ) လက်ရေးစာ	၁၄,၅၇၈,၃၁၃
(ဃ) မြေပုံ၊ ရှုခင်း	၂,၃၆၂,၅၈၁
(င) မိုက်ကရိုကတ်ပြား (Microcard)	၁၂,၇၃၅
(စ) မိုက်ကရိုပရင့် (Microprint card)	၆၄,၇၉၉
(ဆ) မိုက်ကရိုဖလင်လိပ် (Roll & Strip)	၁၀၈,၉၁၁
(ဇ) ရုပ်ရှင်ကားလိပ် (Reel)	၁၁၂,၁၅၀
(ဈ) ဂီတသင်္ကေတ	၁,၈၈၃,၄၀၅
(ည) ဓာတ်ပြား	၄၅၈,၇၅၉
(ဋ) ဓာတ်ပုံ	၂,၆၁၉,၇၇၃
(ဌ) ရုပ်ပုံကားချပ် (Fine Print)	၅၈၂,၈၈၈
(ဍ) ပိုစတာကား	၇၅၂,၄၂၉

ရှိလေသည်။ စာကြည့်တိုက်၏ ထူးခြားချက်မှာ ဓာတ်ပြားနှင့် ပိုစတာများကို စုဆောင်းခြင်းဖြစ်လေသည်။

ထိုစာကြည့်တိုက်သည် ကက်တလောက်ကတ်ပြားကို စတင် အသုံးပြု၍ အခြားစာကြည့်တိုက်များသို့ ရောင်းချသည့်အမှုကို ဆောင်ရွက်လေသည်။ ရောင်းချသည့်အမှုကို ၁၉၀၁ခုနှစ်မှ စသည်။ ထို့ပြင် စာရေးဆရာကက်တလောက် (၁၉၄၈) Author Catalogue

(1948)၊ ပညာရပ်ကက်တလောက်(၁၉၅၂) Subject catalogue (1952)စသော ကက်တလောက်များကို စာအုပ်ပြုလုပ်ရိုက်နှိပ်လေသေးသည်။ စာကြည့်တိုက်၏ မျိုးတူစုစနစ်မှာလည်း စောစောကသုံးခဲ့သော ဗရုနေ(Brunet)၊ ဒူဝီ(Dewey)၊ ကပ်တာ(Cutter)နည်းများကို စွန့်လွှတ်ကာ စာကြည့်တိုက်ရှိ စာစု၏ပမာဏ၊ စာစု၏အသုံးကိုကြည့်၍ နည်းသစ်ထွင်ခဲ့လေသည်။ စာစု၊ စာပြုလုပ်ငန်းတို့ အတွက်လည်း တိုက်ရှိ လုပ်သား ၂၅၉ ဦး အပြင် ပညာရပ်အချို့တို့တွင် ပြင်ပရှိ နာမည်ကျော်၊ ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်များကိုလည်း အတိုင်ပင်ခံအဖြစ် ခန့်ထားလေသည်။

လီနင်နိုင်ငံတော်စာကြည့်တိုက် (ရုရှနိုင်ငံ)
(Lenin State Library)

ထိုစာကြည့်တိုက်၏ မူလဘူတသည် ရူမိယန်ဇက်ပြတိုက် (Rumyantzev Museum) ဖြစ်၏။ ရူမိယန်ဇက်ဆိုသူ ရုရှားမှူးမတ် တစ်ဦးပိုင် ပုံနှိပ်စာ၊ လက်ရေးစာ၊ ရှေးဟောင်းဝတ္ထုပစ္စည်းတို့ကို မဏ္ဍိုင် ပြု၍ ၁၈၆၂ ခုနှစ်တွင် ထိုပြတိုက် ပေါ်လာခဲ့ရသည်။ ထိုနောက်ကား အောက်တိုဘာတော်လှန်ရေးကြီး၏ နောက်ပိုင်း၊ ၁၉၂၅ ခုနှစ်မှစ၍ ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရက လက်ရှိအမည်သစ်ကို ပေးခဲ့လေသည်ဖြစ်၏။ ထို အချိန်မှစ၍ စာကြည့်တိုက်သည်လည်း မမှတ်မိနိုင်လောက်အောင် ပြောင်းလဲတိုးတက်ခဲ့လေရာ ၁၉၄၅ ခုနှစ်၌ စာစု၊ စာပြု၊ စာဖြန့်လုပ်ငန်း တို့တွင် ထူးခြားစွာဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းသောကြောင့် လီနင်ဆုကိုပင် ရခဲ့ လေသည်။ ဆုကို ရလည်းရလောက်ပေသည်။ စာကြည့်တိုက်သည် စာဖတ်သူတို့၏အလိုဖြည့်နိုင်ရန် အမြဲတမ်းကြိုးစားပေသည်။ စာဖတ်ခန်း ၂၂ ခုကို ရက်လွတ်မရှိ၊ နေ့စဉ် နံနက် ၉နာရီမှ ည ၁၁နာရီအထိ

ဖွင့်ပေး၏။ စာဖတ်ခန်းကိုသုံးသူများမှာ တစ်နေ့လျှင် ငါးထောင်မှ ခြောက်ထောင်အထိရှိ၍ ထုတ်ပေးရသောစာအုပ်ဦးရေမှာ သုံးသောင်းခန့် ဖြစ်၏။ ထို့အပြင် ပြင်ပမှ သိလိုရာမေးခွန်းများကို တယ်လီဖုန်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ စာဖြင့်လည်းကောင်း၊ သံကြိုးဖြင့်လည်းကောင်း ဖြေကြားရာတွင် တစ်နှစ်လျှင် အဖြေပေါင်း ၁၃၇,၀၀၀ (တစ်သိန်း သုံးသောင်းခုနစ်ထောင်) ဖြစ်၏။

ဤကဲ့သို့ အဆင်သင့်ဖြေနိုင်သည်မှာလည်း စာကြည့်တိုက်စာစု သည် စုံလှသောကြောင့်ဖြစ်၏။ ရုရှစာစုသာမက၊ အနောက်ဥရောပ စာစု၌ပင် ထိုစာကြည့်တိုက်လောက် စုံသောစာကြည့်တိုက်မျိုးသည် အနောက်ဥရောပ၌ ရှားလှပေလိမ့်မည်။ ပမာအားဖြင့် ထိုစာကြည့်တွင် အီတလီ ဒဿနဆရာဗရူနို (Jordano Bruno)၊ အင်္ဂလိပ်ဝတ္ထု စာရေး ဆရာ စကော့ (Walter Scott)၊ ပြင်သစ်ဒဿနဆရာ ရူဆိုး (Jean Jacques Rousseau) စသူတို့၏ လက်မှတ်များကိုပင် တရိုတသေ ထိန်းသိမ်းထားသည်ကို ထောက်လေ။ ထို့ပြင် ၁၈၆၂ ခုနှစ်မှစတင်၍ မူပိုင်ဥပဒေအရ စာအုပ်သစ်များကိုရနေခဲ့ရာ ယခုခေတ်တွင်ကား ရုရှ နိုင်ငံအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းဘာသာ ဓဇဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသမျှ စာအုပ် သစ်မှန်သမျှ၊ ထုတ်ဝေတိုင်း သုံးအုပ်ကျရလေသည်။ စာစုမှာလည်း ၁၉၅၆ ခုနှစ် စာရင်းအရ...

(က) ပုံနှိပ်စာ	၈,၉၀၀,၀၀၀
(ခ) ဂျာနယ်မဂ္ဂဇင်း	၇,၀၀၀,၀၀၀
(ဂ) မြေပုံ	၁၄၂,၀၀၀
(ဃ) ဂီတသင်္ကေတ	၂၂၆,၀၀၀

(င) ဆင်းတုပုံ	
(Iconographical items)	၅၉၀,၀၀၀
(စ) စာရွက်	၈၉၀,၀၀၀
(ဆ) စက်မှုအထူးစာ	
(Special types for	
technical publications)	၁,၂၀၈,၀၀၀
(ဇ) မိုက်ကရိုဖလင်	၁၀၄,၀၀၀
(ဈ) လက်ရေးစာတိုစာစ	၂၆၃,၀၀၀
(ည) လက်ရေးစာအုပ်	၂၁,၁၂၅

ဖြစ်လေသည်။ ထိုစာစုတွင် ထူးခြားချက်မှာ ရုပ်တု၊ ဆင်းတုပုံများကို စုဆောင်းခြင်းဖြစ်၍ စာကြည့်တိုက်၏ထူးခြားချက် တစ်ခုမှာလည်း ကိုးနှစ်မှ ဆယ့်ခုနှစ်နှစ်သားအရွယ်ရှိ လူငယ်လူရွယ် များအတွက် စာကြည့်ခန်းများ ထားပေးခြင်းဖြစ်လေသည်။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက် (အိန္ဒိယနိုင်ငံ)
(National Library of India)

ထိုစာကြည့်တိုက်၏ သမိုင်းကြောင်းကိုလိုက်ရသော် ၁၈၃၆ ခုနှစ်ကို ပြန်ကြည့်ရလိမ့်မည်။ ထိုနှစ်တွင် ကာလကတ္တားမြို့၏ မြို့မိ မြို့ဖများဖြစ်ကြသော တဂိုး(D.Tagore)၊ မိတြာ(Peary Chand Mitra) စသူများ၏ဆော်ဩမှုကြောင့် ကာလကတ္တား ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက် (Calcutta Public Library) ဟူသောအမည်ဖြင့် စာကြည့်တိုက် တစ်ခုပေါ်လာလေသည်။ သို့သော် စာကြည့်တိုက်မှာ မည်ကာမတ္တသာ ဖြစ်၏။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် စာတစ်အုပ်ကိုရှာရန် အချိန်အလွန်

ကြာညောင်းခြင်း၊ ဖတ်စရာနေရာမကောင်းခြင်း၊ စာအုပ်များ ဖုန်အထပ်ထပ်ဖြင့် ညစ်ပေနေခြင်း၊ စာဖတ်ခန်း၌ ခိုများ အမြဲတမ်းနေထိုင်လျက် ရှိခြင်းစသော ချွတ်ယွင်းချက်အများအပြား ရှိနေလေသောကြောင့်တည်း။

ထို့နောက်မူကား ၁၉၃၀တွင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်ဖြစ်သူ လော့ဒ်ကာဇွန် (Lord Curzon)က ဂရုစိုက်၍ အားပေးလာရာမှ စာကြည့်တိုက် အခြေအနေသည် ပြောင်းစပြုလေသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်နှင့် အစိုးရဌာန စာကြည့်တိုက်ကိုပေါင်း၍ ‘ဘုရင့်စာကြည့်တိုက်’ (Imperial Library) ဟူသော အမည်ရလာလေသည်။ ထို့အပြင် ဗြိတိန်နိုင်ငံရှိ ဗြိတိသျှပြတိုက်နှင့် ဗောဒလီယန်စာကြည့်တိုက် (Bodleian Library) နှစ်ခုကို စံထားကာ အဖိုးတန်စာများကို စုနိုင်သမျှစုလာသည်။ စာတတ်ပေတတ်များကိုလည်း စာကြည့်တိုက်မှူးအဖြစ် ခန့်လာသည်။ အထူးသဖြင့် သက္ကဋ၊ ပါဠိ၊ တိဗက်၊ ပါရှင်ဘာသာဖြင့် လက်ရေးစာမူများ၊ စာရန်ပူပုံနှိပ်တိုက် (Serampore press) က ၁၈၁၇ ခုနှစ်မှ စတင်ထုတ်ဝေသောစာအုပ်များ၊ ဥရောပဘာသာဖြင့် ပြုစုသော အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှုစာအုပ်များ၊ နာမည်ကျော် အဆုတော့မူခေါ်ပတ်ဒေစာစု (Asutosh Mukhopadhyay Collection)၊ ရမ်ဒဒဆင်းစာစု (Ramdas Sen Collection)၊ အရှေ့တိုင်းဆိုင်ရာ သုတေသနဂျာနယ်များ စသည်တို့သည် စာကြည့်တိုက်၏ အဖိုးတန်စာစုများဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ ဒေး (Harinash De)၊ အဆဒူလာ (K.M. Asadullah) စသော စာကြည့်တိုက်မှူးများသည်လည်း သုတေသီများက ရိုသေလေးစားရသော စာကြည့်တိုက်မှူးများ ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ ကမ္ဘာသုံးခေတ်မီကက်တလောက်တင်နည်းကိုကား ၁၉၄၆ခုနှစ်မှ စလေသည်။ ၁၉၅၀ခုနှစ်တွင် ဥရောပစာအုပ်များကို အင်္ဂလိပ်အမေရိကန် ကက်တလောက်တင်နည်း (A.L.A. Code)ဖြင့်

စလေသည်။ ၁၉၅၄ခုနှစ်တွင် စာအုပ်ပေးပို့ ရေးအက်ဥပဒေ [Delivery of Books (Public Libraries) Act] ကို ထိရောက်စွာ ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သောအခါ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်းထုတ် စာအုပ်မှန်သမျှ အုပ်တိုင်းရလေတော့သည်။ ထိုနောက် မြေပုံ၊ ဂီတသင်္ကေတ၊ ပထမထုတ် စာနယ်ဇင်းမှလွဲ၍ အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ ဘာသာစကား ၁၄မျိုးဖြင့် ထုတ်ဝေသမျှဖြစ်သော ကျန်စာနယ်ဇင်း (တယ်လီဖုန်းလမ်းညွှန်၊ ကျောင်းသုံး မှတ်စုစာအုပ်များမှတစ်ပါး)၊ စာအုပ်စာတမ်းများကို ရောမအက္ခရာပြောင်း၊ မှတ်စုကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်ထား၊ ဒူဝီဒသမနည်းဖြင့် မျိုးတူစု၍ ‘အိန္ဒိယအမျိုးသားစာအုပ်စာရင်း’ ကို ၁၉၅၈ ခုနှစ်မှစ၍ ထုတ်ဝေလေသည်။ စာကြည့်တိုက်အမည်ကိုလည်း ၁၉၄၈ မှ စ၍ ‘အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်’ ဟူ၍ ပြောင်းလဲ ခေါ်တွင်စေခဲ့သည်။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက် (ထိုင်းနိုင်ငံ)
 (National Library of Thailand)

ထိုစာကြည့်တိုက်ကို ၁၈၈၁ခုနှစ်တွင် ချူလာလွန်ကွန်မင်း (King Chulalongkorn) က သူ့ခမည်းတော် မောင်းဂွတ်မင်း (King Mongkut) ပိုင် စာအုပ်စာတမ်းများကို မတည်၍ ထိုမင်း၏ရဟန်းဘွဲ့ဖြစ်သော ဝဇီရဉာဏ (Vajirayan) အမည်ဖြင့် တည်ထောင်ခဲ့လေသည်။ တည်ထောင်သည့် (Vajirayan Library) စာကြည့်တိုက်ကို မင်းဆွေမင်းမျိုးများ၊ စာကြည့်တိုက်အဖွဲ့ဝင်များသာ အသုံးပြုခွင့်ရှိလေသည် ဖြစ်၏။ ထို့နောက် ၁၉၀၅ခုနှစ်တွင် ထိုမင်းသည်ပင် ရှေးအထက်က မင်းများပိုင် ပိဋကတ်တော်စာစုကိုပါ ပေါင်းစည်း၍ ဝဇီရဉာဏ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်အမည်ဖြင့် (Vajirayan National Library) ပြည်သူလူထု

ကို အသံပြုခွင့်ပေးခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် အစိုးရက အနုပညာဌာနကို ၁၉၃၄ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းလိုက်သော်အခါ စာကြည့်တိုက်သည် ထိုဌာန၏ အစိတ်ပိုင်းတစ်ခုဖြစ်လာလေသည်။ ထိုအခြေအနေတွင် အနုပညာဌာနသည် အခြားလုပ်ငန်းများကိုပါ အလေးပေးလုပ်နေရလေသောကြောင့် စာကြည့်တိုက်၏တိုးတက်ရေးသည် မြန်သင့်သလောက် မမြန်ခဲ့ပေ။ သို့သော် ခေတ်၏အရှိန်ကြောင့် စာကြည့်တိုက်သည် တဖြည်းဖြည်းနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲလာရလေသည်။ ၁၉၅၄ခုနှစ်တွင် ဒုဝိဒသမ မျိုးတူစုနည်းကိုသုံးလာသည်။ ၁၉၅၅ခုနှစ်တွင် ယူနက်စကိုအဖွဲ့ချုပ်၏ အကူအညီဖြင့် စာဟောင်းပေဟောင်းများကို မိုက်ကရိုဖလင်တင်သည့် အလုပ်ကိုလုပ်လာသည်။ ၁၉၅၇ ခုနှစ် ထုတ်စာရင်းအရ ထိုစာကြည့်တိုက်တွင်...

(က) ပုံနှိပ်စာ ၈၈,၅၀၁

(ခ) လက်ရေးစာ ၄၅,၃၉၅

ရှိလေသည်။ မူပိုင်ဥပဒေအရ နိုင်ငံတွင်းထုတ် စာအုပ်နှစ်အုပ်ကျ ရလေသည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော် စာကြည့်တိုက် (ဂျပန်နိုင်ငံ)
(National Diet Library, Japan)

ထိုစာကြည့်တိုက်ကို ‘ဘုရင့်စာကြည့်တိုက်’ (Imperial Library) ဟူသောအမည်ဖြင့် ၁၈၇၂ခုနှစ်က စခဲ့သော်လည်း လက်ရှိပုံစံသည် ၁၉၄၈ခုနှစ်မှ စသည်ဟုဆိုရာသည်။ ထိုပုံစံသည် အမေရိကန်ပုံစံတည်း။ ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်နည်းတူ ထိုစာကြည့်တိုက်သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် လက်အောက်ခံဖြစ်သည်။ စာကြည့်တိုက်မှူးကို

လည်း လွတ်တော်နှစ်ရပ်မှပင် ခန့်ထားလေသည်ဖြစ်၏။ ထူးခြားချက်ကား ထိုစာကြည့်တိုက်၏လက်အောက်တွင်...

(က) ဗဟိုစာကြည့်တိုက်၊ တိုယိုဗန်ကို (အရှေ့တိုင်းဆိုင်ရာ) စာကြည့်တိုက်ခွဲ (Toyo Bunko Oriental Library) ၊ ဆန်ကဒို စာကြည့်တိုက်ခွဲ (Senkado Library) ၊ ယူနိုစာကြည့်တိုက် (Ueno Library which is also the former Imperial Library) ပေါင်းလေးခု။

(ခ) အစိုးရဌာနများမှ စာကြည့်တိုက်ခွဲ သုံးဆယ်။

(ဂ) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ရှိ စာကြည့်တိုက် ဟူ၍ ရှိခြင်းဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် စာကြည့်တိုက်၏လုပ်ငန်းတာဝန်အဖြစ်ဖြင့်...

(က) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ လိုသမျှကိစ္စအတွက် အဖြေရှာပေးရသည်။ ဆန်းစစ်ပေးရသည်။ ဥပဒေကျမ်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ဖြည့်စွက်ပေးရသည်။

(ခ) အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးဌာနများ၏လိုအပ်မှုကို စာကြည့်တိုက်ခွဲ သုံးဆယ်က ဆောင်ရွက်ရသည်။

(ဂ) ပြည်သူလူထု၏လိုအပ်မှုကို ဗဟိုစာကြည့်တိုက်နှင့် ကျန်စာကြည့်တိုက်ခွဲ သုံးခုက ဆောင်ရွက်ရသည်။

မူပိုင်ဥပဒေအရ ပုဂ္ဂလိကထုတ် စာအုပ်တစ်အုပ်စီရသည်။ အစိုးရထုတ် စာအုပ်စာတမ်းများကိုကား တစ်အုပ်ထက်ပို၍ရသည်။ တရုတ်နှင့်ဂျပန်စာအုပ်များအတွက် ဂျပန်ဒသမနည်းဖြင့် မျိုးတူစု၍ ဂျပန်နည်းဖြင့် ကက်တလောက်တင်သည်။ အနောက်တိုင်းစာအုပ်များအတွက် ဒူဝီဒသမနည်းဖြင့် မျိုးတူစု၍ အင်္ဂလိပ် အမေရိကန်နည်း (A. L. A. Code)ဖြင့် စာရေးဆရာ၊ စာအုပ်အမည် ခေါင်းစည်းပေးပြီးလျှင်

ကွန်ဂရက်နည်း (Library of Congress Subject Heading used in Dictionary Catalogue) ဖြင့် ပညာရပ် ခေါင်းစည်းပေးသည်။ ကက်တလောက်တင်သည်။

၁၉၆၆ခုနှစ်စာရင်းအရ (ဌာနစာကြည့်တိုက်မပါ) စာကြည့်တိုက်ရှိ စာစုဦးရေမှာ...

(က) ပုံနှိပ်စာ	၂,၂၉၁,၆၂၃
(ခ) မြေပုံ	၈၈,၆၆၄
(ဂ) ဓာတ်ပြား	၇၃,၁၀၅
(ဃ) မိုက်ကရိုဖလင်	၂၇,၄၅၉
(င) စာစဉ်	

(Serial Publications) ၂၀,၅၇၄(ထုတ်ဆဲ)

ရှိလေသည်။ အစိုးရဌာန၊ တရားစီရင်ရေးဌာနများပိုင် စာကြည့်တိုက်ခွဲများရှိ စာအုပ်ဦးရေမှာ ၂,၅၁၆,၉၀၃ (နှစ်သန်းခွဲကျော်) ဖြစ်လေသည်။ ပေါင်းလိုက်သော် ၄,၈၀၈,၅၂၆ (ငါးသန်းနည်းပါး) ဖြစ်လေသည် ။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက် (စင်္ကာပူနိုင်ငံ)
(National Library, Singapore)

ထိုစာကြည့်တိုက်သည် ၁၈၂၃တွင် စင်္ကာပူမြို့ကို တည်ထောင်သူ ရာဖယ်၏အမည်ဖြင့် ရာဖယ်စာကြည့်တိုက် (Raffles Library) ဟု တွင်ခဲ့၍ အင်္ဂလိပ်စာတတ် လူအနည်းစုအတွက်သာ ဖြစ်ခဲ့သည်။ စင်္ကာပူနိုင်ငံဟူ၍ သီးသီးသန့်သန့် ဖြစ်လာပြီးသည်နောက်ကား ၁၉၅၈ ခုနှစ်ကစ၍ ဆိုင်ရာအစိုးရက မလေး၊ တရုတ်၊ တမိလ်၊ အင်္ဂလိပ်

ဘာသာဖြင့် စာစုံအောင်ကြိုးပမ်းလာလေသည်။ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်
 ၏ဝိသေသနှင့်လည်း ပြည့်စုံလာသည်။ သို့သော် ထူးခြားသည့်အချက်မှာ
 ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်တာဝန်ကိုလည်း ပူးတွဲယူသည့်အချက်ပင် ဖြစ်လေ
 သည်။ ထို့ကြောင့် စာကြည့်တိုက်ကို သုံးစွဲသူများအဖို့ ထိုစာကြည့်တိုက်
 စာဖတ်ခန်းများတွင် သုသေတနပြုလုပ်နိုင်ရုံသာမက စာကြည့်တိုက်ပြင်ပ
 သို့ ထုတ်ယူငှားရမ်းနိုင်ခွင့် ရှိလေသည်။ စာကြည့်တိုက်ကို သုံးစွဲသူများ
 တွင်လည်း လူကြီးများသာမက၊ ကလေးသူငယ်များလည်း ပါလေသည်။

၁၉၆၆ခုနှစ်အထိ စာကြည့်တိုက်တွင်ရှိနေသော စာစုဦးရေ

မှာ...

(က) လူကြီးစာ (Adult Books)	၁၉၀,၀၀၀
(ခ) လူငယ်စာ (Young people's books)	၄,၅၀၀
(ဂ) ကလေးစာ (Children's book)	၉၁,၅၀၀
(ဃ) ချုပ်ပြီးစာနယ်ဇင်း	၉,၀၀၀
(င) ချုပ်ပြီးမှတ်တမ်း (Archives)	၁,၄၀၀
(စ) မျက်မမြင်စာ (Braille)	၆၀၀
(ဆ) ဂီတသင်္ကေတ	၅,၀၀၀
(ဇ) မိုက်ကရိုဖလင်	၄,၀၀၀
(ဈ) မြေပုံ (Prints)	၅၀၀
(ည) ရုပ်ပုံကားချပ်	၅၀၀

ဖြစ်လေသည်။

စာကြည့်တိုက်လုပ်သားမှာ ၁၂၀ ဦး ဖြစ်လေသည်။

တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်

တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်၏ လုပ်ငန်းတာဝန်သည် အမျိုးသား စာကြည့်တိုက်နှင့် တူသည်လည်းရှိ၏။ ကွဲသည်လည်းရှိသည်။ တူသည့် အချက်မှာ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ကဲ့သို့ စာအုပ်စာတမ်းဦးရေတွင် လည်းကောင်း၊ ပညာရပ်အားဖြင့်လည်းကောင်း စုံလင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ကဲ့သို့ ဗောဒလီယန်တက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက် မျိုးတွင် မူပိုင်ဥပဒေအရ ပြည်တွင်းထုတ်စာအုပ်ကို ရရှိခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ကွဲပြားသည့်အချက်မှာ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက် မည်သည် အရင်းခံအားဖြင့် ဆရာနှင့် ကျောင်းသားများ၏ လိုအင်ဆန္ဒကို ဖြည့်ရခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် တက္ကသိုလ်စာကြည့်သည် သုတေသနပြုရေးနှင့် စာသင်ကြားရေးကို ပြည့်စုံအောင် ထောက်ပံ့ရလေသည်။ ထို့ကြောင့် စာစုရေးတွင်...

- (က) သုတေသနပြုသူ ဆရာများ၏အဆင့်
- (ခ) ဘွဲ့လွန်ကျောင်းသားများ၏အဆင့်
- (ဂ) ဘွဲ့ကြိုကျောင်းသားများ၏အဆင့်

ဟူ၍ သုံးဆင့်စလုံးဝင်အောင် ကြိုးပမ်းရလေသည်ဖြစ်၏။ ဤတွင်လည်း...

- (က) တက္ကသိုလ်ဗဟိုစာကြည့်တိုက်တွင် မည်သည့်အဆင့်၊ မည်သည့်အမျိုးအစားရှိ စာကိုထားမည်။
- (ခ) ကျောင်းတိုက်အသီးသီး (College) တွင်လည်းကောင်း၊ မဟာဌာနအသီးသီး (Faculty) တွင်လည်းကောင်း၊ ပညာရပ်ဌာနတစ်ခုခု (Departmental Library) တွင်လည်းကောင်း မည်သည့်အဆင့်၊ မည်သည့်အမျိုးအစား၊ မည်မျှ စာကိုထားမည်ဟူ၍ တက္ကသိုလ် စာကြည့်

တိုက်မှူးနှင့် ပါမောက္ခများက ညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ်ရလေသည်။ ထိုမှသာ လျှင်...

(၁) စာအုပ်စာတမ်းစုဆောင်းရေး၊ ဝယ်ယူရေးအားသည် အင်တန်အင်မျှ ဖြစ်နိုင်သည်။

(၂) သုတေသနပြုရေးသည်လည်းကောင်း၊ ကျောင်းသားသုံး စာအုပ် အပိုဆောင်ထားရေးသည်လည်းကောင်း၊ နှီးနှောစာအုပ်၊ ဆရာ ကိုင်စာအုပ် ထားရှိရေးသည်လည်းကောင်း အဆင်ပြေနိုင်သည်။

နမူနာသဘောဖြင့် ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်ရှိ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက် အနည်းငယ်ကြည့်ကြည့်စို့။

ဗောဒလီယန်စာကြည့်တိုက် (ဗြိတိန်နိုင်ငံ)

(Bodleian Library)

ထိုစာကြည့်တိုက်သည် နာမည်ကြီးလှ၏။ အဘယ့်ကြောင့် ဆိုသော် စာကြည့်တိုက်သမိုင်းတွင် အတက်အကျ အကြိမ်ကြိမ်ကြုံခဲ့ ရခြင်း၊ ၁၉ရာစုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှပြတိုက်အဖို့ ထုနှင့်ထည်နှင့်ရှိလာ သည့်အချိန်မတိုင်မီ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်၏တာဝန်ကို ယူခဲ့ခြင်း၊ ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်ရှိ သုတေသီများ အားကိုးရာ ပညာရိပ်မြုံကြီး ဖြစ်ခဲ့ခြင်း ဟူသောအချက်များကြောင့်တည်း။

စာကြည့်တိုက်ကို ထူထောင်သည့်သက္ကရာဇ်သည် ၁၆၀၂ ခုနှစ် ဖြစ်၏။ သို့သော် ထိုနှစ်မတိုင်မီကပင် စာကြည့်တိုက်သန္ဓေတည်ခဲ့ သည်ဟု ဆိုရာသည်။ စာကြည့်တိုက်ကို ၁၄ ရာစု၌ ခရစ်ယာန်ဂိုဏ်းချုပ် ကော့(ဗ)ဟန်(Bishop Cobham)က အခန်းကလေးတစ်ခန်းဖြင့် စခဲ့ လေသည်။ ထို့နောက် ဂလောက်စတာမြို့စားကြီး ဟန်ဖရေ (Humfrey,

Duke of Gloucester)က လက်ရေးစာများ၊ ငွေများကူပုံကာ တိုးချဲ့စေခဲ့သည်။ သို့သော် ၁၅၅၀ခုနှစ် ဆဋ္ဌမမြောက် အက်ဒွပ်ဘုရင် (Edward VI)လက်ထက်တွင် စာကြည့်တိုက်သည် အကွပ်အညှပ်ခံရလေသည်။ ဖြစ်ပုံမှာ ‘ဒိဋ္ဌိ’စာများ(Superstitious Books) ကို သုတ်သင်ရမည်ဆို၍ စာအုပ်အများအပြားအပယ်ခံရ၊ မီးတိုက်ခံရ၏။ စာအုပ်မရှိသည့်အတူတူ ထိုင်ခုံများလည်း အရောင်းခံရ၏။ ထို့ကြောင့် အခန်းဟောင်းလောင်းသာ ကျန်လေတော့သည်။

နှစ်အနည်းငယ်ကြာသောအခါ ဗောဒလီ (Sir Thormas bodley) ဆိုသောပုဂ္ဂိုလ်သည် အောက်စဖို့(ဒ်)မြို့သို့ရောက်လာသည်။ ထိုသူသည် ရှေးအခါက နိုင်ငံအရပ်ရပ်တွင် သံတမန်ရာထူးအဆင့်ဆင့်ဖြင့် တာဝန်ထမ်းရွက်ခဲ့သူတည်း။ ယခု မိမိတိုင်းပြည်၏ ပညာရေးကို တိုးပွားအောင် ကြံဆောင်မည်ဟု အားခဲထားသည်။ သို့ဖြင့် ၁၅၉၈ခုနှစ်တွင် တက္ကသိုလ်အာဏာပိုင်များနှင့်ညှိနှိုင်းကာ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်ကို ငွေအား၊ လူအားဖြင့် ပြန်လည်ထူထောင်လေရာ စာကြည့်တိုက်ကို ဖွင့်လှစ်လိုက်သောအချိန်တွင် စာဦးရေမှာ နှစ်ထောင်ကျော်ရှိလာလေသည်။ ထိုစဉ်ကပင် နိုင်ငံတွင်းထုတ်စာကို တစ်အုပ်စီ ရစပြုလာသည်။ ထို့ပြင် ပြည်ထဲရေး အပြောင်းအလဲဖြစ်သည့်တိုင်အောင် စာကြည့်တိုက်အဖို့ နစ်နစ်နာနာဖြစ်ခဲ့သည်ဟူ၍ မရှိလှတော့ပေ။ ဗြိတိန်နိုင်ငံ၌ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်စဉ်က အောက်စဖို့(ဒ်)မြို့သည် ဘုရင့်တပ်မတော် တပ်ချရာနေရာဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ဘုရင့်သစ္စာစောင့်သိရိသေသည့်သဘောဖြင့် စာကြည့်တိုက်က ဘုရင်မင်းမြတ်ကို ပေါင် ၅၀၀ချေးခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ဘုရင်က ဒုအဓိပတိ၏ထောက်ခံချက်ဖြင့် စာကြည့်တိုက်မှ ရာဇဝင်စာတစ်အုပ်ငှားရမ်းလေသောအခါမူကား စာကြည့်တိုက်မှူးဖြစ်သူ ဂျန်ရု(စ်)(John

Rous)က ရှေ့တော်မှောက်သို့ ကိုယ်တိုင်ဝင်၍ စာကြည့်တိုက်ကို တည်ထောင်သူ ဗောဒလီထားခဲ့သောစည်းမျဉ်းအရ စာအုပ်ကိုအပြင်အပ သို့ ထုတ်ယူခွင့်မရှိကြောင်း၊ ထိုသူ့ဆန္ဒကို လေးစားစေလိုကြောင်း လျှောက်ထားခဲ့လေသည်။ စာအုပ်သည်လည်း အပြင်သို့မရောက်ခဲ့လေ။ ၁၆၄၆ခုနှစ်တွင် အောက်စဖို့(ဒ်)မြို့သည် တစ်ဘက်တပ်မတော်၏ သိမ်းပိုက်ခံရသောအခါ၌လည်း ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဖဲရားဖက် (General Fairfax)က စာကြည့်တိုက်ဝန်းကျင်တွင် အစောင့်အရှောက် ကောင်းစွာ ချထားစေသောကြောင့် စာကြည့်တိုက်သည် မသူတော်များ၏ဘေးရန်မှ ကင်းဝေးခဲ့လေသည်။

သို့ဖြင့် စာကြည့်တိုက်သည် တစ်စတစ်စတိုးပွားခဲ့ရာ ယခုခေတ် (၁၉၅၃ခုနှစ်)၌ကား စာအုပ်စာတမ်းဦးရေသည် နှစ်သန်းနီးပါး ရှိခဲ့ပြီဖြစ်၏။ နှစ်ရာစုခေတ် အီဂျစ်လူငယ်တစ်ဦးရေးခဲ့သော ကျူစာရွက် (Papyrus)၊ ဗာရီချို စုဆောင်းခဲ့သော ဂရိစာစု (Barocci Collection)၊ ပါမောက္ခဝီလဆင် (Professor Wilson)စုဆောင်းခဲ့သော သက္ကဋ္ဌ စာစု၊ ဗက်ကဟောက် စုဆောင်းခဲ့သော တရုတ်စာစု (Baekhouse chinese collection)၊ ဝတ္ထုရေးဆရာမ ဂျိန်းအော်စတင် (Jane Austen)၊ ကဗျာဆရာရှယ်လီ (Shelley)၊ ဒဿနဆရာ လော့(Locke) စသူတို့၏ လက်ရေးစာမူများ စသည်ဖြင့် ရှေးဟောင်းစာများလည်း အစုအပြုံလိုက် ရှိနေပြီဖြစ်၏။ မူလ ဗောဒလီယန် အဆောက်အအုံဟောင်း အပြင် ရက်ကလစ် (John Radcliff) လှူခဲ့သော ရက်ကလစ်တိုက်ဝိုင်း (Radcliff Camera)၊ ထို့နောက် (စာအုပ်စဉ်) အထပ် ၁၁ထပ်ရှိသော အဆောက်အအုံသစ် စသည်ဖြင့်လည်း နေရာများကို ချဲ့နိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်၏။ လုပ်သားဦးရေမှာလည်း ၁၉၃၇ခုနှစ်၌ ၇၃ဦး ရှိခဲ့ပြီဖြစ်၏။

ယေးတက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက် (အမေရိကန်နိုင်ငံ)
(Yale University Library)

ထိုစာကြည့်တိုက်ကို တည်ထောင်သောနှစ်သည် တက္ကသိုလ်နှင့် တစ်ချိန်တည်းဖြစ်၍ ၁၇၀၁ခုနှစ်ဟု ဆိုကြသည်။ တည်ထောင်ကာစအခါက တက္ကသိုလ်မှ ဆရာတစ်ဦးဦးက စာကြည့်တိုက်မှူးတာဝန်ကို ပူးတွဲတာဝန်ယူခဲ့ရသည်ဖြစ်ရာ စာဘက်၌ ပို၍အားသန်၏။ အဓိပ္ပာယ်မှာ စာကြည့်တိုက်ရှိ စာစုများကို စနစ်တကျမျိုးတူစုခြင်း၊ ကက်တလောက်တင်ခြင်းစသောအမှုများပေါ် အာရုံပြုမှုနည်းသေးသည်။ စာတတ်ပေတတ်ကို စာကြည့်တိုက်မှူးအဖြစ် တာဝန်ယူစေရလျှင် ကိစ္စပြီးမြောက်သလိုလို ဆိုင်ရာတို့က ယူဆနေသေးသည်ဟု ဆိုလို၏။ ထိုအစဉ်အလာသည် ၁၉၀၅ခုနှစ်၌ ဆွမ် (John Christopher Schwab)ကို စာကြည့်တိုက်မှူးအဖြစ် ခန့်အပ်သည့်အခါတွင်မှ ပြောင်းလဲလာသည်။ ထိုပြင် ထိုစာကြည့်တိုက်သည် ရှေးအခါက ၁၇ရာစု၊ ၁၈ရာစု အင်္ဂလိပ်နှင့်အမေရိကန် စာပေစုသမိုင်းနှင့် ဓနဗေဒစာစုတို့ကို အထူးပြု၍ စုဆောင်းလာခဲ့သော်လည်း ယခုခေတ်တွင်ကား ဘဏ္ဍာရေးအင်အားကိုလိုက်၍ ကျယ်ပြန့်နိုင်သလောက်ကျယ်ပြန့်အောင် စာကို စုဆောင်းနိုင်ခဲ့လေသည်။ တဖန် ကမ္ဘာ့ရေးရာတွင် အာရှတိုက်လည်း အရေးပါလာမှုကို သဘောပေါက်လာသည့်အားလျော်စွာ အာရှနိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်သော မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ စာအုပ်စာတမ်းများကိုလည်း တတ်အားသမျှ စုဆောင်းလေသေးသည်။ သို့ဖြင့် ရာဇဝင်၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဓမ္မသတ်၊ အနုစာပေ စာအုပ်များသာမက သူရိယ၊ နဂါးနီ၊ ဂန္ဓလောက၊ ဂရိတ်တားအေရှား (Greater Asia)၊ နေးရှင်း (Nation)၊ ရှုမဝ၊ သွေးသောက်စသော စာနယ်ဇင်း အဟောင်းအသစ်ကိုလည်း ရသမျှစုဆောင်းလာခဲ့ရာ ၁၉၆၁

ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်စာပေါင်း လေးသောင်းကျော်၊ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အခြား စာများ တစ်ထောင်ကျော်ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အမေရိကန်နိုင်ငံရှိ စာကြည့်တိုက်များတွင် ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်မှလွဲလျှင် မြန်မာစာစု ဦးရေတွင် အများဆုံးရှိသော စာကြည့်တိုက်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်လေသည်။ သုတေသနပြုရေးအတွက် နိုင်ငံခြားသားများသာမက အဝေးရောက် မြန်မာများပါအားကိုးရသည့် စာကြည့်တိုက်လည်း ဖြစ်ချေသည်။ လုပ်သားဦးရေမှာ ၂၀၀ နီးပါးဖြစ်၏။

မော်စကိုတက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက် (ရုရှနိုင်ငံ)
 (Moscow University Library)

မော်စကိုတက္ကသိုလ်ကို ၁၈ရာစုတွင် သိပ္ပံပညာရှင် လွန်မွန် နော်ဆော့ (Lomonosov)က တည်ထောင်ခဲ့ရာ စာကြည့်တိုက် သည်လည်း တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်လေသည်။ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက် များ၏ အလေ့အလာအတိုင်း စာကြည့်တိုက်၏စာစုကို သုတေသီများ၊ ကြေးရတတ်များက လှူဒါန်းသောစာစုများဖြင့် စခဲ့သဖြင့် ထိုစာကြည့် တိုက်တွင်လည်း ရှေးစာမူများ ရှိတန်သလောက် ရှိလေသည်။ ထိုအထဲ တွင် ၁၀၇၂ခုနှစ်တွင် ဂရိဘာသာဖြင့်ပြုစုသော ‘တမန်တော်’ (Apostle) လက်ရေးမူ၊ ၁၃ရာစုတွင် လက်တင်ဘာသာဖြင့်ပြုစုသော သမ္မာကျမ်းစာ၊ ဇာဘုရင်ပုလိပ်များ၏ အဖြတ်အတောက် Censorship ကင်းနေသေး သော ဂိုဂေါလ်၏ ‘ဒက်ဆိုးလ်’ (Dead Souls by Gogol) ဝတ္ထုစာမူ စသည်များ ပါလေသည်။

၁၉၁၇ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတော်လှန်ရေးကြီး၏ နောက်ပိုင်း တွင် ထိုစာကြည့်တိုက်သည် အစိုးရ၏အားပေးမှုကြောင့် စာစုဦးရေတွင်

လည်းကောင်း၊ လုပ်သားဦးရေတွင်လည်းကောင်း၊ သုတေသီဦးရေတွင်လည်းကောင်း တိုးလာလေသည်။ မူပိုင်ဥပဒေအရ ပြည်တွင်းထုတ်စာအုပ်တစ်အုပ်စီ (၁၉၅၀ခုနှစ်မှစ၍ နှစ်အုပ်စီ) ရနေခဲ့သည်ဖြစ်ရာ ၁၉၅၈ခုနှစ် စာရင်းအရ စာအုပ်စာတမ်းပေါင်း ၅,၀၀၀,၀၀၀ (ငါးသန်း) ရှိသည်။ စာဖတ်ခန်းပေါင်း ၄၅ ခုကို တစ်ချိန်တည်းသုံးမည်ဆိုလျှင် လူပေါင်း ၁၉၀၀ သုံးနိုင်သည်။ အမှန်ဆိုလျှင် တစ်နေ့လျှင် စာကြည့်တိုက်ကို (၁၉၅၈ခုနှစ် စာရင်းအရ) လူပေါင်း ၃၀၀၀ ကျ သုံးလေသည် ဖြစ်၏။ အသုံးများသော စာအုပ်များအတွက် အုပ်အပိုများထားပေးသေးသည်။

ထိုစာကြည့်တိုက်တွင် ဗဟိုစာကြည့်တိုက်အပြင် မဟာဌာနစာကြည့်တိုက်များ၊ ဌာနစာကြည့်တိုက်များဟူ၍ ခွဲထားသည်။ သို့ခွဲထားသော်လည်း နှစ်မကြာသေးမီကပင် စာကြည့်တိုက်ကြီးတစ်ခုလုံးအတွက် ဗဟိုမှ စာစုဆောင်းခြင်း၊ ကက်တလောက်တင်ခြင်းတို့ကို ချုပ်ကိုင်လာလေသည်။

စနစ်ကျနမှုကို ရှေးရှုပြုပြင်ခြင်းပေတည်း။ ဌာနစာကြည့်တိုက်များတွင် အပြင်သို့ စာအုပ်ငှားသောအလေ့အထကား ရှိမဲ့ရှိနေသည်ဖြစ်၏။ ရှိရန်လည်းသင့်၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဘွဲ့ကြို၊ ဘွဲ့လွန်ကျောင်းသားများ၊ ပါမောက္ခများ အများ၏လိုအပ်မှုအတိုင်း ဆောင်ရွက်ပါမှ စာကြည့်တိုက်၏လုပ်ငန်းတာဝန်သည် ကျေပွန်နိုင်မည်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ထိုစာကြည့်တိုက်၏လုပ်ငန်းသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း၌ပင် တစ်ရက်မှ မနားခဲ့လေ။

ယခုဆို အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်နှင့် တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်များအကြောင်းကို ရေးခဲ့သည်။ ခုတဖန် ထိုစာကြည့်တိုက်များနှင့် မူကွဲသော စာကြည့်တိုက်မျိုးအကြောင်းကို ရေးရလိမ့်ဦးမည်။ ယင်းသည် အခြားမဟုတ်၊ **အထူးစာကြည့်တိုက်**ပင် ဖြစ်လေသည်။ အထူးစာကြည့်တိုက်ဟု ပေါ်လာသည်မှာလည်း ခေတ်၏အခြေအနေအရဖြစ်၏။ ရှေးပဝေသဏီကတည်းက ယနေ့အထိ လူတို့ပြုစုခဲ့ကြသော စာပေကျမ်းဂန်တို့မှာ မနည်းလေတော့ပြီ။ အဖိုးတန်လက်ရေးစာများလည်းရှိသည်။ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည့် လုံချင်းများလည်း ရှိသည်။ တဖန် သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းနှင့် ပညာရပ်သီးခြားစာစောင်တွေကလည်း အဆက်မပြတ်ထွက်နေသည်။ ထုတ်သမျှ၊ ထွက်သမျှသည် ဘာသာစကားမျိုးစုံနှင့်ဖြစ်၍ ပညာရပ်မှာလည်း အသင်္ချေပင်တည်း။ ထိုအခါ စာကြည့်တိုက်များသည် ကိုယ်နှင့်ဆိုင်ရာစာကို အလေးပေးပြီးစု၏။ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သည် ပြည်တွင်းထုတ်စာအုပ်စာတမ်းကို တစ်ခုမကျန်စုဆောင်း၍ ပြင်ပထုတ် စာအုပ်စာတမ်းကိုကား ရွေး၍စု၏။ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်သည် ပညာရပ်စုံစုံလင်လင်စုသော်လည်း တက္ကသိုလ်စာသင်ရေးဘောင်ဝင်အောင် ကြိုးစား၏။ ထိုအခါ ပညာရပ်တစ်ခုခုနှင့်စပ်၍ စာအုပ်လင်ဆုံးဖြစ်ရန် ခေတ်၏အခြေအနေအရ လိုလာ၏။ လိုလာ၍ အထူးစာကြည့်တိုက်ဟူ၍ ဖြစ်လာလေသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်မှာလည်း...

- (က) ပုဂ္ဂလိက စာကြည့်တိုက်
- (ခ) အစိုးရဌာန စာကြည့်တိုက်... ဟူ၍ကွဲလေသည်။

ဗြိတိန်နိုင်ငံကိုကြည့်ရသော် ဗြိတိသျှ အလူမီနီယံကုမ္ပဏီ စာကြည့်တိုက် (Library of the British Aluminium Company)

သည် ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းပိုင် စာကြည့်တိုက်ဖြစ်၏။ ထိုကုမ္ပဏီမျိုးသည် မိမိကုမ္ပဏီမှ ထုတ်လုပ်သောပစ္စည်းအမျိုးအစား ပိုမိုကောင်းမွန်စေရန်နှင့် ပစ္စည်းအသစ် တီထွင်နိုင်ရန် အမြဲမပြတ် သုတေသနလုပ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစာကြည့်တိုက်သည် အချက်အလက်ရှာဖွေပေးခြင်း ဟူသော သာမန်စာကြည့်တိုက်လုပ်ငန်းအပြင် အကျဉ်းချုံးခြင်း (Abstracting)၊ ဆောင်းပါးအက္ခရာဝလီစီခြင်း (Indexing)၊ ဘာသာပြန်ခြင်း (Translation)၊ သုတေသန အစီရင်ခံစာများကို တည်းဖြတ်ခြင်း (Editing of Research Reports) စသော လုပ်ငန်းများဖြင့် ကူရသည်။ ဤကဲ့သို့သော စာကြည့်တိုက်မျိုးတွင် ဆိုင်ရာပညာရပ်ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းသည် အထူးအရေးကြီး၏။ စာအုပ်တွင်ပါသည့် အချက်အလက်အချို့ကား ထုတ်ဝေပြီးသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ခေတ်နောက်ကျသွားတတ်၏။ ဤ သည်ကို နောက်ဆုံးပေါ်တွေ့ရှိသည့် အချက်အလက်များဖြင့် ပြုပြင်ဖြည့်စွက်ယူရလေသည်။ စာကြည့်တိုက်၌ သတ္တုဗေဒ (Metallurgy)နှင့် စပ်၍ စာအုပ်ပေါင်း နှစ်ထောင်သာရှိ၏။ သို့သော် ထိုစာအုပ်များကို ဖြည့်တင်းပေးနေသော ဂျာနယ်တို့ကား အမျိုး ၆၀၀ ရှိသည်။ ထိုဂျာနယ်တို့ကား အပတ်စဉ်၊ လစဉ် လာနေသည်။ ထိုဂျာနယ်များကို သက်ဆိုင်ရာများဖတ်နိုင်ရန် သုံးလေးရက်ခန့် ဖြန့်ချိသည်။ ထိုနောက် အရေးကြီးသည့်ဂျာနယ်ငါးဆယ်ကို အမြဲမပြတ် နှီးနှောနိုင်ရန် စုပေါင်းချုပ်ထားသည်။ ကျန်ဂျာနယ်များကိုကား တစ်နှစ်အထိ ထားသေးသည်။ ထို့နောက် အရေးကြီးသည့်အချက်အလက်တို့ကို ဖြတ်တောက်ယူငင်ပြီးလျှင် ဆိုင်ရာပိုင်တွင် မျိုးတူထား၍ သိမ်းဆည်းထားသည်။ ဌာနကလည်း ပညာရပ်စာစောင်များ (Bulletins & Abstracts)ကို မှန်မှန်ထုတ်ပေးသည်။

နောက်တစ်ခုသည် ဓနသဟယအဖွဲ့ဆက်ဆံရေးရုံး(Common Wealth Relations Office)မှ အိန္ဒိယရုံးစာကြည့်တိုက် (India Office Library) ဖြစ်လေသည်။ အိန္ဒိယနှင့် အရှေ့ပိုင်းနိုင်ငံများသမိုင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စာကြည့်တိုက်ပေတည်း။ ထိုစာကြည့်တိုက်ကို ၁၈၀၁ခုနှစ်တွင် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီက ထူထောင်ပြီးနောက် အစိုးရထံအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၁၈၅၈ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယရုံးစာကြည့်တိုက်အမည် တွင်လာသည်။ တိုက်ပိုင်ပစ္စည်းတွင်လည်း လက်ရေးစာ၊ ပုံနှိပ်စာ၊ ပန်းချီ၊ ဓာတ်ပုံ၊ ဒင်္ဂါး၊ အဝတ်အစားနမူနာ စသည်ဖြင့်ရှိသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်ရှိ ပုံနှိပ်စာ ၂၅၀,၀၀၀ (နှစ်သိန်းခွဲ)အနက် ၇၅,၀၀၀သာလျှင် ဥရောပဘာသာစကားဖြင့် ဖြစ်လေသည်။ ကျန်စာအုပ်များမှာ သက္ကဋ၊ အာရဗီ၊ ပါရှန်၊ ပါဠိ၊ တိဗက်၊ ပါလဝီ၊ တရုတ်စသော ရှေးဘာသာများ၊ ဗလုချိစသော ဣရေနီယန်ဘာသာများ၊ ဗြဟ္မစသော ဒြာဝိဒီယန်ဘာသာများ၊ ကူရူကူစသော မဏ္ဍဘာသာများ၊ မွန်ခါဆီစသော မွန်ခမာဘာသာများ၊ အဘော်မိရီစသော တိဗက်မြန်မာဘာသာများ စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအထဲတွင် မြန်မာပုံနှိပ်စာသည် ၂,၃၂၅အုပ် ဖြစ်သည်။ တဖန် ထိုစာကြည့်တိုက်ရှိ လက်ရေးစာ ၂၂,၀၀၀ တွင် ၂,၀၀၀ မှာ ဥရောပဘာသာဖြင့်ဖြစ်၍ ကျန်ဦးရေမှာ အရှေ့တိုင်းရင်းဘာသာဖြင့် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအနက် ၂၅၀သည် မြန်မာဘာသာဖြင့် ဖြစ်သည်။

ထိုမှတဖန် အစိုးရ၏သုတေသနလုပ်ငန်းအဖြစ် ဆေးသုတေသနကောင်စီ စာကြည့်တိုက်(Medical Research Council Library) ဟူ၍ ရှိသေးသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်ကို ၁၉၂၀ခုနှစ်က (အမျိုးသား) ဆေးသုတေသနဗိမာန် (National Institute of Medical Research) က ဆေးပညာသုတေသီများကို အထောက်အကူပြုရန် တည်ထောင်ခဲ့လေ

သည်။ ဤဆေးပညာဟူရာ၌ ဆေးပညာနှင့်နီးနွယ်သောပါဏဗေဒ၊ ဇီဝဓာတုဗေဒပညာရပ်များလည်း ပါရှိသည်ဟု သိမှတ်ရန်ဖြစ်သည်။ နီးနှောရန် (ထုတ်ဆဲ) ဂျာနယ်မျိုးပေါင်း ၄၅၀ ရှိ၍ စာအုပ် ၂၁,၀၀၀ ရှိသည်။ Reprint ပေါင်း ၃၀,၀၀၀ မျှရှိသည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံကိုကြည့်သော် ဖိုးလဂျားရှိတ်စပီးယား စာကြည့်တိုက် (Folger Shakespeare Library) သည် ဖိုးလဂျားမောင်နှံ၏သေတမ်းစာဖြင့် ၁၉၃၂ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့သည့် စာကြည့်တိုက်ဖြစ်သည်။ ထိုမောင်နှံသည် ရှိတ်စပီးယားပြဇာတ်၊ ကဗျာစာအုပ်များကို စုဆောင်းလေ့ရှိသည်။ သူတို့ကွယ်လွန်သည့်အခါ စာအုပ်သာမက ငွေပါ တိုင်းပြည်သို့လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။

ထိုစာကြည့်တိုက်သည် ရှိတ်စပီးယားရေးသည့် ပြဇာတ်နှင့် ကဗျာများ၊ ရှိတ်စပီးယားအကြောင်းကိုရေးသည့် စာအုပ်စာတမ်းများဟူ၍ ရှိတ်စပီးယားနှင့်စပ်သမျှတွင် ကမ္ဘာ၌ အကြီးအကျယ်ဆုံးစာကြည့်တိုက်ဖြစ်သည်။

(ရှိတ်စပီးယား၏ ပထမနှိပ် စာအုပ်ဦးရေ ၇၉ အုပ်အပါအဝင်) စာအုပ်ပေါင်း ၂၅၀,၀၀၀ (နှစ်သိန်းခွဲ) ရှိသည်။ သို့သော် ထိုအထဲတွင် ရှိတ်စပီးယားနှင့် တိုက်ရိုက်မဆိုင်သော စာအုပ်များလည်း ပါရှိပါသေးသည်။ ယင်းတို့မှာ...

- (က) ရှိတ်စပီးယားကို လေ့လာရေးအတွက် နှိုင်းယှဉ်နိုင်ရန် လိုအပ်သောခေတ်ပြိုင်စာဆိုတို့၏ စာစုများ၊
- (ခ) ၁၆၄၀ ခုနှစ်မတိုင်မီ ပုံနှိပ်သော လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး စပ်သမျှ အင်္ဂလိပ်စာအုပ်များ (ရှိတ်စပီးယားခေတ်ဝန်းကျင် စာအုပ်များ)၊

(ဂ) ဟမ်းဝပ် (Sir Leicester Harmsworth) ထံမှ ဝယ်ခဲ့သော ၁၆ နှင့် ၁၇ရာစုခေတ် စာအုပ်များ၊

(ဃ) အလယ်ခေတ်မှ ၁၉ ရာစုခေတ်အထိ ပြဇာတ်နှင့် ဇာတ်ခုံသမိုင်းဆိုင်ရာစာအုပ်များ ဟူ၍ဖြစ်လေသည်။

ထို့နောက် အစိုးရဌာနစာကြည့်တိုက် တစ်ခုမှာ အမျိုးသားဆေးစာကြည့်တိုက် (National Library of Medicine) ဖြစ်လေသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်ကို ၁၈၃၆ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်တပ်မတော် ဆေးညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်၏ရုံးခန်းတွင် စာအုပ်အနည်းငယ်ဖြင့် စတင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ဤတွင် ဘီလိမ်း(စ)(John Shaw Billings)အမည်ရှိ စာကြည့်တိုက်မှူး၏ အမြော်အမြင်နှင့်လုံ့လကြောင့် စာကြည့်တိုက်သည် တရိန်ထိုးတက်လာခဲ့လေသည်။ ဖြစ်ပုံမှာ သူသည် ဆေးဘွဲ့ကိုရယူပြီးသည့်နောက် ၁၈၆၄ ခုနှစ်တွင် စစ်ထဲဝင်ခဲ့ရာ မကြာမီ ဆေးညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ရုံး၌ စာကြည့်တိုက်မှူး အလုပ်တာဝန်ကိုယူရသည်။ သူတာဝန်ယူစက စာအုပ်ပေါင်း ၁,၃၆၅ အုပ်ရှိသော စာကြည့်တိုက်သည် သူပင်စင်ယူသော ၁၈၉၅ ခုနှစ်၌ စာအုပ်ပေါင်း သုံးသိန်းကျော်အထိ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ စာကြည့်တိုက်၏အမည်သည် ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးစတွင် ကြည်းတပ်မတော်ဆေးစာကြည့်တိုက်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ၁၉၅၂ ခုနှစ်တွင် လက်နက်ကိုင်တပ်များ ဆေးစာကြည့်တိုက်ဟူ၍လည်းကောင်း အဆင့်ဆင့်ပြောင်းခဲ့သည်။ ၁၉၅၈ခုနှစ်တွင်မူ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနလက်အောက်မှ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် လူမှုဝန်ထမ်းဌာနအောက်သို့ ပြောင်းရွှေ့ပြီးသည့်နောက် အမျိုးသားဆေးစာကြည့်တိုက်ဟူ၍ ထပ်မံ အမည်တွင်ခဲ့ပြန်သည်။

ယခုအခါ၌ စာကြည့်တိုက်အဆောက်အအုံသစ်လည်း ရခဲ့လေပြီ။ စာအုပ်ဦးရေမှာလည်း (၁၉၄၇ခုနှစ်တွင်) ၁,၂၅၀,၀၀၀ (၁၂သိန်းခွဲ) ရှိနေခဲ့ပြီ။ ဆေးပညာစာအုပ်စာရင်းဂျာနယ် (Index Medicines) ကိုလည်း ဆေးကျောင်းများနှင့် သုတေသီများအတွက် လစဉ်မှန်မှန် ထုတ်ဝေလျက်ရှိပြီ။

နောက်ဆုံးရေးရန်လိုနေသည်ကား ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက် ခေါ်သော စာကြည့်တိုက်အမျိုးအစားပင် ဖြစ်လေသည်။ ထို စာကြည့်တိုက်မျိုးကို ကလေး၊ လူကြီးဟူ၍ အရွယ်မရွေးသုံးနိုင်သည်။ သုတေသီ၊ ကျောင်းသား၊ အရပ်သားဟူ၍မရှောင် မည်သည့်အတန်းအစားမဆို သုံးနိုင်သည်။ စာကြည့်တိုက်တွင် ပညာရပ်တစ်ခုတည်းဖြစ်သော စာစုဟူ၍ သီးသီးသန့်သန့် ထားခြင်းမပြု၊ စာဖတ်သူနှင့်ကိုက်အောင် သင့်လျော်မည် ထင်ရသောစာအုပ်များကို ပညာရပ်မရွေး စုတတ်သဖြင့် ဝေဝေဆာဆာ သုံးနိုင်သည်။ အချုပ်ဆိုရလျှင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်သည် အများပြည်သူများအတွက် ဗဟုသုတ ဆည်းပူးရေး၊ စိတ်ဖျော်ဖြေရေးဟူသော အမှုကိစ္စတို့ကို ဆောင်ရွက်သည်ဖြစ်၏။

ထို့ပြင် စာကြည့်တိုက်၏ထူးခြားသောလက္ခဏာတစ်ရပ်မှာ စာအုပ်များကို စင်၌မျိုးတူစု၍ စီထားတတ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤတွင် စာကြည့်တိုက်မှန်လျှင် စာအုပ်ကို မျိုးတူမစုပါသလောဟု မေးစရာရှိပါ၏။ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်တွင် စင်၌မျိုးတူစုခြင်း လုပ်လေ့လုပ်ထမရှိပေ။ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သည် မူပိုင်ဥပဒေအရလည်းကောင်း၊ စာကြည့်တိုက်ရည်ရွယ်ချက်အရလည်းကောင်း စာကို အားနှင့်အင်နှင့်စုတတ်သည်။ စုသောစာကိုလည်း ခေတ်မီတော့ဟူသောသဘောဖြင့် ပြန်လည်စွန့်ပစ်ရိုးမရှိတတ်။ ထို့ကြောင့် စာကိုသိမ်းရန် နေရာပြဿနာ

ရှိ၏။ ထို့ပြင် စာအုပ်ကိုအသေးစိတ်မျိုးတူစု၍ စင်တင်မည်ဆိုလျှင် စင်သို့ စာအုပ်သစ်တစ်အုပ်ဝင်လာသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် စင်၌ရှိပြီးစာအုပ် များကို အမျိုးမကွဲအောင် အမြဲတမ်းရွှေ့ပေးနေရမည့် ဧရာမပြဿနာ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ပထမအဆင့်တွင် စာအုပ်ကို အမြင့်အရလည်းကောင်း၊ ဒုတိယအဆင့်တွင် စာအုပ်တိုက်ပိုင်အမှတ်အရလည်းကောင်း စင်၌စီတတ်လေသည်ဖြစ်၏။ (စာအုပ်ရှာရသော အခက်အခဲပြေလည်စေရန်၊ ကက်တလောက်စာအုပ်တွင် မျိုးတူစုပေးထားသည်။) ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်၌ကား ဤသို့မဟုတ်၊ စာဖတ်သူ၊ စာငှားသူအတွက် လိုရာစာအုပ် ရလွယ်အောင် စင်၌မျိုးတူစုပေးထားရသည်။

ဤသို့ဖြင့် စာငှားသူအဖို့ စာအုပ်စင်သို့ တိုက်ရိုက်လာ၍ မိမိ မျက်စိနှင့်ကြည့်၍ ရွေးနိုင်အောင် စာကြည့်တိုက်က ဖန်တီးပေးထား သည်။ စင်ရှိစာအုပ်များကို သော့မခတ်ဘဲ ဟာလာဟင်းလင်း (Open access) ဖွင့် ပေးထားသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ စာငှားသူ၊ စာဖတ်သူသည် စင်၌ကိုယ်တိုင်စာရှာဖွေရင်း ကြုံကြိုက်သလို ဘေးဘီကစာအုပ်များကို လှမ်းတဲ့၍မြင်နိုင်အောင်၊ မသိမသာ ပညာတိုးရအောင်၊ စာအုပ်ကို စင်မှ လွယ်လင့်တကူယူငင်၍ စာမြည်းနိုင်ရအောင်၊ ဆန္ဒပေါ်သလို စာမြည်း ကြည့်ပြီးမှ ကိုယ်လိုရာငှားနိုင်ရအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းဟုဆိုရာသည်။

ထို့နောက်တဖန် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်သည် အများပြည်တို့၏ အလိုဆန္ဒအပြည့်အဝဖြစ်ရအောင် လေးပိုင်းပိုင်း၍ စီမံသည်။ စီမံပုံမှာ...

(က) စာငှားဌာန။ ။ ထိုဌာနသည် အထက်ကပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပင်ဖြစ်သည်။ စာငှားသူသည် စာအုပ်စင်သို့ ကိုယ်တိုင်သွား၍ ကြိုက်ရာ စာကိုရွေးကာ အပြင်သို့ထုတ်ယူသွားနိုင်သည်။

(ခ) ရည်ညွှန်းဌာန။ ။ ထိုဌာနတွင် စွယ်စုံ၊ အဘိဓာန်၊ နှစ်စဉ် ထုတ်စာအုပ် (Year books)၊ ပြက္ခဒိန် စသော စာအုပ်များ၊ ပန်းချီကား ချပ်၊ ပုံတူစာအုပ်ကဲ့သို့ လေးပင်သောစာအုပ်များကို မျိုးတူစု၍ စင်၌ ထားသည်။ ထိုစာနှစ်မျိုးတွင် ပထမတစ်မျိုးမှာ အစမှအဆုံးအထိ ဖတ်ရန် မလိုသော စာအုပ်ဖြစ်သည်။ ထိုစာအုပ်မျိုးကို အပြင်ထုတ်ယူရန် စာကြည့် တိုက်က ခွင့်မပြု။ ကိုယ်လိုရာ လွယ်လင့်တကူရှာနိုင်အောင်၊ အေးအေး ဆေးဆေး သုတေသနပြုနိုင်အောင် စာကြည့်တိုက်တွင် စားပွဲကုလား ထိုင် အရန်သင့်လုပ်ထားသည်။

(ဂ) စာနယ်ဇင်းဌာန။ ။ စာအုပ်များနှင့်မရောစေဘဲ နေ့စဉ်၊ အပတ်စဉ်၊ လစဉ်ရောက် စာနယ်ဇင်းတို့ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖတ်နိုင် အောင် စီမံထားသည်။ အပြင်သို့ ထုတ်၍မငှား။

(ဃ) ကလေးစာကြည့်တိုက်။ ။ ကလေးနှီးနှောရန် နှီးနှော စာအုပ်၊ ကလေးငှားရန်စာအုပ်၊ ကလေးထိုင်ဖတ်ရန် စာနယ်ဇင်း သီးသီး သန့်သန့်ထားသော စာကြည့်တိုက်ဖြစ်သည်။

ဤသို့ဖြင့် စာကြည့်တိုက်တစ်ခုတည်းတွင် စာကြည့်တိုက်၏ နေရာအကျဉ်းအကျယ်ကိုလိုက်၍ စာငှားခန်း၊ စာနှီးနှောခန်း၊ စာနယ်ဇင်း ခန်း၊ ကလေးစာကြည့်ခန်းဟူ၍ ယေဘုယျအားဖြင့် ခွဲထားရိုးရှိသည်။ စာကြည့်တိုက်ငယ်လျှင် တစ်ခန်းတည်း၌ပင် ယင်းလုပ်ငန်းအကုန်ပါ သည်။ စာကြည့်တိုက်ကြီးကျယ်လျှင် ဗဟိုစာကြည့်တိုက်သတ်သတ်၊ စာကြည့်တိုက်ခွဲများသတ်သတ်ဟူ၍ တစ်မြို့တည်းတွင်ပင် အနှံ့အပြား ထားတတ်သည်။

ဤသည် ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်ရှိ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်များ၏ ယေဘုယျလုပ်ထုံးပင်ဖြစ်သည်။

ဤတွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်၏အင်္ဂါရပ်အဖြစ်ဖြင့် သိမှတ်ထားရန်မှာ...

(က) စာကြည့်တိုက်သည် ပုဂ္ဂလိကပိုင်မဖြစ်စေရဘဲ ဆိုင်ရာပြည်သူ့အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်း၏လက်အောက်ခံ ဖြစ်စေရမည်။

(ခ) ထိုအဖွဲ့အစည်းက အုပ်ချုပ်ထောက်ပံ့မှုကို ခံယူရမည်။

(ဂ) ဒေသနေသူအားလုံးအတွက် လွတ်လပ်စွာသုံးနိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

(ဃ) ဒေသနေလူအားလုံး၏ စရိုက်သဘာဝနှင့်ညီအောင် စာကိုစုဆောင်းဖြန့်ချိနိုင်စေရမည်။

(င) ဒေသနေလူအားလုံး မည်သူသာ၊ မည်သူနာမရှိရအောင် စီမံပေးနိုင်ရမည်ဟူ၍ ဖြစ်လေသည်။

ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်များ ထွန်းကားလာပုံကို ကြည့်ကြဦးစို့။

ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်သည် ၁၈၅၀ခုနှစ်တွင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့လေသည်။ ထိုမတိုင်မီက အများသုံးစာကြည့်တိုက် ဖြိုးဖြိုးဖြောက်ဖြောက်ရှိနေခဲ့ပါ၏။ ထိုစာကြည့်တိုက်မျိုးမှာ အခြားမဟုတ်၊ လစဉ်ကြေးယူစာကြည့်တိုက် (Subscription Libraries)နှင့် စက်မှုအလုပ်သမားတို့၏စာကြည့်တိုက် (Mechanics' Institutes) တို့ပင်တည်း။ ပထမအမျိုးသည် စာဝါသနာရှိသူများက လစဉ်ကြေးပေး၍ ထူထောင်သော စာကြည့်တိုက်မျိုးဖြစ်သည်။ ဒုတိယအမျိုးသည် အလုပ်လုပ်ရင်း လုပ်ငန်းပညာတိုးတက်လိုသော စက်မှုအလုပ်သမားများ ထူထောင်သောစာကြည့်တိုက်မျိုးဖြစ်သည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်နှစ်မျိုးစလုံးသည်ပင် ဦးရေအားဖြင့် နိုင်ငံတစ်ဝှန်းလုံး မပေါက်ခဲ့။ အရည်အချင်း

အားဖြင့် စာဖတ်သူ၊ စာငှားသူတို့၏လိုအင်ဆန္ဒကို ပြည့်ပြည့်ဝဝ စွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိခဲ့။

၁၈၅၀ခုနှစ်တွင်ကား ပါလီမန်အမတ်များဖြစ်ကြသော အီးဝတ် (William Ewart) ၊ ဗရာသာတန် (Joseph Brotherton) တို့နှစ်ဦး၊ ထို့အပြင် ဗြိတိသျှပြတိုက်မှ အမှုထမ်းဖြစ်သော အက်ဒွပ် (Edward) ပေါင်းသုံးဦး၏ လုံ့လဝီရိယကြောင့် ပါလီမန်က ပြည့်သူစာကြည့်တိုက် အက်ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းလိုက်လေသည်။ ပြဋ္ဌာန်းသည့်အချက်မှာ ကြီးကျယ်လှသည်မဟုတ်၊ စာကြည့်တိုက်ထူထောင်ရန်အတွက် အခွန်ငွေထဲမှ တစ်ပေါင်လျှင် ပဲနိုဝက်သုံးနိုင်ခွင့်အာဏာကို မြို့မကောင်စီ (Town Councils) များအား ပေးအပ်လိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်လေသည်။ စာအုပ်ဝယ်ယူခွင့်မှာမူ ထိုအက်ဥပဒေ၌ မပါ၊ အခွန်ထမ်းတို့က မိမိအိတ်မှ ကျခံရမည်ဖြစ်လေသည်။ ဤမျှလောက်သာ ခွင့်ပြုခဲ့သောအက်ဥပဒေကို ဥပဒေကြမ်းအဖြစ်တင်စဉ်က (ယုံချင်မှလဲ ယုံပေရော) ကန့်ကွက်သူရှိခဲ့လေသည်ဖြစ်၏။ အကြောင်းပြချက်မှာကား လူထုသည် စာတတ်ရန် မလိုဟူသတည်း။ သို့ဖြင့် ထိုဥပဒေသည် စင်းလုံးချောမဟုတ်သေးသည် ဖြစ်၍ တစ်စတစ်စနှင့် ပြင်ဆင်ချက်၊ ဖြည့်စွက်ချက်ပါသော ဥပဒေများကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု ပြဋ္ဌာန်းရသေးသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နယ်ကောင်စီ (County Councils) အဖွဲ့များသည် ၁၉၁၉ ခုနှစ်ရောက်သည့်အခါ တိုင်မှ စာကြည့်တိုက်ထူထောင်နိုင်ခွင့်ရလေသည်။

၁၈၅၀ခုနှစ် စာကြည့်တိုက်အက်ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက် စာကြည့်တိုက်စထောင်ကြသောမြို့များမှာ မန်ချက်စတာ(Manchester)၊ နော်ဝစ် (Norwich)၊ ဘော်လတန်(Bolton)၊ အောက်စဖို့(ဒ်)(Oxford)၊

ဝင်ချက်စတာ (Winchester) မြို့တို့ဖြစ်ကြသည်။ ၁၈၇၀ ပြည့်နှစ် ရောက်သော် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ရှိသော မြို့ပေါင်းသုံးဆယ့်ငါးမြို့ ဖြစ်လာလေသည်။ ထိုနှစ်၌ပင် မူလတန်းပညာရေးအက်ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်း လေသည်။ ထိုဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရာမှ မူလတန်းပညာသင်ယူသူများ တိုးလာ သည်။ ပညာလိုလားသူတိုးလေလေ၊ စာကြည့်တိုက်တိုးလေလေ ဖြစ် သည်။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင်ကား စာကြည့်တိုက်ထူထောင်သောမြို့မနှင့် နယ်ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်သောအဖွဲ့ဦးရေသည် ၅၉၆ ဦး ဖြစ်လာတော့ သည်။ လူဦးရေ ၄,၉၀၀,၀၀၀ (လေးဆယ့်ကိုးသိန်း)ရှိ ဗြိတိန်နိုင်ငံ တွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်နယ်အတွင်း မရောက်သေးသူများလည်း ၁၁၀,၀၀၀ (တစ်သိန်းတစ်သောင်း)သာလျှင် ရှိတော့သည်။ လွန်ခဲ့သည့် အနှစ်သုံးဆယ်က တိုင်းပြည်တစ်ဝက်မျှ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက် မရှိခဲ့ သည်ကိုထောက်လျှင် ၁၉၁၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် အခြေအနေ အလွန် တိုးတက်လာကြောင်း ထင်ရှားလေသည်။

တိုးတက်လာသည်မှာလည်း စာကြည့်တိုက်အက်ဥပဒေကို ကျင့်သုံးသော မြို့မနှင့် နယ်ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တို့၏ အမြော်အမြင် ကြီးမူကြောင့်ဟု ဆိုရာသည်။ ဗဟိုအစိုးရက စာကြည့်တိုက်ရေးရာ၌ ဝင်၍မစွက်ဖက်၊ ချုပ်ကိုင်ခြင်း၊ စစ်ဆေးခြင်းမရှိ။ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့တို့တွင် ပညာရေးကော်မတီဟူ၍ ရှိသည်။ ထိုကော်မတီက စာကြည့်တိုက်အတွက် ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေခြင်း၊ စာကြည့်တိုက်မှူးခန့်ထား ခြင်း စသောကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်သည်။ ဤတွင်လည်း စာကြည့် တိုက်အဆင့်အတန်းတိုးတက်ရေးအတွက် ၁၈၇၈ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင် ခဲ့ပြီးနောက် ၁၈၉၈ ခုနှစ်တွင် ဘုရင့်အမိန့်နှင့် အာဏာအပ်နှင်းခံရသော (Royal Charter) စာကြည့်တိုက်အဖွဲ့ (Library Association)က

ထောက်ကူပြန်သည်။ ထိုအဖွဲ့သည် စာကြည့်တိုက်ပညာရေးကို ချုပ်ကိုင် ထားသည်။ ဆိုင်ရာကောလိပ် (Technical Colleges) တွင် အမြဲတမ်း သင်တန်းပြုလုပ်စီစဉ်ပေးသည်။ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းကိစ္စ၊ စာမေးပွဲကျင်းပ ရေးကိစ္စကို ကြပ်မပေးသည်။ ဤသို့ဖြင့် တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များ တည်ဆောက်သော ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်များသည် အဆင့်တန်းမီကာ လူအများမှီခိုနိုင်ငံသည့်အခြေသို့ ရောက်လေသည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံ၌ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက် ဖြစ်ထွန်းတိုးတက် လာပုံသည် ဗြိတိန်နိုင်ငံနှင့် အနည်းငယ်တူလေသည်။ ပြည်သူ့စာကြည့် တိုက်ဟူ၍ မဖြစ်မီ ၁၈ရာစုတွင် ပုဂ္ဂလိကစာကြည့်တိုက်၊ လစဉ်ကြေးယူ စာကြည့်တိုက်၊ ကုမ္ပဏီစာကြည့်တိုက်၊ အသင်းအဖွဲ့စာကြည့်တိုက်ဟူ၍ ရှိခဲ့ကြသည်။ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက် ဟုတ်ဟုတ်ငြားငြားဖြစ်လာခဲ့သည် မှာ ၁၈၃၃ခုနှစ်၌ နယူးဟမ်(မ)ရှိုင်းယားပြည်နယ် (New Hampshire) ပီတာဘာရိုမြို့ (Peterborough) တွင် ပြည်သူ့အခွန်အခဖြင့် ထူထောင် ခဲ့သော အလွတ်စာကြည့်တိုက်ဖြစ်သည်။ ၁၈၄၈ ခုနှစ်၌ပင် မက်ဆာ ချူးဆက်ပြည်နယ် (Massachusetts) လွတ်တော်က စာကြည့်တိုက် အက်ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းလိုက်ပြီးလျှင် ဘော့စတွန်မြို့(Boston)တွင် စာ ကြည့်တိုက်တစ်ခု ဖွင့်လှစ်ခဲ့လေသည်။ တစ်ဖန် ၁၈၄၉ ခုနှစ်၌ နယူး ဟမ်(မ)ရှိုင်းယားပြည်နယ်လွတ်တော်က ပြည်နယ်တွင်းရှိမြို့များကို စာကြည့်တိုက်ထူထောင်ရန် အခွန်ကောက်ခွင့်ပြုသော အက်ဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းပြန်လေသည်။ ၁၈၅၁ခုနှစ်တွင် မက်ဆာချူးဆက်ပြည်နယ်၌ အလားတူအက်ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြန်လေသည်။

ဤသို့ဖြင့် ၁၈၈၇ ခုနှစ်သို့ရောက်သော် ပြည်နယ် (၂၀)တွင် စာကြည့်တိုက် အက်ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပြီးဖြစ်၍ စာကြည့်တိုက်ဦးရေလည်း

၆၄၉ ခု ရှိခဲ့ပြီဖြစ်လေသည်။ တောနယ်တွင် စာကြည့်တိုက်လုပ်ငန်း စခဲ့သည်မှာ ၁၈၉၈ခုနှစ်တွင် ဖြစ်သည်။ ထိုနှစ်တွင် အိုဟိုင်းယိုးပြည်နယ် (Ohio)၌ နယ်စာကြည့်တိုက် (County Library) ကို စခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အင်ဒရူးကာနေဂျီ (Andrew Carnegie) ဆိုသူ သူဌေးတစ်ဦး က ၁၈၉၈-၁၉၁၇ခုနှစ်အကြားတွင် စာကြည့်တိုက်များ တည်ထောင်ရန် အတွက် ဒေါ်လာငွေ ၄၁သန်းကို လှူဒါန်းခဲ့သဖြင့် စာကြည့်တိုက်အခြေ အနေသည် တိုးသထက်တိုးလာလေသည်။ ၁၉၆၂ခုနှစ်၌ အမေရိကန် တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် (စာကြည့်တိုက်ခွဲမပါ) ပြည်သူ့ စာကြည့်တိုက်ပေါင်း ၇,၂၀၄ ခု ရှိနေပြီဖြစ်သည်။

ဤတွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ဖွဲ့စည်းရာ၌ အမေရိကန်နှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံနှစ်ခုသည် အနည်းငယ် ကွဲလွဲချက်ရှိသည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ကို မြို့နယ်ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များက တည် ထောင်ကြသည်ဖြစ်လေသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံ၌ကား ယင်း ဒေသန္တရ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့လက်အောက်ခံ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်လည်း ရှိသည်။ သမိုင်းကြောင်းကိုလိုက်၍ ပညာရေးဌာနကအုပ်ချုပ်သော(ကျောင်း စာကြည့်တိုက်မဟုတ်) ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်မျိုး (School District Libraries)လည်းရှိသည်။ ထို့ပြင် အသင်းအဖွဲ့နှင့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့က တွဲ၍ထောက်ပံ့သော ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်မျိုးလည်းရှိသည်။ အနီးဆုံးသာဓကမှာ နယူးယောက်ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ပေတည်း။ နယူးယောက်မြို့ကြီးတွင် မြို့ငါးမြို့ စုပေါင်းပါဝင်လျက်ရှိရာ ၎င်းတို့ အနက် မြို့သုံးမြို့၏တာဝန်ကို နယူးယောက်ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်က ယူသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်ကို အသင်းအဖွဲ့က အုပ်ချုပ်သည်။ ထို စာကြည့်တိုက်တွင် ရည်ညွှန်းဌာနနှင့် ဖြန့်ချိရေးဌာနဟူ၍ ဌာနကြီး

နှစ်ခုရှိလေရာ ရည်ညွှန်းဌာနကို ပုဂ္ဂလိကအဖွဲ့ကထောက်ပံ့သည်။ ဌာန ခွဲငါးဆယ်ရှိသော ဖြန့်ချိရေးဌာနကိုကား မြို့တော်၏အခွန်ဘဏ္ဍာငွေမှ ထောက်ပံ့သည်။

တစ်ဖန် အမေရိကန်နှင့် ဗြိတိန်ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်တို့၏ ကွဲလွဲချက်မှာ အမေရိကန်စာကြည့်တိုက်များ၌ စာအုပ်စာတမ်းသာမက ဓာတ်ပုံ၊ ရုပ်ပုံ၊ ပန်းချီ၊ မြေပုံ၊ ရုပ်ရှင်ကား၊ အသံသွင်းကြိုးခွေ အများ အပြားစုဆောင်းခြင်းပင်တည်း။

ဒိန်းမတ်နိုင်ငံရှိ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်များသည် ၁၈၈၇ခုနှစ် နောက်ပိုင်းမှ စခဲ့သည်ဟုဆိုရသည်။ သို့သော် ပီပီသသမဟုတ်၊ အရပ် ကငွေထည့်၍လည်းကောင်း၊ စာအုပ်အလှူခံ၍လည်းကောင်း၊ ကျောင်းလို ရရာနေရာမျိုးတွင် ဖွင့်လှစ်ရသော စာကြည့်တိုက်ကလေးများ ဖြစ်ကြ သည်။ ၁၈၈၂ ခုနှစ်စ၍ အစိုးရက ထိုစာကြည့်တိုက်ကလေးများကို ထောက်ပံ့ကြေးနည်းနည်း စပေးလေသည်။ ၁၈၉၇ ခုနှစ်တွင်ကား အစိုး ရက စာကြည့်တိုက်ငယ်များ၏ကိစ္စကိုဆောင်ရွက်ရန်ဟု အများပြည်သူ စာကြည့်တိုက် ထောက်ပံ့ရေးကော်မတီ (State Committee for The Support of Popular Libraries) ကို တည်ထောင်လေသည်။ ထို့နောက် ထိုကော်မတီနေရာတွင် နိုင်ငံတော်စာကြည့်တိုက်ကော်မရှင် (State Library Commission) ဟူ၍ လွတ်လွတ်လပ်လပ် ဖြစ်လာသည်။ ၁၉၁၈ ခုနှစ်တွင် စာကြည့်တိုက်ကျောင်းကို ထူထောင် သည်။ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင်ကား အစိုးရက စာကြည့်တိုက်အက်ဥပဒေကို ပထမအကြိမ် ပြဋ္ဌာန်း၍ နိုင်ငံတော်စာကြည့်တိုက်ကော်မရှင်ကို ဖျက်သိမ်းပြီးလျှင် စာကြည့်တိုက်စစ်ဆေးဌာန (Library Inspectorate) ကို တည်ထောင် လေသည်။ ဒေသန္တရအဖွဲ့များလည်း အခွန်ကောက်၍ စာကြည့်တိုက်

ထောင်နိုင်လာသည်။ ထိုအခါမှစ၍ စာကြည့်တိုက်တိုးပွားလာခဲ့သည်မှာ ၁၉၅၁ ခုနှစ်တွင် မြို့စာကြည့်တိုက် ၁၃၂၀ ၊ ကျေးရွာစာကြည့်တိုက် (Parish Libraries) ၁၂၃၂ ခု၊ ကျောင်းနှင့်ကလေးစာကြည့်တိုက် ၃၀၀ ရှိလာလေသည်။

ဤတွင် မှတ်ထားရန်မှာ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်မှန်သမျှ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ လက်အောက်ခံမဟုတ်သည့်အချက်ပင် ဖြစ်လေသည်။ အထူးသဖြင့် ကျေးရွာစာကြည့်တိုက်(Parish Libraries) များသည် ကိုယ်အဖွဲ့အစည်းနှင့်ကိုယ် ဖြစ်တတ်သည်။ သို့သော် အစိုးရထံမှ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ထောက်ပံ့ကြေးရသည်ပင် ဖြစ်လေသည်။ အစိုးရထောက်ပံ့ကြေးပေးသည်အခါ စည်းကမ်းချက်ထားသည်မှာကား ထိုစာကြည့်တိုက်ငယ်များ ရွာသူရွာသားများကို စာကြည့်တိုက် အခလွတ်သုံးခွင့်ပေးရမည်ဟူသော စည်းကမ်းချက်ဖြစ်လေသည်။ မြို့စာကြည့် တိုက်၊ နယ်စာကြည့်တိုက် (County Library) တို့သည် ကိုယ့်အခွန်နှင့် ကိုယ်လုပ်ငန်းကို သာမန်အားဖြင့် ဆောင်ရွက်သည်မှန်၏။ သို့သော် အစိုးရက တစ်မြို့လျှင် စာကြည့်တိုက်တစ်ခုကျ၊ တစ်နယ်လျှင် စာကြည့်တိုက်တစ်ခုကျ၊ တစ်ရွာလျှင် စာကြည့်တိုက်တစ်ခုကျ ထောက်ပံ့ကြေးပေးလေသည်။ နယ်စာကြည့်တိုက် (County Library) သည် အစိုးရထောက်ပံ့ကြေးခံယူရာ၌ အလုပ်တစ်ခုကို ပို၍လုပ်ပေးရသည်။ ထိုအလုပ်တာဝန်သည် အခြားမဟုတ်။ မိမိအရပ်နှင့်စပ်၍ သာမန်စာကြည့်တိုက်အလုပ်သာမက ကျေးရွာစာကြည့်တိုက်များကို စာအုပ်ထပ်ဖြည့်ပေးခြင်း၊ စာအုပ်ချုပ်ရာ၊ ကက်တလောက်တင်ရာကိစ္စမျိုးတွင် အကူအညီပေးခြင်းဟူသော အလုပ်များကိုလည်း ထပ်ဆင့်လုပ်ပေးရသည်ဖြစ်၏။ သို့သော်

ထိုစာကြည့်တိုက်ငယ်များအတွက် နယ်စာကြည့်တိုက်မှူးသည် တိုက်ရိုက် တာဝန်မခံယူလေ။

စာကြည့်တိုက်များသည် ထောက်ပံ့ကြေးအတွက် နှစ်စဉ် စာကြည့်တိုက်စစ်ဆေးရေးဌာနသို့ လျှောက်ရသည်။ ကျေးရွာစာကြည့်တိုက်များဆိုလျှင် အရင်နှစ်ကဝယ်ခဲ့သော စာအုပ်စာရင်းပြု၍ လျှောက်ရသည်။ စာကြည့်တိုက်စစ်ဆေးရေးဌာနသည် ထောက်ပံ့ရေးကိစ္စကို စိစစ်ခြင်း၊ စာကြည့်တိုက်စစ်ဆေးရေးမှူး (Library Inspector) များကို စာကြည့်တိုက်ငယ်သို့လွှတ်၍ စစ်ဆေးစေခြင်းအလုပ်များအပြင် အရေးကြီးသော အလုပ်သုံးခုကို လုပ်သေးသည်။

ပထမတစ်ခုသည် စာကြည့်တိုက်ကြီးများ၊ သုတေသန စာကြည့်တိုက်များရှိ နိုင်ငံခြားဘာသာဖြင့်ရေးသော စာအုပ်များ စုပေါင်းကက်တလောက်ကို ထိန်းသိမ်းထားကာ အကြောင်းပြန်ကြားသည့်အလုပ်ဖြစ်သည်။

ဒုတိယတစ်ခုသည် စာအုပ်စာရင်းများကို အခါအားလျော်စွာ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေသည့်အလုပ် ဖြစ်သည်။

တတိယတစ်ခုသည် စာကြည့်တိုက်မှူးသင်တန်းကျောင်းကို ကြီးကြပ်သည့်အလုပ် ဖြစ်သည်။

ရုရှနိုင်ငံတွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ဖွဲ့စည်းပုံသည် တစ်မျိုးတစ်ဖုံဖြစ်လေသည်။ ထိုနိုင်ငံတွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ဟူသောအမည်အစား လူထုစာကြည့်တိုက်ဟူသောအမည်ကို သုံးသည်။ သို့သော် လူထုစာကြည့်တိုက်ဟူသောအမျိုးအစားတွင် အခြားနိုင်ငံများက ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ဟူ၍ နားလည်နေကြသောအမျိုးအစားနှင့် အခြား စာကြည့်

တိုက်အမျိုးအစားလည်း ပါဝင်လေသည်။ ဥပမာပေးရသော် လူထု စာကြည့်တိုက်အမျိုးအစားတွင်...

(က) လီနင်စာကြည့်တိုက်၊ ယဉ်ကျေးမှုဌာနနှင့် လက်အောက်ခံ ဌာနများပိုင် စာကြည့်တိုက်များ၊

(ခ) စုပေါင်းလယ်ယာစာကြည့်တိုက်များ၊

(ဂ) အစိုးရလယ်ယာစာကြည့်တိုက်များ၊

(ဃ) အလုပ်သမားသမဂ္ဂ စာကြည့်တိုက်များဟူ၍ ဖြစ်လေသည်။

လူထုစာကြည့်တိုက်နှင့်ကွဲပြားသော စာကြည့်တိုက်အမျိုးအစားမှာ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်၊ ကျောင်းစာကြည့်တိုက်၊ ပညာတံခွန်အဖွဲ့ စာကြည့်တိုက် စသော အထူးစာကြည့်တိုက်အမျိုးအစားဖြစ်လေသည်။ စာကြည့်တိုက်များကို ကြီးကြပ်ရန်ဟူ၍ (ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနက ဖန်တီးခဲ့သော) စာကြည့်တိုက်ညွှန်ကြားရေး ဗဟိုကောင်စီ (Central Council of Library Guidance) ဟူ၍ ရှိလေသည်။ ထိုကောင်စီ၏ တာဝန်သည် အကြံဉာဏ်ပေးရန်ဖြစ်သော်လည်း ဝန်ကြီးများအဖွဲ့နှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်သည်။ တစ်နှစ်လျှင် သုံးကြိမ်အစည်းအဝေးလုပ်သည်။ ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနလက်အောက်တွင် စာကြည့်တိုက် စစ်ဆေးရေးဌာန (Main Library Inspection Office of the Ministry of Culture) ဟူ၍ ရှိသည်။ ထိုဌာန၏အဓိကလုပ်ငန်းမှာ စာကြည့်တိုက်များ၏လုပ်ငန်း အတက်အကျကို စောင့်ကြည့်ရန်၊ တိုးတက်ရေးအတွက် လိုအပ်သလို စီမံရန်ဖြစ်သည်။

လူထုစာကြည့်တိုက်အမျိုးအစားတွင် ယဉ်ကျေးမှုဌာနနှင့် ဌာနခွဲများက ချုပ်ကိုင်ထောက်ပံ့သော စာကြည့်တိုက်များမှာ...

- (က) လီနင်စာကြည့်တိုက် အပါအဝင်
အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်များ။ (National Libraries)
- (ခ) ပြည်နယ်စာကြည့်တိုက်များ
(State Republic Libraries)
- (ဂ) သီးခြားပြည်နယ်စာကြည့်တိုက်များ
(Libraries of Autonomous Republics)
- (ဃ) မြို့နှင့်နယ်စာကြည့်တိုက်များ
(City and District Libraries)
- (င) သူငယ်နှင့် ကလေးစာကြည့်တိုက်များ
(Children's and Young People's Mass Libraries)
- (စ) ကျေးရွာစာကြည့်တိုက်များ (Village Libraries)
ဖြစ်လေသည်။

(ထိုစာရင်းတွင် (က)နှင့်(ခ)သည် မူပိုင်ဥပဒေအရ ပြည်တွင်း ထုတ်စာအုပ်ရကြသော စာကြည့်တိုက်များဖြစ်သည်။)

စာကြည့်တိုက်နှင့်စပ်၍ ရုရှနိုင်ငံ၏ထူးခြားချက်မှာ စာကြည့်တိုက်များတွင် စာအုပ်များငှားသည့်အလုပ်အပြင် အစိုးရက လူထုလတ်တလောသိစေချင်သောအချက်အလက်များကို စာကြည့်တိုက်က ချက်ခြင်း စာရွက်စာတမ်းပြုစုပေးခြင်း၊ ဟောပြောခြင်းစသောလုပ်ငန်းများကို တက်တက်ကြွကြွလုပ်ခြင်း၊ စာကြည့်တိုက်ပညာရပ်နှင့်စပ်၍ အထက်မှ အောက်အထိ စာကြည့်တိုက်မှန်သမျှတွင် တညီတည်းဖြစ်ခြင်း၊ စာရင်းအင်းများများအသုံးပြုခြင်း စသည်တို့ဖြစ်လေသည်။ ရုရှနိုင်ငံတွင် ၁၉၆၇ ခုနှစ်စာရင်းအရ စာကြည့်တိုက်ပေါင်း ၃၇၀,၀၀၀(သုံးသိန်းခုနစ်သောင်း) ရှိသည့်အနက် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက် ၁၂၇,၀၀၀ (တစ်သိန်းနှစ်သောင်း

ကျော်)၊ သိပ္ပံနှင့် အထူးစာကြည့်တိုက် ၅၁,၀၀၀၊ ကျောင်းစာကြည့်တိုက် ၁၈၂,၀၀၀(တစ်သိန်းရှစ်သောင်းကျော်)၊ ကလေးစာကြည့်တိုက် ၅,၀၀၀ ရှိလေသည်။

သြစတြေးလျနိုင်ငံ၌ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ဖြစ်ပေါ်လာပုံမှာ နှစ်မျိုးနှစ်ဖုံ ရှိလေသည်။ တစ်မျိုးမှာ (New Southwales)၊ တပ်စမားနီယား (Tasmania) စသည်ဖြင့် ပြည်နယ်ခြောက်ခုတွင် ပြည်နယ် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက် (State Public Library) တစ်ခုစီ ရှိနေခြင်းဖြစ်လေသည်။ နောက်တစ်မျိုးမှာ သြစတြေးလျနိုင်ငံသို့ ရှေးပဝေသဏီက ပြောင်းရွှေ့လာရောက်သူ အင်္ဂလိပ်တို့သည် သူတို့ အမိနိုင်ငံ၌ ကြုံတွေ့ခဲ့သော လစဉ်ကြေးယူစာကြည့်တိုက်၊ စက်မှုပညာသည် စာကြည့်တိုက် မျိုးအတိုင်း သြစတြေးလျနိုင်ငံသို့ ရောက်သည့်အခါ တည်ထောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ပြည်နယ်စာကြည့်တိုက်များသည် အမှန်အားဖြင့် ဗဟိုရည်ညွှန်းစာကြည့်တိုက်များဖြစ်ကြပါ၏။ မူပိုင်ဥပဒေအရ ပြည်တွင်းထုတ်စာအုပ်ရနေသည့် စာကြည့်တိုက်များဖြစ်ကြပါ၏။ သို့သော် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက် နည်းပါးသောခေတ်ဖြစ်၍ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်တာဝန်တစ်ရပ်ဖြစ်သော စာငှားသည့်တာဝန်ကိုလည်း ယူခဲ့ကြရလေသည်။

၁၉၃၅ ခုနှစ်ကား အမေရိကန်စာကြည့်တိုက်မှူး ရပ်ဖ်မန် (Ralf Munn, Director of the Carnegie Library of Pittsburg) နှင့် ဝိတိုရိယ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်မှူး ပစ် (Ernest R. Pit, Chief Librarian, Public Library of Victoria)တို့ နှစ်ဦးသည် သြစတြေးလျနိုင်ငံတစ်ခုလုံးရှိ စာကြည့်တိုက်များကို လှည့်ပတ်လေ့လာပြီးနောက် အစီရင်ခံစာတစ်ပုဒ်ကို ထုတ်ပြန်လိုက်လေသည်။ အစီရင်ခံစာ၏သဘောမှာ

အခြားမဟုတ်။ သြစတြေးလျစာကြည့်တိုက်များ ခေတ်နောက်ကျနေ ကြောင်း၊ မည်သို့မည်ပုံတိုးတက်အောင် လုပ်ရန်လိုကြောင်းဖြစ်လေသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာထွက်ပြီးသည့်နောက် ပြည်နယ်အသီးသီးတွင် စာကြည့်တိုက်အက်ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းကြလေသည်။ ပမာအားဖြင့် နယူးဆောက်ဝေးပြည်နယ်၌ ၁၉၅၄ ခုနှစ် စာရင်းအရ စာကြည့်တိုက်ထူထောင်သော ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တို့မှာ ၁၃၇ ခု ဖြစ်သည်။ တက်စမားနီးယားပြည်နယ်၌ ၃၄ ခု ဖြစ်သည်။ ဝိတိုရိယပြည်နယ်(Victoria) ၌ ၅၆ ခု ဖြစ်သည်။ ကွင်းစလန် (Queensland) ပြည်နယ်၌ ၁၉၅၃ ခု စာရင်းအရ ၂၅ ခု ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်တိုင်း၊ ပြည်နယ်တိုင်း၌ စာကြည့်တိုက်များသည်လည်း တဖြည်းဖြည်းနှင့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ လက်အောက်သို့ ရောက်လာခဲ့ပြီဖြစ်လေသည်။ ထိုမှတဖန် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏အခွန်အခဖြင့် တည်ထောင်ခဲ့သည့်အပေါ် အစိုးရက အခါအားလျော်စွာ ထောက်ပံ့ကြေးပေးပြန်လာသောအခါ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်များသည် တိုးသည်ထက်တိုးလာလေသည်။ စာကြည့်တိုက်သင်တန်းကျောင်းကိုကား ပြည်နယ်ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်များက ကြီးမှူးလုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။

အာဖရိကတိုက်ရှိ(တောင်အာဖရိက၊ အီဂျစ်စသည်တို့မပါ)နိုင်ငံများသည် ယခုအခါတွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်လုပ်ငန်းသည် ဖြစ်ထွန်းသင့်သလောက် မဖြစ်ထွန်းသေးပေ။ တစ်နေရာတစ်နေရာသည် လမ်းပန်းခရီး အကွာအဝေးကြီးသည်။ အာဖရိကတိုက်သားအများနှင့်ဆိုင်သော ဆွာဟိုလီစကားဖြင့်ရေးသည့် စာအုပ်ဦးရေကနည်းသေးသည်။ စာဖတ်တတ်သူဦးရေက မပြောပလောက်သည့်အခြေအနေတွင် ရှိချေသည်။

၁၉၅၃ ခုနှစ်တွင် ယူနက်စကိုအဖွဲ့ချုပ်နှင့် နိုင်ဂျီးရီးယားအစိုးရ တို့ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် သဘောတူညီမှုရရှိပြီးနောက် အိဘာတန်မြို့၌ အာဖရိက တိုက် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာနီးနှောပွဲ တစ်ခုကို ပထမအကြိမ် ကျင်းပခဲ့ လေသည်။ ထို နီးနှောပွဲ ၏နောက်ပိုင်း တွင် ‘အနောက်အာဖရိက စာကြည့်တိုက်များအသင်း’ ဟူ၍ ပေါ်ပေါက် လာကာ စာကြည့်တိုက်များသင်တန်းလုပ်ခဲ့လေသည်။ ဒုတိယအကြိမ် ၁၉၆၂ ခုနှစ် နိုင်ဂျီးရီးယားတက္ကသိုလ်(အီနုဂျ)၌ ကျင်းပပြုလုပ်ရာ လွတ်လပ်စ နိုင်ငံသစ် ၃၃နိုင်ငံမျှ တက်ရောက်ခဲ့လေသည်။ ထို နီးနှောပွဲ၌ ရှေ့လုပ်ငန်းအတွက် အသေးစိတ်စီမံကိန်းချခဲ့လေသည်။ ယခုအခါ မြို့ရှိ စာကြည့်တိုက်ကိုဗဟိုပြု၍ ထိုစာကြည့်တိုက်ရှိ သီးသန့်စာစုကို စာအုပ် သေတ္တာများဖွဲ့ပြီးလျှင် နယ်ရှိစာကြည့်တိုက်ခိုင်များသို့ပို့ခြင်း၊ လူအများ ဖတ်၍ဖြစ်အောင် လွယ်ကူသောစာအုပ်များကို အသုံးပြုခြင်း စသည်ဖြင့် ဆိုင်ရာတို့က လုပ်ဆောင်နေကြရာ တဖြည်းဖြည်းနှင့် စာကြည့်တိုက် လုပ်ငန်းသည် တိုးတက်စပြုလာပြီဟု ဆိုရာ၏။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

1. Bodleian Library: "Visitors' Guide" Oxford University Press (1953)
2. Burton M. "Famous Libraries of the world" London, Grafton, 1937.
3. Delbrien. S, "The Ivory Coast Central Library: A Unesco pilot project" *Unesco Bull. Libr.*, Vol. XVIII, No.5 (S-064)
4. "English reader for student in librarianship" Leningrad, Krupskaya State Library Institute, 1961.

5. Esdaile, A.J.K., "National Libraries of the world" 2 nd.ed, London, Library Association, 1957.
6. Fonotov, G. "The Libraries of the U.S.S.R during the last fifty years" *Unesco Bull. Libr.*, vol. XXI, No.5 Sept.-Oct. 1967. 9/10.
7. Gardner. F.M., "Unesco and Library and related services in Africa" *Unesco Bull. Libr.*, vol. XX, No.5 (S.066)
8. Horecky, P.L., "Libraries and bibliographic centers in the Soviet Union" Bloomington, Indiana University, 1957.
9. Humphreys, K.W. " National Library Functions" *Unesco Bull. Libr.*, vol. XX, No. 4, 1966 7/8.
10. Irwin, R. 1st ed. "The Libraries of London" London Library Association, 1949.
11. McColvin, L.R. "The Chance to read: public libraries in the world today" London, Phoenix House, 1950.
12. McColvin, L.R.,and Revie. J., "British Libraries" London, British Council, 1947.
13. "Main Library of the Soviet Union", Moscow, 1962.
14. "National Diet Library", Tokyo, 1967.
15. "National Library of India," Calcutta, Government of India press, 1953.
16. "National Library of Thailand" Bangkok, National Library, B.E 2501.
17. News and Informations. *Unesco Bull. Libr.*, vol. XVI. No.2 (J 1 -Ag 62)
18. "Regional seminar on the development of public libraries in Africa", *Unesco Bull. Libr.*, vol. XVIII No.5 (5-064)

- 19. Ruggles, M.J., and Swank. R.C., "Soviet Libraries & Librarianship", Chicago, A.L.A, 1962.
- 20. Sutton, S.C., " A guide to the India Office Library", London, H.M.S.O., 1952.
- 21. Singapore Year Book, 1966. Government Printing Office.
- 22. Spain, F.L., "Library development in Thailand, 1951 - 65", *Unesco Bull. Libr.*, vol. XX, No. 3 May-June 1966 5/6.
- 23. Spirina, E.V. " The Moscow University library " *Unesco Bull. Libr.*, vol. XII, No.4 April 1958.04.
- 24. "Unesco Library activities, 1959-60." *Unesco Bull. Libr.*, vol. XV, No.3 (My-Je 61).
- 25. "Unesco symposium on national libraries in Europe: Vienna. Austria", 8-27 September 1958. Paris, Unesco, 1958.
- 26. Willemin, S."The training of Librarians in Africa" *Unesco Bull Libr.*, Vol. XXI, No.6 (N-D 67).

စာကြည့်တိုက်နှီးနှောဖလှယ်ပွဲ စာတမ်း (၁၉၆၈)
 (၁၉၇၁ တွင် စာပေဗိမာန်မှ
 ‘စာကြည့်တိုက်လုပ်ငန်း’အမည်ဖြင့် စာအုပ်ထုတ်ခဲ့သည်)

မြန်မာနိုင်ငံ စာကြည့်တိုက်ခရီး

တစ်ရံသောအခါ အနော်ရထာမင်းစောသည် သထုံပြည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းသွင်း၍ ပညာအရပ်ရပ်တတ်ကျွမ်းသူများ၊ ရဟန်းသံဃာများ၊ ဓာတ်တော်မွေတော် စသည်များကို ပုဂံနေပြည်တော်သို့ ပင့်ဆောင်ခဲ့လေသည်။ ထိုသို့ပင့်ဆောင်ခဲ့သည့်အထဲတွင် ပိဋကတ်အစုံသုံးဆယ်လည်း ပါလေသည်။ ဤတွင် ပိဋကတ်အစုံကို ရတနာအတိဖြစ်သော ပြာသာဒ်ဝယ်ထား၍ အရိယာသံဃာတို့အား သင်ကြားပို့သရ၏ဟု ရာဇဝင်၌ လာလေသည်။

ယခုအခါ ပုဂံညောင်ဦးလမ်းဘေးတွင် ဇာပြတင်းပေါက်များဖြင့် သုံးဖက်သုံးတန်ကာရံ၍ ဘုံငါးဆင့်ရှိအုတ်တိုက်တစ်တိုက်ကို ပုဂံသွားခရီးသည်များ မြင်မိကြလိမ့်မည်။ ထိုအုတ်တိုက်ကို အနော်ရထာမင်းစော၏ ကုသိုလ်တော်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပိဋကတ်တိုက်ဟူ၍လည်းကောင်း သက်ကြီးဝါကြီးများက ဆိုထုံးပြုကြသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအုတ်တိုက်၌ပင် သထုံပြည်မှ အနော်ရထာမင်းစော ပင့်ဆောင်လာခဲ့သော ပိဋကတ်တော်များကို ထားလေသည်ဟူ၍ ယူဆဖွယ်ရာဖြစ်လေသည်။

တဖန် ကျန်စစ်သားမင်းလက်ထက်၌ တုရွင်းတောင်ခြေရင်း ဝယ် ကန်တကန်ရှိခဲ့လေသည်။ ထိုကန်သည် ကြာမျိုးစုံဖြင့် တင့်တယ် လှပေ၏။ မြကန်ဟူ၍လည်း နောင်တွင်အမည်တွင်ခဲ့သည်။ ထိုကန်၏ အနီးတွင်လည်း ကျောက်ဖြင့်ပြီးသော အဆောက်အအုံတစ်ခု ရှိခဲ့လေ သည်။ ထိုကျောက်တိုက်ကို နှောင်းလူများက စက္ကူတိုက်ဟုခေါ်ကြ သည်ဖြစ်ရာ ပိဋကတ်တိုက်ပင် ဖြစ်လေမည်လားဟု တွေးစရာဖြစ်ပြန် လေသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ အနော်ရထာမင်းစောလက်ထက်မှစ၍ ပုဂံနှင့်ပင်းယခေတ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ပရိယတ္တိသာသနာထွန်းကား လာခဲ့သည်မှာ အထင်အရှားဖြစ်လေသည်။ ပြည်သူတို့ကလည်း ရဟန်း သံဃာများ လေ့လာနိုင်ရန် ပိဋကတ်တော်များ လှူလေ့ရှိကြသည်။ ထိုအခါ ပုဂံပြည်အနံ့အပြားတွင် စာသင်တိုက်လည်း အများအပြား ရှိလာလေသည်။ စာသင်တိုက်များနှင့်ယှဉ်၍ ပိဋကတ်တိုက် သတ်သတ် မရှိသည့်တိုင်အောင် ပိဋကတ်အတော်စုံသည် ကား သုတ်၊ ဝိနည်း၊ အဘိ ဓမ္မာ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ စသည်ဖြင့်လည်း ကောင်း အမျိုးအစားခွဲ၍ စာသင်တိုက်ထဲတွင် ရှိနေရလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုပိဋကတ်ကျမ်းများလည်း ပါဠိဘာသာ၊ မွန်ဘာသာ ထိုနောက် မြန်မာ ဘာသာဖြင့် ပေပုရပိုက်ပေါ်တွင် ရေးကူးပြီးဖြစ်ရလိမ့်မည်။

ထိုပေပုရပိုက်များကို သစ်တလား၊ စာတိုက်(သေတ္တာ)တို့တွင် သိမ်းဆည်းရိုးရှိလေသည်။ စာတိုက်တန်ဖိုးသည် မသေးလှ။ အလှအပ လုပ်ထားသောစာတိုက်တစ်ခုလျှင် ထိုခေတ်ဈေးနှုန်းအရ နှစ်ရာတစ်ဆယ့် ငါးကျပ်မျှတန်လေသည်။ ပိဋကတ်သုံးပုံတစ်စုံလျှင် သုံးထောင်မျှတန်လေ သည်။ တစတစနှင့် ပေးလှူသောကျမ်းများမှာ ပိဋကတ်စာပေသာ

မဟုတ်၊ လောကီစာပေလည်း ပါလာလေသည်။ ၁၄၄၂ ခုနှစ်၌ တောင်တွင်းမင်း မင်းသီရိဇေယျသူရမောင်နှံသည် ပုဂံ၌ကျောင်းဆောက်၍ ကျမ်းပေါင်းလေးရာခန့် လှူတန်းခဲ့လေသည်။ လှူတန်းခဲ့ပြီးနောက် ရေးထိုးခဲ့သောကျောက်စာ၌ ‘အရိယာစာသင်တို့ အစီးအပွား ဗေဒင်နှင့် တကွ သုံးပုံသောပိဋကတ်လည်း ထားတော်မူ၏’ ဟူ၍ပါလေသည်။ ထိုကျမ်းများမှာလည်း ဓမ္မသင်္ဂဏီ၊ ဓမ္မပဒ၊ အပါဒါန်စသော အလင်္ကာကျမ်းစာများအပြင် သုဗောဓာလင်္ကာရစသော အလင်္ကာကျမ်းများ၊ ဘေသဇ္ဇမဇ္ဈိသာစသောဆေးကျမ်းများ၊ ထိုပြင် ကာလစက်ကြီးဋီကာ၊ ရတ္တမာလာစသော တန္တရဗုဒ္ဓဘာသာကျမ်းများ စသည်ဖြင့်ဖြစ်လေသည်။

ပိဋကတ်စာလှူဒါန်းသော၊ ပိဋကတ်တိုက်ထူထောင်သော အစဉ်အလာသည် အင်းဝ၊ ကုန်းဘောင်ခေတ်ဆက်၍ တည်တံ့ခဲ့လေသည်။ ဟံသာဝတီ ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရား၊ ဘိုးတော်မင်းတရားတို့ကို ကြည့်ပါလေ။ ဟံသာဝတီ ဆင်ဖြူရှင်သည် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာစသော ကျမ်းဂန်များကို ရေးကူးစေ၍ စာတိုက်နှင့်တကွ မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်းစသော ရှမ်းနယ်တဝိုက်သို့ ပို့စေခဲ့ဖူးသည်။ ထိုအတူ ဘိုးတော်မင်းတရားသည် အမရပူရနေပြည်တော်ရှိ ဆင်ကြိုရွှေဂူဘုရားအနီးတွင် ပိဋကတ်တိုက်ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ ထို့ပြင် ၅၆ ဌာနဖြစ်သော မြို့ကြီး၊ ခရိုင်ကြီးများသို့ သံဃာတော် ၂၄၆ ပါး၊ ပိဋကတ်အစုံ ၅၆ စုံ ပေးပို့၍ သာသနာပြုလွှတ်ခဲ့ဖူးလေသည်။ သို့ဖြင့် အမြို့မြို့အရွာရွာရှိ စာသင်တိုက်များတွင် ပိဋကတ်တော်များသည် စာတိုက်အသင့်ဖြင့် ရှိလာခဲ့လေသည်။

ဤတွင် ပေပုရပိုက်ထည့်သော စာတိုက်များမှာလည်း လှသထက်လှလာသည်။ သစ်စေးသားရိုးကိုင်ရွှေချ၍ သေတ္တာလေးမျက်နှာတွင် ဝေသန္တရာစသော ဇာတ်နိပါတ်များကို ရုပ်ကြွဖော်ထားတတ်သည်။ အချို့

စာတိုက်များမှာမူ မှန်စီရွှေချသက်သက်ဖြစ်လေသည်။ ပေပုရပိုက်များ မှာလည်း ပိဋကတ်စာပေ၊ ဆေးကျမ်း၊ ဗေဒနက္ခတ္တစာပေသာမက ရာဇဝင်၊ ပျို့၊ မော်ကွန်း၊ ဧချင်း၊ ရတု စသည်ဖြင့် ပို၍ အမျိုးအစားများလာခဲ့လေ သည်။ ထို့ကြောင့် စာသင်တိုက်များ၌ စာတိုက်များလည်း တိုးပွားလာ လေသည်။ မင်းဧကရာဇ်၏ ပိဋကတ်တိုက်တွင်မူ အထူးပြောဖွယ်မရှိ၊ ပို၍သာစုံလိမ့်မည်။ ဘိုးတော်မင်းတရား၏ ပိဋကတ်တိုက်သည် အမရပူရ နေပြည်တော် အနောက်မြောက်ထောင့်၌ တည်ရှိပေ၏။ ထိုပိဋကတ်တိုက် တွင်းရှိ သစ်စေးသားရိုးကိုင်ရွှေချထားသော စာတိုက်များမှာ ၁၀၀ထက် မနည်းဟူ၍ အမှတ်အသားပြုခဲ့ကြလေသည်။ သို့ဖြင့် မင်းအဆက်ဆက် သည် ပိဋကတ်တိုက်သတ်သတ်ထားခဲ့သည်မှာ သီပေါမင်းလက်ထက် တိုင် ဖြစ်လေသည်။ ကြီးကြပ်သူအမည်များ ကိုလည်း ‘ပိဋကတ်တိုက်စိုး ဆယ်ရွာစားရမ္မသီရိကျော်ထင်’၊ ‘ပိဋကတ်တော်အုပ် ဦးယံ’ စသည်ဖြင့် တွေ့လာရလေသည်။ စပ်မိ၍ဖော်ပြရမည်ဆိုလျှင် ထိုဦးယံပင် ပိဋကတ် သမိုင်းခေါ် စာ စာရင်းကို ပြုစုသူဖြစ်ပေသည်။

ထိုစာရင်းတွင် ကျမ်းပေါင်း ၂၀၄၇ ကျမ်းပါ၍ ၁၈၈၈ ခုနှစ် တွင် ပြုစုပြီးစီးလေသည်။ ထိုစာရင်းတွင် ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ သဒ္ဒါ၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဆန်း၊ အလင်္ကာ၊ ဝတ္ထု၊ ဆေး၊ ဓမ္မသတ်၊ ပျို့၊ ကဗျာ၊ လင်္ကာ၊ ရာဇဝင် စသည်ဖြင့် ပညာရပ်အမျိုးအစား ၃၆မျိုး ကိုလည်း ခွဲ၍ပြထားသည်။

ထို့ပြင် ‘၁၇၁၃၊ သံဝရပျို့မှာ သက္ကရာဇ် ၈၈၈ ခုနှစ် ပြည်မြို့ ဘုရင်ထွေးက ရှင်ရဋ္ဌသာရကို ပင့်ခေါ်သွားရာ ဘုရင်ထွေးနှင့် သံဝရ မင်းသား တူကြောင်းကို ပမာပမည်းစပ်၍ ပြည်မြို့ရှေ့၊ နဝင်းချောင်းအနီး ရွှေကျောင်းကြီးမှာနေစဉ် စပ်ဆိုသည်’ စသည်ဖြင့် ဆိုင်ရာမှတ်စုကလေး

များကိုလည်း ထည့်ထားလေသည်။ ခေတ်အခါအလိုက် အလွန်အသုံးဝင် လှသောစာရင်းဟု ဆိုရတော့မည်။

သို့ဖြင့် ရှေးခေတ်တစ်လျှောက်တွင် ပိဋကတ်စာ၊ လောကီစာ အစုအပုံသည် စာသင်တိုက်များ၌ ရှိခဲ့သည်။ နန်းတော်၊ အိမ်တော်များ၌ ရှိခဲ့သည်။ လွတ်တော်၊ ရုံးတော်များ၌ ရှိခဲ့သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းစသော မှူးမတ်အိမ်မျိုး၌ ရှိခဲ့သည်။ ဤတွင် ရှေးခေတ်သည် ပေပုရပိုက်ခေတ်ဖြစ်နေသည်ကို မမေ့အပ်။ ပေပုရပိုက်များများစားစား သည် လူအများလက်သို့ရောက်ရန် မလွယ်ကူ။ ပေပုရပိုက်သည် ကူးရ၊ ပွားရ အချိန်ကြာသည်။ စာသင်တိုက်တိုင်းတွင်လည်း မိမိလိုချင်ရာ ပေထုပ် ရှိချင်မှ ရှိလိမ့်မည်။ အိမ်တွင်လည်း ပေထုပ်အနည်းအကျဉ်းသာ ထားနိုင်လေသည်။ ဖြစ်တတ်သည်မှာ စာဝါသနာရှိသူအချို့သည် ကိုယ် ကြိုက်ရာစာအနည်းအပါးကို နှုတ်ငုံကျက်ထား၍သာ တင်းတိမ်ရတော့ သည်။ တရားသမား၊ ကဗျာသမားက ကိုးခန်းပျို့မျိုးကို အရကျက်သည်။ ဓမ္မသတ်ဝါသနာရှိသူက မနုရင်းဓမ္မသတ်လင်္ကာကို အရကျက်သည်။ ရာဇဝင်သမားက စဉ့်ကူးမင်းဇချင်းကို အရကျက်သည်။

ဤအခြေအနေသည် ၁၉ ရာစုအကုန်တွင် တစတစပြောင်းလဲ လာခဲ့လေသည်။ ပြောင်းလဲလာခြင်းမှာ ပြည်ထဲရေးအပြောင်းအလဲ ကြောင့်တစ်ကြောင်း၊ စာပုံနှိပ်စက် ပေါ်ပေါက်လာ၍တစ်ကြောင်း ဖြစ် သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် အင်္ဂလိပ်နှင့်သုံးကြိမ်စစ်ဖြစ်၍ အရေးနိမ့် ခဲ့လေသည်။ သို့ဖြင့် ဒုတိယစစ်ပွဲအပြီးတွင် မြန်မာဘုရင်အုပ်ချုပ်သော အထက်မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အင်္ဂလိပ်မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အုပ်ချုပ်သော ဗြိတိသျှမြန်မာနိုင်ငံ (ရခိုင်၊ တနင်္သာရီ၊ ပဲခူး)ဟူ၍ နှစ်ပိုင်းဖြစ်လာလေ သည်။ ထိုအချိန်တွင် ပုံနှိပ်စက်များလည်းပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရာ မော်လမြိုင်၊

ရန်ကုန်မှ မြန်မာစာအုပ်၊ အင်္ဂလိပ်စာအုပ်များ ထွက်လာကြသည်။ မြန်မာ စာအုပ်များတွင် သင်္ခါရဘာဇနီစသော ဘာသာရေးစာအုပ်များ၊ စောဘော၊ စောမေပြဇာတ် စသောဇာတ်စာအုပ်များ ထွက်လာသည်။ ထို့ပြင် သံတော် ဆင့်၊ မြန်မာ့အဆွေ စသောသတင်းစာများလည်း ထွက်လာခဲ့လေသည်။ ထို့ကြောင့် လူအများအဖို့ ပေပုရပိုက်အနည်းအပါးကို ဖတ်နေရသည့် အကြားမှ ပုံနှိပ်စာကို လွယ်လွယ်ဖတ်နိုင်သော အခွင့်အရေးလည်း ရှိလာ ခဲ့တော့သည်။ တဖန် မြို့ကြီးများ၌ အင်္ဂလိပ်နှင့်တိုင်းရင်းဘာသာ အထက် တန်းကျောင်း တည်ထောင်၍ ရန်ကုန်တွင် ကောလိပ်ကျောင်းရှိလာသည် ဖြစ်ရာ အင်္ဂလိပ်ပညာ၊ ခေတ်ပညာလည်း တတ်လာခဲ့ရသည်။ သို့သော် ပေပုရပိုက်သုံးသော အလေ့အလာသည် လုံးလုံးကြီးပျောက်မသွားသေး။ သုံးသလောက်သုံးနေသေးသည်။ အထက်မြန်မာနိုင်ငံ၌မူ အောက်မြန်မာ နိုင်ငံအတုယူ၍ ပုံနှိပ်စာအုပ် အနည်းအကျဉ်းထုတ်ဝေနေသော်လည်း ပေပုရပိုက်သာ အသုံးများနေသေးသည်။

ထိုအခါ ၁၈၈၃ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၁ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့ ကော်မရှင်နာလမ်း၊ အစိုးရကျောင်း၌ အမိုးချွန်ချွန်နှင့် သစ်သားအဆောက် အအုံကလေးတစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာလေသည်။ ဗားနတ် အခလွတ် ပိဋကတ်တိုက် (BERNARD FREE LIBRARY) ဟု ခေါ်တွင်လေသည်။ ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ဟု ခေါ်တွင်ခြင်းမှာ ထိုစဉ်က မဟာဝန်ရှင်တော် မင်းကြီး ချားလ်ဗားနတ်ကို ဂုဏ်ပြုချင်သောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။ အခလွတ်ဟုဆိုခဲ့ခြင်းမှာ ဆင်းရဲချမ်းသာမရွေး ကျောင်းသားများ၊ သုတေသီများကို စာအုပ်စာတမ်း လေ့လာနိုင်စေရန်၊ အိမ်တွင်းစာကြည့် တိုက်ပမာဏကိုကျော်၍ သုတေသနလုပ်နိုင်စေရန် ရည်ရွယ်သောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။ တိုက်ရှိစာစုကိုလည်း ရှေ့ဦးပထမတွင် တရားပိုင်မင်းကြီး

ဂျာဒင်း၏စာစု၊ ရန်ကုန်ကောလိပ်မှ ပါမောက္ခချီးလ်ဒါး၏ ပါဠိစာစု၊ မြို့ထဲမှ ဦးမြို့နှင့်ဦးဘိုးမျှင်တို့က ရေစက်ချလှူဒါန်းသော ငွေတစ်သောင်း တန် မွန်၊ မြန်မာ ပါဠိပေပုရပိုက်စာစုတို့ဖြင့် ပျိုးထောင်ခဲ့သည်။

မန္တလေးပျက်ပြီးသည့်နောက်တွင်ကား ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ရှိ စာစုများသည် အလွန်တိုးပွားလာလေသည်။ ဖြစ်ပုံမှာ ၁၈၈၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၈ ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်သည် မန္တလေးနန်းတော်ကို သိမ်းပိုက်ခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ စစ်သားများသည် နန်းတွင်းရှိရွှေ၊ ငွေ၊ စိန်၊ ကျောက် စသောရတနာများကို လိုချင်စေဖြင့် ပေပုရပိုက်ထည့်သော စာတိုက်များ၌ မွေနှောက်ရှာဖွေကြတော့သည်။ ပေပုရပိုက်များလည်း ပြန်ကြဲဖြစ်ကုန်ကြသည်။ စစ်သားများလည်း အမှိုက်ရှုပ်သည်ဆိုကာ မီးရှို့ပစ်ကြပြန်လေသည်။ ဤတွင် တောင်ခွင်မင်းကြီးက အင်္ဂလိပ် အာဏာပိုင်များထံ အရေးယူပြောဆိုသဖြင့် မီးရှို့မှုရပ်ဆိုင်းခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် ထိုပေပုရပိုက်စာစုသည် သုံးစုကွဲ၍ တစ်စုသည် ယိုးဒယား ဘုရင်ထံသို့လည်းကောင်း၊ တစ်စုသည် လန်ဒန်မြို့ရှိ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ရုံး ပိဋကတ်တိုက်သို့လည်းကောင်း၊ ကျန်တစ်စုသည် ရန်ကုန် မြို့ မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးရုံးမှတစ်ဆင့် ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်သို့ လည်းကောင်း ရောက်ရလေသည်။ တဖန် ၁၉၂၁ခုနှစ်တွင် ကင်းဝန် မင်းကြီးဦးကောင်း၏ ပေပုရပိုက်များကို ၁၅,၀၀၀ကျပ်ဖြင့် ဝယ်ယူ၍ လည်းကောင်း၊ ၁၉၂၄ခုနှစ်တွင် ပုဂံဝန်ထောက်ဦးတင်၏ပေ၊ ပုရပိုက်များ ကို ၅,၀၀၀ဖြင့် ဝယ်ယူ၍လည်းကောင်း ဗားနတ်စာစုတွင် ဖြည့်ခဲ့ ပြန်လေသည်။ သို့ဖြင့် ၁၉၄၀ခုနှစ်အကုန်တွင် ပုံနှိပ်စာ ၂၀,၃၀၅၊ ပေပုရပိုက် ၇,၅၈၈ ရှိလာသည်အထိ တိုးတက်ခဲ့လေသည်။

ထိုပိဋကတ်တိုက်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အနည်းငယ်ထပ်၍ ရေးရဦးမည်။ ထိုပိဋကတ်တိုက်ကို အစက ပညာရေးဆင်ဒီကိတ်အဖွဲ့က အုပ်ချုပ်သည်။ ထို့နောက် အစိုးရခန့် ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦး၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ကောင်စီခန့် ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦး၊ ရန်ကုန်မြူနီစီပယ်ခန့် ပုဂ္ဂိုလ်သုံးဦးပါဝင်သော အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့က အုပ်ချုပ်၍ ရံပုံငွေကို အစိုးရနှင့် ရန်ကုန်မြူနီစီပယ်က ပူးပေါင်းပြီးပေးသည်။ ပါမောက္ခချားလ်ဒူရာဇယ်စသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများက အကျိုးဆောင်တိုက်စိုးအဖြစ် ဆောင်ရွက်တတ်၍ အမြဲတမ်းဝန်ထမ်းများမှာ ပထမလက်ထောက်တိုက်စိုး၊ ဒုတိယလက်ထောက်တိုက်စိုး စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။

ဗားနတ်သည် ခေတ်ကာလအရ ဦးပေါ်ဦးလျှောက်ထုံးကျမ်းပြုဆရာအောင်၊ သဘင်ပညာသုတေသီ ဦးနု၊ လေးချိုးကြီး ဆရာလွန်း၊ စာရေးဆရာဇေယျ၊ စာရေးဆရာသိပ္ပံမောင်စသော မြန်မာမှုလိုက်စားသူများအဖို့ မှီခိုလဲလျောင်းရာဌာနဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုစာကြည့်ပိဋကတ်တိုက်မျိုးသည် ၁၉၃၀ ခုနှစ်အထိ ရန်ကုန်တွင် တစ်ခုတည်းသာ ရှိခဲ့လေသည်။ အညတရ စာဖတ်၊ စာငှားလိုသူများအတွက်ကား ၂၀ရာစုအစ၌ စာကြည့်တိုက်၊ စာကြည့်ခန်းဟူ၍ ဟုတ်ဟုတ်ငြားငြား မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်ချေသည်။ ရန်ကုန်တွင်သာမဟုတ်သေး။ မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့အပြား၌လည်း စာကြည့်ခန်း စသည်ဖြင့် မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ သို့သော် ၁၉၁၈ ခုနှစ်တစ်ဝိုက်တွင် မြန်မာအများစု၌ ဝံသာနုရက္ခိတစိတ်များ တိုးပွားလာခဲ့ကြသည်။ မြန်မာ့လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး အဆင့်အတန်းတိုးတက်ရန် မျှော်မှန်းလာကြသည်။ ဝိုင်အမ်ဘီအေအသင်းဟူ၍လည်း အမျိုးဘာသာ၊ သာသနာ၊ ပညာမြှင့်တင်ရန် ဦးဘဖေ၊ အမ်အေမောင်ကြီး၊ ဒေါက်တာဘရင်တို့ကဦးစီး၍ ထူထောင်

ခဲ့ကြသည်။ နှစ်ကာလမကြာမီ အမြို့မြို့အရွာအရွာများ၌လည်း အသင်းခွဲ အများ ပေါ်လာလေသည်။

သုစရိတအသင်း၊ သမဝါယမအသင်းစသော အလားတူအသင်း များလည်း နယ်အသီးသီး၌ ရှိခဲ့လေသည်။ ထိုစဉ်တွင် သူရိယသတင်းစာ၊ မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာတို့ကလည်း မြန်မာ့ရေးရာတို့ကို တက်တက် ကြွကြွ ရေးလာသည်။ သူရိယသတင်းစာတိုက်ကလည်း ဗုဒ္ဓဘာသာ ဓမ္မသတ်ဥပဒေလက်သုံး၊ ဂျပန်ပြည်အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ ဒေါင်းဋီကာသစ်၊ အိုင်ယာလန်ကျွန်း ဖရီးစတီအုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေ စသော ခေတ်မီစာအုပ် များကို ထုတ်လာသည်။ ဟံသာဝတီတိုက်ကလည်း ပိဋကတ်စာအပြင် ရှားရှားပါးပါး ပျို့ကဗျာ၊ မော်ကွန်း၊ ဧချင်းစာအုပ်တွေကို ထုတ်လာသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်းကလည်း အလားတူ ပျို့ကဗျာ၊ မော်ကွန်း၊ ဧချင်းတွေကို အသေအချာ တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေစပြုလာသည်။ သို့ဖြင့် နယ်အသီးသီးတွင် ဝိုင်အမ်ဘီအေ၏ဆော်ဩချက်အရ စာဖတ်အသင်း ကလေးများပေါ်ပေါက်လာကာ ပြည်သူတို့မှာ ခေတ်ပေါ်နိုင်ငံရေး၊ လူမှု ရေးစာအုပ်များကိုလည်းကောင်း၊ မြန်မာမှု၊ မြန်မာစာပေစာအုပ်များကို လည်းကောင်း ဖတ်ရှုလေ့လာခွင့်ရကြလေသည်။

ထို (ဝိုင်အမ်ဘီအေ စာဖတ်သင်း၏)အရှိန်အဝါသည် အခြား သော အသင်းအဖွဲ့များကိုလည်းကောင်း၊ အစိုးရဌာနများကိုလည်းကောင်း ကူးစက်ခဲ့ပြန်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၁၉၂၈ ခုနှစ်၌ ဒေါက်တာဘခက်၊ ဦးဖာနိဗယ် စသောပုဂ္ဂိုလ်များတည်ထောင်သော ‘မြန်မာပြည် ပညာ ပြန့်ပွားရေးအသင်း’ကို ကြည့်လေ။ ထိုအသင်း၏ရည်ရွယ်ချက်များတွင် ‘အမြို့မြို့၌ အများပြည်သူတို့နှင့်ဆိုင်သော ပိဋကတ်စာတိုက်များကို ဖွင့်လှစ်ပေးခြင်းဖြင့် မြန်မာဘာသာစာအုပ်များကိုလည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်

ဘာသာနှင့် အခြားဘာသာစာအုပ်များကိုလည်းကောင်း လူအများ ဖတ်ရှု နိုင်စေခြင်းဖြင့် စာဖတ်လေ့ဖတ်ထ ဝါသနာတိုးပွားနိုင်စေရန် ပြုလုပ်ပေး ခြင်း ဟူ၍ ပါလေသည်။ ထိုအသင်းမှ လူကြီးများသည် ဖျာပုံ မြူနီစီပယ် အခလွတ်ပိဋကတ်တိုက်၌ စာကြည့်တိုက်နိုးဆော်ရေးတရား ဟောခဲ့ခြင်း၊ မအူပင်၊ မြောင်းမြ၊ ဝါးခယ်မ၊ ဟင်္သာတ၊ လှိုင်းဘွဲ့တို့တွင် စာဖတ်သင်း ထူထောင်ရန် စိုင်းပြင်းခဲ့ခြင်း၊ တောင်ငူရှိ ဂျူဗလီ စာကြည့်ပိဋကတ်တိုက် ကို ဝိုင်းဝန်းကူညီခဲ့ခြင်း စသောအမှုများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

ထို့အတူ ၁၉၂၉ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့သော လူငယ်များ ကြီးပွားရေးအသင်း (၁၉၂၆ ခုနှစ်အခေါ်၊ ယုဝသုတေသနအသင်း)ကို ကြည့်လေဦး။ ထိုအသင်းသည် စေတနာအလျောက် ညကျောင်းဖွင့်သည့် လုပ်ငန်း၊ ကျေးလက်တောရွာ ပြုပြင်သည့်လုပ်ငန်း၊ စာဖတ်ခန်းများ တည်ထောင်သည့်လုပ်ငန်းတို့ကို အာရုံစိုက်ခဲ့သည်။ ပဲခူး၊ ပန်းတနော်၊ ညောင်လေးပင် စသည်ဖြင့် မြို့ရွာအသီးသီး၌ အသင်း ၃၃ ခု ရသည့် အထိ ဖွင့်ခဲ့လေသည်။ တဖန် နဂါးနီစာအုပ်အသင်းမျိုး၏ လှုံ့ဆော်မှု လည်းရှိခဲ့လေရာ စာဖတ်အသင်းများမှာ မြန်မာနိုင်ငံအလျားနှင့်အနံတွင် ၆၀၀ လောက်အထိ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ထိုဘက်၌ စိတ်ဝင်စားသော အမျိုးသားပညာဝန်ဦးဖိုးကျားနှင့် ပဲရောသူဌေး ဦးဆန်နီတို့ကလည်း စာဖတ်အသင်းများသို့ စာအုပ်များလှူဒါန်းလေ့ရှိသည်။ ဦးဖိုးကျား၏ ‘မြို့အုပ်မင်း’ ဝတ္ထုတို၊ မဟာဆွေ၏ ‘ဈေးချိုသူ’ ဝတ္ထုရှည်၊ မြမျိုးလွင်၏ ‘ဤလူ့ဘောင်’ ဝတ္ထုရှည်များတွင်လည်း စာကြည့်ခန်းတည်ထောင်ရန် အရေးကြီးပုံကို ထည့်သွင်း၍ စာဖွဲ့ခဲ့လေသည်။

ဤတွင် စာကြည့်ခန်း၊ စာကြည့်ပိဋကတ်တိုက်ကို ထောက်ပံ့ ရေးတွင် အစိုးရဝင်ရောက်လာပုံကို အနည်းငယ်ရေးပြဖို့ လိုအပ်လေ

သည်။ စိတ်စေတနာရှိသော အစိုးရအရာရှိကြီးအချို့၏ တိုက်တွန်းချက်အရ အစိုးရသည် စာဖတ်ခန်း၊ စာကြည့်တိုက် ၁၄၆ ခုကို ၁၉၂၅ မှ ၁၉၃၂ ခုနှစ်အထိ ရှစ်နှစ်တိုင်တိုင် ငွေကြေးထောက်ပံ့ခဲ့ဖူးသည်။ ထောက်ပံ့ကြေးရကြသည့် စာကြည့်ခန်း၊ (စာကြည့်) ပိဋကတ်တိုက်များအထဲတွင် ရန်ကုန်မှ ရန်ကုန်စာပေအသင်း၊ ရာမကရစ်သူနာမစ်ရှင် စာကြည့်ပိဋကတ်တိုက်များနှင့် တောင်ငူ၊ မန္တလေး၊ မော်လမြိုင်၊ စစ်တွေ၊ ပြည်၊ မြောင်းမြမြို့များမှ စာကြည့်ပိဋကတ်တိုက်များ စသည်ဖြင့် ပါဝင်ခဲ့လေသည်။ ၁၉၃၂-၁၉၃၃ ခုနှစ်၌ ထောက်ပံ့ငွေမှာ ၁၅,၀၀၀ကျပ် ဖြစ်လေသည်။ ထို့နောက်မူကား ဘဏ္ဍာရေးကျပ်တည်းသည်ဟု အကြောင်းပြ၍ ထောက်ပံ့ကြေးရပ်စဲခဲ့လေသည်။

ထိုခေတ်အခါက အပြင်လူမသိလှဘဲ စနစ်တကျတည်ထောင်ထားခဲ့သော (စာကြည့်)ပိဋကတ်တိုက်တစ်ခုကို ဖော်ပြရဦးမည်။ ထိုပိဋကတ်တိုက်သည် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ပိဋကတ်တိုက်ဖြစ်၍ အမိန့်တော်ပြန်တမ်း၊ စစ်တမ်းပါ ပေပုရပိုက်တို့၊ ကျောက်စာ၊ မင်ကူးစာတို့၊ တရုတ်ဘာသာစာအုပ်၊ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာစာအုပ်၊ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများဆိုင်ရာစာအုပ်၊ အရှေ့ဖျားနိုင်ငံများဆိုင်ရာစာအုပ်တို့ အစုံအလင်ဆုံးဟူ၍ သုတေသီများအကြားတွင် နာမည်ကြီးလေသည်။ ကြီးလည်းကြီးထိုက်ပေသည်။ ထိုပိဋကတ်တိုက်ကို ၁၉၂၈ ခုနှစ်ကတည်းက ဆိုင်ရာတို့က စီမံကိန်းချ၍ ပျိုးထောင်ခဲ့ပေသည်။ အဆောက်အအုံအတွက် အိန္ဒိယလူမျိုး ရက်ဒီးယားက ငွေနှစ်သိန်းထည့်၍ တက္ကသိုလ်က ငွေတစ်သိန်းထည့်သည်။ ထို့နောက် အင်္ဂလိပ်စာပေနှင့် ဂီတတွင် ထူးချွန်လှသော ဆရာဦးခင်ဇော်ကို စာကြည့်တိုက်ပညာသင်ရန် လန်ဒန်တက္ကသိုလ် သို့ ပို့ခဲ့သည်။ ထိုအတွင်း စာအုပ်စာတမ်းများကို ပိဋကတ်

တိုက် လက်ထောက်ခန့်ထား၍ စုဆောင်းထားနှင့်သည်။ ၁၉၃၁ခုနှစ်တွင် ပိဋကတ်တိုက်အဆောက်အအုံလည်းပြီး၊ ဆရာဦးခင်ဇော်လည်း ပညာ တတ်မြောက်၍ နောက်တစ်နှစ်၌ပြန်လာသောအခါ ပိဋကတ်တိုက်ကို သုတေသီများသုံးနိုင်အောင် စီမံလေတော့သည်။ စာဖတ်စားပွဲတစ်ခုစီတွင် သုတေသီများအဖို့ လင်းလင်းချင်းချင်း လေ့လာရအောင် မီးတပ်ပေးလေ သည်။ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အနှောင့်အယှက်မဖြစ်ရအောင် စားပွဲတိုင်းတွင် အကာကလေးလုပ်ပေးသည်။ စာအုပ်အရှာရလွယ်အောင် အဘိဓာန် ကက်တလောက်ကိုသုံးသည်။ ကွန်ဂရက် ပိဋကတ်တိုက်ကတ်ပြားကို သုံးသည်။ ထို့ပြင် သဒ္ဒါဗေဒအရ စီစဉ်ထားသော တိုင်းရင်းသားဘာသာ ဝေါဟာရ ကတ်ပြားများ၊ ကျောက်စာလာ လူအမည်၊ ဒေသအမည် ကတ်ပြားများ စသည်ဖြင့် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကတ်ပြားများကို လည်း စီစဉ်သည်။

စပ်မိ၍ ဖော်ပြရမည်ဆိုလျှင် (စာကြည့်) ပိဋကတ်တိုက်မှူး ပညာကို သင်ရိုးကုန်အောင် သင်ခဲ့သောပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို ခန့်အပ်ဦးစီးစေ သည်မှာ စစ်မတိုင်မီကဆိုလျှင် ဤ (စာကြည့်) ပိဋကတ်တိုက်တစ်ခုသာ ရှိသေးသည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်အာဏာပိုင်များသည် သုတေသန လုပ်ရန်အမှုတွင် စနစ်ကျသော စာကြည့်ပိဋကတ်တိုက် အရေးပါပုံကို သိခဲ့သလို (စာကြည့်)ပိဋကတ်တိုက်ပညာတတ်၊ (စာကြည့်) ပိဋကတ်မှူး ခန့်အပ်ဖို့ လိုအပ်ကြောင်းကိုလည်း သိခဲ့ပေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ၁၉၃၈ ခုနှစ်တွင် တစ်ကြိမ်၊ ဆရာဦးသိန်းဟန်ကို(စာကြည့်) ပိဋကတ် တိုက် ပညာသင်ရန် နိုင်ငံခြားသို့ စေလွှတ်ခဲ့ပြန်လေသည်။ သို့သော် လူကြီးပိုင်းမှ တချို့က ထိုပညာအရေးကြီးပုံကို မသိခဲ့ချေ။ ထိုပညာရပ် မျိုးကို တက္ကသိုလ်ကောလိပ်များတွင်သင်ကြား၍ ဘွဲ့ပေးနေသည်ကို

လည်း မကြားခဲ့ဘူးချေ။ ဆရာဦးခင်ဇော်ကိုယ်တိုင် ဤကိစ္စနှင့်စပ်၍ အမေးအမြန်ခံခဲ့ရဖူးလေသည်။ ဆရာဦးခင်ဇော်သည် တက္ကသိုလ်ပိဋကတ်တိုက်မှူးအဖြစ်ဆောင်ရွက်စဉ် တက္ကသိုလ်အရံတပ်ရင်း၌ စစ်မှုထမ်းရန် ဆိုင်ရာစစ်အာဏာပိုင်များနှင့် တွေ့ဆုံရ၏။ သူသွားရောက် တွေ့ဆုံရသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဗိုလ်ချုပ်ဒိန်း (General Sir Dennis Deane) ဖြစ်လေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်က ဆရာဦးခင်ဇော်ကို လန်ဒန်မြို့၌ ဘာပညာများ လေ့လာ ဆည်းပူးခဲ့ပါသနည်းဟု မေးမြန်းခဲ့ရာ (စာကြည့်) ပိဋကတ်တိုက်ပညာကို ဆည်းပူးခဲ့ပါကြောင်းဖြင့် ဆရာဦးခင်ဇော်က ပြန်ဖြေလေသည်။ ထိုအခါ ဗိုလ်ချုပ်ဒိန်းက ‘ဒီဟာမျိုးကို လေ့လာရကောင်းတယ်ဆိုတာ ကျုပ်မသိခဲ့ဘူး’ဟု ရယ်၍ ပြန်ပြောခဲ့လေသည်။ ဤအမြင်မျိုးသည် စစ်ကြီးပြီး၍ လွတ်လပ်ရေးရသည့်အခါတိုင်မှ ပပျောက်ခဲ့လေသည်။

စစ်ကြီးအပြီး မြန်မာနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရလာသည့်အခါ (စာကြည့်) ပိဋကတ်တိုက်များ၏အခြေအနေသည် တစ်ဆင့်တက်လာခဲ့လေသည်။ ထိုအခါတွင် ပိဋကတ်တိုက်ဟူသော ဝေါဟာရသည်ပင် တိမ်ကောလာ၍ စာကြည့်တိုက်တွေ မှီလိုပေါက်လာလေသည်။ အစိုးရဘက်၌ကား ၁၉၅၂ ခုနှစ်တွင် ယဉ်ကျေးမှုဌာနဟူ၍ ဌာနသစ်တစ်ခု တိုးလာသည်။ ထိုဌာနသည် ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက် အကြွင်းအကျန်ကို သိမ်းယူ၍ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ထူထောင်ရန် စတင်စီမံလေသည်။ နေရာကား ဂျူဗလီရုံဖြစ်လေသည်။ ဖြစ်ပုံကို ပြန်ပြောင်းရေးရဦးမည်။ စစ်မတိုင်မီကလေးတွင် ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်သည် ရန်ကုန်မြို့နီစီပယ်ရုံးသို့ အရွှေ့ခံရသည်။ စစ်ဖြစ်၍ ဂျပန်တပ်ကြီးစိုးစအခါတွင် ပိဋကတ်တိုက်မှာ ကြည့်ရှုစောင့်ရှောက်မည့်သူမရှိ ဖြစ်နေ၏။ စာအုပ်အများအပြား

လည်း ပျက်စီးပျောက်လွင့်ကုန်ကြသည်။ ထိုစဉ်တွင် ဆရာ ဦးသိန်းဟန်သည် စစ်အတွင်း ပညာရေးဌာန၏ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးဝန် ဖြစ်လာသည်။ ဆရာဦးသိန်းဟန်သည်လည်း ဒေါ်နှင်းစသော ဗားနတ် ပိဋကတ်တိုက် အမှုထမ်းဟောင်းများကိုခေါ်ငင်၍ ကြွင်းကျန်နေသေးသော စာအုပ်စာတမ်းများ၊ ပေပုရပိုက်များကို သွားရောက်ယူငင်ကာ ရွှေတိဂုံ အလယ်ပစ္စယာရှိ ဇရပ်တွင်လည်းကောင်း၊ အလယ်တောရကျောင်းတိုက်တွင်လည်းကောင်း သိမ်းဆည်းခဲ့လေသည်။ စစ်ပြီးသောအခါ ထိုစာစုကိုပင် အရင်းခံပြု၍ ပါမောက္ခဦးဘ ဥက္ကဋ္ဌလုပ်သော ဗားနတ်ပိဋကတ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့က ပိဋကတ်တိုက် ပြန်လည်ထူထောင်ခဲ့ပြန်သည်။ ထို့နောက်မူကား အစိုးရယဉ်ကျေးမှုဌာနက ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်စာစုများနှင့် အမှုထမ်းဟောင်းများကို တစ်ပါတည်းသိမ်းယူ၍ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ထူထောင်ခဲ့ရလေသည်။ ယဉ်ကျေးမှုဌာနကပင် ယဉ်ကျေးမှု စာကြည့်တိုက်၊ ပြတိုက်များဟူ၍ မော်လမြိုင်၊ ကျောက်ဖြူ၊ ပုသိမ်၊ မန္တလေးမြို့တို့တွင် ထပ်မံဖွင့်လှစ်ခဲ့လေသည်။

ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ထက် စစ်ဒဏ်ပို၍ခံခဲ့ရသော(စာကြည့်) ပိဋကတ်တိုက်မှာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်(စာကြည့်) ပိဋကတ်တိုက် ဖြစ်လေသည်။ ပိဋကတ်တိုက်အဆောက်အအုံကို ၁၉၄၅ ခုနှစ်၌ ဂျပန်ဆုတ်ခွာအခါ မိုင်းဗုံးဖြင့် ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးခဲ့သည်။ ထိုအခြေအနေကို ၁၉၄၆ ခုနှစ် တက္ကသိုလ်ပြန်လည်ထူထောင်သည့်အခါမှ စာကြည့်တိုက်တာဝန်ခံများက ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရတော့သည်။ စာအုပ်စာတမ်းများကိုလည်း ပြန်လည်စုဆောင်းရလေသည်။ စာကြည့်တိုက်ပိဋကတ်တိုက်သည် ဆရာဦးသိန်းဟန်လက်ထက်၌ ဗဟိုစာကြည့်တိုက်လုပ်ငန်းသာမက ကောလိပ်စာကြည့်တိုက်လုပ်ငန်းများကိုပါ ပူးတွဲလုပ်ကိုင်လာရလေသည်။

လွတ်လပ်ရေးရပြီးသည်နောက် အစိုးရသည် ရပ်ကွက်စာကြည့်ခန်း တိုးပွားရေးအတွက် အတန်အသင့် အားပေးလာခဲ့လေသည်။ (အစိုးရ၏) ပြန်ကြားရေးဌာနက ကမကထပြု၍ စာအုပ်စာတမ်းများကို မှန်မှန်ပေးလှူလေသည်။ ထို့နောက်မူကား မြို့ရွာ ၇၄ ခုတို့တွင် ပြန်ကြားရေးစာကြည့်တိုက်ငယ်များ ထူထောင်ခဲ့လေသည်။ ထို့အတူ စာကြည့်တိုက်ကြီးများအဖြစ်ဖြင့်လည်း ၁၉၅၄ခုနှစ်တွင် စက်မှုပညာ ဗဟိုပြန်ကြားရေးဌာနစာကြည့်တိုက်၊ ၁၉၅၅ ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်မော်ကွန်း စာကြည့်တိုက်နှင့် ကမ္ဘာ့ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်၊ ၁၉၅၆ ခုနှစ်တွင် စာပေဗိမာန် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်စသည်ဖြင့် သူဌာနနှင့်သူ ထူထောင်ခဲ့ကြပြန်လေသည်။

ထိုအခါ စာကြည့်တိုက်ပညာတတ်ကျွမ်းသူများ လိုလာလေသည်။ သို့ဖြင့် အစိုးရဌာနအသီးသီးက အင်္ဂလန်၊ အမေရိကန်၊ ဩစတြေးလျနိုင်ငံအသီးသီးသို့ စာကြည့်တိုက်ပညာတော်သင်များကို စေလွှတ်ခဲ့လေသည်။ ပြည်တွင်း၌လည်း စာကြည့်ပိဋကတ်တိုက်သင်တန်းတွေ့စလာသည်။ ၁၉၅၄ခုနှစ်တွင် သာသနာရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဌာနကဦးစီး၍ သင်တန်းသား ၁၃ ဦးကို လေးလခရီးတို သင်တန်းပို့ချပေးခဲ့လေသည်။ တဖန် ၁၉၅၅ ခုနှစ်တွင် တစ်ကြိမ် သင်တန်းသား ၁၀ ဦးကို ခြောက်လခရီးတို သင်တန်းပို့ချပြန်သည်။ တဖန် ၁၉၅၃ မှ ၁၉၅၈ ခုနှစ်အထိ စာပေဗိမာန်ကဦးစီး၍ ရပ်ကွက်စာကြည့်ခန်းအုပ်ချုပ်ရေး (နှစ်ပတ်)သင်တန်းကို ၁၂ကြိမ် ပြုလုပ်ပေးခဲ့လေသည်။

ထိုသို့ဖြင့် စာကြည့်ပိဋကတ်တိုက်အရှိန်သည် တိုးတက်ခဲ့ရာ ယခု ဆယ်နှစ်အတွင်း၌ကား ပို၍အားရစရာဖြစ်လေသည်။ တက္ကသိုလ်ဘက်တွင် စီးပွားရေးတက္ကသိုလ်၊ ဆေးတက္ကသိုလ်၊ စက်မှုတက္ကသိုလ်

စသည်ဖြင့် တက္ကသိုလ်များ သီးခြားထူထောင်လာသည်။ ထို့အတူ ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်ကို ‘တက္ကသိုလ်များ ဗဟိုစာကြည့်တိုက်’ ဟူ၍ ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခဲ့လေသည်။ သီးခြားတက္ကသိုလ်များ၌လည်း စာကြည့်တိုက်ပညာလက်မှတ်ရ စာကြည့်တိုက်မှူးများခန့်ထား၍ စာကြည့်တိုက်များ ချဲ့ထွင်စပြုလေသည်။ တဖန် နောက်ထပ်တိုးချဲ့လာမည့် အစိုးရ ဌာနစာကြည့်တိုက်၊ ကောလိပ်စာကြည့်တိုက်တို့၏လိုအင်ကို ဖြည့်စွမ်းနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ၁၉၇၁ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်ရှိ ဝိဇ္ဇာနှင့်သိပ္ပံ တက္ကသိုလ်သည် စာကြည့်တိုက်ပညာဌာနသစ်တစ်ခုကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့လေသည်။ ဘွဲ့လွန်ဒီပလိုမာသင်တန်းကိုလည်း ပထမအကြိမ် ဖွင့်လှစ်ခဲ့ရာ သင်တန်းတက်ရောက်သူမှာ ၁၉ ဦးရှိလေသည်။

ဤတွင် အခြားဌာနလုပ်ငန်းများကို ဖော်ပြရဦးမည်ဆိုသော် အစိုးရပြန်ကြားရေးဌာနသည် စာကြည့်တိုက်ငယ် ၇၄ခုကို ထိန်းသိမ်းသည့်လုပ်ငန်းအပြင် ၁၉၆၅-၆၆ ခုနှစ်များ၌ စာကြည့်ပိဋကတ်တိုက် ပညာဉာဏ်သစ်လောင်းသင်တန်းများကို ဖွင့်လှစ်သင်ကြားခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဌာနချုပ်မှနေ၍ နယ်ရှိစာကြည့်တိုက်ငယ်များအတွက် စာအုပ်ကတ်တလောက်ပေးခြင်း၊ မျိုးတူစုပြုပေးခြင်း၊ စာအုပ်အိတ်စသည်ကို ရိုက်နှိပ်ပေးခြင်း၊ စာအုပ်ကတ်ထုဖုံးချုပ်ပေးခြင်းစသည်ဖြင့် ‘ဗဟိုမှ ဖြန့်ဖြူးသည့်စနစ်’ ကို စတင်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့လေသည်။ နောက်တဖန် ဆေးသုတေသနစာကြည့်တိုက်၊ ဗဟိုနိုင်ငံရေးသိပ္ပံကျောင်း စာကြည့်တိုက်၊ နိုင်ငံခြားရေးဌာနစာကြည့်တိုက်စသည်ဖြင့် စာကြည့်တိုက်ကြီးများသည်လည်း အင်နှင့်အားနှင့်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ အထက်တန်းကျောင်းများ၌လည်း စာကြည့်တိုက်များ ရှိစပြုလာသည်။

လက်ငင်းအခြေအနေတွင် ဝမ်းသာစရာဖြစ်နေသည်မှာ ပညာ ရေးဌာနက စိုင်းပြင်းနေသော စာမတတ်မှုပပျောက်ရေး (ဝါ) လူတိုင်း စာတတ်မြောက်ရေးလုပ်ငန်းပင် ဖြစ်လေသည်။ ‘အသုံးလုံး’လုပ်ငန်းဟု ခေါ်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းကို သတ်မှတ်ထားသောမြို့ရွာများတွင် လူအား၊ ငွေအားဖြင့် ဌာနက စတင်အကောင်အထည်ဖော်နေသည်။ သို့သော် စာတတ်ပြီးစ ပြည်သူအများကိုလည်း အလျဉ်မပျက်ရလေအောင်ဟု ကျေးရွာစာကြည့်ခန်းတွေကို လူထုအားဖြင့် နေ့ချင်းညချင်း ထူထောင် ပေးနေလျက်ရှိလေသည်။ ဤသည် လူထုပညာရေးအတွက် အလွန် ကောင်းသောအခြင်းအရာပင် ဖြစ်လေသည်။ သတိပြုရမည့်အချက် တစ်ချက်သာရှိသည်။ ထိုအချက်မှာ အခြားမဟုတ်။ ထူထောင်နေဆဲ ဖြစ်သော ကျေးရွာစာကြည့်ခန်း၊ စာကြည့်တိုက်တွေ ဆက်လက်တည်တံ့ အောင် စနစ်နှင့်စီမံဖို့ပင်ဖြစ်ပေသည်။

(ပညာလောကစာစောင်၊ အောက်တိုဘာလ၊ ၁၉၇၂)

စာအုပ်နှင့် စာကြည့်တိုက်

ယခုခေတ်သမယတွင် ရှေ့ကထက် စာဖတ်ခြင်းအလေ့အထ သည် သာလွန်များပြားလျက်ရှိလေပြီ။ မဖတ်၍လည်း မဖြစ်တော့ပေ။ ရှေးက ကိုယ့်စိတ်စူးစိုက်ရာနယ်ပယ်သည် ကိုယ့်ရပ်၊ ကိုယ့်ရွာ၊ ကိုယ့် နိုင်ငံလောက်သာဖြစ်သည်။ လူမှုကိစ္စတို့မှာလည်း ခုခေတ်လောက် မရှုပ် ထွေးသေး။ သိစရာတတ်စရာဖြစ်သော နိတိကျမ်းလာ အတတ်ဆယ်ရပ် တို့မှာလည်း ခုခေတ်ပညာရပ်များလောက် မများမြှောင်။ သို့မဟုတ် ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ စုပုံပွားများမလာသေး။ သို့ကလို ရှင်းလင်း လွယ်ကူ သေးသော ရှေးခေတ်အခါက နေရေးထိုင်ရေးကိစ္စတွင် ကိုယ့်မျက်စိနှင့် မြင်ရာ၊ ကိုယ့်မိဘကပြောပြခဲ့ရာ၊ ကိုယ့်စာအုပ်ကလေးထဲလောက်ပါရာ တို့ကို နေရာတကျအသုံးချတတ်ခဲ့ပါလျှင် ကုသိုလ်လည်းရ၊ ဝမ်းလည်းဝ ဆိုသလို လူဖြစ်ရကျိုးနပ်စရာအကြောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ကိုယ်နှင့်ပတ်သက် ရာ ဆွေမျိုး၊ ရပ်ရွာတို့မှာလည်း ဘေးရန်ကင်းရှင်း၍ စိတ်ပူပင်စရာ နည်းနိုင်သမျှ နည်းပါးဖို့သာရှိလေသည်။ သို့ရာတွင် ၁၉ရာစု၏ ဤမှာ ဘက်၌ကား ပညာအရပ်ရပ်တို့မှာ များသထက်များ၊ ရှုပ်သထက်ရှုပ်

လာသည်မှာ အထင်အရှားပင်။ သည်လိုရှုပ်ထွေးလာသော ခေတ်ကာလ နှင့်လျော်အောင် သူသူကိုယ်ကိုယ် စာကို ပို၍ဖတ်လာကြရ၏။ မဖတ်၍ လည်း မဖြစ်တော့ပေ။ အကြောင်းမူကား အမေရိကန်တွင် ဟိုက်ဒရိုဂျင်ဗုံး လုပ်နေသည့်ကိစ္စ၊ တရုတ်တို့ နိုင်ငံသစ် စမ်းသပ်တည်ထောင်နေသည့် ကိစ္စ၊ စပါးဈေး ခပ်ပျော့ပျော့ဖြစ်နေသည့်ကိစ္စ အဝဝတို့ကို စာမတတ်လျှင် ဘယ်လိုသိနိုင်ပါမည်နည်း။ သူများနိုင်ငံများတွင် ဖြစ်ခဲ့၊ ဖြစ်ဆဲ ကိစ္စ ရေးရာ၊ ပညာရပ်တို့သည် ကိုယ်နှင့် တစ်နည်းတစ်ဖုံ ဆက်သွယ်နေသည် မှာ မငြင်းနိုင်။ သည်လို သူ့ကိစ္စနှင့်ကိုယ့်ကိစ္စတို့ ဆက်သွယ်ရေး၊ အမှား အမှန်ခွဲခြားနိုင်ရေး၊ လူ့ဘောင်၌ အနေမှန်မှန်နေတတ်ဖို့အရေးတွင် စာအုပ်၏အကူအညီလိုနေသည်မှာ ယုံမှားစရာမရှိပေ။

ထို့ကြောင့် လူသူတတွေ စာဖတ်နေကြ၏။ စာဖတ်သည်ဆိုရာ၌ နှစ်မျိုးနှစ်စား ကွဲပေးသေးသည်။ ကျောင်းသားကိုလူပျိုတို့ ဖတ်သည့်စာက တစ်မျိုး၊ သည့်နောက် ကျောင်းထွက်ပြီးသူများဖတ်သည့် စာက တစ်ဖုံဖြစ်လေသည်။ ကျောင်း၏သင်ရိုးပညာနှင့်ပတ်သက်သောစာဖတ်မှု ကို ဤစာရေးသူသည် ယခုအခါတွင် ဆွေးနွေးလိုစိတ်မရှိပေ။ သင်ရိုး ပညာလေ့လာခြင်းသည် ကိုယ့်အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် ပို၍သက်ဆိုင် သည်ဟုသာ အကြမ်းဖျင်း ဆိုပါရစေတော့...။ ကျောင်းထွက်ပြီးနောက်မှ စာဖတ်ခြင်းသည် သင်ရိုးမှကွဲပြားရုံမက ရည်ရွယ်ချက်လည်း မျိုးစုံပေ သည်။ ရှေ့ကရေးခဲ့သလို နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး ဆက်သွယ်မှု အလျဉ်သဘောသိအောင်လည်းဖတ်သည်။ အလုပ်အားချိန်တွင် စိတ်ပြေ လက်ပျောက် အပျင်းပြေရန်အတွက်လည်း ဖတ်သည်။ သည့်ထက်အရေး ကြီး သည်ကား လောကလူ့ဘောင်တွင်နေရင်း အမှားအမှန်သိဖို့၊ ကျဉ်း

မြောင်းသောကျင့်ဝတ်တို့မှ လွတ်ကျွတ်ဖို့၊ လောကဓံတရားကို ရင်ဆိုင် နိုင်ဖို့၊ စာအုပ်မှ အားသစ်အင်သစ် ဆွဲယူနိုင်ဖို့ ဖတ်သည်။

မဟာဆန်ချင်သူပြဇာတ်မှ ပကာသနကြိုက်သော ဦးရွှေနှောင်း ၏ အဖြစ်သည် ရယ်စရာကောင်း၏။ စာဖတ်သူသည် ဦးရွှေနှောင်းကို ရယ်မောရင်းနှင့် ကိုယ့်ဘက်တဖြည်းဖြည်းကြည့်ကာ မလုံမလဲမဖြစ်ဟု မပြောနိုင်။ တကယ့်အချစ်ရှာသော အင်နာကရဲနီးနားသည် အဖြစ်ဆိုးသို့ ရောက်ရ၏။ စာဖတ်သူသည် ဝတ္ထုအဆုံးသို့ရောက်သော် ထိုခေတ်က ကျင့်ဝတ်သဘော၊ လူ့အမြင်ကျဉ်းမြောင်းမှုကို သဘောပေါက်လာလိမ့် မည်။ သူရဲကောင်းသုံးယောက်ထဲမှ ဒါးတညန်သည် လက်ရဲဇက်ရဲနှင့် အစွမ်းကောင်းသည်။ စာတစ်မျက်နှာ ကျော်ပြီးတိုင်း၊ ကျော်ပြီးတိုင်း ဒါးတညန်၏သတ္တိဓာတ်အားတို့ ကိုယ့်ကိုယ်ထဲသို့ ဝင်လာသလိုလို ထင်ရ ၏။

သည်သဘောနှင့် နိုင်ငံအာဏာပိုင်များသည် ပြည်သူပြည်သား တွေကို စာဖတ်ခြင်းအလေ့အထဖြစ်အောင် ကြိုးပမ်းကြရ၏။ ထို့ကြောင့် အနောက်ဘက်တိုင်းပြည်တို့တွင် ဆင်းရဲချမ်းသာမရွေး၊ ပညာရှိ ပညာမဲ့ မရွေး စာဖတ်နိုင်ဖို့အခွင့်အရေးကို များသထက်များအောင် ဖန်တီးပေး ထားကြသည်မှာ အထင်အရှားဖြစ်သည်။ ၁၉၄၄ ခုနှစ် အင်္ဂလန်ပြည် ပညာရေးအက်ဥပဒေ၌ ‘မသင်မနေရ ပညာသင်ကြားချိန်အရွယ် လွန်ပြီး သူများအဖို့ စိတ်ဖျော်ဖြေရေး၊ လူမှုဆက်ဆံရေးတို့ကို သင့်သလိုအားထုတ် နိုင်စေရန် အချိန်အားရှိသောလုပ်ငန်း ဖန်တီးပေးဖို့အတွက် ပညာရေး အာဏာပိုင်တို့တွင် တာဝန်ရှိကြောင်း’ အတိအလင်းဆိုထားသည်။

အဆိုနှင့်အညီ စာရေးသူ၏ မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့အရဆိုလျှင် စာကြည့်တိုက်နှင့် ပြည်သူပြည်သားတို့၏ဆက်သွယ်ရေးပင်ဖြစ်သည်။

အကြောင်းမူကား လူအများ၏စာဖတ်မှုကို စာကြည့်တိုက်က အလုံးအရင်းနှင့် ထောက်ပံ့အားပေးသည်။ တစ်ယောက်ချင်း ရထားစီးရင်း၊ ထမင်းစားရင်း၊ အိမ်သာသွားရင်း စာဖတ်နိုင်ပါ၏။ ကိုယ့်ဝင်ငွေ အင်အားရှိသလောက် စာအုပ်ဝယ်နိုင်၏။ သို့သော်လည်း စာအုပ်အစုံအလင်ရအောင်၊ ယဉ်ကျေးမှုရေးရာ၌ တင်းပြည့်ကျပ်ပြည့် အကျိုးခံစားရအောင် စာကြည့်တိုက်ကိုသာ အားထားကြရ၏။ နီတိကျမ်းဆရာက စာကြည့်တိုက်ကို ‘အားနည်းသူ၏ အားထားရာပင်တည်း’ ဟု ဆိုသည်။ ထို့အတူ ‘ပညာမှီးသူတို့၏အားထားရာကား စာကြည့်တိုက်တည်း’ ဟုဆိုရလောက်အောင် အင်္ဂလန်ပြည်၌ စာကြည့်တိုက်သည် ပြည်သူပြည်သားတို့နှင့် ရင်းနှီးစွာဆက်သွယ်ပြီး ယဉ်ကျေးမှုရေးရာ၏ဗဟိုမဏ္ဍိုင် ဖြစ်နေလေသည်။ ပညာရေးအာဏာပိုင်တို့သည် သည်အချက်ကို အလွန်ဂရုစိုက်နေသည်မှာ သိသာပါသည်။ သူတို့ပြည်သူတွေကို မဟာဆန်ချင်သူ ပြဇာတ်ထဲက ဦးရွှေနှောင်းလို အရွယ်အိုရောက်ခါမှ စကားပြေနှင့်လင်္ကာခွဲခြားသိရသည့်အဖြစ်မျိုး မကြုံစေချင်။ ဒီမိုကရေစီအလေ့အတိုင်း ပြုမှုဆောင်ရွက်မှု၊ သိမြင်မှုတို့ကို အင်အားစုတစ်စုအနေဖြင့် သုံးစွဲနေကြ သည်မှာ စာရေးသူမျက်မြင်ပင်ဖြစ်သည်။

သည်လို စာကြည့်တိုက်နှင့်နီးစပ်နေသော အင်္ဂလိပ် ကျားမတို့ကို တစ်စုံတစ်ရာအကြောင်းမေးခဲ့သော် စာကြည့်တိုက်သို့ လက်ညှိုးညွှန်သည်မှာ အဆန်းမဟုတ်ပေ။ စာကြည့်တိုက်တွင် အဖြေသည်ရှိ၏။ စာကြည့်တိုက်တွင် ကိုယ်လိုချင်ရာ၊ ကိုယ်သိချင်ရာကို အစုအပုံနှင့် လွယ်လွယ်ကူကူတွေ့နိုင် သည်။ တစ်နေ့ တစ်နေ့ မနက် နောက်ပိုင်းမှ ည ၇နာရီအထိ စာကြည့်တိုက်၌ လူတွေခဲလျက်သာနေသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ကလည်း ကောင်းသည်။ အဆင်အပြင်၊ အနေအထားကလည်း ကောင်း

သည်။ စာအုပ်စာတမ်းအပြင် စာပေဟောပြောပွဲ၊ ကဗျာဖတ်ပွဲ၊ ပြဇာတ် တို့ဖြင့်လည်း ပို၍ပင် ကောင်းအောင်လုပ်ထားသည်။

သို့ကလို ကိစ္စများပြားသော ခုခေတ်ကာလ၌ လူတွေမသိတာ သိအောင်၊ ရှုပ်နေသောစိတ်ကို ရှင်းလင်းအောင်၊ ဉာဏ်အမြင် များ သထက်များရအောင် စာဖတ်ခြင်းအလေ့အထပွားအောင် လုပ်ရ၏။ ပွားအောင် အခွင့်အရေး၊ နေရာဌာနကိုလည်း ဖန်တီးပေးရ၏။ ရှေး အခါက ရပ်ရွာထဲတွင် တစ်ဦးကဟစ်လိုက်လျှင် ကျန်လူများ အကုန်သိ ကြ၏။ ယခုအခါ ကမ္ဘာတစ်ပိုင်းမှဘာဖြစ်သည်ကို ကမ္ဘာ့တခြားပိုင်းက စာအုပ်မရှိဘဲ မသိနိုင်။ လူ့သမိုင်း၌ ဘာဖြစ်ခဲ့သည်ကို စာအုပ်အကိုး အကားမရှိဘဲ မသိနိုင်ပေ။

(တာရာမဂ္ဂဇင်း၊ မတ်လ၊ ၁၉၅၀)

၈၁ . . . ၈၁

(၁)

စာပေရှိနေပြီးသောလူမျိုးသည် စာပေရှိနေပြီးသော အခြား
လူမျိုးနှင့် ကူးလူးဆက်ဆံရာ၌ လွယ်ကူသည်။ အလေ့အထ၊ အယုံတရား၊
ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုမတူသော်လည်း နားလည်နိုင်သည်။

ဘယ်လိုနေကြထိုင်ကြရသလဲဆိုသော ပြဿနာတွေကို အကျိုး
နှင့်အကြောင်းဆက်၍ စဉ်းစားယူနိုင်သည်။ စာပေသည် အသိတရားကို
ပေးသည် မဟုတ်ပါလော။ စာပေတိုးတက်လာလေလေ၊ အသိတရား
ပွားဖို့ အခွင့်များလေလေပင် ဖြစ်သည်။ သို့ကြောင့် လူမျိုး ဘယ်လိုများ
နေပါစေ၊ ဓလေ့ထုံးစံ တစ်မျိုးတစ်ဖုံဖြစ်နေပါစေ၊ စာပေအမွေ အရင်းခံ
ကြောင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ပြောဆိုပေါင်းသင်းရန် ချောမောနေရသည်။
သို့ကလို့ အခြေအနေမျိုးရောက်အောင် ပြုစုကြိုးစားခဲ့ရသော နှစ်ပရိစ္ဆေဒ
အရေအတွက်ကိုကား သူ့သူကိုယ်ကိုယ် အမှတ်မထင် ရှိနေကောင်း
ရှိလိမ့်မည်။

ခုခေတ်လူသည် လွန်ခဲ့သောနှစ်လေးငါးသောင်းလောက်က ကျောက်ခေတ်ဂူအောင်းလူနှင့် အလွန်ကိုကွာခြားနေလေပြီ။ တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး နားလည်ဆက်ဆံနိုင်ဖို့ အလွန်ကိုလွယ်ကူနေလေပြီ။

ကျောက်ခေတ်လူသည် စာရေးတတ်ဖို့ဝေးစွ။ ဝေါဟာရ လှိုင်လှိုင်နှင့် စကားပင်မပြောတတ်။ သို့သော်လည်း သူ၏ မဖွံ့ဖြိုးသေး သောဉာဏ်ဖြင့် ကျောက်ဂူနံရံတို့တွင် သညာအမှတ်တွေကို ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ရေးခြစ်ကြည့်သည်။ လူဟုပြောလိုလျှင် အချောင်းကလေးများဖြင့် လူလို၊ နေဟုပြောလိုလျှင် အဝိုင်းကလေးဆွဲ၍နေလို ရေးပြကြသည်။ သည်လို ခေတ်မျိုးမှ အသံလိုက်၍ အက္ခရာတွေ ထွင်လာသည်။ တစတစနှင့် ဝေါဟာရပြည့်ပြည့်လာပြီး စာလုံလုံလောက်လောက် ဖြစ်လာရပေသည်။ စာနှင့်ပေနှင့် ရှိလာပြန်ပါကလည်း ရေးစရာဝတ္ထုပစ္စည်းအခက်က တမှောင့် ဖြစ်လာပြန်သည်။ ခုခေတ်တွင် စာရေးစက္ကူလိုသလောက် ရနေသော်လည်း စက္ကူသက်သည် အနှစ်နှစ်ထောင်ပင်မပြည့်တတ်သေး။ သို့ကြောင့် စက္ကူမရှိသော ဟိုခေတ်အခါမျိုးတွင် အခြားပစ္စည်းတွေကို သာ သုံးကြရ၏။ ကျူရွက်၊ သားရေ၊ အုတ်ချပ်၊ ပေရွက်တို့ကို သုံးရသော ခေတ်အဆင့်ဆင့် ရှိခဲ့ပါလေသည်။ ဓမ္မဟောင်းကျမ်းတွင် မိုးဇက်သည် ဆင်နိုင်တောင်ထိပ်မှ ကျောက်ပြားနှစ်ပြားထက်ဝယ် ပညတ်တော်ဆယ်ပါး ကို ကျောက်ထက်အက္ခရာတင်သည်ဟု ပါရှိသည်မဟုတ်ပါလော။

ခဲရာခဲဆစ်တွေရှိလေလေ၊ လူသည် အကြံဉာဏ်သုံးရလေလေ ဖြစ်၏။

သည်အတိုင်းစာရေးချွတ်ရသည်မှာ လုပ်ငန်းမတွင်၊ လုပ်ငန်း တွင်နိုင်သောဝတ္ထုပစ္စည်းမှာ စက္ကူဖြစ်နေလေရာ ခရစ်ပေါ်ပြီး နှစ် ၂၀၀ လောက်တွင် တရုတ်ပြည်ကစ၍ စက္ကူထွင်သည်။ နောက် မူဆလင်တွေမှ

တစ်ဆင့် ဥရောပကူးသည်။ ဥရောပသားတွေ လက်ခံသုံးစွဲ လာကြရာ မှတဖန် ဂျာမန်လူမျိုး ဂူတင်ဘတ်က ပုံနှိပ်စာလုံး စလိုက်သည့်အခါမှာ ကား စာပေပြန့်ပွားမှုသည် များလာလေသည်။

စာပေနှင့်လူမှုဆက်ဆံရေးသည် အညမညသဘောရှိသည်။ အကြောင်းမူကား စာပေနယ်ကျယ်လာသည်နှင့်အမျှ လူမှုဆက်ဆံရေးတိုးလာသည်။ လူမှုဆက်ဆံရေးသည် ရှေးဂူအောင်းနေ လူတစ်ဦးချင်းမှ အိမ်သား တစ်စု၊ လူအုပ်စု၊ ရပ်ရွာနယ်ပယ်စု၊ လူမျိုးစုဟူ၍ တိုးလာသည် နှင့်အမျှ စာပေနယ်ချဲ့လာသောကြောင့်တည်း။

(၂)

စာပေသည် အသိပညာ၏အထိမ်းအမှတ် ဖြစ်လေသည်။

ဤတွင်ရှော၏စာတစ်ကြောင်းသည် စဉ်းစားစရာ ဖြစ်လာပေသည်။ သူ့အဆိုအရ ‘စက္ကူပေါ်တွင်သာ လူ့လောကသည် ဂုဏ်၊ အလှ၊ တရားအမှန်၊ ပညာ၊ ကျင့်ဝတ်တရား၊ မဖောက်ပြန်သည့်အချစ်ကို ရယူနိုင်သည်’ ဟု ဆိုသည်။ တနည်းလှည့်၍ပြောရသော် စာ၊ စာအုပ်တွေသည် လူတို့၏အတွေးအခေါ်၊ မြင်မြင်သမျှ၊ ကြံကြံသမျှတို့ကို မှတ်တမ်းတင်ရာဖြစ်လေရာ သူသူကိုယ်ကိုယ်၏ ရှေ့ဦးရှေ့ဆောင် ဖြစ်လေသည်။ ကိုယ့်မျက်မှောက်ရှိ လောကလူ့ဘောင်သည် ကိုယ်သင်ခန်းစာ ယူရာကျောင်းဖြစ်သည်မှာ မှန်ပါ၏။ သို့သော်လည်း ကိုယ်တစ်ဦးတည်း မြင်သလောက်သည် မကျယ်ပြန့်နိုင်၊ မြင်သလောက်သည် ကိုယ့်တစ်သက်တာအတွင်းသာ ဖြစ်သည်၊ စာအုပ်အတွင်းတွင်မူကား ခေတ်အဆက်ဆက်မှအတွေ့အကြုံများ၊ လူအမျိုးမျိုးတို့၏ ထင်မြင်ချက်များ ပါနေလေရာ သုံး၍မကုန်သောရွှေအိုးပင်ဖြစ်သည်။

သည်အချက်သည် ရှေ့ယဉ်ကျေးမှုအစက လူများထက် တစ်ဆင့်သာသော တိုးတက်မှုဖြစ်သည်မှာ ယုံမှားစရာမရှိပေ။ ရှေးက လူရိုင်းတွင် စာပေမရှိ၊ အတွေးအခေါ်လည်း မကြွယ်ဝသေး။ အတွေးအခေါ် မကြွယ်ဝသဖြင့်လည်း ကိုယ်စိတ်နှလုံးလွတ်လပ်ခြင်းမရှိ။ ရေ၊ မီးစသည်တို့ကို ကိုးကွယ်စရာရှာရလေသည်။ သားရဲတိရိစ္ဆာန်ဘေး၊ သဘာဝ၏ကြမ်းတမ်းခက်ခဲမှုဘေးတို့ကို နိုင်နင်းနိုင်သောအသိဉာဏ် မရှိပေ။

ယဉ်ကျေးမှုအစက လူမျိုးစုံမှာ အသိပညာရှိသူများ ပါ၏။ ထိုအသိပညာရှိဟောသမျှကို နှုတ်တက်အာဂုံဆောင်၍ ဖြန့်ချိပါလည်း ခုစာပုံနှိပ်စက်ခေတ်လို လူတိုင်းလူတိုင်း ကြားနာဖတ်ရှုခွင့်မရ ဖြစ်သည်။ သစ္စကပရမိဇ်လိုလူစားသည် ပညာတွေကမ်းကုန်အောင်တတ်၍ ဗိုက်ကို သံပြားနှင့်ပတ်ထားနိုင်ပါသော်လည်း သူကဲ့သို့ဆရာသမားတွေထံ နည်းနာခံနိုင်ခဲ့သော အခွင့်အရေးမရှိသူများ ဒုနဲ့ဒေးဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

နှိုင်းစာ၍ကြည့်သော် စာအုပ်တွေပလူပျံနေသော ခုခေတ်သည် ထူးထူးကဲကဲ အံ့ဘွယ်သရဲဖြစ်လေသည်။ ဘယ်လိုစာကို လိုချင် လိုချင်၊ ရနိုင်ချည်တည်း။ ရှေ့လူတို့၏လုံ့လဖြင့် သိမ်းဆည်းခဲ့သော စာဟောင်း၊ ပေဟောင်းများ၊ ခုခေတ်လူမျိုးပေါင်းစုံ၏ဦးနှောက်မှ ရေးထုတ်သမျှသည် စာသင်သားများအဖို့ အဆင်သင့်ဖြစ်နေလေသည်။ သေသည်၏အခြားမဲ့၌ ကျင်လည်သွားလာရပုံကို ရေးပြသော ‘သေသူတို့၏စာအုပ်’ ခေါ် အီဂျစ်ဘာသာရေးကျမ်းသည် ရှေးအကျဆုံးစာအုပ်ဖြစ်သော်လည်း ခုအခါတွင် ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ရှာဖွေနေရန်မလိုတော့သည်ကိုသာ ဥပမာထား၍ ကြည့်လေတော့။

သို့ကြောင့် စာပေအမွေခံရှိကြပြီးသော လူမျိုးတိုင်းသည် စာကိုရှာဖွေစုဆောင်းသည်။ ဘယ်သူဘယ်ဝါပိုင် စာအုပ်ဦးရေဘယ်မျှ၊ စာအလွန်ဖတ်ပါလေသည်၊ ပညာဉာဏ်ကြီးကျယ်ပါပေသည်.. စသော ချီးမွမ်းသံတွေကို နှုတ်နှင့်ရော စာနှင့်ပါဖော်ပြကြသည်။

ဘယ်သူဘယ်ဝါကွယ်လွန်ပြီးနောက် သူပိုင်စာအုပ်တွေကို ဘယ်သူ့အပေါ် အမွေပေးခဲ့သည်ဆိုသောသတင်းကိုလည်း မကြာမကြာ ဖတ်ကြရသည်။ သည်လိုလူစားသည် ပစ္စည်းဥစ္စာထက် စာအုပ်အမွေ ပေးခြင်းကို ပို၍ အရေးယူသည်မှာ စာခင်မင်သူများအဖို့ အဆန်းမဟုတ် ပေ။ နောက်တဖန် လူမျိုးနှင့်ချီ၍လည်း စာစုဆောင်းပြန်သည်။ နိုင်ငံတော် စာကြည့်တိုက်၊ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်တို့သည် အမျိုးအင်အားနှင့် စာ စုဆောင်းခြင်း၏သရုပ်ပင် ဖြစ်လေသည်။

တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း၏ စုဆောင်းမှုသည် နယ်ကျဉ်းပေ သည်။ အကျိုးကျေးဇူးမှာလည်း တစ်ဦးတည်း၊ သို့မဟုတ် လူနည်းစု အပေါ်မှာသာ ရှိလေသည်။ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်မှာမူ စာအုပ်ဦးရေ များသလောက် အများကိုအကျိုးပေးသည်မှာ ထင်ရှားသည်။

သည်လို အမြင်ကျယ်ကြသော အုပ်ချုပ်သူများသည် အများ၏ ယဉ်ကျေးမှုရေးရာအတွက် စာကြည့်တိုက်ကိစ္စကို အရေးတကြီး အားပေး ကြပေသည်။ တစ်ဦးတစ်ယောက်သမားပင် မိမိ၌ ကိုယ်ပိုင် စာကြည့် တိုက်ရှိသည်ကို ဂုဏ်ယူ၍မဆုံးဖြတ်တတ်သည်။ စပ်မိ၍ ရှေ့၏ ‘လက်နက်နှင့်စစ်သား’ဆိုသောပြဇာတ်တွင် ခေတ်နောက်ကျနေသေးသော ဘူးဂေးရီးယားပြည်(၁၈၀၅ခုနှစ်)မှ လူကုန်အမျိုးသမီးရိုင်နာက သူ့အိမ် ကို ပြေးလာခိုအောင်းသော ရန်သူစစ်သားတစ်ယောက်ကို ပြောပုံကို ပြောပြဦးမည်။ ရိုင်နာက သူကယ်လိုက်ရသောစစ်သားအား သူတို့

အိမ်သားတွေ ဘယ်လောက်ခေတ်မီသည်၊ အထက်တန်းကျသည်၊
 ဘယ်လိုစာကြည့်တိုက်မျိုးရှိသည်ကို ကြားလို၍ ‘စာကြည့်တိုက်ဆိုတာ
 ဘာလဲ၊ သိရဲ့လားရှင်ရဲ့’ဟု မေးဖူးလေသည်။ တစ်ဦးတစ်ယောက်
 တည်းက စာကြည့်တိုက်အတွက် ဂုဏ်ယူလိုပါလျှင် ယဉ်ကျေးမှုရေးရာ
 တွင် ထိပ်ဆုံးကနေသည်ဟု အသိအမှတ်ပြုခံလိုသော တိုင်းပြည်တို့အဖို့
 ဆိုဖွယ်ရာမရှိပြီ။ ဆိုဗီယက်ရုရှားနိုင်ငံရှိ လီနင်ပြည်သူ့စာကြည့်မှာပေစာ၊
 စာအုပ်မျိုးစုံ ဆယ်သန်းကျော်ရှိ၍ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကြီးအကျယ်ဆုံးဟု
 မကြာမကြာ ကြေညာလျက်ရှိပေသည်။

(တာရာမဂ္ဂဇင်း၊ မေလ၊ ၁၉၅၀)

စာကြည့်တိုက် ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း

တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်၌ ကျွန်တော် စတင်အလုပ်လုပ်ခဲ့သည်မှာ ၁၉၅၀ခုနှစ်တွင် ဖြစ်၏။

ထိုစဉ်က စာကြည့်တိုက်အဆောက်အအုံဟောင်းမှာ စစ်ဘေးဒဏ်ကြောင့် ပျက်စီးယိုယွင်းနေလေသည်။ ထို့ကြောင့် ယာယီတက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်ကို ယူနီဗာစတီကောလိပ်စာကြည့်တိုက် အဆောက်အအုံဟောင်းနေရာတွင် ထားရလေသည်။ ထိုနေရာတွင် ယူနီဗာစတီကောလိပ်ပိုင်စာအုပ်ဟောင်းအချို့၊ ဂျပန်ဆင်ကောလိပ်ပိုင်စာအုပ်ဟောင်းအချို့ကို မတည်၍ နောက်တိုး စာအုပ်စာတမ်းများပေါင်းထည့်ကာ သစ်သားစင်၊ သစ်သားဗီရိုများပေါ် စီထားရလေသည်။ ဆရာဦးသိန်းဟန်အမှူးပြုသော ဝန်ထမ်းများသည်လည်း မများလှ။ အားလုံးပေါင်းမှ ၇ဦး၊ ၈ဦး လောက်သာရှိသည်။

၁၉၅၁ခုနှစ်တွင် တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်အဆောက်အအုံမှာ အတန်အသင့် ပြင်ဆင်၍ပြီးလေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုနှစ်ထဲတွင် ယာယီနေရာမှ ပြင်ဆင်ထားသော စာကြည့်တိုက်အဆောက်အအုံသို့ စာအုပ်များ၊ ပရိဘောဂများ ပြောင်းရွှေ့ရလေသည်။ နေရာချင်းနီးသဖြင့် စာအုပ်တွေကို

ကြီးဖြင့်ချည်ကာ သစ်သားပန်းပေါ်တင်၍လည်းကောင်း၊ တောင်းထဲ ထည့်၍လည်းကောင်း၊ ဝန်ထမ်းများကိုယ်တိုင် ထမ်းပိုးသယ်ယူကြရ လေသည်။

ကျွန်တော်မှတ်မိသေး၏။ နံနက် ၈ နာရီမှ ၁၁ နာရီလောက် အထိ တစ်ဆိုင်၊ မွန်းလွဲ ၂ နာရီမှ ၄ နာရီလောက်အထိ တစ်ဆိုင် နှစ်ဆိုင်ထား၍ ပြောင်းရွှေ့သည်။ ထိုအခါ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်တွင် မူလက အလုပ်လုပ်ခဲ့သော ဦးဘဘာ၊ ယူနီဗာစတီကောလိပ် စာကြည့် တိုက်မှ ပြောင်းရွှေ့လာသော ဦးခန့်နှင့်ဦးတင်ညွန့် ဤသုံးဦးတို့ ကိုယ်တိုင် ကြီးကြပ်၍ ယခုစာကြည့်တိုက် စာစင်ခန်းအောက်အဆင့်တွင် စာအုပ် အဟောင်းတွေထား၊ စာကြည့်တိုက် ဒုတိယအထပ်အရှေ့ဘက်စွန်း (ယခု ရုံးခန်း)နေရာတွင် စာအုပ်သစ်အချို့၊ စာအုပ်ဟောင်းအချို့ ထားလေသည်။ တစ်ခုပြောပြလိုသေးသည်။ စာစင်ခန်းအထက်ဆင့် သံဆန်ခါအတန်း များမှာ ပျက်စီးနေသဖြင့် သုံး၍မရ။ နောင်အခါ အင်ဂျင်နီယာဌာနမှူး ဖြစ်သူ ဆရာဦးဘလှီက လာရောက်ကြီးကြပ်၍ သံဆန်ခါ တန်းသစ်များ၊ သံစင်သစ်များထည့်လေတော့မှ အထက်အဆင့်များတွင် စာအုပ်စာတမ်း တင်နိုင်လာတော့သည်။ ထိုစဉ်က မြေအောက်ခန်းမှာလည်း အအေးငွေ့ ပေးစက် ပြန်၍မတပ်ရသေးဖြစ်သည်။

နှစ်ပတ်လောက်ကြာသော် ကျွန်တော်တို့အားလုံး စာကြည့်တိုက် အဆောက်အအုံသစ်သို့ ပြောင်းရွှေ့၍ နေသားတကျဖြစ်ကြလေပြီ။ ထိုအခါ ဆရာဦးသိန်းဟန်က လက်ရှိစာကြည့်တိုက်မှူးအခန်း၌ အလုပ် လုပ်၏။ ထိုအခန်းနှင့်ကပ်လျက် အနောက်ဘက်ရှိအခန်းကိုကား ရုံးခန်း လုပ်ထားသည်။ ရုံးခန်းနှင့် နံရံခြားလျက်ရှိသောနေရာကား အပေါ်ထပ် စာဖတ်ခန်းဖြစ်လေသည်။ ကျွန်တော်သည် အောက်ထပ်ရှိစာစင်ခန်းနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင်အခန်းတွင် အလုပ်လုပ်၏။ ကျွန်တော်၏အခန်း အပြင်

ဘက်သည် ဧည့်ကြိုခန်းဖြစ်လေသည်။ ထိုအခန်းတစ်ဖက် စာကြည့်တိုက် အဝင်ဝနှင့် တည့်တည့်နေရာတွင် စာငှားဌာနရှိသည်။ ထိုနေရာ၏ ကျောဘက်တွင်ကား အောက်ထပ်စာဖတ်ခန်း လုပ်ထားလေသည်။

စာအုပ်စာတမ်းများ၏အခြေအနေကို ကျွန်တော်ဆိုရဦးမည်။ စာကြည့်တိုက်သည် တက္ကသိုလ်နှင့်တန်အောင် စာစု၊ စာပြု၊ စာဖြန့် လုပ်ငန်း စလုပ်ရန်ရှိလေသည်။ အင်္ဂလိပ်စာပါမောက္ခ ဦးမျိုးမင်းကိုယ်တိုင် အင်္ဂလိပ်စာဂုဏ်ထူးတန်းအတွက် လိုနေသောစာအုပ်များအတွက် တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်၌ လာရှာရသည်ကို ကျွန်တော် မှတ်မိနေသေး ၏။ သူသည် စာစင်ခန်း ထဲသို့ သုံးလေးပတ်ကြာမျှ နေ့စဉ်နေ့တိုင်းလာ၍ သူလိုချင်သော အင်္ဂလိပ်လိုဆက်ဂဇံဘာသာဖတ်စာအုပ်များ၊ ရိုတ်စပီးယား ၏ မူလပြဇာတ်များ၊ စာပေဝေဖန်ရေးစာအုပ်များကို ချွေးတလုံးလုံးနှင့် ရှာဖွေရွေးထုတ်ခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် ထိုစာအုပ်များကို တက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက်မှ အင်္ဂလိပ်စာဌာန စာကြည့်တိုက်သို့ အမြဲတမ်းစာငှား သဘောမျိုးဖြင့် ပြောင်းပေးရလေသည်။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ စာအုပ်စာတမ်းဦးရေကား အတော်အတန် သုံးနိုင်လောက်အောင်ရှိပါ၏။ သို့နေရာတွင် မြန်မာစာအုပ်စာတမ်း များကား ဗီရိုလေးငါးလုံးစာမျှသာ ရှိလေသည်။ ထိုဗီရိုများကို အပေါ်ထပ် စာဖတ်ခန်း ကျောဘက်တွင် ကပ်ထားရလေသည်။ ဗီရိုထဲရှိ ထိုစာအုပ် များကိုလည်း တိုက်ပိုင်စာရင်းသွင်းထားရုံမျှအပ စာပြု ကက်တလောက် တင်ခြင်း၊ စာဖြန့်ထုတ်ငှားခြင်းကိစ္စ ရုတ်တရက် မလုပ်နိုင်သေး ဖြစ်လေ သည်။

ဤတွင် တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်သည် ပါးပါးရှားရှား အခြေတွင် ကြာရှည်မနေပါ။ ငွေဥဒေါင်းကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးက စစ်မတိုင်မီ

က ထုတ်ဝေခဲ့ သော ဗန္ဓုလဂျာနယ်၊ ဒီးဒုတ်သတင်းစာ စသည်တို့ကို လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်အချို့က သူတို့တရိုတသေစုဆောင်းထား ခဲ့သော သူရိယမဂ္ဂဇင်း၊ ကြီးပွား ရေးမဂ္ဂဇင်း၊ ရသသတင်းစာ စသည်တို့ကို ရောင်းချခဲ့လေသည်။ တစ်ဖန် မျက်စိကွယ်နေသောဦးလှ ဆိုသူက မိန်းမကြီးတစ်ယောက်၏ ရှေ့ဆောင်မှုဖြင့် ရွှေတိဂုံဘုရားဈေးနှင့် အခြားနေရာများမှ ကောက်ခဲ့သော ပြဇာတ်၊ ဟောစာ စာအုပ်ဟောင်းများ၊ ပျို့ကဗျာစာအုပ်ဟောင်းများ၊ ဗေဒင်၊ ဆေးကျမ်း စာအုပ်ဟောင်းများကို မှန်မှန်လာသွင်းတတ်လေသည်။

စာအုပ်စာတမ်းတွေ လုံလောက်အောင် စုဆောင်းရာတွင် နိုင်ငံခြားမှ ပြန်လည်ဝယ်ယူရခြင်း၊ နိုင်ငံခြားမှ မေတ္တာလက်ဆောင်ရခြင်း အမှုတို့သည် လည်း ဝမ်းသာစရာဖြစ်လေသည်။ ပမာဆိုရလျှင် စစ်ဒဏ်ကြောင့် စာကြည့် တိုက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်း ဂျာနယ်များသည် မစုံမလင်ဘဲ ဖြစ်နေ၏။ ကံကောင်းလေသည်မှာ စစ် မတိုင်မီကထုတ်ခဲ့သော ဂျာနယ်အတွဲစုံရှိကြောင်းဖြင့် အင်္ဂလန်နိုင်ငံ ကိမ်းဗရစ်မြို့မှ ဟေဖာစာအုပ်အဟောင်းဆိုင် ကြော်ငြာအရ သံကြိုးရိုက်၍ မှာယူစုဆောင်းခဲ့လေသည်။

တစ်ဖန် အောက်စဖို့(ဒ်)တက္ကသိုလ်အမှူးရှိသော ဗြိတိသျှ တက္ကသိုလ်များကလည်း ကျွန်တော်တို့စာကြည့်တိုက်သို့ ဒဿန၊ နိုင်ငံ သမိုင်း၊ ရသစာပေ၊ အုပ်ချုပ်ရေး စသည်ဖြင့် ပညာရပ်အမျိုးမျိုးပါသော စာအုပ်တွေ ရာထောင်ချီ၍ လှူဒါန်းလေသည်။ လှူသည့်စာအုပ်တိုင်းတွင် စာတိုကလေးတစ်ခုကပ်လျက်သားလည်း ပါလေသည်။ ထိုစာတို ကလေးသည် စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းလှ၍ ကျွန်တော် လွယ်လွယ် ဘာသာပြန်၍ အောက်တွင်ဖော်ပြလိုက်ပါ၏။

‘စစ်ဒဏ်ခံခဲ့ရသော အာရှတက္ကသိုလ်များသို့...’

အာရှနှင့် ဥရောပတိုင်းနိုင်ငံအသီးသီးသို့ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ဝင်၍ ဖျက်ဆီးခဲ့သည့်အတွက် စာကြည့်တိုက်များပိုင် အဖိုးတန်ပစ္စည်း အများအပြားသည် တကွဲတပြားဖြစ်ခဲ့ရာ၊ ပျက်စီးခဲ့ရလေသည်။ ထို့ကြောင့် ဆရာရော၊ ကျောင်းသားပါ စာပေလေ့လာရန် အခြေခံစာအုပ်စာတမ်းများ ချို့တဲ့ခဲ့လေသည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင်လည်း စာအုပ်ရှားပါးခြင်းဒဏ် ခံရ ပါ၏။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့ဆီတွင် ကမ္ဘာလောကဓာတ်ကြီး၏ သဘော သကန်ကို စူးစမ်း၍လည်းကောင်း၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် လူ့စိတ်စေတသိတ် ကို လေ့လာ၍လည်းကောင်း အမှန်တရားဆိုက်လေအောင် ပံ့ပိုးကူညီ သော စာအုပ်စာတမ်းများ ရှိပေသေးသည်။

ကျွန်ုပ်တို့အထဲမှ အတွေးအခေါ်ပညာရှင်များ၊ ခရီးသည်များ သည် အာရှယဉ်ကျေးမှု အဆင့်အတန်းမြင့်မားပုံကို သိရှိသဘောပေါက် ခဲ့သည်မှာ အတန်ကြာလေပြီ။ ယခုခေတ်တွင်မူကား အောက်စဖို့(ဒ်) တက္ကသိုလ်နှင့် အခြားဗြိတိသျှတက္ကသိုလ်များသည် အရှေ့တိုင်း၏ ကြီးစွာ သောဉာဏ်ပညာကို ဆည်းပူးရန် မကြုံစဖူးအားထုတ်နေကြလေပြီ။ ထို့ကြောင့် အောက်စဖို့(ဒ်)တက္ကသိုလ်က ညီနောင်တက္ကသိုလ်များသို့ စာအုပ်စာတမ်း လက်ဆောင်ပို့ကာ အာရှယဉ်ကျေးမှုကို လေးစားကျေးဇူး တင်ကြောင်း အမှုအရာပြရန်ရှိလေသည်။ ယခုပေးပို့သော စာအုပ်စာတမ်း များသည် အကျွန်ုပ်တို့၏ လေးစားမှု၊ မေတ္တာထားမှု ပြယုဂ်ပင်ဖြစ်ပါ၏။ ဤသို့ စာအုပ်စာတမ်း ပေးပို့ခြင်းအမှုသည် ကျွန်ုပ်တို့ လူသားအချင်းချင်း မိတ်သဟာယ ပိုမိုခိုင်မြဲစေရန်လည်းကောင်း၊ တစ်ဦးအကြောင်းတစ်ဦး သိရှိနားလည်၍ နီးစပ်စေရန်လည်းကောင်း အထောက်အပံ့ပေးလိမ့်မည့်ဟု မျှော်လင့်မိပါသတည်း။

ဤသို့အားဖြင့် စာအုပ်များတိုးလာသလောက် ကျွန်တော်တို့ ဘက်က စာပြုကက်တလောက်တင်ရန် ဝန်ထမ်းမပြည့်စုံဘဲ ဖြစ်နေပြန်လေသည်။ ထိုအခါ မြန်မာစာအုပ်စာတမ်းများကို လက်ရှိဝန်ထမ်းတို့က မြန်မာ့နည်း၊ မြန်မာ့ဟန်ဖြင့် ကက်တလောက်တင်ရ၏။ စာကြည့်တိုက်ရှိ အင်္ဂလိပ်စာအုပ်များအတွက်မူ အမှာစာရွက်အဝါကလေးပေါ်တွင် လိုရာ အချက်အလက်များထည့်ကာ အမေရိကန်ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်သို့ ပို့ရလေသည်။ ကွန်ဂရက်စာကြည့်တိုက်ကြီးက အခကြေးငွေယူ၍ ကျွန်တော်တို့အတွက် အခြေခံအချက်အလက် ရိုက်နှိပ်ပြီးသား ကက်တလောက်ကတ်ပြား ပြန်ပို့လေသည်။ ထိုကက်တလောက်ကတ်ပြားများ ရောက်လာတော့မှ လိုရာပညာရပ်ခေါင်းစီး စသည်ကို ကျွန်တော်တို့ဘက်က ထပ်ဖြည့်ရိုက်နှိပ်ရပြန်လေသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက် စာအုပ်စင်များတွင် စာအုပ်များလည်း တစ်စတစ်စ ပြည့်၍လာခဲ့လေသည်။ စာဖတ်သူများအတွက် ကက်တလောက်ဗီရိုများလည်း အရန်သင့်ရှိလာခဲ့လေသည်။

၁၉၅၅ခုနှစ်တွင် ကျွန်တော်သည် တက္ကသိုလ်မှ ယဉ်ကျေးမှုဌာနသို့ ပြောင်းရွှေ့အမှုထမ်းခဲ့လေသည်။ ၁၉၅၅ ခုနှစ်မှ ယခုအချိန်ထိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စာအစုံလင်ဆုံး စာကြည့်တိုက်ဟု ပြောနိုင်ရလောက်အောင် ပြောင်းလဲတိုးတက်လာပုံကိုကား စာကြည့်တိုက်မှူးဟောင်း ဆရာဦးသိန်းဟန်၊ လက်ရှိစာကြည့်တိုက်မှူး ဆရာဦးသော်ကောင်းတို့နှင့် အတူတကွ လက်ရှိဝန်ထမ်းများက ပြောပြနိုင်ပါလိမ့်မည်။

(စာကြည့်တိုက်နှင့် သုတပညာမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၉၇-၉၈)

ခေတ်သစ်စာကြည့်တိုက်များ

ခေတ်သစ်စာကြည့်တိုက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စာကြည့်တိုက် အမျိုးအစားနှင့် စာကြည့်တိုက်ဖွဲ့စည်းစီမံအုပ်ချုပ်ပုံဟူ၍ ခွဲခြားထားသည်။

စာကြည့်တိုက်အမျိုးအစားများတွင် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်၊ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်၊ သုတေသနအဖွဲ့အစည်းစာကြည့်တိုက်၊ အထူး စာကြည့်တိုက်နှင့် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ဟူ၍ ရှိကြသည်။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်မည်သည် တစ်နိုင်ငံလုံးနှင့်ဆိုင်သော စာကြည့်တိုက်ဖြစ်သည်။ သုတေသီများအားထားရာ ရည်ညွှန်းစာကြည့် တိုက်လည်းဖြစ်သည်။ မူပိုင်ခွင့်ဥပဒေအရ ထုတ်ဝေသူများက ထို စာ ကြည့်တိုက်သို့ နိုင်ငံတွင်းထုတ် စာအုပ်စာတမ်းမှန်သမျှကို အနည်းဆုံး တစ်အုပ်ကျ ပေးပို့ရလေသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်စာကြည့် တိုက်သည် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်ဖြစ်လေသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်ကို ၁၈၀၀ပြည့်နှစ်တွင် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်၏အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် တည်

ထောင်ခွဲခြင်းဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် ယခုအခါ လွတ်တော်အမတ် များသာ သုံးရန်မဟုတ်တော့ပဲ သုတေသီအများနှင့်လည်း သက်ဆိုင်လာလေသည်။ စာကြည့်တိုက်တွင် လွတ်တော်အစည်းအဝေးမှတ်တမ်း၊ အစိုးရလက်စွဲ အက်ဥပဒေစသည်များသာမက ပညာအရပ်ရပ်နှင့်ဆိုင်သော စာအုပ် စာတမ်းများကိုလည်း စုဆောင်းပြီး၊ စုဆောင်းဆဲဖြစ်လေ သည်။

ထိုစာကြည့်တိုက်၏ ၁၉၆၂ ခုနှစ် တိုက်ပိုင်စာရင်းအရ ပုံနှိပ် စာ၊ လက်ရေးစာ၊ ပန်းချီကားချပ်၊ မိုက်ခရိုဖလင်ကော်ပြား၊ ဓာတ်ပြား စသည့်တို့မှာ ၄၁,၈၇၉,၀၀၀ ခန့် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအထဲမှ အုပ်ရေ ၁၂,၅၀၀,၀၀၀ သည် ပုံနှိပ်စာများဖြစ်သည်။ မူပိုင်ခွင့်ဥပဒေကြောင့် လည်းကောင်း၊ စာကြည့်တိုက်ချင်း စာအုပ်လဲလှယ်မှုကြောင့်လည်း ကောင်း၊ ဝယ်ယူခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း နှစ်စဉ်အုပ်ရေ ၅၀၀,၀၀၀ ခန့်တိုးလေသည်။

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်များသည် နိုင်ငံတွင်းထုတ်စာအုပ် စာတမ်းများကို မှန်မှန်ရသည့်အားလျော်စွာ အမျိုးသားစာစုစာရင်းကို ထုတ်ဝေရန် အခွင့်အရေးရလေသည်။ သို့ရာတွင် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော် စာကြည့်တိုက်သည် အမျိုးသားစာစုစာရင်းကို မထုတ်ဝေခဲ့ပေ။ ထိုအစား တိုက်ပိုင်သွင်းပြီး စာအုပ်အတွက် ကက်တလောက်ကတ်ပြားများကို ရိုက်နှိပ်ဖြန့်ချိလေသည်။ ထိုကတ်ပြားများသည်လည်း သုတေသီများအဖို့ မှီငြမ်းပြုစရာဖြစ်၍ ပြည်တွင်းပြည်ပစာကြည့်တိုက်များက ဝယ်ယူသုံးစွဲ ကြလေသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးမတိုင်မီက ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက်သည် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်စာကြည့်တိုက်မှ ကက်တ လောက်ကတ်ပြားများ မှာယူသုံးစွဲခဲ့လေသည်။ တဖန် ကွန်ဂရက် လွှတ်တော်စာကြည့်တိုက်သည် စာအုပ်စာတမ်း ကက်တလောက်တင်

ရာတွင် သင့်လျော်သော ပညာရပ်ခေါင်းစီးအမည်ပေး၍ အက္ခရာစဉ်ကာ ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိသည်။ ထိုခေါင်းစီးအက္ခရာစဉ်ကို စာကြည့်တိုက်အများက ဝယ်ယူသုံးစွဲကြလေသည်။

မည်သည့်စာကြည့်တိုက်၌ မည်သည့်စာအုပ်ရှိသည်ကို တမ ဟုတ်ချင်းသိရလေအောင် အမေရိကန်စာကြည့်တိုက်များ စီမံပုံနည်း တနည်းရှိ၏။ ထိုနည်းမှာ မိမိတို့စာကြည့်တိုက်ရှိ စာအုပ်တိုင်းအတွက် ကက်တလောက်ကတ်ပြား ကော်ပီတစ်ခုစီကို ဗဟိုဌာနသို့ ပေးပို့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်စာကြည့်တိုက်သည် ဗဟို ကက်တလောက်ကို ထိန်းသိမ်းရာဗဟိုဌာနအဖြစ် ဆောင်ရွက်လေသည်။ ထို့အတူ မျက်မမြင်စာပေထိန်းသိမ်းဖြန့်ဖြူးရာ ဗဟိုဌာနအဖြစ်ဖြင့်လည်း ဆောင်ရွက်လေသည်။

အင်္ဂလန်နိုင်ငံရှိ ဗြိတိသျှစာကြည့်တိုက်သည်လည်း အမျိုးသား စာကြည့်တိုက်၊ ရည်ညွှန်းစာကြည့်တိုက်ပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စာ ကြည့်တိုက်အဆောက်အအုံရှိ စာဖတ်ခန်းများတွင်သာ တိုက်ပိုင် စာအုပ် စာတမ်း ၆,၀၆၀,၀၀၀ကျော်ကို ဖတ်ရှုသူတေသနပြုကြရလေသည်။ ဗြိတိသျှစာကြည့် တိုက် ရှိ ကက်တလောက်သည် စာရေးဆရာ ကက်တလောက်သာ ဖြစ်လေသည်။ ဗြိတိသျှစာကြည့်တိုက်သည် အမျိုး သားစာစုစာရင်းကို ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၏အကူအညီဖြင့် ခေါင်းဆောင် ပြုစုသည်ဖြစ်ရာ ထိုစာစုစာရင်းဇယားသည် ပညာရပ်အလိုက် မျိုးတူစု ထားလေသည်ဖြစ်၏။ ထိုစာစုစာရင်းကို အပတ်စဉ်၍ အချိန်တန်လျှင် ပြန်၍ပြန်၍ စုစည်းလေ့ရှိသည်။

ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု၏ အမျိုးသားစာကြည့်ဖြစ်သော လီနင် စာကြည့်တိုက်သည် ဗြိတိသျှစာကြည့်တိုက်နှင့် မတူပေ။ လီနင်စာကြည့်

တိုက်သည် သီးသန့်ပညာရပ် စာစုစာရင်းကိုသာ ထုတ်ဝေသည်။ အမျိုးသားစာစုစာရင်းရာထုတ်ဝေရာဌာနမှာမူ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု စာအုပ်ဌာနကြီးဖြစ်လေသည်။

တက္ကသိုလ်နှင့် ကောလိပ်စာကြည့်တိုက်

အမေရိကန်စာကြည့်တိုက်များတွင် ၁၉ ရာစု နောက်ပိုင်းအထိ ကျောင်းသုံးစာအုပ်စာတမ်းများ၊ သင်ရိုးဝင်စာအုပ်စာတမ်းများကိုသာ အဓိကထားခဲ့လေသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်မျိုးထက် ကျောင်းသားအသင်း အဖွဲ့နှင့်ဆိုင်သော စာကြည့်တိုက်သည် နိုင်ငံသမိုင်း၊ ခရီးသွားမှတ်တမ်း၊ ဝတ္ထုစသည်ဖြင့် ပညာရပ်စုံပေးသေးသည်။ ၂၀ ရာစုရောက်သော် စာကြည့်တိုက်များ ပြောင်းလာခဲ့သည်။ စာကြည့်တိုက်ရှိ ကျောင်းသုံး စာအုပ်ထဲမှ ဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍကိုသာ ဖတ်ခိုင်းမည့်အစား ပညာရပ်နှင့် စပ်ဆိုင်သမျှစာအုပ်များကို စာကြည့်တိုက်မှ လွတ်လွတ်လပ်လပ် ထုတ်ယူ သုတေသနပြုစေသော အခြေအနေအထိ ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ၁၉၆၁ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၌ စာအုပ်စာတမ်း ဆယ်သိန်းထက် မနည်း တိုက်ပိုင်သွင်းပြီးသော တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်ပေါင်း ၂၇ခု ရှိလာသည်အထိ စာအုပ်ဦးရေလည်းတိုးပွား၊ ပညာရပ်လည်း ကျယ်ပြန့် လာခဲ့လေသည်။ ဟားဗတ်တက္ကသိုလ်၌ စာအုပ်စာတမ်းပေါင်း သိန်း၇၀ ကျော်ရှိသည်။ တဖန် ဘီအေ၊ ဘီအက်စီကဲ့သို့ ပထမဘွဲ့များအတွက် ရည်ရွယ်သောဌာနစာကြည့်တိုက်၊ ကောလိပ်စာကြည့် တိုက်များလည်း တိုးပွားလာခဲ့သည်။ ထူးခြားချက်တစ်ခုမှာ ထိုစာကြည့်တိုက်များသည် သုတေသနပြုရန် ရည်ရွယ်ပြီးဖွင့်လှစ်ထားသည်ဖြစ်၍ သုတေသီသည် စာအုပ်စင်ခန်းသို့ ကိုယ်တိုင်ဝင်၍ စာအုပ်ရှာနိုင်ခွင့်ရလေသည်။

အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၌မူ တစ်မျိုးဖြစ်လေသည်။ ကိန်းဗရစ်တက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက်တွင် အမေရိကန်ကဲ့သို့ စာအုပ်စင်ကို သုံးခွင့်ရသော်လည်း အောက်စဖို့(ဒ်)တက္ကသိုလ်၊ ဗောဒလီယန်စာကြည့်တိုက်မှာမူ စင်ပိတ် ရည်ညွှန်းစာကြည့်တိုက်ဖြစ်နေသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်နှစ်ခု၏ တူညီချက်မှာ ဗြိတိသျှစာကြည့်တိုက်နည်းတူ နိုင်ငံတွင်းထုတ် စာအုပ်စာတမ်း တစ်အုပ်ကျရရှိခြင်း ဖြစ်လေသည်။

သုတေသနအဖွဲ့အစည်းစာကြည့်တိုက်၊ အထူးစာကြည့်တိုက် အမျိုးအစားတွင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုရှိ သိပ္ပံပညာရပ် အကယ်ဒမီအဖွဲ့ စာကြည့်တိုက်၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ အမျိုးသားဆေးပညာ စာကြည့်တိုက်၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဗဟိုသုတေသနလုပ်ငန်းစာကြည့်တိုက်၊ ဆေးသုတေသနစာကြည့်တိုက် စသည်တို့ ပါဝင်လေသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်များသည် ဆိုင်ရာပညာရပ် သုတေသီများ အသုံးပြုရန်ဖြစ်လေသည်။

ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်

ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ဆိုသည်မှာ မည်သူမဆို အခလွတ်သုံးစွဲနိုင်သော စာကြည့်တိုက်မျိုးကို ခေါ်လေသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်မျိုးကို အမေရိကန်၊ အင်္ဂလန်၊ နော်ဝေ၊ ဆွီဒင်၊ ဒိန်းမတ်စသောနိုင်ငံများတွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက် အက်ဥဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အရ မြို့နယ်၊ ကျေးရွာ ဒေသန္တရ အဖွဲ့အစည်းများက တည်ထောင်ပေးရသည်။ ဆိုဗီယက်၊ ပိုလန်၊ အရှေ့ဂျာမနီ၊ တရုတ်စသောနိုင်ငံများတွင်မူ ဗဟိုယဉ်ကျေးမှုဌာန၊ ပြည်နယ်နှင့်မြို့နယ် ယဉ်ကျေးမှုဌာနများက တည်ထောင်ပေးရသည်။

ပြည့်သူ့စာကြည့်တိုက်သည် ကျောင်းပညာရပ်ကို အလျဉ်ဆက် ပေးလေသည်။ စာဖတ်သူ၏စိတ်ဝင်စားမှုကို ကျယ်ပြန့်စေ၏။ လုပ်ငန်း ဆောင်တာအတွက် ကူညီ၏။ စိတ်ကိုဖျော်ဖြေ၏။ စာကြည့်တိုက်ကို တနင်္ဂနွေအပါအဝင် နေ့စဉ်နံနက်မှ ညဦးပိုင်းအထိဖွင့်သည်။ မြို့ရွာထဲတွင် ဗဟိုစာကြည့်တိုက်အပြင် စာကြည့်တိုက်ခွဲများ ဖွင့်ထားသည်။ ကျောင်း၊ ဆေးရုံ၊ ထောင်၊ မီးပြတိုက်များတွင်းလည်း စာကြည့်တိုက်များ ထားရှိ ကြသည်။ စာကြည့်တိုက်ခွဲမထားနိုင်သော ငါးအိမ်တန်း၊ ဆယ်အိမ်တန်း နေရာမျိုးသို့ နယ်လှည့်စာကြည့်တိုက်ယာဉ်သွားလေသည်။

ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်တစ်ခုတွင် ကလေးစာကြည့်ဌာန၊ စာနယ်ဇင်းဌာန၊ ရည်ညွှန်းဌာန၊ စာငှားဌာနဟူ၍ လေးဌာနခွဲထားသည်ကို တွေ့ရတတ်သည်။

ကလေးစာကြည့်တိုက်ဌာနသို့ ကလေးသူငယ်များအသွားအလာ အန္တရာယ်မရှိရလေအောင် ဆိုင်ရာတို့က စီမံထားလေသည်။ ဝင်ပေါက် ထွက်ပေါက်ကို လမ်းကျဉ်းလမ်းငယ်ဘက်တွင် ဖောက်လုပ်ထားသည်။ တဖန် စာကြည့်တိုက်အတွင်း၌ သီးသန့်စားပွဲကုလားထိုင် စာအုပ်စင်များ၊ စာလုံးကြီးကြီး၊ အရုပ်များများနှင့် ရိုက်နှိပ်ထားသော စာအုပ်များထားရှိ သည်။ ကစားစရာပစ္စည်းလည်း အဖြည့်အစွက်သဘောမျိုး ရှိနေလေ သည်။

စာနယ်ဇင်းဌာနတွင်ကား နေ့စဉ်ထုတ်သတင်းစာများ၊ အပတ် စဉ်ထုတ် ဂျာနယ်များ၊ လစဉ်ထုတ်မဂ္ဂဇင်းများကို တစ်ချိန်လုံး ဖတ်နေ နိုင်လေသည်။ တဖန်ရည်ညွှန်းဌာနတွင် ရိုးရိုးစာအုပ်မဟုတ်ပဲ စွယ်စုံ ကျမ်း၊ အဘိဓာန်ကျမ်း၊ မြို့ရွာလမ်းညွှန်၊ မီးရထားအချိန်စာရင်းစသော

ရည်ညွှန်းကျမ်းအမျိုးမျိုးကို ကက်တလောက်တင်ပြီးလျှင် စင်ပေါ်၌ မျိုးတူ စုထားလေသည်။ ထိုအခါ စာဖတ်စာငှားသူသည် လိုရာအချက်အလက်ကို တခဏချင်း ရည်ညွှန်းစာအုပ်များတွင် ရှာဖွေနိုင်လေသည်။ အကယ်၍ ရေရှည်သုတေသနပြုရန်လိုပါသော် ရည်ညွှန်းစာကြည့်တိုက်မှူး၏ အကူအညီကိုတောင်းခံနိုင်လေသည်။ ဤသည်မှာ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်၊ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်ကဲ့သို့ သုတေသနစာကြည့်တိုက်ကြီးများနှင့် လုပ်ငန်းနီးစပ်လာသည့်သဘောပင် ဖြစ်လေသည်။

စာကြည့်တိုက်စာငှားဌာန

စာငှားဌာနတွင် စာဖတ်စာငှားသူသည် စာအုပ်စင်များသို့ ဝင်ရောက်ကာ စာတစ်အုပ်ပြီးတစ်အုပ် ကိုယ်တိုင်ယူငင်၍ စာမြည်းနိုင်လေသည်။ စင်များပေါ်တွင်လည်း များသည့်ပညာရပ်အစုကြီးပညာရပ်အစုငယ်သို့၊ ပညာရပ်အစုငယ်မှ ပညာရပ်တစ်ခုစီ တစ်ခုစီသို့၊ ထို့နောက် ပညာရပ်သစ်အစုကြီး၊ တဖန် ပညာရပ်သစ်အစုငယ်၊ တဖန် ပညာရပ်သစ်တစ်ခုစီတစ်ခုစီစဉ်လျက်၊ မျိုးတူစုလျက်သားရှိနေလေသည်။ ဤသည်မှာ စာဖတ်စာငှားသူတို့ စာမြည်းရင်း ပညာဗဟုသုတတိုးရန် စီမံထားသောစနစ်ပေတည်း။

အကယ်၍ စာဖတ်၊ စာငှားသူသည် စာအုပ်စင်သို့မသွားလိုပဲ လွယ်လွယ်နှင့် သင့်ရာစာအုပ်ငှားမည်ဆိုပါက စာရေးဆရာအမည် ခေါင်းစီးတင်၍လည်းကောင်း၊ စာအုပ်အမည်ခေါင်းစီးတင်၍လည်းကောင်း၊ ခေါင်းစီးအမည်သုံးခုဖြင့် အက္ခရာစဉ်ထားသော အဘိဓာန် ကက်တလောက်ကိုသုံးနိုင်လေသည်။ ပမာဆိုရသော် စာဖတ်စာငှားသူက စာရေးဆရာအမည်ကိုသိ၍ ထိုခေါင်းစီးဖြင့် ကက်တလောက်

ကတ်ပြားကို ကြည့်လိုက်သည်။ ထိုအခါ ဆိုင်ရာစာအုပ်အမည်၊ ထုတ်ဝေ
 ရာနေရာ၊ ထုတ်ဝေသူအမည်၊ ထုတ်ဝေသည့်ခုနှစ်ကို ထိုကတ်ပြားတွင်
 တစ်ပါတည်းတွေ့ရပေလိမ့်မည်။ စာမျက်နှာ မည်မျှရှိသည်၊ ဓာတ်ပုံမြေပုံ
 ပါခဲ့လျှင် မည်မျှပါသည်၊ မည်သည့်အမျိုးအစားစသည်ကိုလည်း တပါ
 တည်းတွေ့ရလိမ့်မည်။ လိုအပ်လျှင် စာအုပ်ဆိုင်ရာ အခြားအချက်အလက်
 မှတ်စုများ ထပ်တွေ့ရဦးမည်။ ဤနည်းဖြင့် အခြားခေါင်းစီးဖြင့်ကြည့်မိ
 လျှင်လည်း ဖော်ပြပါအချက်အလက်များအတိုင်း တွေ့ရမည်မုချဖြစ်
 လေသည်။

ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်သည် စာအုပ်ကိုစိတ်ဝင်စားစေရန်
 အခြားအခြားသော နည်းများကိုလည်းသုံးသည်။ စာရေးဆရာ သို့မဟုတ်
 ပညာသည်၏ မွေးနေ့နှင့်ကြုံကြိုက်သော် ထိုစာရေးဆရာ၊ ထိုပညာသည်
 ၏လက်ရာများ၊ ဆိုင်ရာဝေဖန်ချက်များ၊ ဆိုင်ရာအတ္ထုပ္ပတ္တိများ၊ ဆိုင်ရာ
 ခေတ်ကာလပြ စာအုပ်စာတမ်းများ စသည်ဖြင့် စာအုပ်ပြပွဲ၊ ရုပ်ရှင်ပြပွဲ၊
 ဟောပြောပွဲများ ကျင်းပပေးလိမ့်မည်။ တဖန် စာကြည့်တိုက်သို့
 နောက်ဆုံးထုတ်စာအုပ်များ ရောက်နေမှန်းသိရလေအောင် စာအုပ်
 အပေါ်ဖုံးများကိုကူး၍ ဘုတ်ပြားပေါ်တွင် စီစဉ်ပြသထားလိမ့်မည်
 ဖြစ်သည်။

စာဖတ်စာငှားသူအဖို့ မိမိဖတ်လို၊ ငှားလိုသောစာအုပ်သည်
 ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်၌ မရှိဟုဆိုပါက ထိုစာအုပ်ကို ထိုသူမုချရအောင်
 အစီအစဉ်လုပ်ထားပြန်လေသည်။ ထိုအစီအစဉ်မှာ မည်သည့်စာကြည့်
 တိုက်၌ မည်သည့်စာအုပ်ရှိကြောင်းညွှန်ပြသော ဗဟိုကက်တလောက်ပင်
 ဖြစ်သည်။ ထိုကက်တလောက်သုံး၍ ငှားလိုသောစာအုပ်ကို စာအုပ်ရှိရာ
 စာကြည့်တိုက်မှတစ်ဆင့် ငှားယူ၍ပေးတတ်လေသည်။ စာကြည့်တိုက်

အချင်းချင်း စာအုပ်ငှားရမ်းသည့် စနစ်သည် တိုင်းပြည်အတွင်း၌သာ တည်ရှိသည်မဟုတ်။ ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်ရှိ စာကြည့်တိုက်ကြီးအချင်းချင်း ဆက်သွယ်၍လည်း စာအုပ်ငှားတတ်လေသည်။

ခေတ်သစ်ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်များသည် စာအုပ်စာတမ်း ငှားရမ်းရုံဖြင့် ကျေနပ်ရောင့်ရဲခြင်းမရှိဘဲ စာအုပ်ပါအချက်အလက်ကို အထောက်အကူလည်းဖြစ်စေသော ဓာတ်ပြားများ၊ ပန်းချီကားများ၊ ပလတ်စတာရုပ်တုအသေးများပါ စာအုပ်နည်းတူစုဆောင်း၍ ငှားရမ်း လာလေသည်။

ဤသည်မှာ ရုရှခေါင်းဆောင်လီနင်၏အဆိုအမိန့်နှင့် ကိုက်ညီ သည်ဟု ဆိုနိုင်လေသည်။ ၁၉၁၃ ခုနှစ်တွင် လီနင်သည် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုရှိ နယူးယောက်ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်အကြောင်းဖတ်ရ၍ ‘လူထုပညာရေးအတွက် ဘာတွေလုပ်စရာရှိသလဲ’ ဟူသော ဆောင်းပါး တစ်ပုဒ်ကို ရေးခဲ့လေသည်။ ဆောင်းပါးသဘောအတိုချုပ်ကား...

‘စာကြည့်တိုက်တစ်ခု၌ အရေးကြီးသည်မှာ ၅ ရာစု၊ ၁၀ ရာစုခေတ်က ကျမ်းဂန်ပေစာသိမ်းဆည်းထားသည့်ဂုဏ်ထက် မိမိ စာကြည့်တိုက်မှ စာအုပ်များသည် စာဖတ်စာငှားသူလက်သို့ ဘယ်မျှ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိသည်၊ နောက်ထပ်စာဖတ်စာငှားသူ ဘယ်မျှတိုးပွား လာသည်ဆိုသော အချက်ပင်ဖြစ်သည်’ ဟူလေသည်။

ဤသို့အားဖြင့် တိုးတက်သောနိုင်ငံကြီးများတွင် ပြည်သူ့ စာကြည့်တိုက်များသည် စာဖတ်စာငှားသူ တိုးပွားရန်လည်းကောင်း၊ စာဖတ်စာငှားသူ အလိုဆန္ဒပြည့်ဝရန်လည်းကောင်း ထောင့်စေ့အောင် အားထုတ်လေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်ပြရသော် အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၌ ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်တွင် စာကြည့်တိုက်ကို ပြည်သူရာခိုင်နှုန်းပြည့် သုံးလာနိုင်ခဲ့

သည်။ နော်ဝေ၊ ဒိန်းမတ်နိုင်ငံများ၌လည်း အစိုးရက စာကြည့်တိုက်ဌာန ပညာရေးမှူးများ သီးသန့်ခန့်ထားကာ ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်များအဖို့ ရန်ပုံငွေလုံလုံလောက်လောက်ရရှိရန် စီမံခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၌လည်း ၁၉၅၈ခုနှစ်က ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင် ပြည်သူ့ စာကြည့် တိုက်ပေါင်း ၄၉၀၊ ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့အစည်းကလပ် လက်အောက်တွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ပေါင်း ၂၆၅၇၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂအောက်တွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ပေါင်း ၂၅၄၁၉၊ ကျေးလက်ဒေသတွင် ပြည်သူ့ စာကြည့်တိုက်ပေါင်း ၂၉၃၂၆၊ ပြည်သူများ၏ တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်မှု အောက်တွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်ပေါင်း ၃၈၄၇ ရှိခဲ့လေသည်။

စာကြည့်တိုက်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်

အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်သည် နိုင်ငံတွင်းရှိ စာကြည့်တိုက် များ၏ မဏ္ဍိုင်ပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စာကြည့်တိုက်ကို အစိုးရက တိုက်ရိုက်ငွေကြေးခန့်ခွဲပေးလေ့ရှိသည်။ နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များ၊ ပညာရှင် များပါဝင်သောအဖွဲ့ဖြင့်လည်း ကြီးကြပ်လေသည်။

နိုင်ငံအသီးသီးရှိ အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အနည်းအများကွဲပြားနိုင်သော်လည်း အခြေခံရည်မှန်းချက်တွင် ကား တူညီ၏။ ထိုရည်မှန်းချက်သည် အခြားမဟုတ်။ နိုင်ငံတွင်းထုတ် စာအုပ် စာတမ်းကို အပြည့်စုံဆုံးဖြစ်စေရန်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံခြားထုတ် စာအုပ် စာတမ်းကို စံချိန်မီရှိစေရန်လည်းကောင်း ကြိုးပမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ တဖန် အင်္ဂလန်၊ ပိုလန်၊ ဟန်ဂေရီ စသော အနောက်နိုင်ငံများရှိ အမျိုးသား စာကြည့်တိုက် တော်တော်များများသည် အမျိုးသားစာစုစာရင်းကို ထုတ် လာကြပြီဖြစ်လေသည်။ ထို့ပြင် အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်က ကြပ်မ

လုပ်ဆောင်ပေးရသည့်တာဝန်များတွင် သုတေသနအဖွဲ့အစည်း စာကြည့်တိုက်၊ အထူးစာကြည့်တိုက်များသို့ ဘဏ္ဍာရေးကူပံ့ခြင်း၊ စာအုပ်ပိုများဝေပေးခြင်းတို့ ပါဝင်လေသည်။

တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်များ၏ ဘဏ္ဍာရေးပင်ရင်းမှာမူ ပင်မတက္ကသိုလ်ကြီးပင်ဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် စေတနာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းကဖြစ်စေ၊ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခုကဖြစ်စေ ငွေကြေးသော်လည်းကောင်း၊ စာအုပ်စာတမ်းသော်လည်းကောင်း လှူဒါန်းခြင်းမျိုးရှိလေသည်။

ငွေကြေးပြဿနာနည်းအောင် သုတေသနအဖွဲ့အစည်း စာကြည့်တိုက်များ၊ အထူးစာကြည့်တိုက်များလုပ်ဆောင်ပုံသည် နှစ်ဆယ်ရာစုလက္ခဏာနှင့်အညီဖြစ်လေသည်။ နှစ်ဆယ်ရာစုတွင် အတိုင်းတိုင်းအပြည်ပြည်မှ သုတေသနဂျာနယ်များစွာ ထွက်ပေါ်လာသည်။ ထိုဂျာနယ်များသည် ဈေးကြီးလှသည်။ ထိုအခါ သုတေသနစာကြည့်တိုက်ချင်း၊ အထူးစာကြည့်တိုက်ချင်း ဂျာနယ်အလဲအလှယ် အကြီးအကျယ်လုပ်ကြလေသည်။

ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်များအတွက်ဆိုရသော် ထိုစာကြည့်တိုက်မျိုးကို အင်္ဂလန်၊ ဆွီဒင်စသော နိုင်ငံများတွင် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်အက်ဥပဒေအရ ဒေသန္တရအဖွဲ့များက အခွန်ကောက်၍ တည်ထောင်ကြသည်။ နောက်ပိုင်း၌ တိုးတက်လာသော ဆိုဗီယက်၊ ဟန်ဂေရီကဲ့သို့ နိုင်ငံများတွင် အစိုးရကတိုက်ရိုက်တည်ထောင်ကြသည်။

စာကြည့်တိုက်များသည် ယခုခေတ်တွင် တိုးပွား၍သာနေလေသည်။ စာအုပ်စာတမ်းဦးရေမှာလည်း များလာပေသည်။ ထိုအခါ စာအုပ်အထားအသို တာဝန်ကြီးလာတော့သည်။ ယင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ခေတ်သစ်စာကြည့်တိုက်များ စီမံပုံသည် စိတ်ဝင်စားစရာဖြစ်လေသည်။ ရံဖန်ရံခါ

အသုံးနည်းသော စာအုပ်စာတမ်းများကို စာကြည့်တိုက်ချင်းပူးပေါင်း၍ တစ်နေရာတည်းတွင် ထိန်းသိမ်းထားတတ်ကြလေသည်။ ပုံစံပြရသော် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ရှိကာဂိုဒေသရှိ အနောက်အလယ်ပိုင်း စာကြည့်တိုက်များ ဌာနပင်ဖြစ်သည်။ ရံဖန်ရံခါ ဘီးတပ်စာအုပ်စင် အရှင်လုပ်၍ စာအုပ်စင်ခန်း၊ စာဖတ်ခန်းအကျယ်အဝန်းကို ညှိယူတတ်လေသည်။ ရံဖန်ရံခါ သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်များကို မိုက်ခရိုဖလင်ဖြင့် ရိုက်ကူးထားကာ စာဖတ်၊ စာငှားလိုသူအားသုံးစေပြီး မူလသတင်းစာ ဂျာနယ်များကို အဝေးတွင် သိုလှောင်တတ်လေသည်။ ပုံစံမှာ ဗြိတိသျှစာကြည့်တိုက်ပင် ဖြစ်သည်။

သုတေသနဂျာနယ်များကို အကျိုးရှိရှိသုံးနိုင်အောင်လည်း ဆိုင်ရာက စီမံထားရှိလေသည်။ သုတေသနဂျာနယ်များကို အဓိကအားဖြင့် သုတေသနအဖွဲ့အစည်း စာကြည့်တိုက်များ၊ အထူးစာကြည့်တိုက်များက သိမ်းဆည်းကြသည်။ ဂျာနယ်ပါဆောင်းပါးစာတမ်းများသည် စာအုပ်များထက် အရေးကြီး၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ နောက်ဆုံးအတွေးအခေါ်၊ နောက်ဆုံးစူးစမ်းတွေ့ရှိချက်သည် စာအုပ်များတွင်မပါ။ ဂျာနယ်များတွင်သာ ပါသောကြောင့်ဖြစ်လေသည်။ ထိုအခါ သုတေသီများအဖို့ မည်သည့်ဂျာနယ်တွင် မည်သည့်ဆောင်းပါး စာတမ်းပါသည်။ မည်မျှအရေးကြီးသည် စသည်ဖြင့် သိနေရမည်ဖြစ်လေသည်။ ထို့အတွက် စာတမ်းအကျဉ်းချုပ်များ၊ ဖြည့်စွက်မှတ်စုပါ စာစုစာရင်းများ တွေ့ရှိမှသာ သိနိုင်မည်ဖြစ်လေသည်။ တာဝန်သိသော သုတေသနအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဌာနများသည် လိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်တင်းလာကြတော့သည်။ ပုံစံအားဖြင့် အင်္ဂလန်နိုင်ငံရှိ ဘောဂဗေဒနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗြိတိသျှစာကြည့်တိုက်သည် လူမှုရေးသိပ္ပံပညာရပ်၊ လန်ဒန်စာစုစာရင်းကို မှန်မှန်

ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံရှိ ဓာတုဗေဒအသင်းကြီးသည် ဓာတုဗေဒစာတမ်း အကျဉ်းချုံးစာစောင်ကို ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုရှိ သိပ္ပံပညာပေးဌာနကြီးသည် စာတမ်းအကျဉ်းချုံး ဂျာနယ် ၁၃ မျိုးကို မှန်မှန်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ထို့ကဲ့သို့ စာစုစာရင်း၊ စာတမ်းအကျဉ်းချုံးစာစောင်တို့ကို ထုတ်ဝေသည့်အဖွဲ့အစည်းကလည်း ထုတ်ဝေ၍ သုတေသီများ လက်လှမ်းမီအောင် ထားပေးသည့်အဖွဲ့အစည်းကလည်း ထားပေးသည်။ ထို့ပြင် သုတေသီအတွက် လုပ်ဆောင်ပေးသည့်လုပ်ငန်းသည် စာအုပ် စာသား ဓာတ်ပုံမိတ္တူကူးခြင်း၊ ကွန်ပျူတာစက်သုံးခြင်း ဖြစ်လေသည်။ စာကြည့်တိုက်၌ မရှိသေးသောစာမူကို စာမူရှိသော စာကြည့်တိုက်မှတစ်ဆင့် မိုက်ခရိုဖလင်ကူးယူလေသည်။ တဖန် သုတေသီများအကျိုးငှာ မိုက်ခရိုဖလင်ဖတ်စက်ထားပေးသည်။ လိုအပ်သလို ဖိုတိုစတက်ပုံတူ၊ ဇီးရော့ပုံတူ ကူးပေးသည်။ ကွန်ပျူတာစက်သုံး၍လိုရာ အကြောင်းအရာ၊ အချက်အလက်ရှာပေးလေသည်။

စာကြည့်တိုက်သည် စာဖတ်၊ စာငှားသူနှင့် သုတေသီများအများဆုံး အကျိုးရှိရလေအောင် နှစ်မျိုးနှစ်ဖုံ စီမံခဲ့လေသည်။ တစ်မျိုးသည် စာအုပ်စာတမ်းကို နေရာအနှံ့ရောက်အောင် စီစဉ်ပေးခြင်းဖြစ်၍ နောက်တစ်မျိုးသည် ထိုသူများ ဘယ်ပုံဘယ်နည်း လေ့လာရမည်ဟူ၍ ကူညီညွှန်ပြခြင်းဖြစ်လေသည်။

ပထမအမျိုးအတွက် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်မှတစ်ဆင့် ဆေးရုံ၊ ထောင်၊ မီးပြတိုက်များသို့ စာအုပ်စာတမ်းပို့ပေးသည်။ နှစ်ဆယ်ရာစု နောက်ပိုင်းတွင် အိပ်ရာမှမထနိုင်သော သက်ကြီးရွယ်အိုများအတွက် စာအုပ်များ၊ မျက်မမြင်များအတွက် အသံထွက်စာအုပ်များ၊ မျက်စိတစ်ပိုင်းတစ်စမြင်သူများအတွက် စာလုံးကြီးကြီးနှင့်စာအုပ်များ၊ အသိ

ဉာဏ်နဲ့သူများအတွက် အထူးစီမံထားသောစာအုပ်များ ရောက်ရှိအောင် စီမံခြင်းဖြစ်လေသည်။ ထို့အတူ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်များ၊ အထူး စာကြည့်တိုက်များကလည်း ငှာနဲ့၊ ရုံးခွဲစာစုများ ခွဲထုတ်ပေးခြင်းဖြင့် စာအုပ်စာတမ်းအရောက်များအောင် စီမံခဲ့ပြန်လေသည်။ တဖန် တစ်မြို့ တစ်ရွာမှ စာဖတ်စာငှားသူသည် အခြားမြို့ရွာသို့ ကိစ္စနှင့် ခေတ္တခဏ ရောက်ရှိသွား၍ စာအုပ်ငှားလိုပါက မိမိသုံးသောစာကြည့်တိုက်ဟောင်းမှ စာငှားကတ်ပြားပြရုံမျှဖြင့် မြို့ရွာသစ်စာကြည့်တိုက်မှ စာအုပ်ငှား နိုင်အောင် စီမံထားပြန်သေးသည်။ တဖန် ပညာရပ်အမျိုးမျိုးနှင့် စပ်လျဉ်း ၍ စာအုပ်ပြည့်ပြည့်စုံစုံရှိရလေအောင် မည်သည့်စာကြည့်တိုက်က မည်သည့်ပညာရပ်ကို ပိုမိုဝယ်ယူမည်ဟူ၍ စာကြည့်တိုက်ချင်း ညှိနှိုင်းစီမံ ထားပြန်သည်။

စာဖတ်စာငှားသူနှင့် သုတေသီများအား ကူညီညွှန်ပြရန် ပြည်သူ့စာကြည့်တိုက်များ၊ သုတေသနစာကြည့်တိုက်များတွင် အတိုင်ပင် ခံ သီးသန့်ထားပေးသည်။ ထိုသူများက သက်ဆိုင်ရာစာအုပ်စာတမ်း၊ သက်ဆိုင်ရာစာစုစာရင်းကို ညွှန်ပြလိမ့်မည်။ လိုအပ်ပါက အထူးစာစု စာရင်းကို ပြုစုပေးလိမ့်မည်။ ထိုမျှမကသေး၊ သုတေသနလုပ်လိုသော ပညာရပ်အတွက် သက်ဆိုင်ရာအချက်အလက်များ ဘယ်နေရာ၊ ဘယ် ကဏ္ဍ၌ပါသည်ဆိုသည့်အထိ စာသားနေရာပါမကျန်အောင် ကူညီရှာဖွေ ပေးလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။

ဤသို့အားဖြင့် စာကြည့်တိုက်များနှင့် စာကြည့်တိုက်မှူးများ သည် စာဖတ်၊ စာငှားသူနှင့် သုတေသီများ၏လိုအင်ဆန္ဒ ပြည့်ဝရ လေအောင် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ကြိုးပမ်းကြလေသည်။ စာကြည့်တိုက်များ စံချိန်မီစေရန်၊ စာကြည့်တိုက်မှူးများ အရည်အချင်းပြည့်စုံစေရန်အတွက်

လည်း နိုင်ငံတွင်းရှိ စာကြည့်တိုက်အသင်းအဖွဲ့များ၊ စာကြည့်တိုက်မှူး
 သင်တန်းများက မျက်ခြည်မပြတ် စောင့်ကြည့်လေ့ကျင့်ပေးလျက် ရှိ
 လေသည်။ ယူနက်စကိုအဖွဲ့ကြီးနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စာကြည့်တိုက်
 များအဖွဲ့ချုပ်ကလည်း စာကြည့်တိုက်အချင်းချင်း ဆွေးနွေးစေခြင်း၊
 ဆိုင်ရာပါရဂူများ လိုအပ်သလို ထားရှိစေခြင်း၊ ရှေ့ပြေး စံပြုလုပ်ငန်း
 ပြုလုပ်စေခြင်း၊ စာကြည့်တိုက်ဆိုင်ရာ ဗဟုသုတဖြန့်ချိပေးခြင်း စသည်
 အားဖြင့် စာကြည့်တိုက်ကိစ္စအရပ်ရပ်တွင် ခေါင်းဆောင်မှုပေးလျက်ရှိ
 လေသည်။

(မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်းနှစ်ချုပ်၊ ၁၉၈၁)

စာကြည့်တိုက်ကိစ္စ

တလောဆီက ဖျာပုံသို့ ကျွန်တော် တစ်ညအိပ်ရောက်သွားသည်။ ရောက်ရခြင်းမှာ နှစ်စဉ်သီတင်းကျွတ်လတွင် ကလေးရှိသော ရာမပွဲကို ကြည့်ချင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

သို့သော် ဖျာပုံမြေပေါ် နင်းမိသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ကြည့်စရာ တစ်ခုကို ကျွန်တော် သတိပြုမိလေသည်။ ထိုကြည့်စရာမှာ အခြားမဟုတ်။ လမ်းလျှောက်ရင်း မျက်စိရှေ့တွင်မြင်နေရသော အသုံးလုံးလှုံ့ဆော်ရေးဆိုင်ဘုတ်များပင် ဖြစ်လေသည်။ အသုံးလုံးဆိုင်ဘုတ်တစ်ခုပင်လျှင် ရာမပွဲခင်းထဲတွင် ရှိသည်။

အသုံးလုံး အရေးအဖတ်အတွက် ၁၉၇၂ ခုနှစ်အတွင်း ငါးခရိုင်၌ အသုံးလုံးလုပ်ငန်းစမည်ဟု ပညာရေးဌာနက ကြေညာထားသည်။ ငါးခရိုင်တွင် ဖျာပုံခရိုင်လည်း အပါအဝင်ဖြစ်လေရာ ဖျာပုံမှ တာဝန်ရှိသူများက ယခုရက်တွေကတည်းက ကြိုတင်နှိုးဆော်ရေးလုပ်နေကြသည်။ ‘စာကိုမျက်မြင်ဖတ်တတ်လျှင် ပညာလမ်းစရမည်ပါ့’ တဲ့။ ‘ကျေးရွာရပ်ကွက် လုပ်ငန်းမပျက်၊ အသုံးလုံးတွက် တို့ဆောင်ရွက်’ တဲ့။

ကျွန်တော်ဝမ်းသာမိပေသည်။ အရွယ်ရောက်သူတိုင်း စာဖတ် တတ်လာလျှင် တတ်ပြီးသားလူတွေ ဖတ်နေသောစာကို သူတို့ လိုက်ဖတ် နိုင်လာမည်။ သည်လိုဆိုလျှင် စာဖတ်လာမည့်ဦးရေ တိုးလာတော့မည်။ စာဖတ်လာမည့် ဦးရေတိုးလာလျှင် ဖတ်စရာစာအုပ်ဦးရေများများလည်း လိုသည်။ ဖတ်စရာစာအုပ်အမျိုးအစား စုံစုံလည်းလိုသည်။

ထိုအတွက် တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်း စာအုပ်ဝယ်ရုံဖြင့်မရ။ ကိုယ်ဖတ်ချင်သမျှသော စာအုပ်တွေအတွက် ကိုယ့်ပိုက်ဆံအိတ်က မလိုက်နိုင်။ စာကြည့်ခန်း၊ စာကြည့်တိုက် ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ အသုံးလုံး လုပ်ငန်းသည် လူတွေစာဖတ်တတ်ရုံကိစ္စနှင့်မပြီး။ စာဆက်ဖတ်နိုင်အောင် စာကြည့်တိုက် ထူထောင်ပေးသည့်အလုပ်လည်း ပါသည်။ ဤအတိုင်း ဆိုလျှင် စာကြည့်တိုက်များသည် မြို့ပေါ်၌သာမက ကျေးရွာအထိ ပြန့်နှံ့ တော့မည်။

ကျွန်တော်သည် သို့ကလိုတွေးရင်း ဖျာပုံမြူနီစီပယ်ကို သွား၍ သတိရမိသည်။ ယခု ကျွန်တော်ပြန်ရောက်ချိန်၌ ဖျာပုံမြူနီစီပယ် အဆောက်အအုံသည် ရှေးကအတိုင်း ပုံပန်းမပျက်သေး။ သို့သော် ကျွန်တော်ပြောချင်သည်မှာ မြူနီစီပယ်အုပ်ချုပ်ရေး စသည်နှင့် ပတ်သက် ရာပတ်သက်ကြောင်း မဟုတ်။ စစ်ကြီးမတိုင်မီက မြူနီစီပယ်ရုံး အပေါ် ထပ်ခန်းမဆောင်နှင့် ကပ်လျက်ရှိသောအခန်းတွင် စာကြည့်ခန်းရှိခဲ့သည်။ ထိုစာကြည့်ခန်းကိုပင် အခမဲ့မြူနီစီပယ်စာကြည့်တိုက်ဟုခေါ်သည်။ ကျွန်တော်ပြောချင်သည်မှာ ထိုအကြောင်းဖြစ်သည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်ကို ကျွန်တော် ကျောင်းသားအရွယ်က သုံးခဲ့ဖူးသည်။

ထိုစာကြည့်တိုက်ကို ထူထောင်သည့်နှစ်သည် ၁၉၂၈ ခုနှစ် ဖြစ်လေသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်ကိုလည်း ရှေ့နေဦးဘရှိန်စသော မြို့မိ

မြို့ဖများက ရပ်ရွာတွင် ငွေကြေးကောက်ခံ၍ စတင်တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်ဟု ကျွန်တော် နားလည်ခဲ့ပေသည်။ ဤတွင် ဦးဘရှိန်တို့တစ်တွေကို စာကြည့်တိုက်စိတ်ဓာတ် အမြဲတန်းရှင်သန်နေအောင် နှိုးဆော်ပေးနေသော အသင်းအဖွဲ့တစ်ခု ထိုစဉ်က ရှိခဲ့သည်။ ထိုအသင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံပညာပြန့်ပွားရေးအသင်း ဖြစ်လေသည်။ ထိုအသင်း၏ လုပ်ငန်းများတွင် ‘ဂန္ထလောက’မဂ္ဂဇင်းကို လစဉ်ထုတ်ဝေရေး၊ စာကြည့်တိုက်များဖြစ်ထွန်းအောင် လှုံ့ဆော်တိုက်တွန်းရေးစသည်တို့ ပါဝင် လေသည်။ ထိုအသင်းမှ လူကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ ဖာနီဗယ်သည် ဖျာပုံရှိ မြူနီစီပယ်စာကြည့်တိုက်သို့ ၁၉၂၈ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၇ရက်နေ့တွင် လာ၍ တရားဟောသွားသေးသည်ကို ကျွန်တော် စာအုပ်ဦးဖတ်ရဖူးသည်။

သူက တရားဟောရင်း ဆောင်ပုဒ်တစ်ခုကို ရွတ်သွားသည်။ ‘မြေအုတ်များပြိုလေရာ ကျောက်အုတ်ဖြင့်တည်ဆောက်အံ့’ တဲ့။

ထိုစဉ်က မြန်မာတို့သည် တိုင်းတစ်ပါးကျွန် ဖြစ်နေကြသည်။ မြန်မာတို့သည် လွတ်လပ်ပြည့်စုံသည့်ဘဝသို့ရောက်လိုလျှင် ပညာတတ်ဖို့ လိုသည်။ ပညာဆိုသည်မှာလည်း သိပ္ပံစာပေ၊ ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်မှ ရသစာပေစသော ခေတ်မီ၍ခိုင်မြဲသောစာမျိုးမှ ရသည့်ပညာမျိုးဖြစ်သည်။ ထိုပညာခိုအောင်းရာသည် စာအုပ်ပင်ဖြစ်တော့သည်။ သို့သော် စာအုပ်ကို အမြဲတန်းစုဆောင်း၊ ဖြန့်ချိပေးရာဌာန ရှိရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုဌာနသည် စာကြည့်တိုက်ပင်ဖြစ်သည်။ ဤသည် ဖာနီဗယ်၏ဟောပြောချက် လိုရင်း ဖြစ်လေသည်။

ဖျာပုံမြူနီစီပယ်စာကြည့်တိုက်မှာ စစ်ကြီးပြီးသည့်အချိန်အထိ တည်မြဲခဲ့သည်ဟု ကျွန်တော်သိရသည်။ ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များထံမှ

လည်း မှန်မှန်ငွေကြေးအထောက်အပံ့ ရခဲ့သည်ဟု ကျွန်တော်နားလည်ရသည်။ သို့သော် ပြောစရာတစ်ခုတော့ရှိသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်သည် အင်္ဂလိပ်စာအုပ် ဦးစီးနေသော စာကြည့်တိုက်ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်စာ၊ တိုင်းခြားစာနှင့်ဖြစ်၍ မြို့သူမြို့သားတိုင်း လှိုင်လှိုင်ကြီးမသုံးနိုင်။ အရာရှိများ၊ ရှေ့နေရှေ့ရပ်များ၊ အင်္ဂလိပ်စာဖတ်လေ့ရှိသူများသာသုံးသော စာကြည့်တိုက်ဖြစ်နေရသည်။ ထို့ကြောင့် နယ်ကျဉ်းသည်ဟု ဆိုရလိမ့်မည်။ ဤတွင် ကျွန်တော်ကျေးဇူးကန်းစကား ပြောနေသည်မဟုတ်ပါ။ ဖျာပုံမြို့နယ်စာကြည့်တိုက်၏ကျေးဇူးသည် ကျွန်တော့်အပေါ် ရှိပါလေသည်။ ထိုခေတ်ကအခြေအနေအရ စာကြည့်တိုက်လုပ်ငန်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်မရောက်ခဲ့ဟူ၍သာ ကျွန်တော်ဆိုလိုရင်းဖြစ်ပါသည်။

ယခုမူ စာကြည့်တိုက်လုပ်ငန်းကျယ်ပြန့်ဖို့ အလားအလာရှိနေပြီဟု ကျွန်တော်ထင်သည်။ ကျွန်တော့် ဖျာပုံရောက်စဉ်က ပြန်ကြားရေးစာကြည့်တိုက်ကို မြင်ခဲ့ရသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်သည်လည်း သူ့အင်၊ သူ့အားအလျောက် လုပ်ဆောင်လျက်ရှိမည်ဟု ကျွန်တော်ထင်သည်။ သို့သော်စာကြည့်ခန်း၊ စာကြည့်တိုက်တစ်ခုတလေလောက်ဖြင့် ကိစ္စမကုန်ပါလေ။ စာဝါသနာအိုးများအတွက်ဆိုလျှင် ထိုစာကြည့်တိုက်၏ စာဖြန့်ချိသည့်အလုပ်သည် ဆင့်ပိုးစပ်နှမ်းပက်သလောက်သာ ရှိလိမ့်မည်။

ကျွန်တော်တို့သည် စာကြည့်တိုက်တိုးတက်စေလိုလျှင် အသုံးလုံးလုပ်ငန်းအပေါ် အခြေတည်ရလိမ့်မည်။ ထိုလုပ်ငန်း အရှိန်ရလာသည်နှင့်အမျှ စာဖတ်သူအရေအတွက်လည်း များလာမည်မုချ။ အံ့လည်း ကြီးထွားလာမည် မုချ။ ထိုအခါ သတိထားရန် အချက်တစ်ချက်ရှိလာသည်။ ထိုအချက်သည် အခြားမဟုတ်။ စာကြည့်တိုက် ကြာကြာခံရ

အောင်၊ အစဉ်အမြဲတည်ရှိနေရအောင် ဘယ်လိုစီမံမလဲဟူသောအချက်
ဖြစ်လေသည်။ ထိုအချက်ကိုလည်း ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်များက နှလုံးသွင်းပြီး
သားဟု ကျွန်တော်မျှော်လင့်လိုပေသည်။

(၁၉၇၁)

ကျောင်းသစ်

ကျွန်တော် ကောလိပ်ရောက်ခဲ့သည့်ခေတ်ကာလသည် စစ်ကြိုခေတ်ဖြစ်လေသည်။ ထိုခေတ်တွင် အင်္ဂလိပ်စာတိုးချင်သော၊ ဗဟုသုတရချင်သော၊ အပျင်းပြေချင်သော ကျောင်းသားများနည်းတူ အပြင်အပမှ အင်္ဂလိပ်စာများကို ကျွန်တော်ဖတ်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ဖတ်ခဲ့သည့်အထဲမှ Stephen Leacock ရေးသည့်စာအချို့အဝက်ကို ယခုတိုင် သတိရနေပါသေးသည်။ သတိရနေသည်မှာလည်း ကောလိပ်ကျောင်း၊ တက္ကသိုလ်များနှင့် ထိုစာသည် စပ်ဆိုင်နေသောကြောင့် ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

သတိရသမျှကိုဖော်ပြရလျှင် သူ့စာတစ်ပုဒ်၌ စိတ်တိုင်းကျ ကောလိပ်တစ်ခုကို တည်ထောင်ဖွင့်လှစ်ချင်သည်ဟု ပါလေသည်။ ကျောင်းသားတွေ စုဝေးစကားပြောရာ၊ ဆေးလိပ်သောက်ရာအခန်းကို သူပထမဦးဆုံးထားပေးမည်။ ထိုနောက် ငွေကလေးပိုလျှင် ကျောင်းသားတွေ၏ စုပေါင်းအိမ်ခန်းကို ထပ်ဖြည့်ဦးမည်။ ထိုနှင့် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် စာကြည့်ခန်း၊ စာကြည့်တိုက်ကိုထူထောင်မည်။ ထိုနောက်မှ အခြားအမှု

ကိစ္စအတွက် ငွေသုံးစရာမလိုလျှင် ပါမောက္ခကိုလည်း ငှားမည်။ အတန်း ကိုင်စာအုပ်တွေကိုလည်း ဝယ်တော့မည် ဟူ၍ဖြစ်လေသည်။

သူ့စာပါအကြောင်းအရာသည် ရုတ်တရက်ဆိုလျှင် ခပ်ကြောင် ကြောင်ဖြစ်လေသည်။ Stephen Leacock ကိုယ်တိုင်ကလည်း စာကို ခပ်ရွှင်ရွှင် ခပ်ကားကားရေးတတ်သူဖြစ်၍ အမှတ်မပြုလောက်ဟု ထင် စရာဖြစ်လေသည်။ ဤသို့လည်း ထင်၍မဖြစ်ပါ။ သူသည် ဤစာမျိုးကို ပါမောက္ခအလုပ်တာဝန် ထမ်းရွက်ရင်းရေးခဲ့သည်ဟု ကျွန်တော်သိရလေ သည်။ သူသည် ကနေဒါနိုင်ငံရှိ တက္ကသိုလ်တစ်ခု၌ နိုင်ငံရေး ဘောဂဗေဒပါမောက္ခဖြစ်လေသည်။ ပါမောက္ခသက်တမ်းအတွင်း စာအတို အထွာကလေးများကိုရေးလေ့ရှိရာ ထိုစာများသည် ဂုဏ်မြောက်ပေသည် ဟူ၍ စာပေလိုက်စားသူများက ဆိုခဲ့ကြသည်။

ယခုလောလောဆယ်မှာလည်း အပေါ်ယံတွင် ပေါ့သလိုလို ထင်ရစေကာမူ နောက်ကွယ်တွင် လေးနက်သောသဘောပါသည်ဟု ကျွန်တော် ရိပ်စားမိသည်။ သူသည် ကျောင်းသားများအဖို့ အတန်းကို ချည်း အာရုံပြုနေရသော၊ ဆရာပို့ချသမျှကို ဦးထိပ်ထားကာ ကျက်မှတ် သင်အံ့နေရသောစနစ်ကို မကြိုက်နိုင်ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ သူ့သဘောတွင် ကောလိပ်တို့၊ တက္ကသိုလ်တို့မည်သည် ကျောင်းသားတွေစဉ်းစားဉာဏ် တိုးအောင် ပင့်မြှောက်အားပေးရာဌာန ဖြစ်သင့်သည်။ ကျောင်းသား အချင်းချင်း ဆက်ဆံပေါင်းသင်းရင်း လူ့ကျင့်ဝတ်ပျိုးထောင်ရာဌာန ဖြစ် သင့်သည်။ ဤသို့သော အမှီတံကဲရှိပါမှ ကျောင်းသားသည် သူ့ဘဝ သက်တမ်းတစ်လျှောက်တွင် တွေ့ကြုံသမျှကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်နိုင်မည်။ ထို့အတူ လူလူချင်းအဆင်ပြေအောင်၊ မျှမျှ တတဖြစ်အောင် နေထိုင်နိုင်မည်ဟု Stephen Leacock က ယူဆလေ

သည်။ စာကြည့်တိုက်ကို ထည့်သွင်းခြင်းမှာလည်း ကျောင်းသားအဖို့ ဆရာသင်ပြမှုလောက်တွင်သာ ရပ်မနေဘဲ၊ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း၏ အယူအဆကိုသာ နားမယောင်ဘဲ စာမျိုးစုံမှ အယူအဆအမျိုးမျိုးကို ချင့်ချိန်ဝေဖန် တတ်စေချင်သောကြောင့်ပင်။

ဤတွင် စာကြည့်တိုက်ကိစ္စကို ကျွန်တော် အနည်းငယ်ရေးရဦးမည်။ ကျွန်တော် ကောလိပ်တွင်နေခဲ့စဉ်က စာပေ၊ ဥရောပသမိုင်းစသော ဝိဇ္ဇာပညာရပ်များကို ယူခဲ့သူဖြစ်သည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်လက်အောက်၌ ဝိဇ္ဇာပညာရပ်များနှင့် ရိုးရိုးသိပ္ပံပညာရပ်များကိုပို့ချရာ ကောလိပ်ဆိုလျှင် ရန်ကုန်ရှိ ယူနီဗာစတီကောလိပ်နှင့် ဂျပန်ဆင်ကောလိပ်နှစ်ခု၊ မန္တလေးရှိ ဥပစာကောလိပ်တစ်ခုဟူ၍ ဖြစ်ကြသည်။ ကျွန်တော်က ယူနီဗာစတီကောလိပ်ကျောင်းသားဖြစ်သည်။ ထိုကောလိပ်၌ အများသုံးစာကြည့်တိုက်တစ်ခုရှိသည်။ ထို့အတူ ထိုကောလိပ်၏ရှေ့ရှိ ဂျပန်ဆင်ကောလိပ်၌လည်း စာကြည့်တိုက်တစ်ခု သတ်သတ်ရှိလေသည်။ ထိုမှတစ်ဖန် ဂျပန်ဆင်ကောလိပ်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းရှေ့၌ တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်ဟူ၍ ရှိပြန်လေသည်။

ကျွန်တော်သည် ဂျပန်ဆင်ကောလိပ်ကျောင်းသားမဟုတ်လေသောကြောင့် ထိုစာကြည့်တိုက်အကြောင်းကိုမသိပါ။ တက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက်မှာမူ အရှေ့တိုင်းသမိုင်းကျောင်းသားများ၊ ဂုဏ်ထူးတန်းသမားများအတွက်ဖြစ်၍ ကျွန်တော့်လိုကျောင်းသားရိုးရိုးမှာ အနားသို့ပင်မသီနိုင်။ ကျွန်တော်ချဉ်းကပ်နိုင်သည့် စာကြည့်တိုက်မှာ ကျွန်တော့်ကောလိပ်ရှိ စာကြည့်တိုက်သာဖြစ်လေသည်။

ထိုစာကြည့်တိုက်ကို သုံးပုံသုံးနည်းနှင့်စပ်၍ ကျွန်တော်ကျောင်းရောက်စ မောင်မယ်သစ်လွင်များနေ့တွင် ကြားနာခဲ့ရလေသည်။ ထိုနေ့

နံနက်ဆယ်နာရီအချိန်တွင် အခြားကျောင်းသားများနှင့်အတူ ကျွန်တော် သည် Assembly Hall ခေါ် ခန်းမကြီးထဲသို့ရောက်နေခဲ့သည်။ ပထမ တွင် ဆရာတစ်ဦးပြီးတစ်ဦးဝင်လာကာ ဆိုင်ရာဘာသာရပ်များအကြောင်း ကို ဖွင့်ဆိုသွားကြလေသည်။ ထိုနောက် စာကြည့်တိုက်မှူးဖြစ်သူ ဝင်လာ ပြီးလျှင် စာကြည့်တိုက်ရှိစာအုပ်များအကြောင်း၊ စာကြည့်တိုက်စည်းမျဉ်း အကြောင်းကို ပြောလေသည်။ စာအုပ်ငှားကတ်ပြား နမူနာကိုလည်းပြ လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ခန်းမကြီးနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင်နေရာရှိ စာကြည့် တိုက်ကို သုံးရကောင်းမှန်း ကျွန်တော် သိလာရလေသည်။

သိသာသိလာရသည်။ စာကြည့်တိုက်နှင့်ကျွန်တော် ရင်းရင်း နှီးနှီးမဖြစ်ခဲ့ပေ။ စာအုပ်ရှာရန်ကက်တလောက်မှာ (ယခုခေတ် ကတ်ပြား တင်ကက်တလောက်မျိုးနှင့်စာလျှင်) စနစ်တကျမရှိလှ။ အရွယ်ကြီးကြီး စာအုပ်လေးငါးအုပ်ထဲတွင် စာရေးဆရာအမည်စသည်ကို အက္ခရာဝလိ စီ၍ လက်နှိပ်စက်ဖြင့် ပုံသေရိုက်ထည့်ထားသော ကက်တလောက်မျိုး ဖြစ်ရာ လိုချင်သောစာအုပ်ကို အရှာရခက်ပါဘိသည်။ စာအုပ် အကြောင်း နှင့်စပ်၍ သြဝါဒခံယူရန်မှာလည်း ကျွန်တော်လိုကျောင်းသားများအဖို့ စာကြည့်တိုက်မှူးနှင့် အလှမ်းဝေးလှသယောင် ထင်မိသည်။ ပါမောက္ခနှင့် လက်ပွန်းတတီးဆက်ဆံ၍ စာအုပ်ကိစ္စနှီးနှောရန် အခွင့်အရေးသည်လည်း ဂုဏ်ထူးတန်းသမားများအတွက်သာ ဖြစ်သည်။

အမှန်ဆိုလျှင် စာကြည့်တိုက်သည် ကျောင်းစာသင်ကြားရေး၌ သြဇာမစူး။ (သာမန်)စာမေးပွဲအောင်ဖို့ရန်အတွက် စာကြည့်တိုက်၏အကူ အညီသည်မလို။ ဆရာမှတ်စုနှင့် ပြဋ္ဌာန်းစာအနည်းငယ်သည်ပင် စာမေးပွဲ အတွက် လုံလောက်ပြီးဖြစ်နေသည်ဟု ကျွန်တော်ဆိုရတော့မည်။ ထို့ ကြောင့် ကျွန်တော့်မှာ ကျောင်းသားအများနည်းတူ အတန်းတက်၊ ကျောင်း

ဆောင်သို့ပြန်ရောက်လျှင် အချင်းချင်းမှတ်စုတိုက်သည့် အလုပ်ဖြင့်သာ အချိန်ကုန်ခဲ့ရလေသည်။

ယခုခေတ်၌မူကား တက္ကသိုလ်များ၌ သင်ရိုးလည်းပြောင်းပြီဟု ကျွန်တော်သိရသည်။ စာသင်ကြားရေး၌ စာကြည့်တိုက်သည် မသုံးမဖြစ် သောဌာနအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲစပြုနေပြီဟု ကျွန်တော်ကြားရသည်။ ကျောင်းသားများ စာရိတ္တတိုးတက်ရေးအတွက် ဆိုင်ရာတို့က ဝါယမ စိုက်ထုတ်ကြိုးပမ်းနေပြီဟုလည်း ကျွန်တော်ဖတ်ရသည်။

(၁၉၇၀)

စာအငှားအရမ်း

သပြေပင်ဆရာတော်ဦးသောဘန၏ (ဒုတိယအကြိမ်ရိုက်) မဟာဒွါရနိကာယ သာသနဝံသဒီပနီကျမ်းတွင် စာအငှားအရမ်းနှင့် ပတ်သက်သော အချက်တစ်ခုကို ကျွန်တော်ဖတ်ရလေသည်။

ထိုအချက်သည် အခြားမဟုတ်။ ကျီးသဲလေးထပ်ဆရာတော်ကြီး ဦးမုနိန္ဒသည် ပဉ္စင်းငယ်ဘဝက ဘုန်းကြီးဦးမှုန်ကြီးထံမှ စာထုတ်ယူဖူးလေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးသည်လည်း နှစ်အတန်ကြာမှ ပြန်လည်ဆုံမိကြလေသည်။ ထိုအခါ တစ်ဦးထုတ်ယူသွားသောစာကို ကျန်တစ်ဦးက ပြန်ရမရ အငြင်းအခုံဖြစ်ကာ အုတ်ဖိုဆရာတော်ရှေ့မှောက်အထိ ပြဿနာရောက်ခဲ့လေသည်။

အုတ်ဖိုဆရာတော်ရှေ့မှောက်သို့ ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးသာ ရောက်သည်မဟုတ်၊ နှစ်ဘက် ဒကာ၊ ဒကာမများလည်း ရောက်ကြသေးသည်ပင်။ ထိုအရေးသည် မပြေလည်။ နှစ်ဘက် ဒကာ၊ ဒကာမတို့ ပါဝင်၍ တုတ်တပြက်၊ ဓားတပြက်ဖြစ်ရလောက်အောင် အရုပ်ဆိုးခဲ့လေသည်။

ပြောရပေဦးမည်။ ကျွန်တော်တို့ မြန်မာများသည် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး စာငှားရမ်းရာတွင် လွယ်လွယ်လုပ်ချင်ကြလေသည်။ စာအုပ် ပိုင်ရှင်ကလည်း ငှားစာရင်းထားခဲ့လေသည်။ စာငှားသူကလည်း ပြန်ပေး ရန် ဂရုစိုက်ခဲ့သည်။ ကြာသော် ငှားသည်၊ မငှားသည် မမှတ်မိတော့။ စာအုပ်ပျောက်သည်သာ အဖတ်တင်လေသည်။

စာကြည့်ခန်း၊ စာကြည့်တိုက်ထူထောင်ရာ၌လည်း ဤသဘော သည် အတူတူပင်ဖြစ်လေသည်။ စာကြည့်ခန်း၊ စာကြည့်တိုက်တွင် စာအငှားစာရင်း ရှိကောင်းရှိလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ထိုစာရင်းကိုင်သူသည် ကြံ့ရာလူဖြစ်တတ်၍ စာရင်းကို အမှတ်တမဲ့ကိုင်တတ်၊ စာရင်းထည့်ချည်၊ မထည့်ချည် ရှိတတ်လေသည်။ ရံဖန်ရံခါ စာငှားသူ၏ ဂုဏ်ကိုလိုက်၍ လွယ်လွယ်ပေး၊ လွယ်လွယ်ငှားတတ်သည့်အခါလည်း ရှိတတ်လေသည်။

ကျွန်တော်သတိမိသေးသည်။ ပါမောက္ခဟောလ်ဒိန်း (J. B.S. Haldane) သည် မျိုးရိုးပညာ (Genetics) တွင် အကျော်အမော်ဖြစ်ပါ ၏။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်၌လည်း နှစ်ပေါင်းများစွာ စာပို့ချခဲ့၊ သုတေသန ပြုခဲ့သူဖြစ်လေသည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင်ကား သူသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ ပြောင်းလာကာ စာရင်းအင်းဗိမာန်၌ အကြီးအကဲလုပ်ခဲ့လေသည်။ ထို အခါ သူ့မှာ အတွေ့အကြုံတစ်ခုတိုးခဲ့ပါ၏။

ဖြစ်ပုံမှာ အိန္ဒိယသုတေသနဌာနများ၊ တက္ကသိုလ်များမှ စာငှား ရမ်းသည့်အခါ ရံဖန်ရံခါ လက်မှတ်မထိုးရဘဲ ငှားရမ်းခွင့်ရခဲ့လေသည်။ ဤသည်မှာ သူဘိလပ်၌ အလုပ်လုပ်စဉ်ကနှင့် မတူသောအချက်ဖြစ်လေ သည်။ ဘိလပ်ရှိ သူ့တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်တွင် သူ စာငှားသည့် အခါတိုင်း ဆိုင်ရာလက်ထောက်၊ ဆိုင်ရာစာစောင့်က သူ လက်မှတ် ထိုးမထိုး အမြဲတမ်းစစ်ဆေးလေ့ရှိသည်။ စာကြည့်တိုက်လက်ထောက်၊

စာကြည့်တိုက်အစောင့်က သူ့ကို မသိမဟုတ်၊ သိပါ၏။ ကမ္ဘာတွင် ရှာမှရှားလောက်သော ပါရဂူဖြစ်မှန်းလည်း ကြားဖူးနားဝရှိပါ၏။ သို့ရာတွင် ပါမောက္ခများသည် အကြီးအကျယ်ကိစ္စများတွင် အာရုံစိုက် နေရ၍ အသေးအဖွဲကို သတိမေ့တတ်ကြသည် မဟုတ်ပေလော။ ထို့ကြောင့် စာအငှားအရမ်းတွင် ဂုဏ်မရွေး၊ အလုပ်မရွေး စည်းကမ်း ကြပ်ကြပ်မတ်မတ်ထားသောအလေ့ ခိုင်မြဲနေလေသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ မြန်မာနိုင်ငံတို့၌ကား ဤကဲ့သို့ စည်းကမ်းမကြပ်၊ စည်းကမ်းလျော့သည် နှင့်တစ်ပြိုင်နက် စာအုပ်စာတမ်းပျောက်ဆုံးခြင်းအမှု စလေတော့သည်။

ပါမောက္ခဟောလဒိန်းသည် ဤအချက်ကိုထောက်ပြ၍ အိန္ဒိယ အာဏာပိုင်များကို သတိပေးနှိုးဆော်ခဲ့လေသည်။ သတိပေးခဲ့သည်မှာ ပေးသင့်ပါပေ၏။ ပညာရှာရာ၊ သုတေသနပြုရာတွင် စာကြည့်တိုက် သည် အလွန်အရေးကြီးလေသည်။ စာကြည့်တိုက်၌ ကျမ်းစာအုပ်များသာ မဟုတ်၊ ငွေကုန်ကြေးကျခံ၍ ကမ္ဘာအရပ်ရပ်မှ ဘာသာစကားအမျိုးမျိုး ဖြင့် ထုတ်ဝေနေသော ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်း၊ စာစောင်များ၊ အညွှန်းများ၊ စာအကျဉ်းချုံး (Abstracts) များ ထားရှိပါ၏။ ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုစာအုပ်၊ ထိုစာစောင်၊ ထိုအညွှန်း၊ ထိုအကျဉ်းချုံးများကို အစဉ်မပြတ် နှီးနှောလေ့လာ၍၊ ပညာရှာ၍ သုတေသနပြုရလေသည်။ ထိုစာအုပ်၊ ထိုစာစောင်၊ ထိုအညွှန်း၊ ထိုအကျဉ်းချုံးများ ပျောက်ပျက်၍ မစုံမလင် ဖြစ်လာသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ပညာရှာသည့်လုပ်ငန်း၊ သုတေသနလုပ်ငန်း မှာ ထိခိုက်စပြုလေသည်။ ထိုအခါ ခေတ်မမီသောနိုင်ငံအဖြစ်သို့ ဦးတည် တော့မည်မှာ သေချာပါလေသည်။

(ပညာတန်ဆောင်၊ ဇန်နဝါရီ၊ ၁၉၈၄)

ဂျူဗလီဟော မြင်ကွင်းမှ

၁၉၅၂ ခု၊ ဇွန်လ ၁ ရက်။

ထိုနေ့ရက်တွင် ဂျူဗလီဟောသည် ပုံစံပြောင်းလေသည်။ ထိုနေ့ရက် မတိုင်မီကာလက ဂျူဗလီဟောကို ပြည်သူရော၊ အစိုးရကပါ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးကိစ္စအထွေထွေအတွက် သုံးစွဲခဲ့ကြလေသည်။ ပြည်သူ့ဘက်က နောက်ဆုံးသုံးစွဲခဲ့သည်မှာ ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးကွန်ဂရက် (မြန်မာနိုင်ငံ) ညီလာခံပင် ဖြစ်လေသည်။

ယခုမူ အခြေအနေပြောင်းလာခဲ့လေသည်။ ဂျူဗလီဟော အဆောက်အအုံကို မြူနီစီပယ်လက်မှအစိုးရက လက်ခံရယူ၍ ရုံးလုပ်လိုက်လေသည်။ ရှင်းရပေဦးမည်။ ၁၉၅၁ ခုနှစ်၊ ဇွန်လထဲတွင် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ခဲ့ရာ ဖဆပလသည် အနိုင်ရ၍ အစိုးရဖွဲ့လေသည်။ ထိုအခါ ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနဟူ၍ ဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုတိုးလာသည်။ ထိုဌာန(၁၉၅၂ ခု၊ မတ်လ ၁၆ရက်)တွင် ပထမဆုံးဝန်ကြီးအဖြစ် တာဝန်ယူရသူမှာ ပထမကောလိပ်သပိတ်တွင်ပါခဲ့သော သတင်းစာဆရာ ဦးထွန်းဖေ ဖြစ်လေသည်။ အတွင်းဝန်မှာလည်း ပထမကောလိပ်သပိတ်တွင်

ပင်ပါခဲ့သော ဦးဖိုးလတ်ဖြစ်လေသည်။ ဦးထွန်းဖေသည်လည်းကောင်း၊ ဦးဖိုးလတ်သည်လည်းကောင်း စာပေနှင့် နီးစပ်ပွန်းတီးနေသူများ ဖြစ်ကြ သည့်အတိုင်း အသစ်တီထွင်လိုက်သော ယဉ်ကျေးမှုဌာနသို့ ရောက်လာ ကြခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ထိုဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင် ကမ္ဘာ့ကုမ္ပဏီစာဌာန (နောင် အခေါ် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန)၊ နိုင်ငံတော်စာကြည့်တိုက်၊ ပြတိုက် နှင့် အနုပညာတိုက်ဌာန၊ ထို့ပြင် ပန်တျာကျောင်း၊ ပန်းချီအနုပညာ ကျောင်းဆိုင်ရာဌာနများ တစ်စတစ်စရှိလာခဲ့လေသည်။ ဤတွင် ကမ္ဘာ့ကုမ္ပဏီစာဌာနသည် မူလက ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင်ရှိခဲ့ရာမှ ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနပေါ်လာသောအခါ ထိုဝန်ကြီးဌာနအောက်သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့လေသည်။ ထိုဌာန၏ အကြီးအကဲညွှန်ကြားရေးဝန်သည် လည်း ပထမကောလိပ်သပိတ်ခေါင်းဆောင်ဟောင်း ဦးလူဖေဝင်း (မဟာ ဝိဇ္ဇာ) ဖြစ်လေသည်။ နိုင်ငံတော်စာကြည့်တိုက်၊ ပြတိုက်နှင့် အနုပညာ တိုက်မှာမူ အသစ်ထူထောင်သောဌာနဖြစ်လေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ရှေး ယခင်ကတည်ထောင်ခဲ့သော ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ရှိ ပေပုရပိုက်နှင့် ပုံနှိပ်စာများ၊ အမှုထမ်းများကို အစိုးရက အခြေတည်သိမ်းယူကာ ၁၉၅၂၊ ဇွန်လ ၁ ရက်နေ့မှစ၍ ဂျပူဗလီဟောအဆောက်အအုံ၌ ထိုဌာနဖွင့်လှစ်ခဲ့ ခြင်းဖြစ်လေသည်။ ထိုဌာနကိုလည်း နောင်အခါ ယဉ်ကျေးမှုဗိမာန်ဟု အမည်ပြောင်းခဲ့၍ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဝန်ထမ်းဟောင်း မြန်မာပညာရှိ ဦးသာမြတ်က ညွှန်ကြားရေးဝန်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ ဝမ်းသာ ဖွယ်ရာကောင်းသည်မှာ အစိုးရ၏ဖိတ်ခေါ်ချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန် လာပြီးလျှင် စီမံကိန်းအကြံပေးအရာရှိအဖြစ် ဆောင်ရွက်နေသော

ဖာနီဗယ်သည် စာကြည့်တိုက်၊ ပြတိုက်ဖွံ့ဖြိုးရေးကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းက ကူညီနေခြင်းပင်တည်း။

ဤသို့ဖြင့် ဂျူဗလီဟောအတွင်း၌ စာကြည့်တိုက်၊ ပြတိုက်နှင့် အနုပညာတိုက်၊ ဂျူဗလီဟောအပြင်ဆောင်များ၌ ပန်တျာကျောင်း၊ ပန်းချီ အနုပညာကျောင်းများရှိလေရာ ဂျူဗလီဟောသည် ယဉ်ကျေးမှုရိပ်မြုံ့ သဘောဆောင်လာပေသည်။ ဝင်းအတွင်း၌ ဆရာများနှင့် ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူများသည် အဆိုအက၊ အတီးအမှုတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပန်းချီ အရေးအဆွဲကိုလည်းကောင်း နေ့စဉ်နှင့်အမျှ လေ့ကျင့်ပေးလျက်ရှိကြ သည်။ ထို့အတူ ခန်းမဆောင်အတွင်း၌ စာအုပ်စာတမ်းနှင့် ပေပုရပိုက် များသည် ပြည်သူများသုတေသနပြုနိုင်ရန် စင်များပေါ်တွင် အစီအရီ ရှိနေကြသည်။ တဖန် သစ်သားဆင်စွယ်၊ ငွေထည်အနုပညာလက်ရာများ သည်လည်း ပြည်သူများကြည့်ရှုလေ့လာနိုင်ရန် အကွက်ကျကျ ခင်းကျင်း ထားလျက်ရှိနေကြသည်။

နိုင်ငံတော်စာကြည့်တိုက်၊ ပြတိုက်နှင့် အနုပညာတိုက်သည် စောစောက မိမိ၏အင်အားရှိသလောက်သာ ကျဉ်းကျဉ်းပြသနိုင်ခဲ့လေ သည်။ အနုပညာလက်ရာမှာလည်း မစုံလင်လှသေး။ အထူးပြပွဲများ လည်း မပြုလုပ်နိုင်သေးဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် ပြသရန်လမ်းစကား မကြာခင် ပွင့်လာခဲ့တော့သည်။ ပစ္စည်းတိုးစရာ အခြေအနေလည်း ရှိခဲ့ လေသည်။

၁၉၅၄ ခုနှစ်တစ်ဝိုက်တွင် ပြည်တွင်း၌ တိုက်ရေးခိုက်ရေး နည်းပါးသွားခဲ့လေပြီ။ တပ်မတော်က သူပုန်များသိမ်းထားခဲ့သော မြို့ရွာ များကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့လေသည်။ ပြည်သူ့အဖို့မှာလည်း အသက် ရှူချောင်လာကာ စားရေးသောက်ရေး၊ သွားရေးလာရေး ပုံမှန် ဖြစ်လာ

သည်။ ဖဆပလအစိုးရသည် ပြည်တော်သာစီမံကိန်းများ ချမှတ်လေသည်။ ထို့ပြင် ဆဋ္ဌသံဂါယနာတင်ပွဲသဘင် ကျင်းပလေသည်။

ထိုအခါ ထိုပွဲသဘင်နှင့် လိုက်ဖက်သောပြပွဲကျင်းပရန် အခွင့်အခါသင့်လာသည်။ (ဦးထွန်းဖေ နောက် ဦးဝင်း ဆက်လက်အုပ်ချုပ်သော) ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနသည် အိန္ဒိယအစိုးရထံမှ အကူအညီတောင်း၏။ အိန္ဒိယအစိုးရကလည်း ကူညီပါပေ၏။ အိန္ဒိယဗုဒ္ဓဘာသာဆင်းတုရုပ်တုပြပွဲကြီး ဖြစ်မြောက်ခဲ့လေသည်။ ထိုပြပွဲကို ၁၉၅၅ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၉ရက်နေ့ နံနက်တွင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့လေသည်။ ပြပွဲပစ္စည်းများကိုလည်း ဂျူဗလီဟောဝင်းအတွင်း အထူးဆောက်လုပ်သော အဆောင်သုံးဆောင်၌ သက္ကရာဇ်စဉ်၍ ခင်းကျင်းပြသထားလေသည်။ ပြချိန်ကား နေ့လယ် ၂ နာရီမှ ည ၉ နာရီအထိ ဖြစ်လေသည်။

ဤတွင် ပထမအဆောင်ကို ဝင်ကြည့်လိုက်ပါလျှင် ဆန်ချိုရှိ (ကျောက်) ဗောဓိပင်ပုံ၊ အမရဝတီခေတ် (ကျောက်ချပ်) တြိရတန လက္ခဏာပုံ၊ အမရဝတီခေတ် (ကျောက်) ဓမ္မစကြာပုံကဲ့သို့ ဗုဒ္ဓဝင်အထိမ်းအမှတ်များ၊ ဂန္ဓာရခေတ်၊ အမရဝတီခေတ်၊ ဂုတ္တခေတ် ဆင်းတုစသည်များကို မြင်ရပေလိမ့်မည်။ ဒုတိယအဆောင်ကို ဝင်ကြည့်လိုက်ပါလျှင် အလယ်ခေတ် ကြေးဆင်းတု၊ ထို့နောက် နာလန္ဒကျောင်းတော်ကြီး၌ တွေ့ရသော ယေဓမ္မာဟေတုပဘဝါဂါထာစာကြောင်း၊ ထို့နောက် သေလိန္ဒာဘုရင်၏ ကျောင်းအလှူ သံပိုင်းမော်ကွန်းစာ စသည်များကိုလည်းကောင်း၊ အသောကကျောက်စာတိုင်ဓာတ်ပုံ၊ ဗုဒ္ဓဂယာရှိ ရဟန္တာနှစ်ပါး၊ ဓာတ်တော်စေတီဓာတ်ပုံ စသည်များကိုလည်းကောင်း မြင်ရပေလိမ့်မည်။ တတိယအဆောင်ကို ဝင်ကြည့်လိုက်ပါလျှင် အန္တေလိုဏ်ဂူမှ ဆန္ဒန်ဆင်မင်းဇာတ်ပြ ရောင်စုံပန်းချီပုံတူ၊ ထို့နောက် အာရှတိုက် ဘုရား

တစ်ထောင်ဂူမှ ပိုးအလံ၊ ထို့နောက် အက္ခရာသမိုင်းပြဇယားစသည်များကို မြင်ရပေလိမ့်မည်။ ပစ္စည်းစုံလှသော ပြပွဲပါပေ။ ထိုပြပွဲကို တစ်လနှင့် ရက်နှစ်ဆယ်ပြသလေသည်။

ထိုပြပွဲရှိပစ္စည်းများကို ပြည်သူများသဘောပေါက်အောင်လည်း ဟောပြောပွဲအစီအစဉ် လုပ်ပေးခဲ့သေးသည်။ ထို့အတွက် ဟောပြောသူများမှာ သာဓကအားဖြင့် ဇော်ဂျီကလောင်အမည်ခံ တက္ကသိုလ်ပိဋကတ်တိုက်မှူးဦးသိန်းဟန်နှင့် မင်းသုဝဏ်ကလောင်အမည်ခံ တက္ကသိုလ်ဘာသာပြန်နှင့် စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးဌာနမှူး ဦးဝန်တို့ဖြစ်ကြလေသည်။ ထိုသူနှစ်ဦးစလုံးပင် အိန္ဒိယဥက္ကေးမှုကို စိတ်ဝင်စားသူများဖြစ်ကြလေ၍၊ စာဘက်တွင် ရာမာယနဇာတ်တော်ကြီးကအစ၊ ရာဘင်ဒြာနတ်တဂိုး၏ စာညွန့်စာဖူးအထိ အရအမိရှိခဲ့ကြသည်။ အနုပညာဘက်တွင် အန္တဂူနံရံပန်းချီကအစ နန္ဒလာတို့၏ ကောက်ကြောင်းပန်းချီအထိ အာရုံခံမိခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ယဉ်ကျေးမှုဌာနက ထိုသူနှစ်ဦးအား ဟောပြောစေသည်မှာ ဆီလျော်လှပေသည်။ ဦးသိန်းဟန်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာအနုပညာကို ခြံ့၍ဟောလေသည်။ ဦးဝန်သည် ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်လေ့လာချက်ဟူ၍ ဟောလေသည်။

ဤသည် ယဉ်ကျေးမှုဖလှယ်ရေး အစီအစဉ်အရ ပြည်ပအိန္ဒိယက လာရောက်ပြသသောပွဲပေတည်း။ ပြည်တွင်းပစ္စည်းပြပွဲအနေဖြင့် ဆိုရသော် ပစ္စည်းတိုးလာလျှင် တိုးလာသလောက် အခင်းအကျင်းအပြအသ ပို၍မြိုင်လာ၊ စုံလာခဲ့ပေသည်။ သာဓကမှာ သီဟာသနပလ္လင်ဖြစ်လေသည်။ သီဟာသနပလ္လင်သည် နိုင်ငံတော်သမ္မတ စပ်ရွှေသိုက်လက်ထက်၌ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိခဲ့ပါ၏။ ထိုအချိန်မှစ၍ သီဟာသနပလ္လင်သည် သမ္မတအိမ်တော်၌ရှိခဲ့လေသည်။ နိုင်ငံတော်

သမ္မတ မန်းဝင်းမောင်လက်ထက် ၁၉၅၉ ခု၊ စက်တင်ဘာလ ၁၂ရက်နေ့ တွင်မူ ထိုပလ္လင်သည် ဂျပဗလီဟောသို့ ပြတိုက်ပစ္စည်းတစ်ခုအနေဖြင့် ရောက်လာခဲ့လေသည်။ ထို့ကြောင့် ပြတိုက်တွင် ဂုဏ်ယူစရာ၊ နိုင်ငံ သမိုင်းတန်ဖိုးရှိသောပစ္စည်းတိုးလာကာ အများပြည်သူတို့မှာ ကြည့်ခွင့် လေ့လာခွင့်ရခဲ့ကြလေသည်။

ဤနည်းနှင့် နှင် ပစ္စည်းတိုးတိုင်း၊ တိုးတိုင်း ဂျပဗလီဟော၌အထူး ပြပွဲများလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်သာ ဖြစ်လေသည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၇၂ခုနှစ် အထိ ၁၀နှစ်သည် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းဦးစီးသော တော်လှန်ရေးကောင်စီ ခေတ်ကာလဖြစ်လေသည်။ ထိုကာလ ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၊ ဝိတိုရိယ(ဘုရင်မ)နှင့် (မြောက်သားတော်)အယ်လဗတ်(မင်းသား)ပြတိုက် သို့ မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ်အသိမ်းတွင် ရောက်သွားခဲ့သော နန်းတွင်း ပစ္စည်းများသည် တော်လှန်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ၏ မေတ္တာရပ်ခံချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်လည်ရောက်လာလေသည်။ ထိုပစ္စည်းများမှာ ကျပ် လျား၊ ကွမ်းလောင်းကြီး၊ မနောလင်ပန်း၊ သားမြီးယပ်၊ နဂါးခံကွမ်းခွက် စသည်တို့ဖြစ်ကြလေသည်။ ထို ပစ္စည်းများကိုလည်း ဇန်နဝါရီလ ၂ရက်မှ ၁၀ ရက်အထိ ပြည်သူတို့အား ၉ ရက်တိုင်တိုင် ပြသခဲ့လေသည်။

၁၉၆၈ ခုနှစ်တွင်ကား ဂျပဗလီဟောသည် အနေအထားတစ်မျိုး ပြောင်းသွားပြန်လေသည်။ စာကြည့်တိုက်သည် မြို့တော်ခန်းမ အဆောက် အအုံသို့လည်းကောင်း၊ ပြတိုက်သည် ယခင်အိန္ဒိယအမျိုးသားဘဏ် အဆောက်အအုံသို့လည်းကောင်း ပြောင်းရွှေ့သွားလေသည်။ ထိုနှစ်မှစ၍ ဂျပဗလီဟောရုံသည် ယဉ်ကျေးမှုဌာနမှ ဇာတ်ပွဲများတင်ဆက်ရာ သဘင်ရုံ ဖြစ်လာတော့သည်။ ဇာတ်ပွဲမကသည့်အချိန်များတွင်မူ အပြင်အသင်းအဖွဲ့ များသည် ခန်းမဆောင်ကို အသုံးပြုခွင့်ရလေသည်။ ပြယုဂ်အားဖြင့်

(စာပေဗိမာန်က ကြီးမှူးကျင်းပသော) ကလေးစာပေနှီးနှောဖလှယ်ပွဲနှင့် နိုင်ငံတကာစာအုပ်နှစ် ကျင်းပရေးကော်မတီက ကြီးမှူးကျင်းပသော စာအုပ်စာပေဟောပြောပွဲ၊ ပြပွဲတို့ပင် ဖြစ်လေသည်။

(၁၉၇၈ ခုနှစ်ထုတ်၊
ဂျူဗလီဟောမြင်ကွင်းစာအုပ်မှ)

စာကြည့်တိုက်ပညာသင်ခြင်း

၁။ ၁၉၄၆-၄၇ ခုနှစ် စာသင်နှစ်အတွင်း ကျွန်တော်သည် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်အင်္ဂလိပ်စာဌာန၌ အချိန်ပိုင်းနည်းပြအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ထိုအချိန်မှာပင် ပြည်ကျောင်းဆောင် (ဟောကျူတာ) ဆရာအဖြစ်လည်း ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ပြည်ကျောင်းဆောင်နှင့် တကောင်းကျောင်းဆောင်နှစ်ခုစလုံးအတွက် အဆောင်မှူးမှာ ဦးဝန်ဖြစ်ပါသည်။

၂။ ထိုကာလအတွင်း တက္ကသိုလ်နယ်မြေကို ဗြိတိသျှစစ်တပ် က သိမ်းထားစဲဖြစ်သဖြင့် တက္ကသိုလ်ဆရာများ နေရေးထိုင်ရေးကိစ္စ၊ ကျောင်းသားများ ကျောင်းတက်ရေးကိစ္စ၊ ကျောင်းဆောင်နေရေးကိစ္စများ ပေါ်ခဲ့ပါသည်။ လက်ငင်းတွင်ကား ဘီအိုစီကောလိပ်အဆောက်အအုံကို ရုံးခန်းနှင့်စာကြည့်တိုက်အဖြစ် တက္ကသိုလ်က စီမံသုံးစွဲရပါသည်။

ပြည်ကျောင်းဆောင်အထက်ထပ်နှင့် တကောင်းကျောင်းဆောင်အထက်ထပ်များတွင် ဆရာ၊ ဆရာမများအား နေရာချထားရပါသည်။ ကျောင်းဆောင်နှစ်ခုအကြားတွင် ဆောက်ထားသော ဝါးတဲကြီးများကို

လည်းကောင်း၊ တကောင်းကျောင်းဆောင် အောက်ထပ်ကိုလည်းကောင်း စာသင်ခန်းအဖြစ်အသုံးပြုရပါသည်။

အဆောင်ကျောင်းသာများမှာမူ ပြည်ကျောင်းဆောင်အောက် ထပ်တွင် နေခွင့်ရကြပါသည်။ ထို့ပြင် ဗဟိုကျောင်းဆောင်အချို့တွင် လည်း နေခွင့်ရသည်ဟု ထင်ပါသည်။

၃။ ကျွန်တော်သည် ပြည်ကျောင်းဆောင်အထက်ထပ်တွင် အခန်းတစ်ခု ယူထားပါသည်။ ဓာတုဗေဒဌာနတွင် သရုပ်ပြလုပ်နေသော ကျွန်တော့်သူငယ်ချင်း ကိုကိုကြီး (နောင် မီးရထားပို့ဆောင်ရေးဝန်)သည် ကျွန်တော်နှင့် လာနေပါသည်။ မြို့ထဲမှလာ၍ အင်္ဂလိပ်စာလာပြသော နည်းပြ ကိုဘချမ်းခေါ် ဂျွန်နီပိန်း(ကွယ်လွန်)သည် ကျွန်တော့်အခန်းတွင် စတည်းချတတ်ပါသည်။

၄။ ထိုနှစ်တွင် ယူနီဗာစီတီအဲဗင်းနယူးရှိ နှစ်ထပ်တိုက် တစ်တိုက် (နောင် ဖဆပလခေတ် ဝန်ကြီးဦးကျော်ငြိမ်းနေထိုင်ရာ)တွင် ဗြိတိသျှကောင်စီက ရုံးလာဖွင့်ပါသည်။ စာကြည့်တိုက်လည်း စတင် ထူထောင်ပါသည်။ ထိုစာကြည့်တိုက်အကြောင်းကို သိလိုသောကြောင့် ကိုဘချမ်း၏ဂျစ်ကားဖြင့် ကျွန်တော်တို့သွားရောက်ကြပါသည်။

၅။ ကံအားလျော်စွာ ထိုရုံးတွင် Rose ကိုလေးခေါ်သူ အင်္ဂလိပ် အမျိုးသမီးတစ်ယောက်ကို တွေ့သဖြင့် အကျိုးအကြောင်းမေးမြန်းသိရှိ ရပါသည်။ စာအုပ်စာတမ်း ဖတ်ခွင့်၊ ငှားခွင့်လည်း ရပါသည်။ ထို့အပြင် စာကြည့်တိုက်ပညာတော်သင်ဆုအတွက် လျှောက်ထားနိုင်ကြောင်း Rose ကပြောသည်နှင့် ကျွန်တော်က တစ်ခါတည်းလျှောက်လွှာတင်ခဲ့ ပါသည်။

မကြာမီ ဗြိတိသျှကောင်စီကိုယ်စားလှယ် မစ္စတာဘင်ကလေ က ကျွန်တော့်ကို ခေါ်ယူတွေ့ဆုံစကားပြောပြီး ထောက်ခံစာတောင်း ပါသည်။ ကျွန်တော်လည်း စာကြည့်တိုက်မှူးဦးသိန်းဟန်နှင့် အဆောင် မှူးဦးဝန်တို့နှစ်ဦးစလုံးထံမှထင်ရဲ့၊ ထောက်ခံစာယူပြီး ပေးခဲ့ပါသည်။

၆။ ထို့နောက် ၁၉၄၇-၄၈ ခုနှစ် စာသင်နှစ်အတွက် အင်္ဂလန် နိုင်ငံ၊ လပ်ဗရာကောလိပ် စာကြည့်တိုက်ပညာသင်တန်းဝင်ခွင့် ကျွန်တော် ရပါတော့သည်။ ဇူလိုင်လ ၁၈ရက်နေ့တွင် Worcestershire သင်္ဘော ဖြင့် ကျွန်တော် ရန်ကုန်ဆိပ်ကမ်းမှထွက်ခွာရ၍ ၂၄ရက်မျှအကြာတွင် လန်ဒန်သို့ရောက်ပါသည်။

ကျောင်းဖွင့်ရက်မကျတတ်သေး၍ ဗြိတိသျှကောင်စီမှ ပို့ချ သော နေရေးထိုင်ရေးသင်တန်းကို တက်ရပါသည်။ စတရက်ဖို့မြို့ (Stratford up Avon) တွင် ပြနေသော ရှိတ်စပီးယား၏ပြဇာတ်ကို ကြည့်ရ၊ အင်္ဂလန်ပတ်ဝန်းကျင်ကို လေ့လာရပါသည်။

စက်တင်ဘာလ နောက်ဆုံးပတ်အရောက်တွင်မူ လပ်ဗရာကော လိပ်၊ စာကြည့်တိုက်ပညာသင်တန်း (School of Librarianship, Loughborough College) သို့ ကျွန်တော် စတင်တက်ရောက်ပါသည်။ စာသင်တန်းနှင့် မဝေးလှသော Rutland Hall ကျောင်းဆောင်သား လည်း ဖြစ်သွားပါသည်။

၇။ သင်တန်းဆရာများမှာ နှစ်ဦးသာရှိပါသည်။ Mr.Roy Stokes က ဌာနမှူးဖြစ်၍ Mr.Johnson က လက်ထောက်ဖြစ်ပါ သည်။ သင်ယူရသော ပညာရပ်များမှာ...

- (က) မျိုးတူစုနည်း (Classification)
- (ခ) ကက်တလောက်တင်နည်း (Cataloguing)

- (ဂ) စီမံအုပ်ချုပ်နည်း (Organization & Administration)
- (ဃ) စာဖတ်သူအား ကူညီနည်း (သို့မဟုတ်) ရည်ညွှန်းလုပ်ငန်း (Assistance to Readers or Reference Work)
- (င) ဂန္ထဗေဒ (Bibliography)
- (စ) အင်္ဂလိပ် အနုစာပေသမိုင်း

(History of English Literature)တို့ ဖြစ်ကြ၍ ဆရာ နှစ်ဦးက ခွဲဝေသင်ပြကြပါသည်။ ကျောင်းသားကျောင်းသူများမှာ လေး ဆယ်မျှရှိ၍ နှစ်တန်းခွဲထားပါသည်။

ထိုသင်တန်းတက်ရသော ကျောင်းသားမှာလည်း နှစ်မျိုးနှစ်စား ရှိပါသည်။ ပထမအမျိုးအစားမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် အခြေခံအထက် တန်းကျောင်းထွက်လက်မှတ်ရပြီး စာကြည့်တိုက်အသင်းက အသိအမှတ် ပြုထားသောစာကြည့်တိုက်၌ အနည်းဆုံးဝန်ထမ်းသက် တစ်နှစ်ပြည့် ပြီးသူဖြစ်သည့်အပြင် စာကြည့်တိုက်အသင်းကကျင်းပခဲ့သော စာကြည့် တိုက်ပညာသင်တန်းဝင်ခွင့်စာမေးပွဲအောင်ပြီးသူ ဖြစ်ရပါသည်။

ဒုတိယအမျိုးအစားမှာ စာကြည့်တိုက်အသင်းက အသိအမှတ် ပြုသော တက္ကသိုလ်ဘွဲ့ရဖြစ်ပါသည်။ ထိုသူမှာ ဝင်ခွင့်စာမေးပွဲဖြေရန် မလိုပါ။

၈။ သင်တန်းကို နေ့လယ် ၁၂-၂ နာရီမှတစ်ပါး နေ့စဉ် (တနင်္လာမှ သောကြာနေ့အထိ) နံနက် ၉ နာရီမှ ညနေ ၅ နာရီအထိ တက်ရပါသည်။ စနေနေ့ဝက်မှာမူ ဆရာနှင့်တပည့်ဆွေးနွေးပွဲ (Semi-nars) များရှိတတ်ပါသည်။ စနေအားချိန်နှင့် တနင်္ဂနွေနေ့များတွင်ကား ကျောင်းသားက နီးစပ်ရာစာကြည့်တိုက်များသို့သွား၍ လိုရာမှတ်စု ထုတ်ခြင်း၊ အကြောင်းအချက်ရှာခြင်း အမှုပြုကြရပါသည်။

၉။ နှစ်ကုန်၍ ဇွန်လရောက်သော် မှတ်ပုံတင် (Registration) ခေါ် စာမေးပွဲဖြေရပါသည်။ ထိုစာမေးပွဲကို တစ်နေ့နှစ်ဘာသာကျဖြင့် သုံးရက်နှင့်အပြီးစစ်ပါသည်။

ကျောင်းသားများမူ စာမေးပွဲမဖြေခင်တစ်နေ့အထိ ကျောင်း တက်ရပါသည်။ စာမေးပွဲမေးခွန်းကိုလည်း စာကြည့်တိုက်အသင်းကပင် ထုတ်၍ ဆိုင်ရာစာမေးပွဲဖြေရာသို့ ပို့ပေးပါသည်။ စာမေးပွဲကိစ္စအရပ်ရပ် ကို ကျွန်တော်တို့ကောလိပ်က မည်ကဲ့သို့မှ ပြောခွင့်၊ ဝင်စွက်ဖက်ခွင့် မရှိပါ။ အဝေးရောက်သင်တန်းသဘောမျိုးသာ သင်ကြားပေးခွင့်ရှိပါ သည်။

အမှန်စင်စစ် စာကြည့်တိုက်အသင်းမှာ စာမေးပွဲစစ်ခွင့်၊ သင်တန်းကျောင်းကြီးကြပ်ခွင့်၊ သက်မွေးဝမ်းကျောင်းအရည်အချင်း သတ်မှတ်ခွင့်စာချွန် (Charter)ကို ပြည်ပိုင်အစိုးရထံမှ ရှေးပဝေသဏီ ကတည်းက ရယူခဲ့ပြီးဖြစ်ရာ စာကြည့်တိုက်ပညာရေးတွင် အာဏာပိုင် ဖြစ်ပါသည်။

စာသင်သားသည် အသိအမှတ်ပြု စာကြည့်တိုက်ဝန်ထမ်း သုံးနှစ်လည်းပြည့်ပြီးဖြစ်၍ မှတ်ပုံတင်စာမေးပွဲလည်းအောင်ခဲ့သော် စာကြည့်တိုက်မှူးအဖြစ် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုရန် အရည်အချင်း ပြည့် (Chartered Librarian) ဟု အသိအမှတ်ပြုခံရပြီး (Associate of the Library Association (A.L.A) ဘွဲ့လက်မှတ်ကို ရပါသည်။

၁၀။ အောင်စာရင်းထွက်ချိန်၌ ကက်တလောက်တင်နည်းပညာ တွင် ကျွန်တော်ကျရုံးသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့ရာတွင် ဌာနမှူး၏ ထောက်ခံချက်ဖြင့် နောက်တစ်နှစ် ကျောင်းဆက်နေခွင့်ရပါသည်။ သုံးလအကြာတွင်လည်း ကျရုံးသောဘာသာတွဲ (မျိုးတူစုနည်းနှင့် ကက်

တလောက်တင်နည်း)ကို ဘာသာတွဲအလိုက် (Compartmental) ပြန်ဖြေရပါသည်။ ကျွန်တော်အောင်ပါသည်။ အောင်ပါသော်လည်း ကျွန်တော့်မှာ ဝန်ထမ်းသက်သုံးနှစ်မပြည့်သေး၍ (Associate)လက်မှတ် မရပါ။ စာကြည့်တိုက်သင်တန်းနှစ်ကို ဝန်ထမ်းသက် တစ်နှစ်သာ သတ်မှတ်သည်။

၁၁။ သာမန်အားဖြင့် (Associate)ဖြစ်ပြီးသူသာ ရှေ့ဆက်၍ အဆုံးသတ်သင်တန်းတက်ခွင့်၊ အဆုံးသတ်စာမေးပွဲ (Final Examination) ဖြေခွင့်ရပါသည်။ အဆုံးသတ်စာမေးပွဲတွင် ရေးဖြေစာမေးပွဲ လည်းအောင်၍ သတ်မှတ်ပေးထားသော စာတမ်းစာစုစာရင်း တင်သွင်း ပြီးသော် (Fellow of the Library Association) (F.L.A) ဘွဲ့ကို ဆိုင်ရာ က ပေးရိုးရှိပါသည်။

ကျွန်တော်မှာ (Associate) မဖြစ်သေးသဖြင့် အဆုံးသတ် စာမေးပွဲကို ဖြေခွင့်မရသော်လည်း သင်တန်းကိုကား တက်ခွင့်ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် နှစ်ကုန်အထိ သင်တန်းတက်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်ခဲ့ပါသည်။

၁၂။ ထိုအခါ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်နှင့် ဌာန စာ ကြည့်တိုက်များတွင် ကျွန်တော် ၁၉၄၉ ခုနှစ်အကုန်မှစ၍ အလုပ်ဝင် လုပ်ပါသည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်မှာ (အင်္ဂလန်ရှိ) စာကြည့် တိုက်အသင်းက အသိအမှတ်ပြုသောစာကြည့်တိုက်ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ ၁၉၅၁ခုနှစ်တွင် ကျွန်တော်မှာ စာကြည့်တိုက် ဝန်ထမ်းသက်သုံးနှစ်ပြည့်ပြီဖြစ်၍ (A.L.A) ဘွဲ့လက်မှတ်ကို ရခဲ့ပါ သည်။

(စာကြည့်တိုက်ပညာ ငွေရတုမဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၇၁-၁၉၉၆)

ရည်ညွှန်းဆိုတာ

ရွှေဘိုမြို့ကို ဘယ်တုန်းကတည်သနည်း။

စုလျားဆိုသည့်စကား အဓိပ္ပာယ်ဟာဘာလဲ။

ဥပစာ-ဘယ်နှစ်ပါးရှိသနည်း။

တစ်လံဆိုတာ ဘယ်လောက်ရှည်သနည်း။

ဤသို့သောအချက်အလက်မျိုးကို ရှေ့လူကြီးများသည်အလွတ်ကျက်မှတ်ထားလေ့ရှိသည်။ အမှတ်ရလွယ်အောင်လည်း ‘ဥဩအော်မြည်၊ ကုန်းဘောင်တည်’ စသည့်ဖြင့် နိယံသဘော စီကုံးထားတတ်ကြလေသည်။ ကောင်းပါ၏။

သို့ရာတွင် ယခုခေတ်၌ ဘာသာရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး ပညာရပ်ကြီးတွေ၊ ပညာရပ်ခွဲတွေ အလွန်အလွန်တိုးပွားနေသည်ဖြစ်ရာ ကာရန်သင်္ကေတတစ်မျိုးလုပ်၍ ကျက်မှတ်ထားရန် မလုံလောက်တော့။ ထိုအခါ မိမိလိုရာအချက်အလက်ကို မြန်မြန်သိရအောင် ဘယ်လိုလုပ်နိုင်သနည်း။

တိုးတက်သောနိုင်ငံများတွင် သိလိုရာအချက်အလက်ကို မြန်မြန် နှင့်လွယ်လွယ်တွေ့နိုင်အောင် စာအုပ်စီမံထုတ်ဝေထားတတ်ကြလေသည်။ ထိုစာအုပ်မျိုးသည် ‘အမြန်ရည်ညွှန်း’ (Quick Reference) ဟူ၍ စာကြည့်တိုက်လောကတွင် အမည်နာမတွင်လေသည်။ ထိုစာအုပ်မျိုးကို စာကြည့်တိုက်၌ သီးသန့်ထားရှိလေသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ဝတ္ထု၊ ကဗျာ စာအုပ်များ၊ ရိုးရိုးကျမ်းများကဲ့သို့ စာကြည့်တိုက်ပြင်ပသို့ ငှားရမ်းလေ့ မရှိဘဲ သိလိုသူအဖို့နှီးနှောကိုးကားနိုင်ရအောင် စာကြည့်တိုက်၏သီးသန့် နေရာ၌ ထိုစာအုပ်မျိုးထောင်သောင်းကို ပညာရပ်အလိုက်စီထားလေသည် ဟူ၏။

စာကြည့်တိုက်ပြင်ပသို့ ထိုစာအုပ်မျိုးငှားရမ်းခြင်း မပြုသည်မှာ လည်း အကြောင်းရှိသည်။ အမြန်ရည်ညွှန်းစာအုပ်သည် ရိုးရိုးစာအုပ်နှင့် မတူ။ အမြန်ရည်ညွှန်းစာအုပ်ကို ဝတ္ထုစာအုပ်ကဲ့သို့၊ ရိုးရိုးစာအုပ်ကဲ့သို့ စာအုပ်အစမှ စာအုပ်အဆုံးထိ ဖတ်ရန်မလို။ မိမိလိုရာအချက်အလက်ကို အမြန်ရည်ညွှန်းစာအုပ် တစ်နေရာတွင်တွေ့လျှင် ကိစ္စပြီးလေသည်။ ဤ သည် ခရီးတိုရည်ညွှန်းလုပ်ငန်းသဘောပင်ဖြစ်သည်။

ဆောင်းပါးအစဉ်ဖော်ပြခဲ့သည်အတိုင်း အမြန်ရည်ညွှန်းစာအုပ် ကို စီစဉ်ထားပုံမှာ-

- သက္ကရာဇ်အတိုင်း စီ၍သော်လည်းကောင်း၊
- စာရင်းဇယားချည်း လုပ်၍သော်လည်းကောင်း၊
- အသေးစိတ်အညွှန်းလုပ်၍သော်လည်းကောင်း ရှိလေသည်။

အောက်ပါမြန်မာနမူနာများကို ကြည့်ပါလေ...

ရွှေဘိုမြို့တည်သက္ကရာဇ်သည် ဦးတိက္ခမ္မာလင်္ကာရ၏ ‘မြန်မာ ရက်စွဲသမိုင်း’ စာအုပ်တွင်ပါ၏။ ထိုစာအုပ်တွင် သက္ကရာဇ်အသေးမှအကြီး အထိစီထားသည်။

စုလျားအနက်အဓိပ္ပာယ်သည် ဦးသာမြတ်၏ပေါရဏစကား အဘိဓာန်စာအုပ်တွင်ပါ၏။ အ-အက္ခရာမှ ဟ-အက္ခရာအထိ အက္ခရာ ဝလီစီထားသည်။

ဥပစာအမျိုးအမည်နှင့် ဦးရေသည် ဦးဩဘာသ၏ ‘သုတေသန ရုပ်ပြအဘိဓာန်စာအုပ်’ တွင် ပါသည်။ အ-အက္ခရာမှ ဟ-အက္ခရာအထိ အက္ခရာဝလီစီထားသည်။

တစ်လံ၏အတိုင်းအတာသည် အစိုးရဘဏ္ဍာရေးနှင့် အခွန်ဌာန ထုတ် ‘တွက်ချက်မှုအမျိုးနှင့်ပတ်သက်သည့်စံနှုန်းများ’ စာအုပ်’ တွင်ပါဝင် ၏။ တစ်အုပ်လုံး စာရင်းဇယားချည်းဖြစ်သည်။

ဤသို့သော အမြန်ရည်ညွှန်းစာအုပ်တွေမှာလည်း ပုံသဏ္ဍာန် အမျိုးမျိုးရှိလေသည်။ ဥပမာဆိုသော် စွယ်စုံကျမ်းများ၊ နှစ်ချုပ်စာအုပ်များ၊ ဘာသာစကားအဘိဓာန်များ၊ စာရင်းဇယားစာအုပ်များ၊ လက်စွဲကျမ်းများ၊ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်းချုပ်များ၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိအဘိဓာန်များ၊ မြေပုံစာအုပ်များ၊ ဂေဇက်တီးယားစာအုပ်များ၊ မြို့ရွာလမ်းညွှန်များ၊ အလုပ်အကိုင်လမ်းညွှန် များ၊ ကုန်ပစ္စည်းလမ်းညွှန်များ၊ အညွှန်းကက်တလောက်များ စသည်ဖြင့် များမြောက်လှပေသည်။

ထို(အမြန်) ရည်ညွှန်းစာအုပ်များနှင့် ဆိုင်ရာစာကြည့်တိုက်မှူး သည် အကျွမ်းတဝင်ရှိထားရလေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ခရီးတို ရည်ညွှန်းလုပ်လိုသူအား စာကြည့်တိုက်မှူးဖြစ်သူက ဆိုင်ရာစာအုပ်ကို ညွှန်ပြဖို့ လိုအပ်သောကြောင့်တည်း။

ဤတွင် ခရီးရှည်ရှည်ညွှန်းလုပ်ငန်းလည်း ရှိလေသေးသည်။ ထိုလုပ်ငန်းမှာ ခရီးတိုရှည်ညွှန်းလုပ်ငန်းများကဲ့သို့ လိုရာအမြန်ရှည်ညွှန်းစာအုပ် တစ်အုပ်စ နှစ်အုပ်စကို ညွှန်ပြပေးရုံနှင့်မပြီးပြတ်၊ စာရှာသူ၏ ပညာအရည်အချင်းပေါ်မီ၍ စာကြည့်တိုက်မှူး၏ စာကြည့်တိုက်နည်းနိဿယျကိုကိုင်ကာ စာကြည့်တိုက်ရှိ ဆိုင်ရာစာအုပ်စာတမ်း မှတ်တမ်းများကို အနုအရင့်အလိုက် ဆွဲထုတ်သုံးစွဲပါမှ ကိစ္စပြီးလေသည်။ ပမာအားဖြင့် စလေဦးပုည၏ အတိုင်းအတာ ပမာဏကို သုံးသပ်လိုသည် ဆိုပါစို့။

ထိုအခါ...

(က) သူ့ခေတ် ပတ်ဝန်းကျင်ခလေ့ထုံးစံက သူ့အပေါ်ဘယ်မျှ ဩဇာညောင်းသည်။

(ခ) သူ့ရှေ့ကစာဆိုများ၏အရှိန်အဝါ သူ့ပေါ်ဘယ်မျှစူးသည်။

(ဂ) သူ့စာစီကုံးရသည့်အခြေအနေ ဘယ်လိုရှိသည်။

(ဃ) သူ့ဘဝကို ဘယ်သူကဘယ်လို မှတ်တမ်းတင်သည်။

(င) သူ့ကဗျာနှင့်စကားပြေများတွင် သူ့စရိုက်လက္ခဏာ ဘယ်လိုဖော်သည်။

(စ) သူ့စာစွမ်းအင်ဘယ်မျှရှိသည်စသည်ဖြင့် ခြေခြေမြစ်မြစ်၊ ခိုင်ခိုင်လုံလုံသိရန် လိုအပ်လာတော့သည်။ စဉ်းစားဆုံးဖြတ်စရာတွေ ပေါ်လာတော့သည်။ ထို့ကြောင့် ရာဇဝင်မော်ကွန်းတွေလည်း လေ့လာရသည်။ ဦးတိုး၊ ဦးကြင်ဥ၊ ဆရာဖေ စသူတို့၏စာများလည်း သုံးသပ်ရသည်။ ပညာရှိ ဦးမောင်မောင်တင်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိလုံးချင်းစာအုပ်သာမက မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်းဂျာနယ်ရှိ ဆရာအို၊ ဦးဘသိန်းတို့၏ ဆောင်းပါးတွေ၊ ဦးပုညအကြောင်းအရာများစု၍ ဝေဖန်ထားသည့်စာအုပ်

တွေအထိလည်း လိုက်ရသည်။ သူ့ကဗျာ၊ သူ့ဝတ္ထု၊ သူ့ပြဇာတ်တွေလည်း အကဲခတ်ရသည်။

အထက်ကအတိုင်း စာအရပ်ရပ်ကို နှီးနှောနိုင်ရအောင် စာကြည့်တိုက်မှူးဘက်က စာအနုအရင့်အလိုက်၊ စာအတိမ်အနက်အလိုက် စာစုစာရင်းပြုစုရလေသည်။ သို့မှသာ စာရှာသူသည် ဦးပုည၏စရိုက်လက္ခဏာကို ယထာဘူတကျအောင် မြင်နိုင် သိနိုင်လာမည်ဖြစ်လေသည်။ ဤသည်ကို ရေရှည်ရည်ညွှန်းလုပ်ငန်းဟူ၍ခေါ်လေသည်။

(ပညာတန်ဆောင်၊ နိုဝင်ဘာလ၊ ၁၉၈၀)

ဇော်ဂျီနှင့် စာကြည့်တိုက်

ကျွန်တော်သည် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် (နောင်တက္ကသိုလ်များ ဗဟိုစာကြည့်တိုက်)၌ ငါးနှစ်ကျော်ကျော် အလုပ်လုပ်ခဲ့ဖူးလေသည်။ စာကြည့်တိုက်မှူးကား ဆရာဦးသိန်းဟန် (ဇော်ဂျီ) ဖြစ်၏။

လူချင်းစောစောက မသိသော်လည်း ကျွန်တော့်အဖို့ ဆရာ ဦးသိန်းဟန်မှာ မစိမ်းပါ။ ကျွန်တော် ခြောက်တန်းကျောင်းသားအရွယ်၌ ဇော်ဂျီကလောင်အမည်ဖြင့်ရေးသော ‘ပိတောက်ပန်းကဗျာနှင့် ကြောင်မ နက်ပြာ’ ကဗျာကို စတင်ဖတ်ခဲ့ရသည်။ ခုနစ်တန်းအရောက်တွင် မောင် သိန်းဟန်(ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရ)အမည်ဖြင့် ဆီလျော်အောင်မြန်မာပြန်သော ‘မဟာ ဆန်ချင်သူ’ပြဇာတ်ကိုသင်ကြားခဲ့ရသည်။ ဂျပန်ခေတ်အစတွင်မူ စာကြည့် တိုက်ပညာအကြောင်း ဆရာဦးသိန်းဟန်ဟောပြောသည်ကို ကျွန်တော် ပထမအကြိမ်နားထောင်ခဲ့ရသည်။

အနည်းငယ်ရှင်းပြပေးမည်။ ဂျပန်ခေတ်အစတွင် ပညာရေး ဌာနကကြီးမှူး၍ အချိန်ပိုင်းဆရာဖြစ် (ခြောက်လ) သင်တန်းတစ်ခု စီမံ လေသည်။ ထိုအခါ ပုံမှန်သင်တန်းမစမီ ရက်အနည်းငယ်အတွင်းတွင်

မြို့တော်ခန်းမ၌ ပထဝီပညာ၊ ပန်းချီပုံဆွဲပညာ၊ စာကြည့်တိုက်ပညာ စသည်ဖြင့် ပညာရပ်အသီးသီးကို သင်တန်းသားများစိတ်ဝင်စားအောင် ကျွမ်းကျင်သူပုဂ္ဂိုလ်များက မိတ်ဆက်သဘော လာရောက်ဟောပြောကြ လေသည်။ သင်တန်းသားတစ်ဦးဖြစ်သော ကျွန်တော်သည်လည်း ဆရာ ဦးသိန်းဟန်၏ဟောပြောချက်ကို နားထောင်ရာမှ စာကြည့်တိုက်ပညာကို စိတ်ဝင်စားလာလေသည်။ နဂိုကတည်းက စာစုံစုံကလေးဖတ်သောအလေ့ ကျွန်တော့်တွင်ရှိသည်။ စာအစုအဆောင်းလည်း ကျွန်တော် ဝါသနာပါ သည်။ ထိုအခါ စာကြည့်တိုက်မှာ အလုပ်လုပ်ရသော်ကောင်းလေစွဟု ကျွန်တော်တွေးမိလေသည်။

စစ်ကြီးပြီးစ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်ပြန်ဖွင့်သောအခါ ကျွန်တော် သည် အချိန်ပိုင်းနည်းပြဆရာဝင်လုပ်လေသည်။ ထိုစဉ်တွင် ဆိုင်ရာတို့က ကြော်ငြာသဖြင့် နိုင်ငံခြား၌ စာကြည့်တိုက်ပညာသင်ရန် အခွင့်အလမ်း ပေါ်လာလေသည်။ စာကြည့်တိုက်ပညာသင်ခွင့်လျှောက်လွှာနှင့် ပူးတွဲ တင်ရန်အတွက် ဆရာဦးသိန်းဟန်ထံ ကျွန်တော်သွား၍ ထောက်ခံစာ တောင်းလေသည်။ ဆရာဦးသိန်းဟန်က ထောက်ခံစာရေးပေးရင်း...

‘တို့ဆီမှာ ခေတ်မီစနစ်ကျစာကြည့်တိုက်ကြီးတွေ နည်းပါးသေး တော့ စာကြည့်တိုက်ပညာသင်ပြီးပြန်ရောက်ရင် အလုပ်ရဖို့ မလွယ်ဘူး ကွ’ ဟု ပြောလေသည်။

နိုင်ငံခြားမှပညာသင်ပြီး၍ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ကျွန်တော်ပြန်ရောက် သောအခါ အလုပ်အကိုင်အခက်အခဲကြုံတွေ့ရလေသည်။ တစ်နှစ်ကျော် ကြာမှ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်တွင် ဆရာဦးသိန်းဟန်၏ လက် ထောက်အဖြစ် အလုပ်စတင်ရတော့သည်။ သို့ရာတွင် စာကြည့်တိုက်မှာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်ဟု အမည်ခံထားသော်လည်း ယခင်

စစ်မဖြစ်မီက ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်နှင့် အသွင်မတူတော့ချေ။ အထည်ကိုယ်အားဖြင့် ခြားနားခဲ့လေပြီ။ စစ်မဖြစ်မီကာလက တက္ကသိုလ် နယ်မြေအတွင်း ယူနီဗာစီတီကောလိပ်စာကြည့်တိုက်၊ ယုဒသန်ကောလိပ် စာကြည့်တိုက်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်ဟူ၍ စာကြည့်တိုက် သုံးခုရှိခဲ့လေသည်။ ကောလိပ်စာကြည့်တိုက်နှစ်ခုမှာ ဆိုင်ရာကောလိပ် အဆောက်အဦးများတွင် တည်ရှိကြသည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့် တိုက်မှာ သီးခြားအဆောက်အဦးနှင့်ဖြစ်၍ မြေကြီးမှအမိုးအထိ တောက် လျှောက် သံစာစင်အဆင့်ဆင့်ရှိသောစာသင်ခန်း၊ သုတေသနပြုသူအဖို့ လျှပ်စစ်မီးကိုယ်စီ၊ စားပွဲကုလားထိုင်ကိုယ်စီဖြင့် စီမံထားသောစာဖတ် ခန်း၊ စနစ်တကျပြုစုထားသော ကက်တလောက်ကတ်ပြားစင်တို့ဖြင့် အရန်သင့်ရှိလေသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာပြည်အပါအဝင် အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသသမိုင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာအယူဝါဒပညာရပ်များကို ကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့်နှင့် ယထာဘူတကျကျ သုတေသနပြုနိုင်လောက်အောင် စာအုပ်စာတမ်းစုံလင်လှသော စာကြည့်တိုက်ကြီးဟူ၍ ကျော်ကြားခဲ့လေ သည်။ ဂျပန်ခေတ်အစဉ်မူကား စာအုပ်စာတမ်းအများအပြားကို လူ မသမာတို့က အရပ်တစ်ပါးသို့ သယ်ဆောင်သွားကြသည်တွင် ‘မြန်မာ နိုင်ငံသုတေသနအသင်းဂျာနယ်’ စာစောင်မျိုးပင် စုံစုံလင်လင်မကျန်ခဲ့။ ဂျပန်စစ်သည်တို့အဆုတ်တွင်လည်း စာကြည့်တိုက်အဆောက်အဦးမှာ အဖျက်အဆီးခံခဲ့ရ၍ လေအေးစက်ရှိရာမြေအောက်ခန်းမှာ သုံး၍မရတော့။ စာစင်ခန်း၊ သံတန်းတို့မှာလည်း ကွေးကောက်ပြုတ်ပျက်ကုန်ကြသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ကျွန်တော်လက်ထောက်အဖြစ် အလုပ်စဝင်သော ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်ကား ယခင်ယူနီဗာစီတီကောလိပ် စာ ကြည့်တိုက်နေရာ၌ တည်ထားရ၍ ကောလိပ်စာကြည့်တိုက်များမှ

ကြွင်းကျန်သောစာအုပ်ဟောင်းအနည်းငယ်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်မှ ပြန်လည်သိမ်းဆည်းရသော စာအုပ်ဟောင်းအနည်းငယ်၊ စစ်ပြီးကာလ၌ အသစ်ဝယ်ယူသော စာအုပ်သစ်အနည်းငယ်ဖြင့် ဖန်တီးထားရလေသည်။ နှစ်နှစ်ခန့်ကြာမှ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက် အဆောက်အဦးကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ကာ စာအုပ်စာတမ်းများကို နေရာဟောင်းမှ နေရာသစ်သို့ ပြောင်းရွှေ့ရလေသည်။

ဆရာဦးသိန်းဟန်သည် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်ကို ဦးဘဘာ၊ ဦးခ၊ ဦးတင်ညွန့်၊ မောင်ချစ်၊ မောင်သောင်းစသော ဝန်ထမ်းတပည့်များအကူအညီဖြင့် အားကြိုးမာန်တက်ပြန်လည်ထူထောင်လေသည်။ ရံဖန်ရံခါ အစိုးရ၏ဆန္ဒအရ အခြားဌာနများတွင် ခေတ္တရွှေ့ပြောင်းအမှုထမ်းရသော်လည်း ပင်ရင်းစာကြည့်တိုက်တာဝန်၌ကား မပျက်ကွက်ခဲ့ပေ။ သူသည် စာအုပ်စာတမ်းများကိုလည်း အလှူခံ၏။ ဝယ်ယူခဲ့သည်မှာလည်း အများအပြားပင်။ ဤသို့ဖြင့် အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်အမှူးရှိသော ဗြိတိသျှတက္ကသိုလ်များက အာရှယဉ်ကျေးမှုကို မိမိတို့ အနောက်တိုင်းသားများလေ့လာခွင့်ရ၍ အလွန်ကျေးဇူးကြီးပါသည်။ ယခုအခါ၌ စစ်ဒဏ်ခံခဲ့ရသော အာရှတိုက်ရှိတက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်များကို ကျေးဇူးတုံ့ပြန်လိုပါသည် စသည်ဖြင့် ကြေညာကာ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်သို့ အဖိုးတန်ကျမ်းကြီးကျမ်းငယ် ထောင်ပေါင်းများစွာ ပေးလှူခဲ့သည်ကို ဆရာဦးသိန်းဟန်သည် ဝမ်းပန်းတသာကြိုဆိုလက်ခံခဲ့လေသည်။ ထို့ပြင် ဆရာဦးသိန်းဟန်သည် ကိန်းဗရစ်မြို့ရှိ ဟေဖာစာအုပ်အဟောင်းအသစ်ဆိုင်တို့မှ ပေးပို့သော စာအုပ်ကြော်ငြာကတ်တလောက်များကိုကြည့်၍ လိုရာစာအုပ်စာတမ်းများကို မှာကြားဝယ်ယူလေသည်။ ထိုအထဲတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ အတွဲစုံမရှိတော့သော ‘မြန်မာနိုင်ငံသုတေသန

အသင်းဂျာနယ်’လည်းအစုံလိုက်ပါ၏။ ‘အာရှဆိုင်ရာ တော်ဝင်အသင်း ကြီးဂျာနယ်’ အဟောင်းများလည်း ပါဝင်လေသည်။ ထိုဂျာနယ်ကား အာရှရေးရာ သုတေသနတန်ဖိုးကြီးလှပါပေသည်။ ပမာအားဖြင့် မြစေတီ ကျောက်စာဟုခေါ်တွင်နေသော ကျောက်စာပါ ပျူစာကြောင်းများကို အနက်ဖော်ပေးခဲ့သော ပညာရှင်ကြီး စီအိုဗလက်ဒင်၏ဆောင်းပါးသည် နဂိုကပင် ထိုဂျာနယ်စာစောင်များ၌ ပါခဲ့သည်မဟုတ်ပါလော။

ဆရာဦးသိန်းဟန်သည် ပေ၊ ပုရပိုက်နှင့် မြန်မာစာအုပ်စာတမ်း အသစ်၊ အဟောင်းပြည့်စုံဖို့ကိုလည်း လုံ့လစိုက်ခဲ့လေသည်ပင်။ ရှေး ယခင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်ခေတ်၌ပင် မြန်မာစာစုမှာ နိုင်ငံခြားဘာသာ စာအုပ်ဦးရေနှင့်နှိုင်းစာသော် များလှသည်မဟုတ်ပေ။ ယခု ကျွန်တော်အလုပ်ဝင်သည့်ကာလ၌လည်း စာအုပ်ဗီရို လေးငါးလုံးစာ မျှလောက်သာ စာအုပ်ဦးရေရှိလေသည်။ တစ်စတစ်စနှင့် ဆရာ ဦး သိန်းဟန်၏အားထုတ်မှုသည် အကောင်အထည်ပေါ်လာလေသည်။ (ထင်သာမြင်သာဖြစ်စပြုလေသည်။) စာအုပ်ဆိုင်ကြီးများမှဝယ်ယူသော မြန်မာစာအုပ်အသစ်များအတွက် အထူးမပြောလိုပါ။ အဟောင်းအမြင်း ရှာဖွေပုံကိုကား အနည်းငယ်ပြောရမည်ဖြစ်လေသည်။ ထို့အတွက် စာနှင့် ပွန်းတီးသူ ရှင်လူရဟန်းတို့ထံမှ အကူအညီကို ဆရာဦးသိန်းဟန် ရရှိခဲ့ ပေသည်။ မန္တလေးမြို့၊ ခင်မကန်တိုက်မှ အရှင်ဦးဝါသက အထက်မြန်မာ နိုင်ငံတစ်ဝိုက်မှ စုဆောင်းရရှိသော ပေပုရပိုက်များကို ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက်သို့ပေးပို့၏။ ဘိလပ်နေ ဦးတက်ထွဋ်က ဘိလပ်ရောက် မြင်းခင်းသဘင်ရောင်စုံပုရပိုက်၊ မင်းညီမင်းသားများ ဂူလီကစားနေပုံ ရောင်စုံပုရပိုက်များကို ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်သို့ ပေးပို့၏။

မကြာခဏလည်း ဦးလှဆိုသူလာပို့သော မြန်မာစာအုပ်အဟောင်းများကို ဆရာဦးသိန်းဟန်သည် ဖောဖောသီသီဝယ်ယူလေသည်။ အဆိုပါ ဦးလှမှာ မျက်စိမမြင်ပေ။ ရွယ်တူတန်းတူအမျိုးသမီးကြီးတစ်ယောက်က လက်တစ်ဖက်ဖြင့် သူ့ကိုတွဲခေါ်၍ အခြားလက်တစ်ဖက်ဖြင့် စာအုပ်အထုပ်ကို သယ်လာသည်ကို ကျွန်တော်တွေ့တွေ့နေရလေသည်။ ထိုဦးလှမှာ မျက်စိကောင်းစဉ်ကာလက စာအုပ်အဟောင်းအမြင်းအရှာအပြု နှံ့စပ်ဟန်တူ၍ လက်ရှိကာလ၌မူ အမျိုးသမီးကြီး၏အကူအညီဖြင့် စာအုပ်ရှာသည့် လုပ်ငန်းကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်နေသည်ဟု ကျွန်တော်ထင်သည်။

ကျွန်တော်မှတ်မိသလောက် ဦးလှထံမှဝယ်ယူခဲ့သောစာအုပ်များတွင် ဦးကျော်လှ၏ ‘သံချိုစာအုပ်’၊ လက်စွပ်လက်ကောက်ပုံစံဒီဇိုင်းများပါသော ‘ပန်းထိမ်ဆရာလက်သုံးစာအုပ်’၊ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်းမှတည်းဖြတ်ထုတ်ဝေသော ‘ပျို့မော်ကွန်းစာအုပ်’၊ အငြိမ့်လူပြက်ပြက်လုံးများ၊ ဘုန်းကြီးပျံငိုချင်းများပါဝင်သော ‘ကဗျာဘာဏ်တိုက်စာအုပ်’၊ ကြောင်းရာဗျူပွတ်မှတ်စုနှင့်တကွ ကဗျာအတိုအစများပါသော ‘ကဝိရတနာကျမ်းစာအုပ်’ များပါဝင်လေသည်။

ကျွန်တော် စကားချပ်ရပေဦးမည်။ ‘ကဝိရတနာကျမ်း’ကဲ့သို့ စာအုပ်အဟောင်းကို ပြန်လည်ဝယ်ယူခဲ့သည်မှာ အကျိုးရှိလေသည်။ အထက်ကဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုစာအုပ်ထဲတွင် ကဗျာစာကိုယ်နှင့်တကွ ထိုကဗျာဆိုင်ရာအကြောင်းကို မှတ်စုအတိုသဘော ပါလာတတ်လေသည်။ မြဝတီမင်းကြီးဦးစ စပ်ဆိုသည့်...

လဲ့လဲ့ကြီး ညို၊
သည်ကိုယ်မှာ ဆည်မတန့်နိုင်ဘု၊

နွေးရနံ့ အပြု။

စောရွှေဆုံ၊ မယုံ မပုံရသည်မို့၊

သောကတောင်ထု။

..ဟူသော နှစ်ဆစ်ချိုးကိုကြည့်ပါလေ။ ဤတွင် (ကောင်းတုံ) မင်းကြီးကတော်ဟောင်းခင်ဆုံနှင့်တွေ့၍ မြဝတီမင်းကြီးဦးစက ရုတ်ခြည်း စပ်ဆိုကြောင်း၊ (ကောင်းတုံ)မင်းကြီးကတော်ဟောင်းခင်ဆုံက ပြန်လည် ချ်..

‘သက်ကျားကြီး၊ ခုတောင် သည်စိတ်များမပျောက်သေးဘူး’ ဆိုကြောင်းကို မှတ်စုကလေးပါရှိလေသည်မှာ ဉာဏ်ရွှင်ဖွယ်၊ ဗဟုသုတ ဖြစ်ဖွယ်ပင်။

ဆရာဦးသိန်းဟန်သည် ရှေးကထုတ်ခဲ့သောသတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းများစုဆောင်းရာတွင်လည်း ဝီရိယကောင်းလှသည်။ သူက ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းစုဆောင်းသူများကို...

‘ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းအဟောင်းတွေကို အိမ်မှာကြာကြာထားရင် ခြစား၊ ကြွက်ကိုက်ဖြစ်တတ်တယ်၊ စာကြည့်တိုက်မှာဆိုရင်တော့ အပျက် အစီး အပျောက်အရှုလည်းမရှိဘူး၊ အများလည်းသုံးနိုင်တယ်၊ လှူချင် လည်းလှူပါ၊ ရောင်းချင်လည်းရောင်းပါ’ ဟု စကားကမ်းလှမ်းတတ် လေသည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့်သော်ကား ပိုင်အမ်ဘီအေ ဦးဝင်းထိန် ထံမှ ‘တိုးတက်ရေး’ မဂ္ဂဇင်းများကို အစုံလိုက် သူရ၏။ စာရေးဆရာ ငွေဥဒေါင်းထံမှ ‘ဗန္ဓုလ’ ဂျာနယ်၊ ‘ဒီးဒုတ်’သတင်းစာ အုပ်ရေးများများ သူရ၏။ ကျွန်တော့်ထံမှ ‘သူရိယမဂ္ဂဇင်းနှင့် သူရိယရုပ်စုံဂျာနယ်’ နှစ် အလိုက် သူရ၏။

ဤသို့အားဖြင့် ငါးနှစ်ခန့်ကြာသော် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်

တိုက်သည် အောက်ပါသာဓကများအရ ခေတ်မီစာကြည့်တိုက်အင်္ဂါရပ်
 နှင့် ညီညွတ်ပြည့်စုံသောအဆင့်သို့ ရောက်စေပြုပြီဟု ဆိုနိုင်လေသည်။
 ၁၉၅၅ ခုနှစ်၌ အစိုးရက ဆဌသင်္ဂါယနာတင်ပွဲကျင်းပလေသည်။ ထိုပွဲ
 နှင့်တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အိန္ဒိယအစိုးရ၏အကူအညီဖြင့် ဂျူဗလီဟော
 ရုံအတွင်း၌ ပြခန်းဆောင်များဆောက်လုပ်စေကာ ဗုဒ္ဓဘာသာအနုပညာ
 ပြပွဲကို ခင်းကျင်းပြသလေသည်။ ထိုအခါ အိန္ဒိယမှသယ်ဆောင်လာသော
 ရှေးဟောင်းရုပ်ပွားဆင်းတုများ၊ အသောကခေတ် ကမ္ပည်းကျောက်စာ
 များ၊ အုတ်ခွက်ဒင်္ဂါးများ၊ သောတ္တိက စသော မင်္ဂလာအထိမ်းအမှတ်ပုံ
 များ၊ ဆေးရေးပန်းချီကားချပ်များ၊ ထူပါပုံစံငယ်များဖြင့် ပြသရုံဖြင့်
 ပြကွက်မပြည့်စုံ၊ နောက်ခံအဖြစ် ဓာတ်ပုံများဖြည့်စွက်ရန် လိုလာလေ
 သည်။ ထိုအခါ ပြင်သစ်ပြည်သားပညာရှင် ဖူရေး၊ အင်္ဂလန်ပြည်သား
 ပညာရှင် ဆာဂျွန်မာရယ်၊ သီရိလင်္ကာပြည်သားပညာရှင် အာနန္ဒာကုမာရ
 ဆွာမိ စသူတို့ပြုစုသော ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်ရှိ ဗုဒ္ဓဘာသာ
 အနုပညာကျမ်းကြီးများထဲမှ ဗုဒ္ဓသာသနာပုံနှံ့ရာ ဂန္ဓာရဒေသ၊ ဂင်္ဂါ၊
 ယမုံနာမြစ်ဝှမ်းဒေသ၊ အန္ဓရာဒေသ၊ ကုစတူရ်ဖန်ဒေသ၊ တုံဟွန်းဒေသ
 နေရာပြဓာတ်ပုံကောင်း ဓာတ်ပုံသန့်များ၊ စေတီလိုဏ်ဂူ ဓာတ်ပုံကောင်း
 ဓာတ်ပုံသန့်များကို ကူးယူပုံကြီးချဲ့၍ ပြပွဲ၌ နောက်ခံသဘောပြသနိုင်ရန်
 ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်က ပံ့ပိုးပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဆရာ
 ဦးသိန်းဟန်က ပြပွဲလာသူများအား နားလည်သဘောပေါက်စေရန် ဗုဒ္ဓ
 အနုပညာဆိုင်ရာဟောပြောပွဲများ ပြုလုပ်ပေးခဲ့လေသည်။ တဖန် ကမ္ဘောဇ
 ဘုရင်သီဟာနုသည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ လာရောက်သဖြင့် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်
 ဂုဏ်ထူးဆောင်ပါရဂူဘွဲ့ကို ပေးအပ်လေသည်။ ထိုပွဲနှင့်တွဲ၍ ဆရာ
 ဦးသိန်းဟန်က ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်တွင် ပေပုရပိုက်အမျိုးမျိုး

နှင့် စာအုပ်စာတမ်းများ ခင်းကျင်းပြသလေရာ သီဟာနုဘုရင်လည်း
နောက်လိုက်နောက်ပါများနှင့်တကွ ကြွရောက်ကြည့်ရှုခဲ့လေသည်။

ဤသည်ကား ၁၉၅၅ ခုနှစ်ကုန်သည်အထိ ဆရာဦးသိန်းဟန်
အုပ်ချုပ်သော ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်စာကြည့်တိုက်တိုးပွားလာပုံအကြောင်း
ပါတည်း။ နောင်နှစ်များအတွက်မူ ဆရာဦးသိန်းဟန်၏ရာထူးကို ဆက်ခံ
သော ဦးသော်ကောင်းက ပိုမိုပြောပြနိုင်ပေလိမ့်မည်။

စကားကြွင်းအဖြစ် ကျွန်တော် နည်းနည်းထပ်ဖြည့်ရပေဦးမည်။
၁၉၅၅-၅၆ တစ်ဝိုက်လောက်တွင် စာပေဗိမာန်အဖွဲ့အစည်းသည် တစ်လ
လျှင်နှစ်ကြိမ်ကျ ရက်တိုစာကြည့်တိုက်သင်တန်းများကို တစ်နှစ်နီးပါးခန့်
ပြုလုပ်ခဲ့ရာ ဆရာဦးသိန်းဟန်သည် သင်တန်းကြီးကြပ်သူအဖြစ် ဆောင်
ရွက်ပေးခဲ့လေသည်။ တစ်ခါ ပညာရေးဌာနက ဆရာဦးသိန်းဟန်အား
ကျောင်းသုံးစာအုပ်ထုတ်လုပ်ရေး ညွှန်ကြားရေးဝန်အဖြစ် ခေတ္တခန့်အပ်
ခဲ့ဖူးရာ ဆရာဦးသိန်းဟန်သည် စာကြည့်တိုက်သုံး ဒုဝီဒသမပညာရပ်
ဇယားအတိုင်း ပညာရပ်စေ့စုံအောင်ကြံစည်၍ ကျောင်းသားလူငယ်များ
လွယ်လင့်တကူဖတ်ရှုနိုင်စေရန် ‘ကမ္ဘာဦးလူ’၊ ‘စပါးရွှေဝါ’၊ ‘ရှေးခေတ်
ဂရိယဉ်ကျေးမှု’၊ ‘ရှေးခေတ် အီဂျစ်နှင့်ဘေဘီလုံယဉ်ကျေးမှု’၊ ‘ရှေးခေတ်
ရောမယဉ်ကျေးမှု’၊ ‘ဉာဏ်သစ်အရေးတော်ပုံ’၊ ‘ဥရောပ ဆေးပညာရှင်
များ’၊ ‘သက်ဦးဆံပိုင်မင်းများခေတ်’၊ ‘ဥရောပအလယ်ခေတ်’၊ ‘ပြင်သစ်
အရေးတော်ပုံ’၊ ‘ဗြိတိသျှပါလီမန်’၊ ‘ရှေးခေတ် တရုတ်ယဉ်ကျေးမှု’၊
‘ရှေးခေတ် အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှု’၊ ‘ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း’၊
‘တို့တောင်သူလယ်သမားနှင့်အလုပ်သမား’ စသော ပြည်တော်သာစာစဉ်
အမျိုးပေါင်းကိုးဆယ်ခန့် ကြီးကြပ်ထုတ်ဝေပေးခဲ့လေသည်။

ဤသည်ကား စာကြည့်တိုက်ပရိဝုဏ်ပြင်ပ၌ ဆရာဦးသိန်းဟန်
ဆောင်ရွက်ခဲ့သောလုပ်ငန်း အချို့တစ်ဝက်ပါတည်း။

၁။ ရွှေဝတ်မှုန်မဂ္ဂဇင်း (မေလ၊ ၁၉၉၃)

၂။ ဆရာဇော်ဂျီ အမှတ်တရစာစုများ (အားမာန်သစ်စာပေ၊ ၁၉၉၄)

၃။ အမှတ်တရဇော်ဂျီ (ရွှေစာပေ၊ ၁၉၉၉)